

§ 1 Justering av protokoll

Protokollen för den 10 och 11 april justerades.

§ 2 Avsägelse

Talmannen meddelade att *Jari Puustinen* (M) avlagt sig uppdraget som ledamot av riksdagen.

Kammaren biföll denna avsägelse.

§ 3 Anmälan om faktapromemoria

Talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:
2018/19:FPM44 Europaparlamentets förordning om ombudsmannens ämbetsutövning, till konstitutionsutskottet

§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Proposition

2018/19:116 till trafikutskottet

Framställning

2018/19:RB3 till finansutskottet

EU-dokument

COM(2019) 163 till konstitutionsutskottet

Motioner

2018/19:3075 till justitieutskottet

2018/19:3071 till trafikutskottet

2018/19:3089–3091 till utrikesutskottet

2018/19:3088 till utbildningsutskottet

§ 5 En modernare och mer ändamålsenlig prövning av hyres- och arrendeärenden

Justitieutskottets betänkande 2018/19:JuU22

En modernare och mer ändamålsenlig prövning av hyres- och arrendeärenden (prop. 2018/19:66)
föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 14.)

§ 6 Högsta domstolens sammansättning i utlämningsärenden

Justitieutskottets betänkande 2018/19:JuU17

Högsta domstolens sammansättning i utlämningsärenden (prop. 2018/19:60)
föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 14.)

Fördjupat partnerskaps- och samarbetsavtal mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Armenien, å andra sidan

§ 7 Fördjupat partnerskaps- och samarbetsavtal mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Armenien, å andra sidan

Utrikesutskottets betänkande 2018/19:UU13

Fördjupat partnerskaps- och samarbetsavtal mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Armenien, å andra sidan (prop. 2018/19:63)
föredrogs.

Anf. 1 TALMANNEN:

Innan vi inleder debatten vill jag fästa kammarens uppmärksamhet på att vi bland åhörarna vid dagens debatt har Armeniens ambassadör Alexander Arzoumanian.

I would like to greet the Armenian ambassador His Excellency Mr Alexander Arzoumanian. A warm welcome to the Swedish Parliament and today's debate. Most welcome!

Anf. 2 PYRY NIEMI (S):

Herr talman! I dag debatterar vi ett fördjupat samarbetsavtal mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater å ena sidan och Republiken Armenien å andra sidan. Jag vill först yrka bifall till utskottets förslag.

Herr talman! Östliga partnerskapet etablerades 2009 på initiativ av Sverige och regeringen Reinfeldt. Det var ett mycket vällovligt initiativ som togs tillsammans med Polen. Man fick också EU:s övriga medlemsstater att medverka. Östliga partnerskapet är EU:s grannskapspolitik visavi de sex medlemsländerna Armenien, Azerbajdzjan, Georgien, Moldavien,

Ukraina och Vitryssland. Syftet är att främja partnerländernas politiska associering och ekonomiska integrering med EU. I dag tar vi ställning till samarbetsavtalet med Armenien.

Förra våren ägde sammetsrevolutionen rum i Armenien. Så småningom blev det nyval. Till slut fick sammetsrevolutionens ledare, Nikol Pashinian, bilda regering. Därefter har förhoppningarna varit många på att Armenien ska ta väldigt många steg framåt avseende respekten för mänskliga rättigheter, avskaffandet av korruption, jämställdhet och minskande av de ekonomiska klyftorna samt när det gäller att få ett slut på den långvariga konflikten med Azerbajdzjan rörande enklaven Nagorno-Karabach. EU har under lång tid ägnat sig åt medling i konflikten, och numera finns det i varje fall vissa förhoppningar om att man ska ta sig en bit framåt.

Herr talman! Sveriges och Armeniens relationer är goda. I mars besökte ministern för internationellt utvecklingssamarbete, Peter Eriksson, Armenien och Georgien. Utrikesutskottet besökte Armenien vintern 2017. Det finns en bra såjord för fortsatt utveckling av relationerna mellan Sverige och Armenien och naturligtvis också mellan EU och Armenien.

Samarbetsavtalet mellan EU och Armenien kan i många steg leda helt rätt avseende demokratisk transparens och respekten för rättsstatens principer. Utgångsläget är dock lite dystert. I Transparency Internationals korruptionsindex ligger dessvärre Armenien på plats 105 av 180 med snittpoängen 35 av 100. Det har tagits många steg. Vi är väl medvetna om det. Men det är definitivt inte tillräckligt.

Det handlar om tillit och om förståelse och respekt för det politiska systemet. Det handlar också om att väljarna ska känna lust att stödja det politiska systemet. Därför är kampen mot korruption avgörande för att ett land ska bli en fullt fungerande demokrati.

Det behövs också en ordentlig uppgradering av jämställdhetsarbetet. Det handlar om lika löner, ett fullständigt borttagande av normen könsselektiva aborter, som dessvärre innebär att flickfoster väljs bort, ett tufft arbete mot våld i nära relationer, likvärdig politisk representation, lokalt som nationellt, och helt enkelt ett intensivt arbete mot könsstereotyper. Jag vet att den nuvarande premiärministern och regeringen har tagit många steg, och jag ser fram emot fortsättningen även i detta.

Även främjandet av mänskliga rättigheter för hbtq-personer måste prioriteras. Hatbrott och förföljelser måste bli straffbara. Homofobin måste utbildas bort. Givetvis respekterar vi varje lands kulturella identitet, men mänskliga rättigheter är och förblir universella. Varje land måste därför aktivt arbeta med främjandet av mänskliga rättigheter.

Herr talman! Bnp-tillväxten är 7 ½ procent, vilket är riktigt bra. Armenien frodas ekonomiskt, och det är ett utvecklingsland som går i rätt riktning. Bnp per capita är 38 000 kronor, vilket givetvis inte går att jämföra med Sveriges 470 000 kronor. Men detta visar att det finns potential för fortsatt utveckling. Jag är till exempel säker på att en markant ökad förvärvsfrekvens för kvinnor skulle öka bnp. Därför är samarbetsavtalet viktigt. Det ger goda förutsättningar för utökad handel mellan Armenien och EU och på det viset välbefäringar i Armenien liksom i EU.

Prot. 2018/19:84
2 maj

Fördjupat partnerskaps- och samarbetsavtal mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Armenien, å andra sidan

Jag tror att Armenien kommer att fortsätta utvecklas positivt. Den nya regeringen har gett upplyftande signaler. Det gäller att leverera, lite i likhet med till exempel Makedonien, som numera har en positiv politisk trend och en stillsamt växande välfärd utveckling tack vare satsningar på minilöner, pensioner med mera. Det kan funka i Armenien också. Vi socialdemokrater välkomnar samarbetsavtalet och ser fram emot fortsatt gott samarbete med Armenien, herr talman.
(Applåder)

Anf. 3 MARGARETA CEDERFELT (M):

Herr talman! Det ärende vi nu debatterar är, som föregående talare sa, *Fördjupat partnerskaps- och samarbetsavtal mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Armenien, å andra sidan.*

Det är nu tio år sedan det östliga partnerskapet mellan EU och de sex östeuropeiska länderna bildades som ett initiativ från Sverige och Polen. Detta viktiga samarbete har gett många positiva resultat, men vi kan fortfarande göra mer. Varje land har sina särskilda utmaningar och förutsättningar, men det finns också gemensamma möjligheter till utveckling.

Det fördjupade partnerskaps- och samarbetsavtalet, som vi nu debatterar, ska ersätta det befintliga partnerskaps- och samarbetsavtal som undertecknades 1996 och trädde i kraft 1999. Förhandlingarna om det fördjupade partnerskaps- och samarbetsavtalet inleddes i december 2015, och avtalet undertecknades den 24 november 2017. Avtalet syftar till att fördjupa de politiska och ekonomiska förbindelserna mellan EU och Armenien och bygger i grunden på en gemensam respekt för demokrati, mänskliga rättigheter, grundläggande friheter och rättsstatens principer.

Avtalet föreskriver samarbete på en rad områden, bland annat handel, miljö, energi, beskattning, kultur, turism, jordbruk, hälsa, vetenskap, teknik, transport och utbildning. Ett brett perspektiv, med andra ord, och det är precis vad som behövs för att ett land ska kunna utvecklas i positiv anda.

Armenien är ett litet och utsatt land. Men det finns hopp för detta land i södra Kaukasus, i EU:s östra grannskap. Det är ett land där många människor fortfarande lever i fattigdom, framför allt på landsbygden, men det finns möjligheter till utveckling.

Den positiva utveckling som skett i Armenien det senaste året kan till stora delar anses vara relaterad till samarbetet mellan EU och Armenien inom ramen för det östliga partnerskapet och det befintliga samarbetsavtalet. Det nya samarbetsavtalet, som vi debatterar nu, syftar till att ytterligare stärka Armenien vad gäller demokrati och mänskliga rättigheter och ekonomi.

Jag vill särskilt nämna några områden som jag finner angelägna.

Det första området är korruption och rättsstatens principer. Det är grundläggande att bekämpa korruption, för det handlar om tilltro till samhället och tilltro till demokratiska institutioner. Att bekämpa korruption är också viktigt när det handlar om reformering av rättskedjan. Men det handlar också om fattigdomsbekämpning. Ett samhälle präglad av korruption blir ineffektivt och levererar inte de samhällstjänster som är nödvändiga för att möjliggöra en positiv utveckling.

Här vill jag särskilt nämna att från EU:s sida finns det när samarbetsavtalet träder i kraft en avsikt att erbjuda Armeniens medborgare konsulärt skydd. Armenien har å sin sida att uppfylla åtaganden om att vidareutveckla det civil- och straffrättsliga samarbetet genom implementering av internationella och bilaterala instrument.

Herr talman! Ett annat viktigt område är mänskliga rättigheter. Dessa behöver stärkas. De medborgerliga fri- och rättigheterna utgör grunden för ett demokratiskt samhälle. EU har i samtliga sina samarbetsavtal, också detta, fokus på jämställdhet, mänskliga rättigheter och icke-diskriminering. Liksom föregående talare vill jag här nämna kvinnors rättigheter och möjligheter och hbtq-personers rättigheter som viktiga frågor.

Jag ska ta upp ytterligare ett område. Det handlar om tillgång till opartisk information. Det är en grundpelare för ett fritt samhälle. Ryssland är ofta en avsändare som riskerar att underminera den politiska utvecklingen i sina grannländer. Därför är det angeläget att Armenien fortsätter utveckla oberoende journalistik och använder EU:s samarbetsavtal till det. Jag säger detta därför att utan fri tillgång till opartisk information och rättstrygghet för journalister är det svårt att uppnå ett fritt samhälle.

Herr talman! Jag vill slutligen nämna området handel, export och en fungerande marknadsekonomi. Detta är viktiga frågor när det handlar om att utveckla ett land. Utan fungerande handel, utan fungerande företag och utan arbete sker ingen utveckling. Detta är grunden till den utveckling vi sett i Europa. Det är också grundorsaken till att Europa vill fortsätta utveckla samarbetet med omvärlden.

Jag vill inte bara nämna problem, utan jag vill också nämna några positiva saker. Ett exempel är att IMF i februari uttalade att man bedömer att Armeniens ekonomi utvecklas positivt. Det är naturligtvis oerhört bra. Jag vill också nämna Freedom Houses frihetsindex, där Armenien har klättrat ytterligare sex punkter uppåt. Det finns mer att göra för frihet, men som det ser ut nu utvecklas Armenien i rätt riktning.

Jag vill avsluta med att säga att jag har besökt Armenien ett stort antal gånger, och det som gjort intryck på mig är den gästfrihet som finns i landet.

Men jag tänker också på kvinnan jag mötte ute på landsbygden, som med sorg berättade att inga av hennes barn eller barnbarn fanns kvar i landet. De hade emigrerat för att söka arbete på annat håll. De skickade visserligen hem pengar, vilket var tacknämligt, men den gamla damen hade gärna sett att hennes söner och döttrar fanns kvar i Armenien.

Jag tänker likaså på den silversmed jag träffade på en marknad i Jerevan. Han sa att det fanns ingen avsättning för hans produkter. Det fanns inga armenier som köpte hans silverarbeten, herr talman. Det fanns heller inga turister som köpte hans silverarbeten.

Jag tror att om Armenien utvecklas, om armenierna utvecklar sitt land och ser till att använda det nya samarbetsavtalet på ett positivt sätt, kommer såväl den gamla damen att kunna välkomna sina anhöriga hem som silversmeden att uppleva att hans arbeten hittar en marknad. Det blir en positiv utveckling som växer mer och mer.

Anf. 4 BJÖRN SÖDER (SD):

Herr talman! Riksdagen ska fatta beslut om att godkänna avtalet om ett fördjupat partnerskap och samarbete mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater å ena sidan och Republiken Armenien å andra sidan. Avtalet ersätter det befintliga partnerskaps- och samarbetsavtalet som undertecknades 1996 och trädde i kraft 1999.

Relationerna med Armenien har fördjupats de senaste åren på många olika plan. Sveriges bilaterala förbindelser med Armenien upprättades formellt redan 1992 och har, särskilt under den senaste mandatperioden, intensifierats genom att utrikesutskottet prioriterat sina utgående besök särskilt till länderna i det östliga partnerskapet. Vid åtskilliga tillfällen har både ledamöter och talmän varit på officiella besök i landet.

Utvecklingen i Armenien den senaste tiden förtjänar också uppmärksamhet. I april förra året ägde en revolution rum när journalisten Nikol Pasjinian samlade allt större folkligt motstånd mot sittande premiärminister Serzj Sargsyan från Republikanska partiet. Vi var nog många som under flera dagar oroligt följde utvecklingen och vad som hände. Tyvärr har världen skådat alltför många uppror som slagits ned med våld av sittande makt. Men Armenien uppvisade en demokratisk mognad som är värd all respekt. Man behandlade också varandra med respekt. Den förlorande sidan tog förlusten som värdiga demokratiska politiker.

Jag hade förmånen att vara en av de första officiella utländska besökarna efter revolutionen när jag i maj förra året besökte Armenien i egen skap av andre vice talman. Jag passade på att berömma armenierna för deras sätt att hantera revolutionen och sa att de förtjänar omvärldens stöd och respekt för hur de uppvisade demokratisk mognad.

Jag välkomnar därför förslaget till fördjupat partnerskaps- och samarbetsavtal med Armenien. Avtalets syfte är att ytterligare stärka de bilaterala relationerna och den politiska dialogen mellan EU och Armenien samt få till stånd förbättrade möjligheter för handel och investeringar mellan parterna. Jag är också glad över att det svenska näringslivet, enligt UD, på senare tid visat ökat intresse för landet. I dag uppgår nämligen vår export till Armenien till endast ca 150 miljoner kronor per år och vår import till otroligt blygsamma ca 3 miljoner kronor. Det finns givetvis potential att öka både export och import. Här tror jag att kampen mot korruption är helt avgörande.

Herr talman! Avtalet är uppdelat i åtta olika delar, varav jag tänkte särskilt nämna två.

Det betonas i avtalet att särskilda områden som ska omfattas av samarbete och dialog är utrikes- och säkerhetspolitik, allvarliga brott som angår det internationella samfundet och Internationella brottmålsdomstolen, konfliktförebyggande och krishantering, regional stabilitet och fredlig konfliktlösning, nedrustning och icke-spridning av massförstörelsevapen, att motverka illegal spridning av små och lätta vapen och kontroll av export av konventionella vapen samt att bekämpa terrorism. Detta är givetvis både angeläget och välkommet. Vi behöver fler aktörer i världen som vi samarbetar med kring dessa frågor.

Likaså är det bra att avtalet fastställer en ram för samarbete om rättsstatens principer och respekt för de mänskliga rättigheterna och grundlägg-

gande friheterna, skydd av personuppgifter, migration, asyl och gränsförvaltning, personers rörlighet samt bekämpning av organiserad brottslighet, korruption, narkotikabrott, penningtvätt och finansiering av terrorism.

Genom avtalet vidareutvecklas många olika områden, och det ger därmed en långsiktig grund för utvecklingen av förbindelserna mellan EU – och därigenom Sverige – och Armenien. Genom att det intensifierar den politiska dialogen och förbättrar samarbetet på dessa områden lägger det också grunden för ett mer verkningsfullt bilateralt engagemang med Armenien. Jag yrkar därför bifall till utskottets förslag.

Avslutningsvis, herr talman, kan jag inte, när vi ändå diskuterar Armenien och relationer mellan olika parter som regleras i avtal, undgå att nämna något kring folkmordet 1915, när över 1,5 miljoner människor, främst armenier, mördades av turkarna i dåvarande Osmanska riket. Den 11 mars 2010 beslutade riksdagen om att den svenska regeringen bör erkänna folkmordet.

I valrörelsen 2014 besökte Stefan Löfven Södertälje och lovade att driva frågan om att regeringen skulle erkänna folkmordet, om Socialdemokraterna vann valet. I en intervju med Assyria TV sa han: ”Har vi fattat beslut i riksdagen så ska vi naturligtvis fullfölja det. Det är absolut min målsättning.”

Men som vanligt var det bara tomma ord från Stefan Löfven i syfte att vinna väljarstöd. För när han väl vann valet och blev statsminister lät det helt annorlunda, och regeringen har heller inte erkänt folkmordet. Jag tycker att det är skamligt – inte bara att den sittande regeringen med Stefan Löfven i spetsen inte gör vad riksdagen tillkännagett för regeringen utan att Löfven dessutom bryter ett löfte han personligen gett. Det visar hur opålitlig denna regering och statsministern är.

I Armenien förstod den sittande statministern Sargsyan när det var dags att lämna sin post. Dessvärre har inte Stefan Löfven kommit till samma insikt ännu. Jag vill än en gång poängtera att Sverigedemokraterna delar riksdagens beslut om att ett erkännande av folkmordet ska göras av regeringen.

Anf. 5 KERSTIN LUNDGREN (C):

Herr talman! Även jag är glad att få hälsa ambassadören välkommen hit till riksdagen och denna debatt, när vi nu ska lyfta fram det fördjupade partnerskaps- och samarbetsavtalet mellan EU och dess medlemsstater, som Sverige, och Armenien.

Jag är glad eftersom jag hoppats att vi kunnat ta detta steg tidigare, herr talman. Vi hade verkligen en ambition och ett hopp om att redan för tio år sedan kunna komma fram till ett gemensamt handels- och associationsavtal. Då föll våra förhoppningar på att Ryssland och president Putin kom mellan oss. Detta var något som vi djupt beklagade, men vi respekterar naturligtvis varje lands självständiga ställningstaganden.

Mot den bakgrunden är det, herr talman, bra att vi nu kan återkoppla och har kunnat ta steg för att hitta fram till ett nytt partnerskaps- och samarbetsavtal efter det gamla från 1999. I tio år har vi haft det östliga partnerskapet – det är tio år då vi hade kunnat ha ett associationsavtal. Men i dag tar vi steget till ett partnerskaps- och samarbetsavtal som uppgraderats och innebär nya möjligheter.

Prot. 2018/19:84

2 maj

Fördjupat partnerskaps- och samarbetsavtal mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Armenien, å andra sidan

Armenien är ett fantastiskt vackert land. Jag har haft glädjen att få resa inte bara i huvudstaden utan också på landsbygden. Jag har varit valövervakare och gjort annat i Armenien. Det är ett land i södra Kaukasus som naturligtvis har stora utmaningar.

Jag har också följt arbetet från Europarådets perspektiv, där vi tittat på utvecklingen när det gäller den demokratiska statusen, rättsstaten och mänskliga rättigheter. Visst finns det saker att göra i Armenien, precis som i alla andra länder. Vägen till demokrati och en fungerande rättsstat, där mänskliga rättigheter och friheter finns för alla och där korruption bekämpas, är så viktig för att ge landet och dess människor hopp om en bättre framtid.

Samtidigt är det viktigt att understryka att Armenien har behov av att ta sig ur det strypgrepp som skapats av de pågående konflikterna i regionen. Det är klart att detta är ett hinder för en positiv framtid. Det finns alltid något som någon extern aktör kan kittlas med. Därför är en fredlig väg framåt och en lösning på de konflikter som finns naturligtvis väldigt avgörande – också för att de unga, som tidigare har berörts, ska känna att de har hopp för framtiden. År 2015 uppgavs 30 procent av landets befolkning leva i fattigdom.

De flesta armenier bor utanför landet. Det märker man inte minst när man är valövervakare och diskuterar dessa frågor. Det är klart att detta samtidigt är en möjlighet – att med avtalet ta sig vidare uppåt när det gäller välfärden i landet och framåt när det gäller hopp för människor och unga och om investeringar och handel samt, som sagt, om att få ett system på plats som skapar förutsättningar för framtida välfärd. Det måste vara en välfärd som kommer alla till del för att man ska känna att Armenien är ett framtidsland. Det hoppas jag att vi kan göra.

Avtalet är inte lika långtgående som associationsavtalet, men det är ett steg på vägen. Möjligheten finns alltid att i framtiden gå vidare. Vår utgångspunkt är att varje land som väljer att komma närmare, till exempel med EU-medlemskap i perspektiv, ska ha den möjligheten. Det gäller naturligtvis också Armenien, om så skulle vara fallet.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till utrikesutskottets förslag. Detta är välkommet och viktigt, och jag hoppas att det är en god grund för framtida goda relationer och välfärd för Armeniens folk.

Anf. 6 LARS ADAKTUSSON (KD):

Herr talman! Herr ambassadör! Välkommen till Sveriges riksdag. Jag vill också inleda med att yrka bifall till utskottets hemställan om att godkänna det fördjupade partnerskaps- och samarbetsavtalet mellan Europeiska unionen och Armenien.

I år är det, som flera talare har påpekat, tio år sedan det östliga partnerskapet etablerades. Partnerskapet tillkom för att stärka samarbetet mellan EU och sex östeuropeiska länder, varav Armenien är ett.

Kristdemokraterna har från början aktivt arbetat för att utveckla och stärka det östliga partnerskapet. Som parti inser vi betydelsen av samarbete och försoning mellan Europas länder. Vi lyfter fram betydelsen av att Sverige alltid ska verka för att stödja demokrati, mänskliga rättigheter, rätts-säkerhet och jämställdhet.

Därför välkomnar vi det nya partnerskaps- och samarbetsavtalet med Armenien, vars syfte ju är att utveckla de bilaterala relationerna och den politiska dialogen, men också att främja handel och investeringar och att stärka Armeniens demokratiska och marknadsekonomiska utveckling. Demokratiska reformer och en tydlig politisk ambition att motverka korrup­tion är alltid av central betydelse. Armeniens parlamentsval i december förra året var i detta avseende en framgång och ger de förutsättningar som krävs för en fortsatt positiv utveckling.

Samtidigt är det uppenbart att Armenien står inför geopolitiska utmaningar. Inom ramen för det östliga partnerskapet måste EU därför intensifiera arbetet för fred mellan Armenien och grannlandet Azerbajdzjan.

Omtvistade Nagorno-Karabach har sedan kriget 1994 varit en från omvärlden isolerad region. Fredssamtal har hållits inom ramen för OSSE:s Minskgrupp, men någon strukturerad dialog mellan Armenien och Azerbajdzjan förekommer inte.

Folkrättsligt är situationen komplicerad. Azerbajdzjan lutar sig emot resolutioner i FN:s säkerhetsråd. Samtidigt går det inte att bortse från att såväl Armenien som Nagorno-Karabach utvecklas i demokratisk riktning, medan diktaturen i Azerbajdzjan leder landet i fel riktning.

Efter att förra året ha besökt Nagorno-Karabach kan jag konstatera att dess invånare med stöd av Armenien gör sitt bästa för att nu bygga upp ett fungerande samhällssystem. Ändå är det uppenbart att större engagemang från omvärlden behövs för att bistå både Armenien och Nagorno-Karabach.

Att denna bortglömda konflikt snarast förs upp på EU:s agenda är en nödvändighet. I själva verket är detta den enda möjligheten att skapa förtroende och långsiktig stabilitet i den här oroliga delen av EU:s närområde.

Herr talman! I Armeniens huvudstad Jerevan finns ett minnesmonument där ett citat, inristat med svart text, möter besökaren. Det står: Vem kommer i dag ihåg utrotningen av armenierna? Frågan är formulerad av Adolf Hitler och uttalades 1939 i Nazitysklands kallblodiga planering av Förintelsen.

Monumentet i Jerevan är byggt för att hedra de 1 ½ miljoner armenier som förlorade livet för drygt 100 år sedan i det folkmord som genomfördes i Osmanska riket 1915. Övergreppen mot armenier, assyrier/syrianer och pontiska greker är ett av historien mörka kapitel och ett dystert faktum som inte sällan har relativiserats.

Att minnas historien är att ta ansvar och visa respekt, men det är också att dra slutsatser och agera så att det oerhörda som hände inte händer igen. Allt fler regeringar och nationella parlament erkänner att det var folkrät­tens värsta och mest avskyvärda brott som begicks 1915. Europaparlamentet har erkänt folkmordet, Sveriges riksdag har fattat samma beslut, och många med mig väntar på ett erkännande från den svenska regeringen.

Ett officiellt svenskt erkännande av det armeniska folkmordet är i grunden en fråga om anständighet och ett sätt att visa medmänsklighet och solidaritet med offren och deras anhöriga. Det är ett sätt att ytterligare fördjupa relationerna till Armenien och dess befolkning vid sidan av det viktiga partnerskaps- och samarbetsavtal som vi i dag har den stora glädjen att rösta ja till.

Anf. 7 FREDRIK MALM (L):

Herr talman! Första gången jag fick bekanta mig med Armenien och armenierna var i början av 1990-talet. Min morfar hade då fått en stroke och hamnade på ett äldreboende i Akalla i Stockholm, och dit hade man tagit med en till två hyllmeter böcker. En av böckerna – jag började läsa den när vi besökte min morfar – hette *Mitt älskade Armenien*. Den var skriven av en kvinna som hette Marie Sarrafian Banker och gavs ut på ett svenskt bokförlag på 1930-talet. Den handlade om de övergrepp som armenier utsatts för i Osmanska riket på 1800-talet.

Jag har bara sett denna bok på ett enda ställe sedan dess, och det var just på det folkmordsmuseum som finns i Jerevan, huvudstaden i Armenien, bredvid folkmordsmonumentet. Jag såg boken i en utställning där, som handlar om hur framför allt skandinaviska kvinnor, som ofta arbetade missionerande, hjälpte armeniska barn under folkmordet 1915. Boken *Mitt älskade Armenien* dök upp där.

Jag nämner detta, eftersom det för mig, som ganska ung person i Sverige, innebar en sorts väckarklocka, parallellt med de saker man läste i skolan om Förintelsen och annat, som gjorde att jag någonstans började förstå dessa enorma förbrytelser och hur viktigt det är att stå upp för demokratin.

För armenierna har det varit en ganska lång och mödosam vandring kantad av stora katastrofer – dels folkmordet 1915 under Osmanska rikets kollaps, dels att man därefter var en del av Sovjetunionen och östblocket – med enorma dödstal för armenier under första världskriget längs den ryska fronten mot Osmanska riket, under andra världskriget och sedan givetvis den stora jordbävningen i slutet av 1980-talet och Karabachkriget fram till 1994.

Därför är det glädjande att se att människorna i detta land, som försökt stå på sina egna ben men så ofta råkat ut för tragedier, gick i stort sett man ur huse förra året och krävde politiska förändringar, och man fick en fredlig transition där den tidigare presidenten klev åt sidan. Därefter har man haft parlamentsval och under Pasjinians ledning har man nu fått fram detta avtal och fördjupade relationer med Europeiska unionen.

Det är väldigt positivt att i den värld vi nu lever i, som är kantad av bakslag och en tillbakagång för rättsstat och demokrati, finns ett litet land som Armenien. Armenien är dessutom oerhört beroende av Ryssland för sin egen säkerhet, inte minst vad gäller Nagorno-Karabach. Man utsätts också för blockad från Turkiet och Azerbajdzjan och ett omfattande diplomatiskt krypskytte från dessa länder i olika internationella sammanhang. Det är väldigt glädjande att ett land som är så litet och har haft så stora problem ändå tar så positiva steg framåt.

Herr talman! Jag vill också yrka bifall till utskottets förslag. Det avtal som vi nu har att hantera i riksdagen innebär att man kan fördjupa handelsrelationerna med Armenien. Det är positivt för Europa, för Sverige och framför allt för Armenien, som nu får en möjlighet att öppna fler dörrar till omvärlden och kan minska sitt beroende av Ryssland, vilket givetvis ligger i armeniernas intresse.

Det innebär också att man följer principen more for more, mer för mer – det vill säga att om ett land gör förbättringar ska man kunna få bättre relationer, så att utvecklingen i landet ger en hävstång i form av fördjupade relationer med Europeiska unionen. Därmed ligger det helt och hållet i de armeniska politikernas, det armeniska parlamentets och den armeniska regeringens intresse att göra förbättringar, att bekämpa korruption, förstärka rättsstaten i landet och så vidare, för det leder i sin tur till att man får ytterligare fördjupade relationer med Europeiska unionen, vilket armenierna i stor utsträckning vill ha.

Herr talman! Med dessa ord tackar jag för att jag har fått den stora äran att på min egen födelsedag hålla ett anförande i detta viktiga ämne. (Applåder)

(TALMANNEN: Gratulerar på födelsedagen!)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 14.)

§ 8 Riksbankens förvaltning 2018

Finansutskottets betänkande 2018/19:FiU23
Riksbankens förvaltning 2018 (framst. 2018/19:RB1, framst.
2018/19:RB2 och redog. 2018/19:RR2)
föredrogs.

Anf. 8 INGELA NYLUND WATZ (S):

Herr talman! Vi behandlar nu det årliga betänkandet om Riksbankens förvaltning. Jag yrkar härmed bifall till utskottets förslag.

Utskottets underlag för beredningen är naturligtvis årsredovisningen för Sveriges riksbank 2018. Det är också riksbanksfullmäktiges förslag till vinstdisposition och Riksrevisionens redogörelse om revisionsberättelsen över Riksbankens årsredovisning 2018.

Ett enigt utskott föreslår att riksbanksfullmäktige och direktionen beviljas ansvarsfrihet för förvaltningen 2018, att Riksbankens resultat- och balansräkning fastställs och att riksbanksfullmäktiges förslag till disposition av Riksbankens vinst 2018 godkänns. Enligt den fastställda vinstdelningsprincipen innebär det att Riksbanken senast en vecka efter riksdagens beslut för 2018 ska leverera in 3 800 miljoner kronor till statskassan.

Herr talman! Den svenska ekonomin fortsatte att växa under 2018, och under större delen av 2018 har Riksbanken fortsatt drivit en väldigt expansiv penningpolitik. Inflationen mätt enligt KPIF, det vill säga förändringen av konsumentprisindex med fast ränta, låg under året kring målet på 2 procent. I början av året låg den lite under målet, men från maj till december låg den lite över målet. Också inflationsförväntningarna i samhället låg kring målet under 2018.

Reporäntan hölls kvar på –0,5 procent ända fram till december, då direktionen beslutade om en höjning med 0,25 procent till –0,25 procent. Det var faktiskt den första räntehöjningen sedan 2011.

Prot. 2018/19:84
2 maj

Fördjupat partnerskaps- och samarbetsavtal mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Armenien, å andra sidan

*Riksbankens
förvaltning 2018*

Direktionen bedömde då att reporäntan skulle fortsätta att höjas i små steg. I slutet av 2017 beslutade direktionen att inte längre genomföra nya nettoköp av svenska statsobligationer. Men man beslutade under 2018 att återinvestera de stora förfall av obligationer och kupongbetalningar som skulle komma under första halvåret 2019. Riksbankens innehav av statsobligationer ökade under 2018 med 65 miljarder kronor.

I den penningpolitiska rapporten i oktober reviderade Riksbanken sin prognos av den reala kronkursens långsiktiga nivå. I den nya bedömningen förväntades den ligga lägre än i den senaste bedömningen av kronkursens långsiktiga nivå, som gjordes 2013.

Herr talman! Under 2018 bedömde Riksbanken att det finansiella systemet i Sverige fungerade väl, men man pekade samtidigt på hushållens höga skuldsättning som den största risken mot detta och föreslog flera åtgärder. Vi känner igen debatten om hushållens skulder och belåning.

Riksbanken förordade också förstärkta likviditetsreserver i både kronor och utländsk valuta för att motverka risker i det svenska banksystemet. Banken bedömde att den finansiella infrastrukturen i huvudsak fungerade väl men flaggade faktiskt för att de operativa riskerna var något förhöjda, bland annat risker för cyberangrepp.

Riksbanken fortsatte under 2018 sitt arbete med projektet e-krona. Det kommer att bli en diskussion framöver om huruvida detta ska bli verklighet. Det återstår att se, men arbetet pågår fortfarande.

Som talmannen är väl medveten om firade Riksbanken, världens äldsta centralbank, 350-årsjubileum under förra året, vilket också uppmärksammades här i riksdagen.

Riksbankens vinst uppgick till drygt 3,5 miljarder, vilket var en minskning med 400 miljoner kronor jämfört med 2017, vilket i huvudsak berodde på att man under 2017 inte genomförde så stora avskrivningar som man gjorde 2018.

Värdet av guld- och valutareserven – det kanske kan vara av intresse för riksdagens ledamöter – uppgick till 534 miljarder kronor under föregående år, vilket är en ökning med 26 miljarder. I huvudsak beror detta på den svagare kronan.

Det är också viktigt för riksdagen att veta att Riksbankens åtaganden gentemot Internationella valutafonden under 2018 uppgick till 228 miljarder kronor, vilket är en ökning med 7,1 miljarder jämfört med 2017.

Herr talman! Jag vill särskilt uppmärksamma riksdagen på att Riksbankens balansräkning har ökat kraftigt under de senaste tio åren, från drygt 210 miljarder i slutet av 2007 till 935 miljarder i slutet av 2018. Bara under 2018 ökade balansomslutningen med 65 miljarder kronor till följd av ett höjt värde på valutareserven, som i sin tur var en följd av kronans försvagning och av återinvesteringar av obligationsförfall och kupongbetalningar.

Avslutningsvis, herr talman: Den svenska guldreserven väger 125,7 ton, vilket motsvarar ett värde på 46 miljarder kronor. Det är 2,8 miljarder mer än 2017. Så är det trots att guldpriset i dollar sjönk med 1,5 procent. Eftersom kronan försvagades mot dollarn gav guldets avkastning på 6,5 procent. Guldets blev alltså inte till sand förra året.

Anf. 9 MATTIAS KARLSSON i Luleå (M):

Herr talman! Jag vill först och främst yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

För fyra år sedan tog Riksbanken fram en strategisk plan med sikte på jubileumsåret 2018. De strategiska målen handlade om att vara framåtblickande. De handlade om att vara en centralbank som bidrar till en stabil ekonomisk utveckling för hushållen och företagen i Sverige, som producerar resultat av hög kvalitet och som kommunicerar på ett lättillgängligt och tydligt sätt.

Under 2018 har Riksbanken, som är världens äldsta centralbank, fyllt 350 år. Och vi kan se tillbaka på ett i många avseenden bra år, där Riksbanken i hög grad har uppfyllt dessa mål.

Under ett år med fortsatt expansiv penningpolitik har inflationen legat nära målet på 2 procent. I december gjordes penningpolitiken något mindre expansiv när reporäntan höjdes till -0,25 procent. Den svenska ekonomin har haft en gynnsam utveckling, och det svenska finansiella systemet har fungerat väl.

Den 22 september – på dagen 350 år efter att Riksbankens Ständers Bank, sedermera Sveriges riksbank, grundades – öppnade man upp Riksbankens portar för allmänheten. Man ordnade rundvandringar och berättade om konsten och arkitekturen. Äkta guldtackor ställdes ut till allmän beskådan, liksom en kopia av världens största kopparmynt. Riksbankschefen Ingves och hans kollegor i direktionen bjöd på allehanda föreläsningar.

Jubileet firades under hela 2018 med ett stort antal aktiviteter både för medarbetare och för allmänheten. Det genomfördes en jubileumsturné runt om i Sverige. Jag bevittnade själv turnéstoppet i Luleå, där man bland annat höll en föreläsning på temat: Från kopparmynt till e-krona.

Ett annat viktigt inslag i jubileumsaktiviteterna var den jubileumskonferens – på temat centralbankernas roll i dåtid, nutid och framtid – som Riksbanken höll tillsammans med riksdagen.

Under 2018 genomfördes det största sedel- och myntutbytet i Sveriges historia. Det avslutades den 30 juni, vilket var det sista datumet då de ogiltiga 100- och 500-kronorssedlarna kunde lösas in i bank.

Den svenska ekonomin, herr talman, fortsatte att växa under 2018. Även konjunkturen i omvärlden var relativt stark, trots att bnp-tillväxten dämpades något jämfört med tidigare år. Som en liten, öppen ekonomi påverkas Sverige i stor utsträckning av utvecklingen i omvärlden. Även om inflationen har legat nära Riksbankens mål under en längre tid har det funnits en osäkerhet kring det underliggande löne- och pristrycket.

Riksbanken fortsatte därför under 2018 att föra en expansiv penningpolitik med syfte att värna inflationsmålet och bidra till en god ekonomisk utveckling. Reporäntan hölls oförändrad fram till det sista penningpolitiska mötet i december, då man beslutade att höja reporäntan från -0,5 procent till -0,25 procent. Konjunkturen var stark, och inflationen och inflationsförväntningarna var etablerade kring 2 procent. Man bedömde därför att det var lämpligt att minska något på det penningpolitiska stödet.

Herr talman! Till sist vill jag ta tillfället i akt och gratulera Riksbanken, världens äldsta centralbank, till ett väl genomfört 350-årsjubileum 2018. (Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 14.)

§ 9 Kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om transparens i transaktioner för värdepappersfinansiering och om återanvändning

Finansutskottets betänkande 2018/19:FiU37

Kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om transparens i transaktioner för värdepappersfinansiering och om återanvändning (prop. 2018/19:38)
föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 14.)

Planering och byggande

§ 10 Planering och byggande

Civilutskottets betänkande 2018/19:CU12

Planering och byggande
föredrogs.

Anf. 10 MATS GREEN (M):

Herr talman! För tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 7.

Bostadspolitik, planering och byggande, ja. Sverige måste ha fler bostäder. Det har aldrig varit viktigare. Bostadspolitiken och vikten av fler bostäder tillhör Sveriges absolut största samhällsutmaningar. Enligt Boverkets prognos behövs 600 000 nya bostäder till 2025. Trots en allt värre bostadsbrist rasar dessutom nu bostadsbyggandet i Sverige, vilket är det sista vi behöver i bostadskrisen.

För några veckor sedan, herr talman, stod vi här och undrade vad bostadsminister Per Bolund egentligen ägnar sig åt. Det är ju uppenbarligen inte bostadspolitik. Då hade bostadsministern, som vi knappt har sett till sedan dess, i SVT:s *Aktuellt* på frågan om vad han tänkte göra mot bostadskrisens förödande konsekvenser för ungdomar nonchalant svarat: ”Jag önskar att det fanns ett magiskt trollspö så att vi kunde lösa den här situationen här och nu.”

Sveriges främst ansvarige bostadspolitiker, som sitter med själva ministeransvaret, hanterar alltså med en klackspark och en hänvisning till magiska trollspön det stora samhällsproblem som han själv är satt att hantera.

Att nonchalant hänvisa till trollspön hjälper inte de ungdomar vars möjligheter drabbas stenhårt av bostadskrisen i allmänhet och regeringens senaste amorteringskrav i synnerhet. Det hjälper heller inte, herr talman, alla de äldre som upplever att de inte kan sälja sina för stora bostäder, oftast villor, och flytta till en mindre och mer tillgänglig bostad. Och det hjälper inte dem som mitt i livet får ändrade livsförutsättningar, till exempel de som genomgår en skilsmässa men som inte kan flytta isär eller de som blir ensamma och behöver en bostad snabbt. Sveriges bostadskris slår mot nästan allt och alla.

Vi hör dessutom om företag som funderar på att flytta från Sverige just på grund av att deras anställda inte kan hitta någon bostad. På allt detta, herr talman, läggs dessutom den enorma migrationsutmaningen.

De enda bostadsrelaterade förslag som regeringen hittills har lagt fram är dels ett förslag om att bygglovsbefria altaner, något man inte varit intresserad av tidigare, dels förslag som syftar till att minska svarthandel med bostäder. Med all respekt, herr talman: Vi är alla för bygglovsbefriade altaner. Men kom inte och säg att det kommer att ha några stora effekter i fråga om bostadskrisen!

Bygglovsbefrielse för altaner var för övrigt det enda i januariöverenskommelsen, 73-punktsprogrammet mellan S, C, L och MP, som man kunde tänka sig att genomföra utan utredning. I övrigt ska allt begravas i utredningar och göras så sent i mandatperioden som möjligt, vilket innebär att knappt något kommer att genomföras fullt ut.

Herr talman! Om regeringen så uppenbart känner sig rädlös i bostadspolitiken och absolut inte vill ta till sig av Moderaternas bostadspolitiska ingångar kan de läsa den Sverigerapport som Internationella valutafonden, IMF, presenterade för någon månad sedan. Där konstaterar man att genomgripande reformer av bostadsmarknaden, särskilt av hyressättnings-systemet, skatter och byggnadsregler, vilket vi diskuterar här i dag, är nödvändiga för att motverka ojämlikhet.

Herr talman! Jag ska snabbt och grovt sammanfatta de moderata ingångarna i bostadspolitiken. Vi har fyra huvudingångar:

För det första handlar det om radikala förenklingar över hela linjen. Det kan i Sverige ibland finnas en övertro på förenklingar, men vad vi menar med radikala förenklingar är att man klipper kanske en tredjedel av den totala plan- och byggprocessen.

Vad är det då för förenklingar som kommer att krävas? Man måste börja med att slå fast just den ambitionen. Jag kan säga här och nu att det inte finns en enda förenkling som någon kan tänkas föreslå i Sveriges riksdag som vi moderater inte kommer att vara för.

Återigen, herr talman: Det handlar om radikala förenklingar över hela linjen. Det gäller allt från buller och strandskydd till överklagandemöjligheter, som vi också diskuterar här i dag, och plan- och byggprocessen.

För det andra handlar det om möjligheten att äga sitt boende. Det ägda boendet är grunden i bostadsmarknaden. Det måste också vara grunden i bostadspolitiken.

Moderaterna är ett parti som tror på social rörlighet. Mot bakgrund av att bostaden är den enda förmögenheten för 90 procent av svenskarna är det för oss självklart att vi behöver utveckla möjligheterna för i synnerhet dem med låga inkomster att köpa och äga sitt boende. En satsning på det ägda boendet blir också i sig själv en satsning på bostadsproduktion.

För det tredje handlar det om hyresrätter och hyror. Vi vill ha breda, blocköverskridande diskussioner där vi förhoppningsvis kan komma fram till förslag som handlar om ett mindre reglerat hyressättningsystem i hela beståndet. Vi kan också tänka oss diskussioner för att gynna det hyrda boendet, dock inte ineffektiva investeringsstöd som tar tid och pengar från övrigt.

För det fjärde, herr talman, handlar det om skatter, rörlighet och utnyttjandet av befintligt bestånd. All översyn av bostadsrelaterade skatter får naturligtvis stora konsekvenser för statsbudgeten. Det är just därför som vi också här behöver breda, blocköverskridande bostadspolitiska överläggningar som stimulerar rörlighet och som gör att vi kan utnyttja vår

främsta resurs, alltså det befintliga beståndet, betydligt bättre än vad vi kan i dag.

Herr talman! Politiken för bostäder, planering och byggande i Sverige behöver förändras och förändras radikalt.
(Applåder)

Anf. 11 ROGER HEDLUND (SD):

Herr talman! Jag ska börja med att säga att vi ställer oss bakom samtliga av Sverigedemokraternas reservationer. För tids vinnande väljer jag dock att yrka bifall endast till reservation 34 om regler för bygglov och anmälningsärenden.

Vi diskuterar i dag betänkandet om planering och byggande. Vi har många gånger diskuterat det stora behovet av att bygga bostäder i Sverige. Vi vet alla att det behöver byggas enormt många bostäder under en mycket lång tid för att vi åter ska kunna få en balans på bostadsmarknaden. Vi vet också att det kräver stora utmaningar utifrån att de som är i behov av bostäder många gånger också har svårt att ta de bostäder som i dag byggs och erbjuds.

Men man behöver också se till att bygga de bostäder som i dag efterfrågas – att utgå från att ha genomtänkta planeringar och att se till att inte stressa fram de bostäder som i dag byggs i Sverige.

Det är viktigt att ha med denna aspekt nu när vi faktiskt står inför en period där vi har byggt en hel del. Bostadsbyggandet sjunker, men vi kommer fortsatt att behöva bygga mycket. Det är då viktigt att vi faktiskt inte stressar fram förslag som innebär att det kanske byggs nya miljöprogramsområden med de problem som vi såg på den tiden.

Bostäderna, bostadsområdena och bostadsmiljön för med sig stora synergieffekter. Det handlar inte bara om att ordna fram tak över huvudet, utan det handlar om att skapa effekter av välmående, trygghet och samhörighet i samhället. Det handlar också om att bygga estetiskt vackra byggnader som gör att människor trivs i och omkring sin bostad. Det handlar om att människor ska känna sig trygga och att bostadsområdena är genomtänkta där man har beaktat trygghetsaspekten.

I dag breder en otrygghet och en ökad kriminalitet ut sig i samhället. Vi ser effekterna av detta på väldigt många områden. Här är bostadspolitiken oerhört viktig för att också få med sig dessa områden när vi planerar för framtida bostäder.

Man behöver se till att bygga till och omstrukturera kring de otrygga områden som vi ser i Sverige i dag men också kring alla andra områden som vi har i Sverige i dag och som inte var så genomtänkta när de byggdes. Jag nämner återigen miljöprogramsområdena som ett bra exempel. Det är viktigt att man inte fortsätter att bygga in nya problem bara för att det finns ett stort behov av att bygga bostäder i Sverige. Det är viktigt att man har en god framförhållning på området och har en bra planering för de bostäder som byggs.

Sverigedemokraterna har 13 reservationer i detta betänkande. Dessa reservationer beskriver delar av våra förslag för att kunna genomföra just det som jag har nämnt – bygga fler bostäder, bygga bostäder som i dag behövs för stora grupper men också bygga in samhörigheten och tryggheten, bygga de estetiskt vackra byggnader och byggnadsmiljöer som vi behöver ha i Sverige i dag.

Vi har förslag på gemensamma byggregler i Norden. Vi vet att bostadsministern har drivit denna fråga sedan vi lade fram detta förslag. Vi ser också att detta förslag skulle kunna innebära en hel del besparingar för att få ned kostnaderna för att bygga bostäder.

Vi har föreslagit en kulturell planering för att man ska se till att den kulturella aspekten beaktas och att vackra miljöer skapas när områden byggs.

Vi har föreslagit medborgarinflytande som innebär att människor faktiskt är med och påverkar sin omgivning och att det byggs bostäder och bostadsmiljöer som människor faktiskt efterfrågar och som gör att människor kommer att trivas där, alltså att man involverar de människor som bor där.

Vi vill också se en central samordnare för frågor om arkitektur och boendemiljö. Boverket ska ha denna roll för att se till att någon bevakar dessa frågor och att vi har en samordning för att skapa det som Sverigedemokraterna tycker är så viktigt när det gäller de framtida bostadsområdena.

Vi vill också slopa det som regeringen införde, alltså de tidsbegränsade byggloven. Vi menar att det innebär att man skapar nya utanförskapsområden när man tillåter kortsiktigt byggande av bostäder som i framtiden också ska kunna flyttas. Vi anser att det skapar nya utanförskapsområden och nya problemområden i stället för, som man hoppas, ett antal nya bostäder.

Herr talman! Med dessa ord yrkar jag bifall till reservation 34.

Anf. 12 OLA JOHANSSON (C):

Herr talman! I betänkandet finns det totalt 48 reservationer och åtta särskilda yttranden. Mängden förslag på området illustrerar tydligt att svensk bostadspolitik borde förändras. Inte mycket har hänt. Tvärtom har det blivit värre. Problemen som jag beskrev för ungefär ett år sedan i denna talarstol är ungefär desamma. Byggtakten fortsätter att minska. Vi har aldrig varit i närheten av att nå byggmålen, om man med det menar de prognoser som Boverket sammanställer där det sägs att det skulle behövas 600 000 bostäder till 2025.

Herr talman! Man kan inte bo i en prognos. Man kan inte heller flytta in i ett januariavtal. Därför kommer jag inte att hålla inne med kritiken mot den politik som hittills har förts. Jag kommer inte att sluta tala om de totalt åtta förslag som förs fram av Centerpartiet inom denna del av bostadspolitiken, alltså planering och byggande.

Centerpartiet kräver att regeringen lyssnar till oss och alla som vill flytta hemifrån, flytta till en ort för att studera, söka ett nytt arbete, flytta ihop med någon eller flytta isär.

Medan man är på väg att reformera hyressättningsmodellen i grunden, rikta om byggsubventionerna så att de ger effekter och koncentreras för att nå hela landet, förbjuda svarthandel och köp av andrahandslägenheter samt reformera strandskyddet så att det blir enklare att bygga strandnära där exploateringsstrycket är lågt vill vi gå längre när det gäller att korta planprocesserna och göra dem mer förutsägbara.

Herr talman! Syftet med vår politik är att fler ska våga sätta spaden i jorden och börja bygga, också på platser där det tidigare har betraktats som omöjligt, exempelvis i många av Sveriges små kommuner på platser som omfattas av riksintressen där det kan misstänkas att det finns en stark kritik

från grupper som motsätter sig nya grannar eller en viss typ av boenden eller där det finns önskemål från många att bosätta sig men där det råkar bullra för mycket – över gränsvärdena som mäts vid fasad, det vill säga utanför bostaden.

Men, herr talman, man kan inte heller bo i ett bygglov eller flytta in i ett startbesked. Det krävs fler färdiga bostäder, och allra helst till en kostnad som gör dem överkomliga för dem som står långt från bostadsmarknaden. Det krävs en rörlighet som gör att de nya bostäder som tillkommer sätter igång flyttkedjor och skapar en bostadsmarknad där man en vacker dag ska kunna hitta en lägenhet och flytta in några dagar senare utan att fundera över med vilket hyressättningssystem som hyran är satt.

Bullergränsvärdena har räknats upp, och det är i dag tillåtet att bygga i miljöer som är mer utsatta för omgivningsbuller än vad som tidigare var möjligt. Denna förändring var ett resultat av att den dåvarande S-MP-regeringen fick en majoritet här i riksdagen emot sig. Självklart protesterade de. Men jag tror att de flesta i dag är överens om att de bostäder som tillkommer tack vare denna förändring är välkomna. Störande ljud går att stänga ute med bra fönster, bullerskärmar och väggisolering. I dag mäts bullret vid fasad och reflekterar därför inte det faktiska ljudet som man utsätts för. Därför vill Centerpartiet att regeringen lyssnar till oss och förändrar regelverket, så att omgivningsbuller mäts på insidan av huset och inte som i dag på utsidan av huset. Därför yrkar jag bifall till reservation 31 från Centerpartiet.

Många som är i kontakt med bygglovshandläggare upplever att de nekas lov, trots att de anser sig ha gjort rätt och att ansökan ligger inom ramen för det som borde vara tillåtet. Regeringen kan göra mer för att förmå kommunerna att tillämpa principen om en omvänd bevisbörda, där det ankommer på handläggaren att skyndsamt påvisa vad som krävs för att de sökande ska ges bygglov.

Ett annat stort bekymmer är att många kommuner tillämpar särkrav på det sättet att de kräver in handlingar som inte är nödvändiga för att de ska ge sitt godkännande, sitt bygglov. Detta drabbar också enskilda som förlitar sig på leverans från någon av våra många duktiga och framgångsrika producenter av klimatsmarta och serietillverkade hus.

Herr talman! Rätten till insyn och att överklaga myndighetsbeslut är något som skyddas i grundlagens paragraf om yttrandefrihet. Den som anser sig ha utsatts för ett felaktigt myndighetsbeslut måste också kunna få det prövat i högsta instans. Den ordningen ska finnas kvar. Det ska inte heller vara förbehållet resursstarka personer att kunna överklaga. Besluten ska fattas så nära de berörda som möjligt och i dialog med dem som är kritiska till ett byggprojekt. Men, herr talman, det går till överdrift när exempelvis en naturskyddsförening i en grannkommun tillåts få sitt överklagande mot ett villabygge prövat ända upp i Mark- och miljööverdomstolen. Detta är vad som har drabbat ägaren till ett av Falkenbergs kommuns mest kända företag – gissa vilket – som vill bygga ett hus i anslutning till den gård i Svarträ där han har vuxit upp. Det är nu mer än två år sedan kommunen beviljade bygglovet som sedan har överklagats av en naturskyddsförening verksam i grannkommunen Varberg.

Herr talman! Detta är bara ett exempel på varför sakägarkretsen, det vill säga de som anses berörda av bygget, måste begränsas. Den gemensamma reservationen från Centerpartiet, Moderaterna, Kristdemokraterna

och Liberalerna är en kraftfull gemensam markering: Vi vill begränsa okynnesöverklagandena, minska antalet instanser som man kan överklaga till och sätta en tidsgräns. Rätten att överklaga är som sagt en del av yttrandefriheten, men för att hedra yttrandefriheten får rätten att överklaga inte förvanskas och bli ett spel för gallerierna, enbart avsett att trötta ut och sabotera för människor som vill förverkliga sin dröm om en egen bostad eller en företagsidé.

Att på sin gård öppna ett kafé, hyra ut rum, idka försäljning, ha ett stall eller uthyrning av kanoter som komplement är i de flesta fall bygglovspliktigt. Nu har vi sett till att det blir tillåtet att utöka sin verksamhet med nya lokaler och fler byggnader. Möjligheter införs för privata aktörer och byggföretag att initiera och driva en planprocess. Det kommer att inledas ett nytt och omfattande nationellt regelförenklingsarbete för att förenkla och förkorta planprocessen. Det ska hädanefter vara lätt att göra rätt. Plan- och bygglagen ska erbjuda möjligheter och inte ses som ett hinder för den som vill bygga i större skala utanför ett tätortsområde. Där det tidigare har krävts detaljplan med samråd, utställningar och beslut i fullmäktige ska det hädanefter räcka med bygglov.

Herr talman! Detta var ett axplock av motionsyrkanden som vi tills vidare får anse tillgodosedda genom vår uppgörelse med regeringen om 73 punkter och därmed inte meningsfulla att reservera sig för och yrka på. Avtalet innebär bland annat att vi tillsätter utredningar som gör översyner av hyressättningsystemet. Alla vet att detta är ett område som är fullt av konflikter och motstående intressen, och det är viktigt att det utreds. Det hindrar mig dock inte från att kraftfullt argumentera och återkomma till dess att den politik vi driver genomförs.

Tiden från idé till färdig bostad har inte förkortats med den tidigare S-MP-regeringen. Vår kamp fortsätter. Det handlar om något som borde vara enkelt och självklart för alla, nämligen rätten till en bostad.

Anf. 13 MATS GREEN (M) replik:

Herr talman! Jag har två frågor till Ola Johansson, båda egentligen mot bakgrund av januariöverenskommelsen mellan Centern, Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Liberalerna.

Efter att ha tagit del av utskottshandlingen av detta betänkande och ett antal andra betänkanden är min fråga vad gäller januariöverenskommelsen: Ska vi betrakta den som grunden för bostadspolitiken under den här mandatperioden, eller ska vi betrakta den som begränsningen för den? Kommer alltså det som finns med i januariöverenskommelsen att förändras medan allt annat utesluts från förändring och utveckling? Det har nämligen kommit väldigt olika besked från företrädare för i januariöverenskommelsen ingående parter.

Min andra fråga, som jag har ställt tidigare här i talarstolen men aldrig fått något svar på, är: Hur kommer det att bli med de blocköverskridande bostadspolitiska överläggningarna, som alla partier utlovade före valet, i januariöverenskommelsen – kommer de att genomföras? Min fråga är återigen om man där kommer att kunna diskutera utifrån januariöverenskommelsen, alltså med den som grund, eller om den kommer att behöva vara begränsningen även där. Det vore alltså intressant, inte bara för oss utan även för hela byggsektorn och ytterst för dem som är i störst behov av

bostäder, att veta om det kommer att bli några breda, blocköverskridande bostadspolitiska överläggningar.

Anf. 14 OLA JOHANSSON (C) replik:

Herr talman! Jag tror att jag börjar med att besvara den andra frågan.

Mats Green gjorde ju, med rätta, en efterlysning av vår bostadsminister i kammaren. Jag kan hålla med om att det är bekymmersamt att bostadsministern inte deltar i debatten. Bostadsministern hade nämligen kunnat svara på den andra frågan som Mats Green ställde, det vill säga huruvida regeringen planerar att bjuda in till bostadspolitiska samtal. Som Mats Green känner till ingår inte Centerpartiet i regeringen. Centerpartiet är ett parti som har ingått en överenskommelse med regeringen om ett antal punkter, och jag kommer att besvara den första frågan som Mats Green ställde. Men den fråga som Mats Green ställer till mig bör han ställa till bostadsministern; huruvida regeringen har för avsikt att bjuda in till bostadspolitiska samtal är någonting som regeringen måste lämna besked om.

När det gäller den första frågan, huruvida januariavtalet ska ses som begränsningen eller grunden för bostadspolitiken, skulle jag vilja svara nej på båda punkter. Som jag var väldigt tydlig med i mitt anförande finns det ytterligare frågor som Centerpartiet kommer att driva under den här mandatperioden och som innebär att vi går längre än regeringen har för avsikt att göra. Jag tog till exempel upp bullerriktvärdena, där vi är överens om – även om det inte finns någon reservation från Moderaternas sida utan bara från Centerpartiets – att vi ska ha andra sätt att mäta bullerriktvärdena.

Från Centerpartiets sida har vi andra reservationer, som handlar om att bygglovskontoren ska ha en omvänd bevisbörda. Det innebär att man ska vara den sökande mycket mer behjälplig när det gäller att processa ett bygglov. Ytterligare regelförenklingar av plan- och bygglagen kommer vi att komma tillbaka till. Inom ramen för januariavtalet finns det ingen gräns för hur mycket bostadspolitik Centerpartiet och allianspartierna kommer att driva – tillsammans eller var för sig – under den här mandatperioden och inte heller under kommande mandatperioder.

När det handlar om grunden kan jag väl ge Mats Green delvis rätt. Det finns ett par stora och komplexa frågor som jag var inne på i mitt anförande, och de handlar om hyressättningssystemet. Grunden för vår överenskommelse är att vi ska utreda dessa.

Anf. 15 MATS GREEN (M) replik:

Herr talman! Jag tackar för Ola Johanssons svar.

När det gäller om januariavtalet ska vara grunden eller en begränsning tolkar jag det som att det ska vara grunden och att man ska kunna bygga vidare på det. Det ska alltså inte vara en begränsning. Då skulle det nämligen inte bli mycket gjort i bostadspolitiken i Sverige under de kommande fyra åren, så jag tackar för det klargörandet.

Sedan vill jag bara erinra om att Centern och Liberalerna visserligen inte ingår i regeringen men att regeringen över huvud taget kom till makten tack vare avtalet mellan Centern, Liberalerna, Socialdemokraterna och Miljöpartiet.

Jag kan också notera att Ola Johansson delar den kritik som vi framför mot bostadsministern – den överallt och totalt frånvarande bostadsministern, som i princip vägrar ställa upp i en enda debatt eller över huvud taget göra något bostadspolitiskt som syftar till fler bostäder. Det är inte okej, herr talman, att vi har en bostadsminister som är så totalt ointresserad av och oengagerad i bostadspolitik. Den nuvarande bostadsministern har hittills egentligen bara gjort det svårare för människor att köpa och äga sin bostad. Detta ointresse är ytterst anmärkningsvärt.

Bostadsministern har haft hur många chanser som helst att, som sina statsrådskollegor, faktiskt komma till kammaren och diskutera detta, men den enda gången bostadsministern har varit i kammaren har varit när riksdagsledamöter har mer eller mindre tvingat honom hit med stöd av grundlagen. Mot bakgrund av den bostadskris som Sverige trots allt befinner sig i är det inte okej att hantera sitt ansvarsområde så nonchalant, herr talman. Det är inte okej.
(Applåder)

Anf. 16 OLA JOHANSSON (C) replik:

Herr talman! Jag känner inte att jag kan ta på mig ansvaret att vara spottkopp för Mats Greens ilska mot bostadsministern. Det får stå oemot sagt.

När det gäller resonemanget kring om avtalet är grunden eller en begränsning tycker jag att mitt svar på Mats Greens fråga var att det inte heller är en grund. Grunden är ju den politik som förs i Sveriges riksdag. Vi har för tillfället en regering som har gjort en överenskommelse inom några ganska centrala saker – och några mindre komplexa punkter, exempelvis angelägna saker som Mats Green tog upp om regelförenklingar när det gäller altaner. Det kan också handla om skärpningar när det gäller möjligheten att köpa och sälja svarta hyreskontrakt och andra saker. Den stora och viktiga pucken vi har framför oss nu är att reformera hyressätningssystemet.

Jag vill också påminna Mats Green om att den tidigare socialdemokratiskt ledda regeringen tillsattes på samma sätt som den nuvarande, det vill säga genom att ett antal partier lade ned sina röster och släppte fram en sådan regering. Den regeringen hade inget som helst krav på sig att genomföra någon politik. De partier som släppte fram regeringen ställde inga sådana krav, utan det var ett fullständigt kravlöst tryck på den gula knappen – vilket även Mats Green, som också satt i riksdagen vid den tiden, bidrog till. Det vi i Centerpartiet gör när vi släpper fram regeringen den här gången är att ställa ett antal långtgående krav på allianspolitik från den sittande regeringen i utbyte mot att vi trycker på den gula knappen, som Mats Green gjorde förra gången.

Anf. 17 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V):

Herr talman! Sverige behöver en ny bostadspolitik – det är vi alla överens om. Sverige behöver en bostadspolitik som kan möta de utmaningar vi står inför i form av bostadsbrist, bostadssegregation och klimatomställning. För att göra detta behövs dels en statlig bostadspolitik som tar ansvar för att bygga bort bostadsbristen, bryta bostadssegregationen och minska bostadssektorns klimatpåverkan, dels ett regionalt perspektiv i planeringen och byggandet runt om i landet för att skapa balans i bostadsbyggandet.

Herr talman! Det blir allt svårare att få en egen lägenhet. Bostadsköerna till förstahandskontrakt ökar; i vissa fall kan man få vänta mellan fem och tio år för att få någonstans att bo. Det kan inte vara rimligt. Därför tycker jag att det är helt rätt att säga så här: Sverige har en nationell kris när det gäller bostadsfrågan.

En nationell kris kräver en akut nationell insats. Kan ni tänka er ett samhälle där barn ska behöva vänta eller stå i kö i tio år för att få en plats i skolan? Kan ni tänka er ett samhälle där en patient som behöver akutvård ska behöva vänta i fem tio år innan den får hjälp? Ett sådant samhälle vill jag inte leva i.

Precis som rätten till skola och vård är rätten till en bostad en lagstadgad rättighet. Därför måste vi göra en nationell insats – en akut insats – och se till att vi får en ny bostadspolitik.

Herr talman! I takt med de ökade klassklyftorna har bostadssegregationen ökat. Olika grupper lever åtskilda i olika bostadsområden. Skillnaderna mellan dessa områden är ofta mycket stora vad gäller inkomst, utbildningsnivå, hälsa och förväntad livslängd. Bostadssegregationen ska brytas med en politik för minskade klyftor och ett förändrat bostadsbyggande med fokus på en jämlik och hållbar stadsutveckling. För detta krävs insatser i såväl utsatta som mer välbärgade områden, vilket förutsätter tydlig offentlig styrning, reglering och planering.

Herr talman! En regions näringslivsutveckling och infrastruktur hänger ofta ihop, och i takt med att arbetsmarknadsregioner utökas och kommunikationer förbättras följer inte heller bostadsmarknaden nödvändigtvis kommungränserna. I Stockholmsregionen har det till exempel visat sig att den generella byggtakten i länets sex rikaste kommuner varit mycket låg de senaste åren. Dessutom har nybyggnationen till största delen bestått av villor och bostadsrätter; andelen hyresrätter är försvinnande liten. Men inte bara i storstadsregionerna utan också i kommuner med vikande befolkningsunderlag kan det vara viktigt att ta hänsyn till ett mellankommunalt eller regionalt perspektiv med avseende på bostadsförsörjningen.

Herr talman! Trots detta har Sverige i dag ett mycket decentraliserat planeringssystem, som bygger på kommunernas självstyre. Förutom att vissa kommuner i en region tar större ansvar än andra för bostadsbyggandet finns det problem med till exempel att kollektivtrafik inte byggs ut i den utsträckning som krävs i samband med bygge av nya bostadsområden.

Herr talman! Riksdagen måste kliva fram politiskt och se till att varanda kommun tar sitt bostadsförsörjningsansvar och att det byggs det antal bostäder som behövs av den kvalitet som vi tycker är värdig ett välfärdsland som Sverige.

Herr talman! Vi ser en massiv ombildningsvåg genom både det privata och det allmännyttiga bostadsbeståndet samt ett pris- och skuldrally som byggt upp enorma finansiella risker hos hushållen och bankerna.

Alla inser att situationen är ohållbar och att priserna är ohållbara, att bostadsbyggandet måste vara behovsstyrt och planerat i förväg och att detta måste forskas på samt att det måste byggas med kvalitet och med omsorgsfullt och demokratiskt stadsbyggande som viktiga principer – inte i första hand spekulationsdrivet eller helt och hållet konjunktur- eller marknadsdrivet.

Herr talman! Vänsterpartiet vill ha en bostadspolitik där staten, regionen och kommunen tillsammans tar mer ansvar – ett bostadsbyggande som gör att varenda unge har en bostad som väntar på henne eller honom när det är dags för hen att flytta hemifrån eller till den stad där jobben finns. Vi vill se en bostadsfinansiering och ett risktagande som ligger mer på det gemensamma och en allmännytta som ska bli större för att kunna bygga till lägre hyror och sätta press på den lokala, privata marknaden.

Herr talman! Mot bakgrund av detta hade Vänsterpartiet förhoppningar om att Bostadsplaneringskommitténs slutbetänkande *En ny regional planering – ökad samordning och bättre bostadsförsörjning* skulle innehålla skarpa och konkreta förslag på hur den regionala nivån för fysisk planering kan stärkas. Dagens regionplan i PBL är enligt Vänsterpartiets uppfattning inte tillräcklig.

Bostadsplaneringskommitténs arbete är gediget, och det kunskapsunderlag som tagits fram ligger till grund för en politisk samstämmighet kring dagens problembild. Men det är inte tillräckligt för att få effekt på byggandet i landets storstadsregioner, och vi hade gärna sett att kommittén hade gått längre.

Det gäller främst förslaget om regional planering. Vänsterpartiet föreslår att det införs en regional fysisk planeringsnivå, som bör ha en mer styrande och bindande påverkan på den kommunala planläggningen än det som Bostadsplaneringskommittén föreslagit. Den regionala nivån bör kunna styra hur stort antal bostäder som varje kommun ska uppföra, antingen själv eller genom annan markägare eller bostadsexploator.

Jag är medveten om att riksdagen under hösten 2018 på utskottets förslag beslutade om ett tillkännagivande till regeringen om att vidareutveckla reformen om regionplanering till att omfatta fler län utöver Stockholms län och Skåne län. Det välkomnar vi – det tycker vi är väldigt viktigt – men det är endast vägledande.

Vänsterpartiet anser att man inom ramen för den regionala fysiska planeringen ska kunna ställa skarpare krav på att samtliga kommuner inom en region bidrar till att tillgodose hela regionens bostadsförsörjningsbehov. Utan sådana krav riskerar regeringens förslag om en regional fysisk planering att bli verkningslöst. Om regionplanen endast är vägledande kommer vissa kommuner att kunna fortsätta som tidigare och bygga få bostäder, i synnerhet hyresrätter. Därmed förvärras bostadsbristen i hela regionen, vilket påverkar individens frihet, ekonomins tillväxt och samhällets utveckling negativt.

Herr talman! För att få alla kommuner i en region att ta sitt bostadsförsörjningsansvar på en regional bostadsmarknad bör det införas ett bindande bostadsmål i den regionala bostadsplaneringen som anger hur många bostäder som behöver byggas i en region. Byggandet bör därefter fördelas på kommunerna i regionen. Därmed ges alla kommuner i en region möjlighet att ta ansvar för bostadsbristen och bygga de bostäder som krävs. Hälften av nyproduktionen nationellt ska, i enlighet med riksdagens målsättning, vara hyresrätter.

Avslutningsvis, herr talman, ställer jag mig bakom samtliga reservationer från Vänsterpartiet, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till Vänsterpartiets reservation 18.

Anf. 18 LARRY SÖDER (KD):

Herr talman! Jag tog mig tid att läsa statsministerns förstamajtal – det om något borde visa vilka frågor som står högst upp på dagordningen för den regering vi har.

Med tanke på att vi har en bostadskris, där man inte får tag på en bostad utan tvingas att bo kvar hemma, att bo i andra hand på osäkra premisser eller att bo kvar i en situation som för länge sedan har blivit ohållbar, är jag mäktat förvånad över att statsministern inte alls tog upp denna fråga – inte med en enda stavelse.

Jag ser bara två möjliga orsaker till detta.

Den ena är att denna fråga är så obetydlig för statsministern att den inte bör nämnas. En paradgren från förr, där parollen var att alla skulle ha en egen bostad, är som bortblåst för denna regering.

Den andra möjliga orsaken är att statsministern anser att vi i Sverige inte har ett stort problem med bostäder och att vi andra, som hävdar att vi har ett problem, har fel.

Bostadsfrågan har blivit en klassfråga. Den som har kontakter och pengar löser det sig för, men den vanlige svensken får problematiken rätt i sin vardag.

Min fråga blir då: Hur ser egentligen regeringspartierna på detta? Har vi ett reellt bostadsproblem i Sverige eller har vi det inte? Det kanske är dags att steppa upp på banan.

Jag hävdar att vi har en bostadskris. Och jag vill påstå att snart anser alla andra, utom regeringen, att vi har en bostadskris. Om regeringen mot förmodan skulle säga att vi har en bostadskris undrar jag var åtgärderna är för att lösa den.

Hur kan fler få möjlighet att rå sig själva i en egen bostad och kanske njuta av saker från sin egen trädgård? Det är frågor som politiken i allmänhet och regeringen i synnerhet i dag tyvärr ägnar alldeles för lite tid åt.

I internationell jämförelse har Sverige låga ambitioner för social bostadspolitik. Det gäller inte minst egenägt boende, som gradvis tycks bli alltmer reserverat för dem som själva, eller via föräldrar, har god tillgång till kapital. Kapitalsvaga hushåll med lägre men stabila inkomster får där emot allt svårare att ta sig in på den ägda bostadsmarknaden. Det är djupt problematiskt, och det borde även regeringen se. Därför behövs riktiga reformer inom bostadsområdet, vilka än så länge har lyst med sin frånvaro från regeringen. Jag har vid flera tillfällen tagit upp Bospar och startlån, något som regeringen direkt borde titta på för att öka möjligheten för unga att köpa sin första bostad.

Vi har alltför många ungdomar som tvingas bo kvar hemma, som har stabila inkomster men inte kommer in på bostadsmarknaden, mycket på grund av att vi politiker inte förmår lösa knutarna för att öka bostadsbyggandet. Vi bygger alldeles för lite i Sverige och därmed även för lite av egna bostäder. Vi måste göra det som behövs för att öka möjligheten för människor att skapa sig det egna boendet.

För att förenkla för bostadsbyggandet behövs en rad åtgärder som alla i grunden handlar om behovet av en frihetsreform inom bostadssektorn. En frihetsreform bör utgå från att det regelverk som i den aktuella situationen ska tillämpas ställer rimliga krav på den enskilde och inte onödigt försvårar för bostadsbyggandet.

Exempelvis bör åtgärder som inte innebär någon inskränkning på en grannes utsikt, och som inte medför någon allvarlig risk för fukt eller annan skada på huset, kunna bygglovsbefrias helt och hållet. Ett annat exempel på åtgärd där bygglovsbefrielse bör övervägas är byte av uppvärmningssystem. Listan kan göras lång.

Vad gäller bostäders utformningskrav genomförde alliansregeringen en rad förenklingar för den enskilde. Det finns dock behov av ytterligare åtgärder för att komma till rätta med regelverk som i onödan fördyrar byggprojekt och som inte motsvarar de utformningskrav för bostäder som konsumenterna efterfrågar. Det rör sig exempelvis om regler som innebär att väggar måste separera kök från övrig boyta, att tvättmaskin och torktumlare måste stå bredvid varandra i stället för ovanpå varandra. Ja, listan kan göras ganska lång på regler som vi har staplat ovanpå varandra. Enskilt kan de säkert vara av godo, men som helhet skapar de en tröghet i systemet, och färre bostäder byggs.

Sedan bör det enligt min mening utredas om staten genom Boverket kan upphandla delar av det tänkta beståndet från småhustillverkare och erbjuda småhus till ett fast pris. Det bör också ställas enklare utformningskrav för dessa småhus så att priserna kan hållas nere.

Behovet av att bygga fler bostäder är inte en angelägenhet för några få kommuner utan för alla kommuner. Det borde då vara rimligt att ställa krav på helheten i landet och att utifrån det föra dialoger med kommunerna för att uppnå detta.

Vi vet om att vi behöver bygga runt 70 000 bostäder om året. Men då är det rimligt att man i Sverige som helhet planerar för den volymen. Här borde länsstyrelserna kunna ha en roll att spela för att samordna och föra dialog med kommunerna.

Planering handlar även om att inom rimlig tid få starta sitt byggande och därmed inte fastna i långa överklagandeprocesser. En mindre krets som har möjlighet att överklaga samt en avgift för att överklaga borde vara en väg att gå utan att tumma på möjligheten att få sin rätt prövad.

Det finns ingen rimlighet i att ett bygge i många fall får vänta i åratal bara för att några har givit sig den på att stoppa det av en eller annan orsak. I detta sammanhang anser jag att vi måste öka äganderätten och rätten att använda sin mark på det sätt man själv önskar, även om det ibland innebär att bostäder byggs på platser som några få inte önskar.

Bostäder behövs och bostäder måste fram för att vi ska klara detta. Då räcker inte bygglovsbefrielse för altaner som enda åtgärd.

Herr talman! Jag avslutar här och yrkar bifall till reservationerna 39 och 46.

Anf. 19 HENRIK EDIN (L):

Herr talman! Den svenska bostadsmarknaden mår inte bra. Det byggs för lite, de svenska byggkostnaderna ligger långt högre än våra jämförbara grannländer och hela processen från idé till färdigt hus går ofta alldeles för långsamt. Detta minskar människors möjlighet att förverkliga sina drömmar, det hindrar företagande och tillväxt och det håller utvecklingskraften tillbaka i hela vårt land.

Därför är Liberalerna pådrivande för breda reformer för att liberalisera bygg- och bostadssektorn i Sverige. En central del i detta är att se över plan- och byggreglerna och andra frågor som behandlas i detta betänkande.

Det är viktiga frågor i sig, men jag vill också understryka att vi i Liberalerna ser dem som en del i en större helhet som också handlar om att liberalisera hyressättningen, reformera bruksvärdessystemet och annat som får bostadsmarknaden att fungera bättre.

Genom januariavtalet har Liberalerna fått igenom en omfattande liberal reformagenda som kommer att genomföras denna mandatperiod. En del i denna reformagenda är att genomföra omfattande regelförenklingar för att förenkla och förkorta planprocessen och därmed göra byggandet snabbare och billigare. Bland annat införs enklare regler för byggnation utanför detaljplanelagt område, nya regler med utökade möjligheter för privat initiativrätt med bibehållet kommunalt ansvar för översiktsplanering, planbeslut och bostadsförsörjning. Vidare görs en översyn av riksintressen och en utredning av förenklade redovisningsregler som medger längre avskrivningstider för allmännyttan på svaga bostadsmarknader. Redan nu har vissa frågor kommit så pass långt att de landat på riksdagens bord, såsom liberaliserade regler för byggande av altaner – en klassisk krångelfråga där stela regler har skapat onödiga problem och förordningar för många småhusägare i vårt land.

I detta betänkande behandlas en rad sakfrågor som omfattas av januariavtalet. De frågorna hanterar Liberalerna inom ramen för genomförandet av detta avtal. Av respekt för detta har jag valt att inte reservera mig på de punkterna. Jag kommer dock att noggrant följa upp det pågående arbetet och de förslag som regeringen lämnar för att säkerställa att januariavtalet genomförs på ett godtagbart sätt.

I betänkandet finns också en rad andra frågor. Liberalerna vill bland annat ha tyngdökänning av hus för att korta ledtiderna i plan- och byggprocessen, krafttag mot kommunala särkrav som driver upp byggkostnaderna, en översyn av reglerna om sakägarkretsen, en mer sammanhållen grönplanering i tätbebyggda miljöer, förenklade regler för mindre byggnader i skyddsvärda miljöer, reformerade regler för att fastställa bullernormer samt en digitalisering av hela plan- och byggprocessen, både av ekonomiska och demokratiska skäl och för att det underlättar insyn.

Jag står naturligtvis bakom alla dessa förslag från Liberalerna, men för tids vinnande yrkar jag bifall bara till reservation 11 om brottsförebyggande stadsplanering för tryggare miljöer.

Det brottsförebyggande arbetet behöver långsiktighet och förankring i den lokala miljön där arbetet bedrivs. En av de största ojämlikheterna i Sverige i dag handlar om känslan av otrygghet. Skillnaden i upplevd trygghet mellan olika bostadsområden är som natt och dag. För att minska utsattheten för brott och upplevelsen av otrygghet krävs naturligtvis ett brett arbete där polisens, socialtjänstens och skolans arbete står i centrum.

Arbetet för tryggare boendemiljöer handlar också om att planera och vårda den fysiska miljön. Kommunerna har en nyckelroll i detta arbete. I städer och större samhällen kan det handla om åtgärder som att undvika döda vinklar i miljöer där många människor rör sig, genomtänkt förläggning av gångvägar, god belysning och röjning av buskage.

Liberalerna anser att det finns ett behov av att ge trygghetsfrågorna en starkare ställning i stadsplaneringen. Ett sätt att göra detta är att ändra plan- och bygglagen så att den uttryckligen reglerar att all fysisk planering

bör ha ett brottsförebyggande perspektiv. Det skulle tydliggöra kommunernas ansvar att bidra till en trygg fysisk miljö. Av detta skäl yrkar jag som sagt bifall till reservation 11.

Anf. 20 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik:

Herr talman! Tack, Henrik Edin!

Jag tänkte ställa en fråga om den regelförenkling som Henrik nämnde i sitt anförande. Henrik nämnde att bruksvärdessystemet ska förändras, och Henrik och Liberalerna stöder ju regeringens ambition att införa marknadshyror.

Under efterkrigstiden lades den svenska bostadspolitiken om. Den tidigare marknadsstyrda bostadspolitiken hade lett till svår trångboddhet, undermåliga boendemiljöer, ockerhyror och så vidare.

Den mesta forskningen i dag visar att fri hyressättning, som marknadshyror, inte är lösningen. Varför vill Liberalerna stödja en regering som vill införa marknadshyror?

Anf. 21 HENRIK EDIN (L) replik:

Herr talman! Jag håller inte med om Momodou Malcolm Jallows verklighetsbeskrivning, att marknadshyror skulle vara något som per definition är orättvist. Det kan snarare vara rättvist.

Vi behöver förstås diskutera hur det genomförs och hur hyressystemet ser ut, och just detta är just nu föremål för januariavtalets överläggningar.

Låt mig ta ett exempel på en stad där marknadshyror fungerar utmärkt: Bryssel. Där kan man hitta en lägenhet på dagen till en rätt överkomlig hyra; det är inte fråga om några ockerhyror. Man har skapat ett system så att alla kan hitta en bostad snabbt och effektivt. Vi borde förstås ha ett sådant system i Sverige så att man slipper stå i bostadskö i flera decennier för att få en bostad.

Det är lite magstarkt att hävda att en reform i den riktning som ligger inom ramen för januariavtalet skulle leda till större orättvisor. Om vi ska vara helt ärliga, vilka är det som drabbas negativt av det nuvarande bruksvärdessystemet? Inte är det de som sedan länge är inne på bostadsmarknaden, utan det är de nyanlända till Sverige, studenter och de som är färska på arbetsmarknaden och försöker hitta ett jobb – de som inte kan flytta till exempelvis Stockholm för sitt drömjobb för att de inte hittar en bostad.

Jag tycker att detta är den stora orättvisan i dagens hyresrättssystem, och det är också detta som behöver förändras.

Anf. 22 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik:

Herr talman! Det stämmer att vi inte har samma verklighetsbild, Henrik Edin. Jag har jobbat på lärosäte i nio år och träffat studenter som kämpar för att få någonstans att bo, och min och deras verklighetsbild stämmer inte överens med den verklighet Henrik beskriver.

Vi har haft marknadshyror i Sverige, och historien har visat vad konsekvensen blir. Folk bodde i tält, och en stor del av stockholmarna bodde inneboende. Vad har förändrats? Vad är annorlunda i dag? Vad är det som säger att om vi återgår till detta system kommer saker och ting att bli annorlunda? Vad är det som säger att marknadshyror, som bygger på efterfrågan och tillgång och där den som har den tjockaste plånboken har möjlighet att få bostad, kommer att gynna nyanlända, som inte har pengar?

Vad är det som säger att det kommer att gynna låginkomsttagare och studenter? Det vill jag gärna höra.

Anf. 23 HENRIK EDIN (L) replik:

Herr talman! Det är uppenbart att dagens system så som det är utformat slår hårt mot just studenter och nyanlända. Systemet behöver reformeras, för i dag är det just studenter och nyanlända som drabbas av ockerhyror.

Låt mig konstatera att detta är en fråga som inte hanteras i dagens betänkande. Jag svarar förstås gärna på Momodou Malcolm Jallows frågor, men det är som sagt inget ämne för dagens debatt.

Vi behöver självklart göra något åt dagens system, för det är inte rättvist. Lösningen är dock inte att fortsätta att ha en överreglerad hyresmarknad.

Anf. 24 EMMA HULT (MP):

Herr talman! Dagens debatt handlar som sagt om planering och byggande, inte om hyressättning, hyresreglering eller bosparkonton. Vi debatterade detta för några veckor sedan, och det var en bra debatt i ett ämne som engagerar och är superviktigt. I dag hade det dock varit intressant att höra mer om just planering. Vi talar ofta om hur många hus vi behöver bygga och hur många bostäder som saknas men inte om vilket samhälle vi vill ha, och det är det denna debatt ska handla om.

Vår tids största utmaning är klimatförändringarna, och vår tids största uppgift är att göra vad vi kan för att mildra dem och att vidta de åtgärder som krävs för att hantera det som klimatförändringarna ställer till med.

Klimatförändringarna och deras påverkan är verkligen en fråga som är aktuell i denna debatt eftersom det handlar om hur vi ska planera våra samhällen för att klara denna utmaning.

Bygg- och anläggningssektorn står i dag för nästan en femtedel av Sveriges totala utsläpp, och då är dessvärre bara de inhemska utsläppen inräknade. I dag har vi kunskapen för att bygga mer energieffektivt än vad vi gör som standard, och det finns åtgärder som skulle minska den stora mängd energi som går åt för att värma upp våra befintliga byggnader.

I dag går det att bygga passivhus och till och med plushus. De som bygger hus ska inte bara beräkna energiåtgången utan också visa hur mycket energi husen faktiskt använder när de väl står där.

Vår största utmaning vad gäller energiåtgång är dock våra befintliga byggnader, det vill säga alla hus som redan är byggda. Vi behöver klimatförbättra dem för att minska deras klimatpåverkan och energiåtgång.

Var, av vad och hur vi bygger våra hus kommer att ha stor påverkan på vår miljö under många generationer framåt. Det vi bygger i dag ska fungera väl också om hundra år, så därför behöver vi en hållbar bostadspolitik som minskar både miljö- och klimatpåverkan.

Miljöpartiet vill åstadkomma en hållbar och cirkulär bygg- och bostadspolitik för att säkerställa kommande generationers tillgång till levande natur och mångfald i såväl samhällen som städer.

Städer och samhällen står inför stora utmaningar vad gäller strategisk planering för att möta just klimatförändringarna och kunna ställa om till ett fossilfritt samhälle. Klimatanpassningsåtgärder ska utformas så att de bidrar till mervärden i stadsmiljön och inte ses som hinder.

För att klara klimatförändringarna, såsom stora mängder nederbörd och andra extremväder som torka och värme, behöver vi rusta vårt samhälle bättre.

Miljöpartiet vill verka för det moderna och hållbara samhället och utnyttja mark på gator, torg och parkeringar mer modernt och resurseffektivt. Människor och grönska ska prioriteras framför bilen – inte bara för att det blir trevligare för fotgängare, cyklister och stadens övriga invånare utan också för att ge bättre förutsättningar för att marken ska kunna hantera stora mängder nederbörd. En hårdgjord yta kan ge katastrofala följder när det kommer stora vattenmängder under kort tid.

Ett inte alltför gammalt exempel på det var när ett skyfall 2013 översvämmade E4:an i Jönköping och delar av Ryhovs sjukhus. Ett flertal butiker fick stänga, och akuten på sjukhuset tvingades hänvisa patienterna vidare. Slutsatsen efter skyfallet i Jönköping var tydlig: Alltför stora hårdgjorda ytor, i detta fall för bilparkering, gjorde det omöjligt för regnvattnet att ta vägen någon annanstans än dit där det nu hamnade och ställde till stora problem.

När städer växer behöver planering och insatser för stadsgrönska och ekosystemtjänster prioriteras. Grönska i städer bidrar till bättre luftkvalitet och ett mer behagligt mikroklimat. Den kyler av och balanserar vattenflöden och bidrar till människors välmående och hälsa.

Herr talman! Alla städer, stora som små, har grönområden som kan utvecklas, skyddas och iordningställas. Genom att i den övergripande samhällsplaneringen upprätta en grönstrukturplan kan kommunerna på ett tydligt sätt planera och ställa krav utifrån de förutsättningar de har vad gäller klimatförändringarna.

Under den förra mandatperioden införde vi ett statligt stöd för grönare städer som gick till investeringar i städernas grönska och ekosystemtjänster. Det är ett stöd som ströks i M-KD:s och SD:s budgetförslag och som jag menar skulle behöva återinföras.

Det vore bra om lagstiftningen anpassades för att underlätta för kommuner att ställa krav på kompensation av grönstruktur när oexploaterad mark tas i anspråk för bebyggelse eller för den delen för infrastruktur. För att underlätta och anpassa lagstiftningen vore det bra om alla kommuner senast 2025 upprättade en plan för att arbeta med ekosystemtjänster i sin planering.

Herr talman! Jag kan verka tjugig, men klimatet är vår tids största ödesfråga. Sverige har sagt att vi ska bli världens första fossilfria välfärdsnation, och senast 2045 ska Sverige ha nollutsläpp av växthusgaser. Bygg- och fastighetssektorn står i dag för ca 18 procent – nästan en femtedel – av landets totala växthusgaser, och då är endast de inhemska utsläppen inräknade. Det är framför allt i byggskedet och särskilt i valet av material som vi behöver bli mer klimatsmarta, men vi behöver också se över möjligheten att klimatförbättra vårt befintliga bestånd. Vi behöver kunna mäta, följa upp och minska den negativa klimatpåverkan från sektorn ur ett brett perspektiv.

(Applåder)

Anf. 25 MATS GREEN (M) replik:

Herr talman! Inte med ett enda ord talar Miljöpartiets Emma Hult om hur vi ska få fler bostäder i Sverige, inte med ett enda ord över huvud taget. Jag tycker att det är anmärkningsvärt.

Mot bakgrund av bland annat detta skulle jag vilja fråga Emma Hult om den fortfarande frånvarande bostadsministerns uttalande när han blev tillsatt som minister, om han ansåg att det var kris i bostadsfrågan i Sverige. Han svarade nej, han tyckte inte att det var kris. Möjligtvis var det lite svårt för enskilda, men förutom detta fanns det ingen kris att prata om. Delar Emma Hult den inställningen? Detta är min första fråga, herr talman.

Min andra fråga är apropå varför regeringen i princip vägrar att ta fram förslag som gör det lättare att bygga och bo. Man har ett redan färdigt förslag om att kunna utöka möjligheten att bygga attefallshus. Den tidigare bostadsministern Peter Eriksson diskuterade detta med mig i december månad, och han sa: Vi har ett fixt och färdigt förslag, men vi är en övergångsregering nu – kan vi lägga fram det ändå? Jag sa: Självklart! Nu står jag här nästan ett halvår senare och frågar: Var är det redan färdiga förslaget? Vad kan anledningen möjligtvis vara till att man inte har kommit fram med någonting?

Återigen: Detta är inte okej, herr talman. Vi, men framför allt de som står långt ifrån bostadsmarknaden, har rätt att förvänta sig mer.

Anf. 26 EMMA HULT (MP) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att bemöta det som Mats Green sa först, att jag inte nämnde ett enda förslag om hur vi får fler bostäder i Sverige. Nej, det är ju inte detta som betänkandet eller debatten handlar om. Denna debatt handlar om planering och byggande, hur vi nyttjar marken och hur vi bygger våra hus, inte om hur många hus. Den debatten hade vi för ett antal veckor sedan i denna kammare, och betänkandet hette *Bostadspolitik*.

Detta gäller motionsbetänkanden, inte propositionsbetänkanden. Vi behandlar ett antal motioner, och detta är inte en allmän bostadspolitisk debatt. Om Mats Green inte kommer ihåg vad jag sa i den debatten får han gärna titta på den igen. Där pratade jag om de förslag som vi vill genomföra för att det ska byggas fler bostäder i Sverige, men det är inte föremålet för debatten i dag. Denna debatt handlar om planering och byggande, hur vi använder marken och hur vi bygger våra hus. Av de förslag som Mats Green nämnde tidigare var det bara ett som handlade om detta. De andra tre handlade om bostadspolitiska åtgärder, och det är inte detta vi debatterar i dag.

Jag har själv uttryckt att jag anser att det finns en kris i det som vi ser i dag. När det gäller de människor som inte har en bostad är det klart att det är en krissituation för dessa individer. Jag tänker inte vara vare sig Peter Eriksson eller Per Bolund i denna debatt. Jag vet heller inte om du citerar honom rätt, Mats Green, men det är klart att det är en allvarlig situation när vi har människor som inte kan ta det jobb eller den utbildningsplats de vill.

Vad gäller attefallshus är jag inte helt säker. Mats Green och herr talmannen får ta det med en nypa salt, men jag tror att det just nu pågår en rättsprövning av överklagandemöjligheterna när det gäller attefallshus och att detta kan ha ställt till det i processen. Det har kommit ett nytt rättsfall

alldeles nyligen, och jag tror att det har del i detta. Såvitt jag vet finns ett färdigt förslag, och jag hoppas att det kommer snart.
(forts. § 12)

Prot. 2018/19:84
2 maj

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.55 på förslag av talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 14.00, då frågestunden skulle börja.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 14.00.

§ 11 Frågestund

Frågestund

Anf. 27 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag vill hälsa statsråden välkomna. Frågor besvaras i dag av finansminister Magdalena Andersson, socialminister Lena Hallengren, statsrådet Anders Ygeman och kultur- och demokratiminister Amanda Lind.

En fråga ska vara av övergripande och allmänpolitiskt slag eller avse ett ämne som faller inom statsrådets ansvarsområde och rör dennes tjänsteutövning. Finansminister Magdalena Andersson besvarar såväl allmänpolitiska frågor som frågor inom sitt eget ansvarsområde.

Drivmedelsskatterna

Anf. 28 EDWARD RIEDL (M):

Fru talman! Magdalena Andersson har under sina år som finansminister chockhöjt skatten på bensin och diesel. Hon har höjt fordonsskatten och försämrat reseavdraget. Regeringens vice statsminister vill till och med förbjuda försäljning av bensin. Detta är Norrlandsfientlig politik. Och trots alla attacker mot alla människor som bor ute på landsbygden har klimatutsläppen ökat under regeringens tid vid makten. Det innebär att regeringens straffskatter på alla som varje dag är beroende av bilen inte ens är bra miljöpolitik.

Kan finansministern nu lova att inte höja bensin- och dieselskatterna ytterligare, eller är det vad som väntar under den här mandatperioden?

Anf. 29 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Vad gäller bensin- och dieselskatten följer vi nu beslutet i den moderata och kristdemokratiska budgetreservation som med hjälp av Sverigedemokraterna röstades igenom. Det blir en ettårig paus i indexeringen vad gäller bensin och diesel. Sedan fortsätter det som tidigare, enligt den lagstiftning som finns. Det är precis vad Moderaterna och Kristdemokraterna föreslog i sin budgetreservation.

Det är oerhört viktigt att det finns goda möjligheter att leva och verka i hela landet. Därför har regeringen genomfört omfattande reformer för att

förbättra levnadsvillkoren för människor runt om i Sverige. Det handlar om att bygga ut bredband, bygga ut lärcentrum och stödja kommuner så att de klarar sina viktiga uppgifter. Det handlar också om att säkerställa att det finns god kommersiell service. Regeringen har här arbetat intensivt och kommer under mandatperioden att fortsätta att arbeta med detta.

Anf. 30 EDWARD RIEDL (M):

Fru talman! Jag känner mycket väl till regeringens alla satsningar. Det brukar handla om stora neddragningar. Under förra mandatperioden satsade man exempelvis 100 miljoner, men vad man inte berättade var att i själva verket drogs 1,9 miljarder bort vad gäller stöd för företag ute på landsbygden och framför allt i Norrland. Jag känner alltså till satsningarna.

Min fråga är: Förstår jag finansministern rätt att detta innebär att man efter årsskiftet kommer att höja skatten så att överindexeringen kommer tillbaka?

Anf. 31 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Ja, vi kommer att följa förslaget i den budgetmotion och den budgettabell som Moderaterna lämnade in till riksdagen. Det är nämligen detta som står i den servettskiss – förlåt, budgetreservation – som lämnades in. Vi kommer att följa detta.

Regeringen har gjort stora satsningar på kommuner runt om i hela Sverige. Det största hotet mot dem är inte den socialdemokratiska regeringen utan de mycket omfattande skattesänkarplaner som Moderaterna presenterade förra veckan. De skulle vara förödande för Sveriges landsbygd.

(Applåder)

Lagen om särskild utlänningskontroll och verkställandet av utvisningar

Anf. 32 ADAM MARTTINEN (SD):

Fru talman! I dagarna greps en välkänd imam av Säkerhetspolisen i enlighet med lagen om särskild utlänningskontroll. Det är en lag som gör det möjligt för Säkerhetspolisen att frihetsberöva personer som utgör ett terrorhot. I den bästa av världar utvisas dessa personer, men det har visat sig att många utvisningar inte kan verkställas.

För bara ett par år sedan var regeringen väldigt nöjd med att de utlänningar som inte kunde utvisas i stället fick vistas fritt i Sverige. Nu har regeringen ett pågående arbete om att skärpa lagen, men i regeringens direktiv nämns en fortsatt tidsbegränsning i verkställighetsförvar. När personerna ska släppas fria nämns elektronisk fotboja som den mest ingripande åtgärden.

Min fråga går till Magdalena Andersson. På vilket sätt kan en fotboja exempelvis hindra en terrorist från att kapa en lastbil och köra ihjäl oskyldiga människor?

Anf. 33 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Regeringen har bedrivit ett intensivt arbete med att vi alla ska vara trygga i Sverige. Vi har på olika plan arbetat för att minska riskerna för ett terrorattentat i Sverige, för att minska rekryteringen till terror-

organisationer och för att ha kontroll över individer som befinner sig i Sverige. Det är viktigt att Säkerhetspolisen här har tillräckligt med resurser för att kunna bedriva sitt arbete. Regeringen har under en lång rad omgångar radikalt ökat resurserna till Säkerhetspolisen. Det är oerhört viktigt att Säkerhetspolisen har goda förutsättningar att ha koll på alla individer som befinner sig i Sverige.

Det är också oerhört viktigt att människor som inte längre ska vistas i Sverige lämnar landet. Regeringen har vidtagit åtgärder för detta, bland annat genom att utöka antalet platser för förvar så att människor som inte ska finnas här ska lämna landet.

Anf. 34 ADAM MARTTINEN (SD):

Fru talman! Det islamistiska terrorhotet har vuxit för varje år som de rödgröna har suttit i regering. Det saknas initiativ och handlingskraft för att säkra vårt land. Enligt Sverigedemokraterna har de personer som ska utvisas med stöd av lagen om utlänningskontroll ingen rätt att vistas i vårt land. Om det för tillfället inte går att utvisa sådana personer ska de givetvis sitta i förvar till dess att utvisning går att verkställas.

Ska det verkligen vara så svårt att i detta sammanhang förstå en sådan logisk lösning?

Anf. 35 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Det är oerhört viktigt att vi i Sverige kan vara trygga på gator och torg. Om människor inte ska visas här ska de naturligtvis lämna landet. Skulle det ta tid innan det är möjligt att utverka en avvisning är det viktigt att Säkerhetspolisen och polisen har kontroll över dessa individer. Det kan säkerställas på olika sätt. Det kan handla om att man sitter i förvar, har elektronisk fotboja eller återupprepade gånger i veckan rapporterar in sig till polisen. Det är oerhört viktigt att vi har kontroll.

Förslag om kostnadsutjämning

Anf. 36 LARS THOMSSON (C):

Fru talman! *Lite mer lika* är namnet på den utredning som Kostnadsutjämningsutredningen har lämnat ifrån sig och vars remisstid går ut den 15 maj. Bakgrunden är att det i dag finns ett skattespann på 6 kronor och att vi har den absurda situationen att den med lägst skattekraft tvingas till högst skatt.

Förslaget i den utredning som har lagts fram är egentligen rätt enkelt. Det beror på att man tar mer höjd för gleshet och social utsatthet. Man åtgärdar även en del data som inte har blivit uppdaterade på tio år.

Min fråga till finansministern är nu: När räknar regeringen med att införa förslagen från Kostnadsutjämningsutredningen? Hinner man göra det till den 1 januari 2020?

Anf. 37 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Lars Thomsson tar upp en oerhört viktig fråga, nämligen att alla kommuner i hela Sverige ska ha goda möjligheter att på rimliga villkor bedriva den oerhört viktiga verksamhet som kommuner och lands-ting är ansvariga för. Det handlar om våra barn i förskolan, att barnen ska

lära sig vad de behöver i skolan, en god sjukvård och en trygg äldreomsorg i hela landet. Kostnadsutjämningsystemet är ett sätt att underlätta för hela landet att bedriva verksamheten.

Jag delar Lars Thomssons oro över de stora skillnaderna i kommunalskattesatserna, där det inte alltid är de kommuner med den högsta kommunalskattesatsen som har den bästa servicen. Därför är det angeläget att vi nu snabbt kan gå vidare med det förslag som har kommit in från Kostnadsutjämningsutredningen. Exakt datum är för tidigt för mig att uttala mig om än.

Anf. 38 LARS THOMSSON (C):

Fru talman! För mitt hemlän Gotland är detta helt avgörande för sjukvården. Samma sak är det framåt.

Jag hoppas verkligen att regeringen har höga ambitioner att införa kostnadsutjämningsen den 1 januari 2020. Det bör man hinna med tanke på att remisstiden går ut i vår och vi har sommaren på oss att arbeta med att få fram en budget.

Jag hoppas på ett mer konkret svar än så.

Anf. 39 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Vi behöver naturligtvis också se vilka remissvar som kommer in innan vi fastställer den slutgiltiga tidsplanen. Det är också ett sätt att ha respekt för alla de remissinstanser som arbetar med frågan.

Jag delar Lars Thomssons uppfattning att det är viktigt att kunna utöka fokus på gleshet. Det är för att vi ser att i många av landets glesbebodda kommuner behövs ett bättre stöd i dag från kostnadsutjämningsen för att det ska finnas en bra omsorg, skola och utbildning i hela landet.

Arbetsvillkoren i vården och en ny kömiljard

Anf. 40 KARIN RÅGSJÖ (V):

Fru talman! Min fråga går till statsrådet Hallengren.

Det råder en alarmerande personalkris inom hälso- och sjukvården. Det är så många bland vårdpersonalen som far illa av dålig arbetsmiljö och usla löner. Titta bara på Stockholmsregionen.

Regeringen kommer nu att satsa på kömiljarden, något som professionen inte riktigt har gjort tummen upp för. Är det inte i stället förkortade arbetstider, bra arbetsmiljö och höjda löner med hjälp av markant ökade statsbidrag till regionerna som skulle behövas?

Anf. 41 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Tack, Karin Rågsjö, för en angelägen fråga!

Jag förvånas många gånger över att vi inte diskuterar sjukvård mer eftersom det är väljarnas absolut viktigaste fråga. Den förtjänar stort utrymme inte minst i kammaren.

En bra sjukvård handlar om att det finns personal som trivs, som stannar kvar och som har förmånen och förmågan att göra ett gott arbete. I januariavtalet finns ett antal viktiga punkter på området sjukvård. En handlar just om tillgänglig vård. Jag är övertygad om att patienter, brukare, medborgare och professionen är angelägna om att det finns en tillgänglig och

nära vård. Den uppdaterade kömiljarden som vi kommer att presentera inom kort handlar inte alls om att återinföra den kömiljard som fanns med de undanträngningseffekter som var hårt kritiserade av inte minst mig själv och professionen som helhet.

Vi behöver förbättra förutsättningar och möjligheter genom att fortsätta att ge ett tillskott av välfärdsmiljarder och genom att ha en samlad bild av kompetensförsörjningen. Inte minst måste sjuksköterskor få förutsättningar att gå specialistutbildningar.

Anf. 42 KARIN RÅGSJÖ (V):

Fru talman! Blir inte begreppet vårdkö en för smal parameter om man inte också analyserar behoven enligt det självklara "sjukast först"? Vi kan också se en ökad ojämlikhet som drabbar specifikt kvinnor i arbetaryrken hårt. Det är en klassfråga.

Behöver inte begreppet behov också finnas med när vi tittar på kötid och tillgänglighet?

Anf. 43 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Tack för möjligheten för mig att förtydliga mig!

För mig är det alldeles självklart i sjukvårdspolitiken – det är en absolut grundbult – liksom i välfärdspolitiken i sin helhet att det ges vård efter behov.

Vård efter behov betyder också att få vård i tid och att vården ska finnas nära geografiskt. Man ska känna sig trygg i att när man väl behöver vård finns den där. Jag är alldeles övertygad om det. Det handlar naturligtvis också om att kroniker, människor som är i behov av återkommande besök till vården, känner att de får den vård de behöver.

Proposition om andning och sondmatning

Anf. 44 PIA STEENSLAND (KD):

Fru talman! Min fråga går till socialministern.

I dag fick vi besked i socialutskottet om att propositionen angående behov av hjälp med andning och sondmatning inte kommer att behandlas i kammaren före sommaruppehållet.

Riksdagens beslut med anledning av KD-M-budgeten som innebar att lagändringen skulle ha trätt i kraft den 1 juli kommer därmed inte att uppfyllas. Personer med omfattande funktionsnedsättning måste nu vänta ännu längre på den hjälp de behöver för att andas och få i sig näring via sondmatning.

Jag vill fråga socialministern varför propositionen dröjer. I svaret på min interpellation tidigare i våras framhöll socialministern att regeringen och samarbetspartierna Centerpartiet och Liberalerna tyckte att promemorians lagförslag var tillräckligt bra.

Är det så att regeringen nu tar kritiken från remissinstanserna, inklusive Försäkringskassan, på allvar? Det är kritik som betonat att det finns kryphål som bland annat innebär att det i fortsättningen endast kommer att vara av- och påkoppling av sonden som kommer att vara assistansgrundande, det vill säga alltså inte hela den tid det tar att föra in näringen i kroppen.

Anf. 45 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Tack, Pia Steensland, för frågan!

Detta är en följetong. Det säger jag inte med glädje, utan jag tycker att det är genuint bekymmersamt att vi har hamnat i den situation vi har gjort med lagen om stöd och service när det gäller den personliga assistansen.

Jag vet också hur otroligt stort engagemang det finns, och då menar jag inte bara från brukare och brukarorganisationer utan också från samtliga partier i kammaren, för att försöka vända utvecklingen.

Jag tar alltid remissinstansers synpunkter och kritik, positiv och negativ, på stort allvar. Den kritik som har kommit in från remissinstanserna på den tilltänkta propositionen om andning och sondmatning tar vi också på stort allvar. Nu bereder vi frågan, och vi återkommer dels till riksdagen med en proposition, dels så fort vi har besked i frågan om hur vi ska hantera det faktum att andning och sondmatning ska ses som en situation där det absolut inte är fråga om enbart i- och urkoppling av slangen.

Anf. 46 PIA STEENSLAND (KD):

Fru talman! Tack, socialministern, för svaret! Ska jag tolka ministerns svar att fördröjningen är på grund av den kritik som har inkommit? Jag tycker att det är positivt. Vi har tidigare debatterat frågan, och det är mycket viktigt att det blir en så bra lag som möjligt.

Samtidigt råder en mycket akut situation. Varje dag utan lagändringar är en förlorad dag för alla dessa människor som behöver hjälp för att överleva. När tror ministern att lagändringen kommer på plats?

Anf. 47 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Pia Steensland är lika medveten som jag om att det tar tid att ändra i lagstiftning, och vi vill göra en ändring som kan bli bra på det sätt vi hade tänkt oss.

Regeringen har nyligen fått in remissvar, vilket innebär att vi just nu bereder dem och tittar noga på dem.

Mitt svar ska förstås så att vi ska titta på remissinstansernas synpunkter och på den kritik som finns. Vi kommer inte att lämna en proposition till kammaren förrän vi känner att vi har en proposition som är tillräckligt bra för att lösa de problem den är avsedd att lösa.

Leveranssäkerhetsmål för svensk elproduktion

Anf. 48 ARMAN TEIMOURI (L):

Fru talman! I Sverige är vi vana vid att räkna med att det finns el varje timma, varje minut och varje sekund, det vill säga en stabil elproduktion som räcker till både hushåll och industri.

Dessvärre kommer elens leveranssäkerhet inte att kunna garanteras de kommande vintrarna. De som drabbas bor och verkar framför allt i mellersta och södra Sverige. Effektreserven kan behöva användas allt oftare, vilket bland annat betyder att oljekraftverket i Karlshamn behöver startas. Det är allt annat än klimatsmart. Dessutom kommer vi att behöva importera mer el, som ofta är baserad på kol eller gas.

Från Liberalernas sida står det klart att det nu behövs ett leveranssäkerhetsmål som beaktar samhällets behov och vilka konsekvenser det valda målet i energiöverenskommelsen har för vår konkurrenskraft som industrialisation liksom för klimatet.

Jag ställer min fråga till statsrådet Ygeman. Är han beredd att slå fast ett leveranssäkerhetsmål för svensk elproduktion för att garantera en stabil och klimatsmart elproduktion?

Anf. 49 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Jag tackar Arman Teimouri för frågan, men det verkar finnas några grundläggande problem med faktabasen.

Sverige har ett stort överskott på el. Sverige exporterar 15–20 terawatt-timmar varje år. 51 av 52 veckor om året exporterar Sverige el. Den vecka som Sverige importerar el kommer den största delen från vattenkraft från Norge. Det är grundförutsättningarna. Vi ska fortsätta att ha en stabil energiförsörjning i Sverige.

Frågan lyder: Är jag beredd att verka för ett leveranssäkerhetsmål? Vi har leveranssäkerhetsgarantier. De företag som verkar på den svenska marknaden är skyldiga att leverera el. Det har regeringen inga planer att ändra på.

Anf. 50 ARMAN TEIMOURI (L):

Fru talman! Svenska kraftnät och ett antal andra aktörer försöker på alla sätt öka medvetenheten om en förestående effektbrist framför allt de kalla dagarna de kommande vintrarna.

Tittar man på energiöverenskommelsen kan man se att det finns ett självändamål om förnybar produktion som har gjorts utan en seriös analys av vad det innebär för effektbalansen och leveranssäkerheten. Att fastställa den typen av mål men inte arbeta för leveranssäkerheten är ganska anmärkningsvärt.

Ser inte statsrådet att ett leveranssäkerhetsmål för svensk elproduktion möjliggör en garanti för en stabil produktion?

Anf. 51 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Tack, Arman Teimouri!

Vi har leveransplikt på svensk energimarknad. Det går inte att prata bort i riksdagens talarstol. Jag välkomnar Liberalernas synpunkter på energiöverenskommelsen. Ni valde att stå utanför den. Ni är välkomna tillbaka in i värmen i energiöverenskommelsen. Där kan vi diskutera vad som behövs för att arbeta framåt. Det är 75 procent av riksdagen som är med i energiöverenskommelsen och är med och påverkar energipolitiken framåt.

Åtgärder på EU-nivå mot skatteflykt

Anf. 52 GUNILLA CARLSSON (S):

Fru talman! I och med avslöjanden som Panamadokumentet och paradisläckan har vi under de senaste åren kunnat läsa om hur förmögna individer och globala storföretag ägnar enorma resurser åt att gömma undan skattepengar. För ett antal år sedan uppskattades att världens länder gick

miste om 130 miljarder euro varje år i uteblivna skatteintäkter. Det är mer än hela Sveriges budget.

Medan vanligt folk arbetar och betalar skatt på sina inkomster ägnar sig en liten men superrik elit åt att smussla undan astronomiska belopp som egentligen ska gå till att bygga vägar, anställa lärare och utbilda fler poliser. I går presenterade finansministern och statsministern förslag för att växla upp EU:s arbete mot just skatteflykt.

Med anledning av detta undrar jag om finansministern skulle kunna redogöra för betydelsen av den svarta listan och arbetet med att bekämpa skatteflykten.

Anf. 53 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Från regeringens sida har vi försökt att komma med förslag på att människor med mycket höga kapitalinkomster ska betala högre skatt genom de skattesatser vi har i Sverige. Det stoppades tyvärr av Sverigedemokraterna och de andra borgerliga partierna. Det minsta man kan begära, den absoluta skamgränsen, är att människor ska betala den skatt som vi här i kammaren gemensamt har beslutat att man ska betala.

Det är oacceptabelt att människor exempelvis lägger ned mycket tid och resurser på att inte betala skatt. Då lämnas notan över till alla andra. De som i slutändan drabbas är vanligt folk men också våra barn och äldre som är beroende av den omsorg som betalas av skattepengar. Därför har regeringen bedrivit ett intensivt arbete för att bekämpa skattefusk och skatteflykt, i Sverige men också internationellt.

En viktig del är EU:s svarta lista mot skatteparadis. Det är det arbetet som vi vill utveckla de kommande åren.

Anf. 54 GUNILLA CARLSSON (S):

Fru talman! Tack så jättemycket för svaret, finansministern!

Det är bra att den svarta listan finns och att den till vissa delar har haft effekter. Här lyfter man också upp att man vill göra ytterligare insatser.

Ser finansministern vilka andra länder som man skulle kunna få med sig i att driva de ytterligare regelverken på den svarta listan?

Anf. 55 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Den svarta listan visar EU-samarbetet när det fungerar som bäst. Här har vi gått samman i EU och satt upp ett visst antal kriterier som länder ska uppfylla för att slippa vara på listan. De ska vara öppna, transparenta och ha rimliga skattesystem. Annars hamnar de på svarta listan.

Länder tycks inte vilja vara där. Många har nu sagt att de ska ändra sina system. Då vill vi gå vidare och se till att de också gör de förändringarna. Vi behöver inte skatteparadis i världen. Vi behöver skattebetalare.

Återinförande av estetiska ämnen på gymnasiet

Anf. 56 ANNA SIBINSKA (MP):

Fru talman! Jag vill rikta min fråga till statsrådet Amanda Lind.

Det låter ibland som att Sveriges framtid och konkurrenskraft uteslutande hänger på skattesatser, marginaleffekter och börskurser. Hela vår

framtid handlar om att våra unga får redskapen att förstå och förändra världen. Där spelar de estetiska ämnena stor roll.

Vi ser att i allt fler yrken, även utanför dem som benämns kreativa, behöver medarbetarna i dag estetiska kunskaper. Det handlar om att i sitt jobb kunna presentera en tjänst eller produkt, konceptualisera sitt företags verksamhet eller att klara av att förstå olika kulturella uttryck.

Jag undrar hur ministern ser på behovet av att återinföra de estetiska ämnena på gymnasieskolans samtliga program.

Anf. 57 Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP):

Fru talman! Tack, Anna Sibinska, för frågan!

Barn och ungas jämlika tillgång till kultur är en av mina och regeringens viktiga kulturpolitiska prioriteringar. Vi vet att det är viktigt att barn och unga kommer i kontakt med kultur och även kommer i kontakt med sitt eget skapande och sin egen kreativitet från tidig ålder. Där är skolan det redskap där vi har störst möjlighet att ge barnen den tillgången, eftersom alla barn i vårt land går i skolan.

Regeringen har satsat på Skapande skola. Vi har arbetat med kulturskolan. Jag är glad att vi har kunnat återinföra bidraget. Förra regeringen lade fram ett förslag om att återinföra estetiska ämnen på gymnasiet. Jag beklagar att en majoritet i Sveriges riksdag valde att rösta ned det förslaget. Det skulle innebära en ökad jämlikhet och en ökad tillgång till kreativitet och skapande hos alla våra barn och unga.

Anf. 58 ANNA SIBINSKA (MP):

Fru talman! Tack för svaret!

För oss i Miljöpartiet är frågan om kultur och bildning prioriterad. Vi vet allihop att de estetiska ämnena är viktiga för elevernas utveckling. De kan öka elevernas kreativitet och bidrar också till ökad förståelse för till exempel källkritik. Det är oerhört viktigt i tider av fake news och desinformation. Jag hoppas att vi kan fortsätta att arbeta med de frågorna så att vi kan få tillbaka de estetiska ämnena på gymnasiet.

Anf. 59 Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP):

Fru talman! Jag delar helt Anna Sibinskas ambition. Det är viktigt att vi tar fortsatta steg för att ge fler barn och unga tillgång till kultur och kreativitet. Jag hoppas kunna fortsätta att arbeta med de frågorna brett under mandatperioden.

Satsningar på regional kultur

Anf. 60 ANN-BRITT ÅSEBOL (M):

Fru talman! Kultursamverkansmodellen var en reform som Alliansen drev igenom för att skapa goda möjligheter för ett rikt kulturliv med både bredd och djup som bejakar prioriteringar och variationer vad gäller kulturlivet. I mitt hemlän Dalarna spelar modellen stor roll. Dalarna har ett rikt och vitt kulturutbud och är en region som står för mångfald och tolerans. Det är den regionala nivån som måste få avgöra om och hur stödet ska nå målen.

Fru talman! I regeringens vårandringsproposition kan jag läsa att Skapande skola får en minskning med 10 miljoner, bidrag till regional kulturell verksamhet minskar med 6 miljoner, särskilda insatser inom ungdomspolitiken får minus 25 miljoner och idrotten minus 20 miljoner.

Min fråga till kultur- och demokratiminister Amanda Lind blir: Hur stämmer detta överens med fördelningen av statliga kulturmedel där regeringen ger riktade bidrag till vissa verksamheter?

Anf. 61 Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP):

Fru talman! Ann-Britt Åsebol missar klart när hon beskriver satsningarna i vårandringsbudgeten. Regeringen gjorde också stora satsningar inom kulturen. Det var satsningar på kultur- och musikskolan och tillgången till statliga museer. Flera av de satsningar som nämns var sådana som var planerade att vara begränsade. De hade därmed inte en plats att fylla i vårandringsbudgeten.

Vad gäller kultursamverkansmodellen är det ett av de viktigaste redskapen vi har för regional kultur och för god tillgång till kultur i hela landet.

Jag gläder mig åt att Ann-Britt Åsebol lyfter kultursamverkansmodellen, och jag hoppas att det också kommer att synas i Moderaternas kommande budgetar. Jag såg dock inget av det i Moderaternas egen vårandringsbudget.

Anf. 62 ANN-BRITT ÅSEBOL (M):

Fru talman! Kultur ska vara en självklar del av barns och ungas vardag. De ska kunna ta del av de olika konstnärliga uttrycken och möjligheterna.

Jag återkommer till mitt hemlän Dalarna, som ligger en bit ifrån Stockholm, men inte så väldigt långt därifrån. När det gäller fri entré till statliga museer finns ju de flesta av dessa museer i Stockholm, och det gynnar inte barnen på landsbygden i Dalarna. Jag skulle därför ändå vilja se större regionala satsningar.

Anf. 63 Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP):

Fru talman! Vi verkar vara synnerligen överens om att det är bra med regional kultur och att det vore gynnsamt också med ytterligare satsningar på den regionala kulturen.

Skapande skola är viktigt. Kultur- och musikskolan är också viktig. I princip alla kommuner har ansökt om detta anslag, och nu när vi har återinfört det kommer det att ge många barn och unga god tillgång till kultur tidigt i åldrarna.

(Applåder)

Bildning och utbildning

Anf. 64 ANGELIKA BENGTTSSON (SD):

Fru talman! I vårbudgeten annonserade regeringen att folkbildningsanslaget ska flyttas från kulturbudgeten till utbildningsbudgeten.

Det är viktigt att skilja på vad bildning och utbildning är för något. Bildning kan definieras som utveckling av personligheten och odling av själsliga förmågor, medan utbildning kan inkludera bildning men i första

hand avser en process där en individ systematiskt tillförskansar sig kunskaper och färdigheter.

Bildningsuppdraget är mycket viktigt, och en placering av folkbildningsanslaget i kulturbudgeten är motiverad. Min fråga är: Hur ser kulturministern på att en så stor del av kulturpolitiken flyttas från kulturområdet i riksbudgeten, och varför gör man denna förflyttning?

Anf. 65 Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP):

Fru talman! Bildningen är onekligen en viktig del av kulturen. Det handlar om barns och ungas tillgång till kultur och om att möta kultur. Men den är också en självklar ingrediens i vårt skolväsen. Det finns absolut en poäng med att folkbildningen och bildningen också har sin hemvist i Utbildningsdepartementet, just för att den ska vara en självklar del av barns och ungas utbildning.

Anf. 66 ANGELIKA BENGTSSON (SD):

Fru talman! Tack för svaret, ministern! Men det är inte bara barn och unga som tar del av folkbildningens kurser. Folkbildningen har riktade satsningar till äldre men också till oss andra vuxna. Så varför gör man den här förflyttningen, och vad avser man att göra för denna grupp? Och hur ser ministern på skillnaden mellan utbildning och bildning? Det är någonting som är väldigt viktigt och väsentligt. Folkhögskolorna själva meddelar också att är viktigt att behålla det här eftersom det handlar om bildning.

Anf. 67 Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP):

Fru talman! Så är det absolut. Utbildningsdepartementet och utbildningsministern hanterar också vuxenutbildningen och de viktiga frågor som hänger samman med den. Där har folkhögskolorna en självklar roll att spela.

Jag och utbildningsministern har enligt min uppfattning samma syn på att både utbildning och bildning är två fundamentalt viktiga delar i vårt samhälle. Det ska de också fortsätta att vara, oavsett var de här anslagen och frågorna ligger.

Familjeveckan och jämställdheten

Anf. 68 HELENA VILHELMSSON (C):

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en fråga om familjeveckan – den stora reformen inom familjepolitik som Socialdemokraterna lanserade inför det senaste valet. Min fråga riktar sig till finansminister Magdalena Andersson.

Jag är lite nyfiken på hur Socialdemokraterna tänker att reformen togs emot av väljarna. Fick den någon genomslagskraft? Uppenbarligen måste det ha gjorts en del analyser av detta eftersom det var en viktig punkt i januariavtalet. Där blev det en tredagars familjevecka, dock med tre dagar till vardera föräldern. Det handlar alltså om sex arbetsdagar totalt. Ni förstår nog att detta är en reform som Centerpartiet inte hurrar för, men i en förhandling måste man ge och ta.

Sverige har internationellt sett en mycket generös föräldraförsäkring – en föräldraförsäkring som tyvärr i dag tas ut alldeles för ojämnt. Är det inte detta vi behöver komma med förslag kring? Är det fler dagar som löser problemet?

Min fråga till Magdalena Andersson är: På vilket sätt gynnar en familjevecka jämställdheten? Jag vill också gärna höra några ord om kostnaden.

Anf. 69 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Många föräldrar som har barn i skolåldern eller i de senare åren på förskolan vittnar om hur svårt det är att pussla under sommaren, där loven är så mycket längre än föräldrarnas semester. Inte minst är detta något som är tufft för ensamstående föräldrar.

Familjeveckan är en reform för att barnen ska ha bättre möjligheter att vistas tillsammans med sina föräldrar på till exempel sommarlov, men också andra lov. Den är någonting som också underlättar för föräldrar att kunna få ihop familjeliv och yrkesliv.

Sverige är ett världsledande land när det gäller att kunna kombinera arbete och familj. Detta är ytterligare ett steg i utvecklingen för att Sverige ska stå främst när det gäller möjligheter att både arbeta och ha en familj. Det är någonting som har betytt mycket för Sverige och för det faktum att vi har en så hög sysselsättningsgrad och att det är så många kvinnor i Sverige som arbetar – allt detta tack vare vår familjepolitik.

(Applåder)

Anf. 70 HELENA VILHELMSSON (C):

Fru talman! Jag noterar att jag inte fick så många svar på frågorna om hur familjeveckan gynnar jämställdheten och vad den kostar. Vissa beräkningar säger att kostnaden för familjeveckan kommer att landa på uppåt 30 miljarder kronor.

Jag undrar: Är det värt detta? Är det värt det för jämställdheten? Vi har en föräldraförsäkring som är otroligt generös och som går att nyttja långt upp i barnens ålder. Men det görs inte i dag. Vad är det som garanterar att familjeveckan gör att det blir ett mer jämställt uttag? Det bästa för barnen är att föräldrarna har ett jobb att gå till.

Anf. 71 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Det finns slutgiltiga beräkningar för kostnaden, men några 30 miljarder handlar det verkligen inte om. Det är ensiffriga miljardbelopp det handlar om.

Varför gynnar familjeveckan jämställdheten? Det är för att den underlättar att kunna kombinera familjeliv och yrkesliv. Det är där Sverige har varit världsledande. Det är därför vi har den högsta sysselsättningsgrad som någonsin har uppmätts i ett EU-land. Det beror på att kvinnor både kan jobba och ha familj. Det är bra för jämställdheten, men det är också bra för att vi föder många barn i Sverige.

(Applåder)

Anf. 72 HAMPUS HAGMAN (KD):

Fru talman! Det går bra för svensk sjöfart. Det finns förstås flera skäl till det, och ett av dem är tonnageskattesystemet.

Det är bra att tonnageskatten nu finns i Sverige, men systemet kan bli bättre och utvecklas så att fler kan omfattas. I dag får ett fartyg som seglar inom Sverige mer än en fjärdedel av tiden under ett år inte ingå i systemet. Samtidigt är det ett krav att ett fartyg ska ingå i systemet i minst tio år för att kunna omfattas. Det innebär att ett rederi måste vara säker på att trafiken utanför svenskt vatten kommer att vara stabil under lång tid för att man ska våga ansluta sig. Detta skapar osäkerhet. Förenklingar av regelverket skulle innebära en ännu mer positiv utveckling av den svenska sjöfarten.

Jag vill rikta min fråga till finansministern: Vilka förbättringar av tonnageskattesystemet vill finansministern och regeringen göra?

Anf. 73 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Goda villkor för svensk sjöfart har varit en prioriterad fråga för regeringen. Jag, som har jobbat med skatter i många år, vet att tonnageskatten är en fråga som har diskuterats i över ett årtionde och i närmare två årtionden. Jag är därför stolt över att jag var den finansminister som hade möjlighet att gå till riksdagen med en proposition om tonnageskattning med ett förslag som riksdagen röstade igenom.

Nu har vi haft tonnageskattning igång under några år, och det kommer säkert att komma ett läge där vi behöver utvärdera den för att se om det finns anledning att skruva i systemet och göra olika förenklingar.

Det är också viktigt att veta att en av anledningarna till att vi har tonnageskatt är just att stärka svensk sjöfarts internationella konkurrenskraft. Det är därför tonnageskatten i huvudsak är riktad till den internationella sjöfarten snarare än till den som bedrivs inom Sverige.

Anf. 74 HAMPUS HAGMAN (KD):

Fru talman! Precis som Magdalena Andersson är inne på var tonnageskattesystemet något som initierades av alliansregeringen och sedan infördes av den rödgröna regeringen. Det var bra, men samtidigt ska vi komma ihåg att vi var näst sist i EU när detta gjordes. Och den svenska långsamtheten skadade sjöfarten.

Men nu är vi på rätt kurs. Nu är rätt tid att göra förbättringar. Svensk sjöfart har potential att vara riktigt konkurrenskraftig. Men då behöver politiken hjälpa till med förenklingar och förbättringar.

Anf. 75 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Regeringen delar uppfattningen att det är oerhört viktigt att vi har en konkurrenskraftig svensk sjöfart. Det är därför vi har gjort viktiga förändringar. Vi kommer naturligtvis att utvärdera dagens system när det har hunnit verka ett antal år. Då får vi se om det krävs ytterligare justeringar. Men det faktum att vi har ett tonnageskattesystem på plats är förstås viktigt för den svenska sjöfarten och dess konkurrenskraft.

Anf. 76 DENIS BEGIC (S):

Fru talman! Min fråga går till statsrådet Anders Ygeman.

Vi är stolta över den bredbandsutbyggnad vi har gjort och den fiber som har dragits runt om i Sverige. Dock är vi kanske inte riktigt nöjda, för detta är ett viktigt steg i rätt riktning för Sverige. Framför allt handlar det om att det ser väldigt olika ut i stad och land. I mitt eget län, Örebro län, ser det till exempel väldigt olika ut i Lindesberg och Örebro.

Man säger att det är marknaden som ska leverera bredbandet. Hur ser statsrådet på att marknaden *inte* levererar på alla ställen? Vad kan vi göra för att se till att marknaden gör det?

Anf. 77 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Tack för frågan, Denis Begic! Det är viktigt och riktigt att vi ska vara stolta över den bredbandsutbyggnad vi har. Samtidigt har vi en sämre bredbandsutbyggnad på landsbygden än i staden. Då är det dock glädjande att takten i utbyggnaden nu är nästan dubbelt så hög på landsbygden som i staden.

Regeringen har i den senaste vårbudgeten tillfört ytterligare miljoner kronor. Vi är nu uppe på 4,4 miljarder kronor som regeringen satsar på bredbandsutbyggnad i hela landet, för att vi över tid ska nå de mål som riksdag och regering har satt upp. Men då måste vi också vara tuffa mot de bolag som bygger ut och se till att de lever upp till de avtal som de har ingått med sina kunder. I de fall där bolagen inte har möjlighet att uppfylla sin del måste de ge dessa kunder möjlighet att bryta avtalet.

Anf. 78 DENIS BEGIC (S):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Just när det gäller att bryta avtalet har många människor hört av sig till mig och sagt att det har stått skyltar med olika företagsnamn i flera år utan att någonting har byggts. Vill man själv bryta avtalet blir man skyldig någon summa pengar som man ska betala företaget, men det är inte tvärtom. Hur ser vi på möjligheten att också de ska vara skyldiga, när de bryter avtalet, att ge någon kompensation?

Anf. 79 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Tack, Denis, för följdfrågan!

I min värld måste naturligtvis ett företag, oavsett vilken marknad det verkar på, vinnlägga sig om att ha en bra relation med kunderna och också kompensera dessa om man inte klarar att leverera det de förväntar sig.

Jag har, som jag skulle uttrycka det, en bra diskussion med branschen och dess olika företag. Jag hoppas att de inom kort kommer att ge uttryck för det i sin kommunikation.

Finansieringen av länsstyrelsernas miljötillsyn

Anf. 80 MARIA GARDFJELL (MP):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till vår finansminister, Magdalena Andersson.

Alla borde känna till att vi nu måste öka takten i miljö- och klimatomställningen. Ändå gjordes det i M-KD-budgeten i december ganska stora neddragningar på miljöområdet.

En neddragning som inte har diskuterats så mycket är neddragningen på länsstyrelsernas arbete med miljötillsyn. Det drogs ned med 65 miljoner. Det var illa, för miljötillsynen är ett nödvändigt smörjmedel inte bara för att det systematiska miljöarbetet ska fungera utan också för att stadsbyggnadsprocesser, utvecklingen inom energisektorn och industriell verksamhet inte ska straffas på grund av utdragna handläggningstider och avsaknad av nödvändiga underlag.

På grund av den budget som M, KD och SD röstade igenom är nu miljötillsynen finansierad enbart till 30 procent. Hur vill ministern åtgärda detta?

Anf. 81 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! De mycket omfattande neddragningar på miljö- och klimatpolitiken som Moderaterna och Kristdemokraterna drev igenom med hjälp av Sverigedemokraterna är bekymmersamma på flera plan. Det handlar om bilden av Sverige som ett klimatledande land. Det handlar om vårt ansvar för kommande generationer att göra det vi kan, nu när vi vet vad som händer. Men det handlar naturligtvis också om enskilda verksamheter.

Jag är bekymrad över att länsstyrelserna inte kommer att kunna upprätthålla den höga nivå på miljötillsynen som man haft tidigare. Det handlar bland annat om att alla de industrier som nu gör rätt för sig och följer alla lagar och regler som finns riskerar att bli utkonkurrerade av dem som inte gör det, när man inte kan ha en tillräckligt god tillsyn. Det är mycket bekymmersamt.

Samtidigt använder man dessa pengar för att sänka skatten, och det är tyvärr ingenting som går att reversera under ett pågående budgetår. Det är en bekymmersam konsekvens av Moderaternas och Kristdemokraternas politik.

Anf. 82 MARIA GARDFJELL (MP):

Fru talman! Jag tackar för svaret. Jag är fullt medveten om detta.

Länsstyrelserna har presenterat för miljö- och jordbruksutskottet att miljötillsynen är dåligt finansierad men också att vi nu står inför stora förändringar, bland annat inom vattenkraften, som gör att det krävs ökad miljötillsyn.

Hur kan vi i framtiden i regering och riksdag arbeta för att öka medvetenheten om miljötillsynens behov?

Anf. 83 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Jag delar uppfattningen att det är oerhört viktigt med miljötillsyn. Det är också därför som regeringen har ökat anslagen till just miljötillsyn i flera omgångar. Det handlar om att företag som inte gör rätt för sig inte ska konkurrera ut dem som gör rätt för sig, men det handlar också om att skydda vår natur och vår miljö här och nu.

Exakt hur vi ska utveckla anslagen de kommande åren kommer vi att kunna återkomma till i budgetpropositioner. Men det är viktigt att den här frågan tas upp och diskuteras, för det är en fråga som berör oss alla.

Anf. 84 JOHAN HULTBERG (M):

Fru talman! Svensk hälso- och sjukvård brottas med stora och allvarliga problem, problem som har blivit betydligt värre under den rödgröna regeringens tid med Stefan Löfven som statsminister. Exempelvis har vårdköerna fördubblats, och trots att Löfven själv inför valet 2014 lovade att alla cancersjuka skulle få vård inom fyra veckor har utvecklingen inom cancersjukvården gått åt helt fel håll.

Vad gör regeringen då? Vidtar konkreta åtgärder för att förbättra tillgängligheten och utveckla vården? Nej, regeringen drar in de 500 miljoner kronor som M och KD i sin gemensamma budget hade satsat på en ny cancerstrategi. I stället för växande köer och sänkta ambitioner för cancer-sjukvården vill vi moderater utveckla den med en stärkt och utvecklad nationell cancerstrategi.

Vad vill regeringen? Tycker inte socialministern att Sverige behöver en utvecklad och förstärkt nationell cancerstrategi?

Anf. 85 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Jag känner Johan Hultberg som en mycket seriös riksdagsledamot, men detta var ett ganska kraftigt lågvattenmärke, måste jag säga. Det vore intressant om Johan Hultberg kunde använda sitt nästa inlägg till att beskriva på vilket sätt cancervården har försämrats och också berätta var han hittar den statistik som säger att vi drar tillbaka pengar från cancerstrategin.

Verkligheten är följande: Under förra mandatperioden infördes någonting som kallas standardiserade vårdförlopp. Det innebär att varje enskild cancerstrategi – nu är det över trettioåret – har ett specifikt vårdförlopp där man bestämmer hur lång tid det får ta mellan varje insats. Det är optimerat; om ingenting går fel och det inte finns några brister ska det gå i den hastigheten.

Detta har snabbat på och kortat tiderna i cancervården. När det gäller barncancervården har vi dessutom en ökad överlevnad. När det gäller resurser till cancerarbetet kvarstår 500 miljoner till de regionala cancercentren.

Anf. 86 JOHAN HULTBERG (M):

Fru talman! Det står mycket tydligt i regeringens vårändringsbudget att de 500 miljoner kronor som M och KD avsatte till en nationell cancerstrategi dras bort. Det går inte för ministern att snacka bort.

Regeringen gör andra prioriteringar, och jag beklagar det. Jag tror att en nationell cancerstrategi är ett viktigt redskap för att utveckla vården på det här området. Tyvärr ser vi att vårdköerna har skenat, och jag kan konstatera att regeringen har varit oförmögen att lägga fram konkreta förslag till den här kammaren för att utveckla svensk hälso- och sjukvård. Jag tycker att det är ganska pinsamt för ministern.

Anf. 87 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Det vore klokt om Johan Hultberg framöver skiljer på köerna i cancervården, där det har gjorts verkliga framsteg de senaste fyra

åren med standardiserade vårdförlopp, och väntetiderna och köerna i vården generellt. Johan Hultberg har helt rätt i att de senare har ökat, och en av de viktigaste uppgifterna vi har nu är att korta de köerna och öka närheten till vården.

När det gäller resurser till att arbeta för en cancerstrategi gör vi ingen ny cancerstrategi, utan den strategi som gäller vill alla inblandade parter ska kvarstå så att vi har långsiktighet i cancerarbetet.

Ersättning för skador orsakade av vaccinet mot svininfluensa

Anf. 88 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD):

Fru talman! År 2016 stiftades en lag som innebär att staten via Kammarkollegiet ska ersätta läkemedelsskador. Taket för beloppet sattes till 150 miljoner kronor totalt för dem som drabbats av personskada till följd av Pandemrix, alltså svininfluensavaccinet som utan tillräcklig kunskap om biverkningarna ändå användes.

Lena Hallengren skrev i en debattartikel i DN den 15 juni 2012 att de drabbade barnen och ungdomarna samt deras familjer inte ska behöva ägna framtiden åt segdragna rättsprocesser. I samma anda lovade ni att staten ska ta ansvar för ersättningen när pengarna i Läke-medelsförsäkringen är slut.

Därför vill jag fråga socialministern: På vilket sätt följer ni upp det ni lovade 2012 så att de drabbade faktiskt ska få ut den ersättning de har rätt till innan den tioåriga preskriptionstiden går ut?

Anf. 89 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Tack, Ann-Christine From Utterstedt, för en fråga om ett ämne som inte har diskuterats på ett tag men naturligtvis är oerhört angelägen för dem som då drabbades och som fortfarande lider av sviterna som Pandemrix orsakade när det gäller narkolepsi.

Syftet med debattartikeln, som jag själv undertecknade tillsammans med dåvarande socialminister Göran Hägglund, var att visa att det fanns en partipolitisk enighet och en långsiktighet i synen på att människor ska våga vaccinera sig, och när man åsamkats en skada, som i det här fallet, ska man känna att staten står på ens sida.

Läke-medelsförsäkringens pengar har inte tagit slut än, men löftet kvarstår att om de 150 miljonerna tar slut ska det fortfarande finnas möjlighet att ansöka om medel från staten.

Anf. 90 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD):

Fru talman! Trots socialministerns svar känner jag mig bekymrad över att de drabbade inte får den ersättning de har rätt till. Större delen av skaderegleringarna har faktiskt inte ens kommit igång ännu, och dessutom tillkommer varje år 30–40 nya fall av narkolepsi som en följd av vaccinationen.

Anf. 91 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! När man satte tiden till tio år var det inte ett politiskt beslut utan ett medicinskt beslut där man gjorde ett antagande att de fall där människor antas ha insjuknat på grund av vaccinationen skulle ha dykt upp

inom den tidsperioden. Sanningen är väl också att oerhört få nya fall dyker upp. Men det är viktigt att vi följer den här frågan. Det har vi åtagit oss, och det är ett löfte som den här regeringen vidhåller.

Diskussioner på internationell nivå om företagsbeskattning

Anf. 92 ANNA VIKSTRÖM (S):

Fru talman! Min fråga går till finansminister Magdalena Andersson.

Det pågår viktiga diskussioner inom både EU och OECD om företagsbeskattningen, inte minst om *var* företag och produktion ska beskattas. Sverige är ett litet, exportberoende land med en förhållandevis liten inhemsk konsumtionsmarknad relativt vår produktion.

Min fråga är: Hur förs och hur för finansministern diskussionen om företagsbeskattningen för att värna Sveriges skattebasintressen?

Anf. 93 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Det här är en central fråga som just nu diskuteras både i EU och i OECD. Här handlar det naturligtvis från regeringens sida om att värna svenska intressen. Men det handlar också om något mycket mer än så. Det finns stora poänger med det system vi har för internationell företagsbeskattning i dag, nämligen att det gör att det blir väldigt gynnsamt för länder att ha lagar och regler som gör att man får företag som skapar nya varor och som investerar och på så sätt skapar lönsamhet. Om man ändrar det systemet utan att tänka sig väldigt noga för riskerar man att få en globalt lägre tillväxt och färre innovationer än annars.

Den typen av frågor för jag fram i alla de olika internationella sammanhang som jag befinner mig i. Senast var vid Internationella valutafondens och Världsbankens toppmöten i Washington.

Anf. 94 ANNA VIKSTRÖM (S):

Fru talman! Tack för svaret, finansministern!

När det gäller de här diskussionerna undrar jag vilka vänner utanför de nordiska länderna som vi har i denna fråga.

Anf. 95 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Vi bildar allianser med andra länder som har en liknande syn som Sverige på det här. Det är ofta små, öppna länder som också har framgångsrika företag. Det finns en lång rad länder. Förutom de nordiska länderna är Kanada ett land som på så sätt delvis liknar Sverige, så också Schweiz.

Vi bygger allianser och för fram svenska intressen men också de intressen som vi borde ha i hela världen när det gäller att ha ett fortsatt gott företagsklimat.

Anslagen till äldres fysiska aktivitet

Anf. 96 ANNICKA ENGBLOM (M):

Fru talman! Fysisk aktivitet genom livet är oerhört viktigt för kropp och själ såväl för barn som för medelålders och framför allt för äldre. 70 000 människor får söka vård för fallolyckor i hem och äldreboenden,

och det leder också till 1 000 dödsfall per år. Att röra sig när man blir äldre har inte bara en preventiv effekt utan också en positiv effekt på kosthållningen, framför allt bland många äldre som äter många mediciner.

För ganska precis ett år sedan lovade finansminister Magdalena Andersson och socialminister Lena Hallengren en stor satsning på bland annat idrott för äldre. Moderaterna och Kristdemokraterna gick från ord till handling och lade in detta i sin budget. Döm då om vår förvåning när det gjordes en 180 graders helomvändning på stället – som tidigare militär vet jag vad det är för någonting – och man tog bort detta i sin vårändringsbudget.

Vad har ansvarigt statsråd Amanda Lind att svara på det?

Anf. 97 Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP):

Fru talman! Det är helt klart så att äldre mår bra av att röra sig och att det är angeläget att vi fortsätter att upprätthålla den dialog som har påbörjats med Riksidrottsförbundet och pensionärsorganisationerna om hur vi tillsammans kan jobba för att få fler äldre i rörelse. Jag vill dock påpeka att det skedde en satsning på äldre i vårändringsbudgeten som handlar om att motverka äldres ensamhet. Där skulle satsningar som har med rörelse och folkhälsa att göra kunna ingå, men det får vi återkomma till. Vi får också återkomma i kommande budgetarbete om ytterligare särskilda satsningar.

Anf. 98 ANNICKA ENGBLOM (M):

Fru talman! När det gäller den dialogen är man från pensionärsorganisationernas och Idrottssveriges sida besviken när man nu inte kan göra den här folkbildningssatsningen på mat och måltid och tillgänglighet vad gäller att ingå i en verksamhet och i föreningsliv.

Att man kan bryta ensamhet är *en* sak, men den fysiska aktiviteten är otroligt viktig. Det handlar om 60 miljoner kronor, och det är inga småpengar. Kommer ansvarigt statsråd att ändra sig i nästa budget?

Anf. 99 Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP):

Fru talman! Återigen vill jag säga att det är ytterst angeläget att vi rör oss mer i Sverige. Det handlar om barn och unga – vi fick en rapport från Folkhälsomyndigheten häromdagen och har mycket att göra där för att motverka stillasittandet – och om äldre. Vi har en dialog med Riksidrottsförbundet och pensionärsorganisationerna. Det är en konstruktiv dialog som vi kommer att fortsätta att ha.

Stärkandet av demokratin

Anf. 100 HILLEVI LARSSON (S):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till Amanda Lind.

Demokratin är hotad i Europa. I till exempel Ungern avvecklas rättsstaten. Man har infört en slavlag som innebär att arbetstagare kan tvingas arbeta övertid i upp till 400 timmar, och arbetsgivaren kan hålla inne lönen i upp till tre år.

Vi kan också se att Trumps tidigare chefsstrateg Bannon är i Europa och mobiliserar extremhögern inför EU-valet.

Fake news, falska nyheter, används också som politisk metod för att vinna val. Vi kunde se det i valet i USA. Vi kunde se det i omröstningen i Storbritannien om brexit. Vi kunde faktiskt se det även i det svenska valet. Var tredje delad artikel på sociala medier var fake news.

Vad kan vi göra för att försvara demokratin?

Anf. 101 Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP):

Fru talman! Tack, Hillevi Larsson, för en väldigt angelägen och hög-aktuell fråga, inte minst i EU-valtider.

Inför det kommande EU-valet är det såklart viktigt att vi lyfter upp frågan om demokrati och ser vad vi kan göra inom ramen för det europeiska samarbetet. Men det är också viktigt att vi nationellt står upp för att såväl främja som försvara och förankra vår demokrati.

Demokratin i Sverige fyller 100 år 2021. I arbetet med att uppmärksamma det pågår just nu ett förberedelsearbete, inom ramen för en kommitté, med att ta fram förslag för att ta ytterligare mått och steg för att stärka demokratin.

Jag vill också lyfta fram det viktiga arbetet med medie- och informationskunnighet. Det gäller unga i skolan men inte minst även äldre. Man ska ha möjlighet att själv kunna granska och dechiffrera sådant som man tar del av, inte minst på sociala medier där falska nyheter tyvärr sprids i allt högre grad.

Haverikommission för att utreda penningtvätt

Anf. 102 MATTIAS KARLSSON i Luleå (M):

Fru talman! Min fråga går till finansminister Magdalena Andersson.

Med tanke på den tråkiga penningtvättshistoria som har rullats upp i Swedbank har regeringen agerat oerhört passivt. Nu har i alla fall finansmarknadsminister Per Bolund kommunicerat att han är beredd att tillsätta en haverikommission.

Man ska komma ihåg att bankens kris inte bara är en kris och ett stort problem för Swedbanks ägare och anställda. Den här krisen är också en nationell svensk angelägenhet, eftersom Swedbank är systemviktig. Det riskerar att skapa svallvågor i hela finanssektorn och hota den finansiella stabiliteten i Sverige.

Mot bakgrund av det vill jag fråga finansministern om hon delar synen på att det behövs en haverikommission och om så är fallet vilka villkor som måste vara uppfyllda för att det ska bli aktuellt.

Anf. 103 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Regeringen följer noggrant det som händer i Swedbank. Det är naturligtvis viktigt att banken samarbetar med myndigheterna så att vi kan säkerställa att alla kort kommer upp på bordet. Den svenska Finansinspektionen, som är ansvarig myndighet, har också inlett ett nära samarbete med de baltiska motsvarigheterna.

Allt det arbete som regeringen har gjort för att begränsa möjligheterna för penningtvätt och för att skärpa straffen för de som genomför penningtvätt är också viktigt. Regeringen har under de senaste åren vidtagit en lång

rad åtgärder och har kraftfullt skärpt straffen för penningvätt. Om ytterligare saker behöver göras är regeringen beredd att göra det. Det finns också lagförslag som är på gång.

Den kommande tiden kommer vi att överväga om en haverikommission är det bästa sättet att gå framåt och hur vi i så fall ska arbeta vidare.

Prot. 2018/19:84
2 maj

Frågestund

Insatser för att korta vårdköerna

Anf. 104 MATS WIKING (S):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till Lena Hallengren om vårdköerna. Johan Hultberg har varit inne på det, men vi ser på det på lite olika sätt. Vi är dock helt överens om att vårdköerna varierar kraftigt mellan olika regioner och landsting.

En del betalar privata sjukförsäkringar för att få gå före i kön. Det känns inte bra för en socialdemokrat. Därför är det viktigt att lyfta fram att regeringen redan har uppmärksammat problemet och att regeringen gjorde en hel del insatser under förra mandatperioden.

Jag tror att det är viktigt för svenska folket att få höra socialministerns plan för att korta vårdköerna under den här perioden och för att göra vården mer tillgänglig över hela landet.

Anf. 105 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Tack, Mats Wiking, för frågan!

Frågan om en tillgänglig vård, en nära vård och en vård där man inte får vänta är väldigt angelägen för oss alla. När vi själva eller våra anhöriga drabbas av sjukdom är det viktigt att vården finns där.

Min plan som socialminister tillsammans med de partier som har ingått januariavtalet är att dels ha en uppdaterad kömiljard, dels ha en generalplan där vi kan ta hänsyn till de olika regionerna. Men det handlar också om att ha en samlad syn på kompetensförsörjningen. Det finns handlar om att det faktiskt ska finnas kompetens att tillgå för att ha den där närheten och för att en person med rätt kompetens ska möta den som söker vård.

Det handlar alltså om en välfärdsmiljard, och det handlar om kompetensförsörjning. Ett konkret exempel är hur vi ska se till att specialistutbilda sjuksköterskor med goda förutsättningar.

Resurserna till polisen

Anf. 106 ANN-SOFIE ALM (M):

Fru talman! Det här är ett vittnesmål: Han fortsätter. Han knackar på dörren till mitt klassrum. Jag kollar på honom i två tre sekunder och fattar att det är på riktigt. Men jag hinner inte göra något förrän han hugger mot magen.

Den här fruktansvärda händelsen utspelade sig på Kronan, en skola i Trollhättan. En ensam mördare gick in och tog tre liv.

Den enda anledningen till att den bestialiske mördaren kunde ta endast tre liv var att polisen var där på fyra minuter. Men vad hade hänt om den hänsynslöse mördaren hade gått in på en skola i Bengtsfors? Polisen har 1 timme och 35 minuter dit, enkel väg.

Politik är på riktigt, och politik spelar roll.

Fru talman! Jag har två frågor till finansministern. I en tid då otrygghet och brottslighet ökar behöver vi fler poliser. Hur ska regeringen stärka polisen när man samtidigt tar av deras budgetresurser? Och när bedömer finansministern att en höjning av polislönerna blir av?

Anf. 107 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Regeringen har under flera år kontinuerligt ökat resurserna till polisen. Vårt mål är att det ska vara 10 000 fler polisanställda. Det är en mycket omfattande ökning av polisens resurser och möjlighet att verka runt om i hela landet. Jag ser framför mig att vi kommer att öka resurserna också under de kommande åren för att kunna genomföra den utbyggnaden.

Det är också viktigt att det finns goda villkor för de poliser som arbetar. Det ska vara attraktivt att arbeta inom polisen, att stanna kvar som polis men också att utbilda sig till polis. Därför har Polismyndigheten fått ökade resurser för att säkerställa goda arbetsvillkor.

Jag är glad att det finns stöd i riksdagen för regeringens omfattande utökning av polisens verksamhet. Men det är också viktigt att vi säkerställer att resurser följer med när uppgifter flyttas till andra myndigheter. Annars har de myndigheterna inte möjlighet att utföra sina uppdrag.

Statsrådet Ygemans uttalande om elnätet

Anf. 108 CECILIE TENFJORD TOFTBY (M):

Fru talman! Min fråga går till energiminister Anders Ygeman.

Magdalena Andersson lyfte tidigare i dag fram Sveriges roll i klimatomställningen. Det är något som jag tycker är oerhört positivt och viktigt för att klara av framtidens utmaningar. Men för att vi ska klara det är våra elnät av största vikt.

Anders Ygeman, Sveriges energiminister, talade för ett tag sedan till hela Energisverige. Energiministern jämförde då Sveriges elnät med en plastkasse – en plastkasse. Regeringen vill för övrigt förbjuda plastkassar.

Är det rimligt att bagatellisera nätens vikt i klimatomställningen till plastkassenivå? Är plastkassmodellen en utveckling av den svenska modellen?

Fru talman! Jag vill gärna höra Anders Ygeman, Sveriges energiminister, utveckla vad han menade med den jämförelsen.

Anf. 109 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Jag tackar Cecilie Tenfjord Toftby. Ett enkelt sätt hade varit att lyssna på vad jag sa. Jag ställde mig på de många svenska elkonsumenternas sida och konstaterade att många av dem har en elnätsavgift som är högre än avgiften för elen. Jag sa: Tänk om det skulle vara så för dem som gick och handlade mat att kostnaden för matkassen var högre än maten! Det här är någonting vi måste prata om. Ska det vara så att elnätsavgiften är högre än avgiften för elen?

Jag tror faktiskt att Cecilie Tenfjord Toftby och Moderaterna delar min uppfattning. Det är inte rimligt att det största svenska elnätsföretaget ökade sin vinst med 360 procent förra året samtidigt som de inte gjorde nödvän-

diga investeringar i det svenska elnätet. Jag ser fram emot att jobba tillsammans med Moderaterna för att bygga ut elnätet och säkra energitillgången för svenska konsumenter.

Prot. 2018/19:84

2 maj

Frågestund

Elförsörjningen i storstadsregionerna

Anf. 110 LARS BECKMAN (M):

Fru talman! Statsrådet Ygeman kan ställa sig i talarstolen igen.

En ledande miljöpartist sa i veckan i Svenska Dagbladet att det är risk för elbrist bara under de kallaste dagarna. Svenska Dagbladet skriver att "larmen om riskerna för en kommande elbrist i Stockholm tonas ner" av den ledande miljöpartisten, som säger: "Det gäller bara de allra kallaste dagarna om året då folk slår på kaffebryggaren eller ska duscha." En fråga till Ygeman är naturligtvis om han delar den uppfattningen.

I skarp kontrast till detta har Svenskt Näringsliv rubriken "Skatter hotar elförsörjningen i storstadsregioner" på sin hemsida. "Inom loppet av en dryg vecka har besked kommit om nedläggning av kraftvärme i både Stockholm och Malmö", står det. Det här är djupt bekymmersamt och hotar elförsörjningen i flera av Sveriges storstadsregioner, säger en av Sveriges främsta energiexperter.

Jag skulle vilja fråga Anders Ygeman: Är det Miljöpartiets syn på energipolitiken som gäller?

Anf. 111 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Jag tackar Lars Beckman för frågorna. Om Lars Beckman vill ställa frågor till Miljöpartiet kan jag först säga att det finns gott om forum i riksdagen för att debattera med miljöpartister.

Men frågan är intressant, eftersom Stockholms moderat- och miljöpartistyre har hotat med att stänga ned kraftvärmeproduktionen – elproduktionen – i Stockholm på grund av att kraftvärmens ska bära sina egna miljökostnader. Frågan ska egentligen ställas till Lars Beckman: Är Lars Beckman beredd att montera ned Stockholms energiförsörjning och därmed hota huvudstaden med elbrist?

Regelverket för träningen av tullens hundar

Anf. 112 JÖRGEN BERGLUND (M):

Fru talman! Sveriges tulltjänstemän gör varje dag, året om och dygnet runt ett viktigt jobb med att bevaka och hindra att det kommer in bland annat narkotika och vapen innanför Sveriges gränser. Därför är det av största vikt att de får de bästa förutsättningarna.

Jag besökte tullen i Helsingborg för ungefär en månad sedan och fick bland annat vara med när tullens hundar tränades att söka vapen. Då blev det klart för mig att regelverket i dag hindrar tullen att öva med hela vapen. I dag får de bara öva på små delar av vapnen. Detta gör det naturligtvis svårare att göra en tullhund riktigt bra.

Tänker finansministern ta initiativ till att se över det här regelverket och göra det möjligt att öva tullens hundar på ett bättre sätt?

Anf. 113 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Jag tackar för en viktig fråga. Tullen är en oerhört viktig verksamhet. Regeringen har stärkt tullen som myndighet och gjort de största tillskotten på ett decennium. Detta är viktigt för att trygga våra gränser och inte minst för att det inte olovligt ska komma in vapen, narkotika eller alkohol. Här har tullen varit mycket framgångsrik i sin verksamhet. Bland annat har man i samarbete med andra myndigheter i praktiken slagit ut de spritbussar som tidigare rullade in över våra gränser med alkohol som sedan kom illegalt till restauranger eller till våra ungdomar.

Det är naturligtvis också viktigt att tullen och dess hundar har möjligheter att arbeta på ett bra sätt och att öva på ett bra sätt. Jag är naturligtvis beredd att se över alla förordningar som på ett eller annat sätt skulle hindra tullen i dess arbete.

Frågestunden var härmed avslutad.

§ 12 (forts. från § 10) **Planering och byggande** (forts. CU12)

Anf. 114 MATS GREEN (M) replik:

Fru talman! Jag får väl snabbt rekapitulera det här. Jag ställde en fråga till Emma Hult om varför hon i sitt anförande inte ens nämnde hur vi ska kunna få fler bostäder i Sverige. Det är anmärkningsvärt med tanke på att det är Miljöpartiet som sitter på ministerposten. I sin replik till mig sa Emma Hult att det här inte är en bostadspolitisk debatt och att hon därför inte tänker besvara detta.

Fru talman! Planering och byggande handlar dock framför allt om att bygga bostäder. Det är där vi har bostadskris. Att vi här inte ska plåga företrädare för regeringen med frågor om bostadspolitiken och frågan om total frånvaro av regering vad gäller bostadspolitiken är naturligtvis inte hållbart. Det var det ena.

Det andra var en fråga om Emma Hult delar den ständigt frånvarande bostadsministerns inställning när det gäller bostadskrisen. Han fick frågan av tidningen Byggindustrin: Anser bostadsministern att det är kris i bostadsfrågan eller inte? Han svarade: Det kan vara kris för enskilda människor, men i stort: nej.

Bostadsministern har inte gått ut med någon som helst dementi av detta. Jag frågade Emma Hult om hon anser att det är kris i bostadsfrågan. Då svarade Emma Hult ja, och det är väl en rimlig ingång. Det är bara tråkigt att bostadsministern inte ser detta. Han har också hållit sig konstant frånvarande från den här salen och från alla de bostadspolitiska debatterna i riksdagen och annorstädes, fru talman, om han inte tvingats hit av grundlagen. Det är inte okej. Vi behöver en bostadspolitik värd namnet.
(Applåder)

Anf. 115 EMMA HULT (MP) replik:

Fru talman! Jag kan konstatera att Mats Green inte ställde någon ny fråga. Därmed har jag heller ingen ny fråga att besvara.

Men jag vill väldigt fint konstatera att jag inte tycker att det är en plåga att möta dig här i talarstolen, Mats Green, även om du uttryckte dig så. Jag

tycker att det är ganska trevligt. Jag tycker att det är bra för demokratin att vi möts även i detta forum.
(Applåder)

Prot. 2018/19:84

2 maj

-----

*Planering och
byggande*

Anf. 116 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik:

Fru talman! Som Mats Green nämnde var Emma Hult snabb att påpeka att vi i dag inte debatterar bostadspolitik. Jag vill hålla med Mats Green – det är bostadspolitik vi debatterar. Man kan inte prata om planering och byggande utan att prata om bostadspolitiken, byggandet av bostäder och bostadsbristen.

Men jag tänker hålla mig till ämnet så som Emma Hult ser det. Vi i Vänsterpartiet tycker att det är bra att man kan koordinera byggandet och planeringen på regional nivå. Att staten, kommunen och regionen samarbetar är viktigt. Samtidigt tycker vi att det är problematiskt när det här endast är vägledande, när det så att säga inte är bindande. Om vi nu har en bostadsplanering som är regional och där man på något sätt definierar vad det är som behövs, vad som behöver byggas, vilka kommuner som ska bygga vad och hur många bostäder som ska byggas, vad är det då som säger att kommunerna kommer att följa den planeringen? Vi har ju erfarenhet av detta här i Stockholm, där man har planering på regional nivå. Här finns det fortfarande kommuner som väljer att inte bygga trots att det behövs bostäder.

Vänsterpartiet vill att detta ska vara bindande. Vad tänker Miljöpartiet om det?

Anf. 117 EMMA HULT (MP) replik:

Fru talman! Då får jag väl börja med att återigen konstatera att jo, man kan prata om regelverket kring både planering av mark och hur vi bygger våra bostäder utan att prata om bostadspolitiken.

Detta är en högst angelägen fråga, men då vi alla anmält bara sex minuters talartid valde jag att förhålla mig till det och bara tala om det som betänkandet handlar om eftersom det är ett motionsbetänkande vi debatterar.

Jag är jätteglad att Momodou Malcolm Jallow lyfter fram just den regionala planeringen. Jag tror att den är en nyckel framöver. Vi ser ett stort behov, och alla kommuner kanske inte har möjlighet att bygga det som behövs i den regionen. Man kanske ska kunna hjälpas åt.

Jag tror att ett första steg är att kartlägga var behovet är som störst och vilka bostäder vi behöver bygga. När vi har sett det får vi ha tilltro till att kommunerna tar det ansvar de ska.

Jag har också tidigare öppnat upp i denna kammare när det gäller att vi har ett bostadsförsörjningsansvar enligt lag i Sverige men att ingenting händer om man inte följer lagen och tar sitt bostadsförsörjningsansvar. Det är någonting vi behöver jobba vidare med.

Anf. 118 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik:

Fru talman! Jag håller med Emma Hult om att detta är ett viktigt steg framåt. Men det är precis som Emma nämner: Om man inte följer lagen och tar sitt bostadsförsörjningsansvar händer ingenting. Det har vi erfarenhet av. Vi vet vad konsekvensen blir – det händer ingenting. Det finns i

dag kommuner som väljer att inte bygga trots att det behövs bostäder, och det händer ingenting över huvud taget.

Vi kan inte fortsätta ha samma modell, där vi inte har några som helst sanktionsmöjligheter, där det inte är bindande, där vi inte ställer krav och säger att ”ni måste göra det här, annars blir det konsekvenser”. Vi i Vänsterpartiet tycker inte att det är hållbart att ha en sådan ordning.

Därför säger Vänsterpartiet för det första att det måste vara bindande så att alla vet att om man har planerat detta på regional nivå, där man vet hur många bostäder som behövs, då ska det byggas.

För det andra säger vi att hälften, 50 procent, måste vara hyresrätter.

För det tredje säger vi att eftersom det ska vara bindande måste vi ha sanktionsmöjligheter. Om man inte följer reglerna måste det få konsekvenser.

Det är Vänsterpartiets ställningstagande i denna fråga. Håller Emma Hult och Miljöpartiet med om dessa ställningstaganden?

Anf. 119 EMMA HULT (MP) replik:

Fru talman! Tack, Momodou Malcolm Jallow, för att du lyfter fram denna problematik! Vi har diskuterat den tidigare. Då har vi också nämnt ett antal kommuner, till exempel kommuner angränsande till Malmö, som vi två är överens om inte tar det fulla ansvar de behöver.

Jag håller med om att vi måste se till att bostadsförsörjningslagstiftningen följs. Vilka verktyg som behövs för att den ska följas får vi helt enkelt återkomma till. Men jag har en tro på att kommunerna faktiskt vill. Jag vill inte tro att de av illvilja inte vill se till det kommer nya invånare till kommunen – invånare som också bidrar till att kommunen stärks.

Jag ska kommentera detta att 50 procent ska vara hyresrätter. Jag skulle inte säga det rakt av. Det behövs säkert i vissa kommuner, i vissa delar. Men viktigast för Miljöpartiet är att vi har en blandad bebyggelse, ett blandat samhälle, där människor med olika bakgrund och olika ekonomiska förutsättningar kan mötas i samma område. I vissa områden behövs det säkert fler hyresrätter, men i andra behövs det garanterat också fler bostadsrätter, radhus och villor. Att så kategoriskt säga att det ska vara 50 procent tänker jag inte stå här och göra. Men vissa kommuner har säkert behov av att bygga mer än 50 procent hyresrätter. I andra finns det nog behov av annat också.

Anf. 120 LARRY SÖDER (KD) replik:

Fru talman! Då vet vi att Emma Hult tycker att det är bostadskris. Snart är det bara bostadsministern som anser att det inte är bostadskris.

Emma Hult och bostadsministern är i samma parti och borde rimligtvis diskutera dessa frågor, så min fråga till Emma Hult är: Hur högt står bostadsfrågan på dagordningen hos regeringen?

Är det kris borde den stå högst upp, och vi borde se de åtgärder som motsvarar en kris. Då undrar jag vilka förslag regeringen tänker lägga fram det närmaste halvåret som på något sätt hanterar denna bostadskris. Emma Hult håller ju med om att det är bostadskris. Då lägger man bort alla andra saker och koncentrerar sig på bostadskrisen.

Något vi har diskuterat i dag som Kristdemokraterna har föreslagit är att fler delar skulle kunna bygglovsbefrias. Så kan man faktiskt öka takten på bostadsbyggandet.

Man skulle också kunna inskränka överklaganderätten så att processen går fortare. Man skulle kunna införa en avgift för överklagande för att få bort detta med överkynnesöverklagande. Det skulle också öka takten på bostadsbyggandet.

Problemet är att regeringspartierna, inklusive Emma Hults Miljöpartiet, har avslagit alla dessa förslag – utan att redovisa något eget förslag som innebär att vi ökar bostadsbyggandet i Sverige.

Jag hävdar, precis som föregående talare, att planering av bostäder är en stor del av bostadspolitiken. Att regeringen inte kan leverera svar på hur man har tänkt lösa bostadskrisen är ytterst allvarligt.

Anf. 121 EMMA HULT (MP) replik:

Fru talman! Hur högt står bostadsfrågan för regeringen? Jag kan konstatera att den omnämns både i regeringsförklaringen och i januariavtalet och ganska ofta i debatten, så den står absolut högt.

Det jag svarade på frågan om det är kris var att för de individer som inte har någonstans att bo, som inte kan tacka ja till jobb eller utbildningsplatser, är det givetvis en kris. Det är dock inte en nationell kris i den bemärkelsen att det är en brandkatastrof, krig eller något liknande som håller på att inträffa. Men, ja, för de individer som drabbas av den situation vi har just nu är det absolut en kris – en kris som vi behöver lösa.

I januariavtalet nämns också regelförenklingar. Det är det Larry talar om. Det kommer att genomföras regelförenklingar, men de är ännu inte beskrivna eftersom vi vill se vilka ytterligare vi kan genomföra innan vi nämner dem. Som vi brukar göra när vi lägger fram lagförslag använder vi oss av utredningsverktyget.

Det finns säkerligen saker som kan bygglovsbefrias. Några av de sakerna nämns i januariavtalet, men det är mycket möjligt att det finns fler. Här är det viktigt att nämna att vi tar bort bygglovskravet för altaner, ja, men inte för att altaner löser bostadsbristen utan för att bygglovshandläggarna runt om i landet inte ska lägga tid på att bevilja bygglov för altaner utan fokusera på att bevilja bygglov för bostäder.

Vad gäller överklagande genomförde vi en förändring förra mandatperioden, då vi flyttade överklagandeinstansen från länsstyrelserna till Mark- och miljööverdomstolen när det gäller detaljplaner. Jag hoppas att utskottet ska kunna besöka Mark- och miljööverdomstolen för att se hur det arbetet går. Förhoppningsvis har det blivit bättre sedan vi gjorde förändringen.

Anf. 122 LARRY SÖDER (KD) replik:

Fru talman! Då har jag nog missuppfattat Emma Hults svar till de två tidigare frågeställarna i interpellationsdebatten. Jag fick intrycket att Emma Hult delar uppfattningen att det är bostadskris.

Att det är kris för den som inte har en bostad är solklart. Men jag anser att det är en nationell kris eftersom det är så pass många som drabbas. Det är inte bara den som inte får bostad, utan det är faktiskt också de närmsta.

Emma Hult får vara tydligare med om hon tycker att det är en nationell kris eller inte. Om Emma Hult och Miljöpartiet inte tycker det förstår jag att det inte kommer några nya förslag, för då finns det väl andra åtgärder som de tycker är viktigare.

Emma Hult svarade inte på min fråga. Vilka åtgärder kommer det närmaste halvåret som innebär att vi kan komma bort från den bostadskris som vi har? Jag gav några tänkbara förslag. Vi har haft bostadsdebatter flera gånger tidigare här i kammaren och redovisat flera förslag på vad man kan göra. Jag förväntar mig att Emma Hult på ett eller annat sätt redovisar de förslag vi kan förvänta oss det närmaste halvåret.

Man kan också sätta upp mål för hur många bostäder som ska byggas på ett år och i det fallet ge länsstyrelserna i uppdrag att diskutera med kommunerna. Jag delar Emma Hults uppfattning – jag tror att kommunerna säkerligen vill vara med och lösa den bostadskris som råder. Men jag tror att det behövs en nationell del som talar om hur många bostäder som behövs och i vilken omfattning det behöver byggas i de olika delarna och sedan diskuterar med de olika kommunerna.

Nu är det en del kommuner som tar väldigt mycket ansvar och en del kommuner som inte bygger någonting. Det kan finnas olika orsaker till det. Det kanske inte finns god ekonomi; det kanske inte finns möjligheter. I så fall får vi på den nationella nivån stötta och hjälpa till.

Jag har fortfarande inte hört Emma Hult tala om några åtgärder det närmaste halvåret som gör att vi kan avskryva denna kris, som faktiskt finns.

Anf. 123 EMMA HULT (MP) replik:

Fru talman! I frågan om att sätta upp ett mål är vi helt överens. Jag tycker generellt sett att detta är bra, och det är också något som Miljöpartiet har nämnt tidigare. Vi gjorde det förra mandatperioden, och det målet har vi nått. Alliansen satte också upp ett motmål. Jag tror att det är ett bra sätt att visa vad man har för ambition.

Så ja, detta är en fråga som jag kommer att driva vidare även under denna mandatperiod. Då kanske det inte gäller hur många bostäder som ska färdigställas under ett år, för det är väldigt svårt att ange från år till år, utan under mandatperioden eller fram till ett visst år.

Jag kan också konstatera att det just nu faktiskt byggs väldigt mycket mer än tidigare. Men vi ser vikande siffror, och både Larry Söder och resten av kamraterna här inne vet att vi från regeringens sida tycker att detta är minst lika problematiskt som alla andra.

Men jag kan också konstatera att varken regelförenklingar, bygglovsbefrielser eller överklagandeavgifter löser bostadskrisen på ett halvår. Då hade den nog redan varit löst, om det hade varit så enkelt. Den största utmaning vi har är att de som har någonstans att bo bor väldigt bra och stort och oftast har råd att bo där medan de som inte har någonstans att bo får bo allt trängre.

I januariavtalet ska vi nu återinföra investeringsstödet och effektivisera det. Det är en av de åtgärder vi tror på.

Vi behöver också se över hur vi kan stötta individen. Nu är vi inne på bostadspolitiken, som jag anser att detta betänkande inte handlar om. Men eftersom Larry så gärna vill ha svar kan jag säga att jag tror att vi behöver se över hur individen ska ha möjlighet att köpa sitt boende, hur fler kan få del i ett ägt boende, hur vi ser över nya upplåtelseformer och hur vi ser till att stötta de individer som har det absolut svårast ekonomiskt. Det kan vara både med bostadsbidrag och på andra sätt.

Jag vill återigen säga att det inte bara handlar om att bygga bostäder. Det handlar om att bygga samhälle. Det är vad denna debatt handlar om – inte bara om det som finns innanför väggarna eller hur många bostäder vi färdigställer, som vi så ofta debatterar, utan om att vi ska bygga ett hållbart samhälle för framtiden. Jag hade önskat att denna debatt hade handlat lite mer om det.

(Applåder)

Anf. 124 LEIF NYSMED (S):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till civilutskottets förslag i betänkande CU12.

Vi ska i dag debattera förslag under rubriken *Planering och byggande* – motionsförslag som rör frågor om planering i vid bemärkelse. Flertalet av förslagen har direkt eller indirekt anknytning till det som regleras i plan- och bygglagen. Några av de frågor det handlar om i detta tjocka häfte är digitaliseringsarbetet i plan- och bygglovsfrågor, översyn av plan- och bygglagen, klimatfrågor i planeringen, regionplanering, krav vid ny- och ombyggnation, gemensamma byggregler, studentbostäder, bygglovsbefriade åtgärder och överklaganderegler.

Jag har dock, som vi har diskuterat här, noterat att en rad andra bostadspolitiska frågor, som inte rör betänkandet, har lyfts fram i debatten. Jag tänker försöka hålla mig till dagens betänkande, men jag vill bara säga några ord om byggandet och vilka nivåer det har legat på, med dagens regler i PBL.

År 2015 påbörjades byggnation av 35 000 bostäder i flerfamiljshus. År 2016 var siffran 45 000, 2017 var den 50 000 och 2018 var den 45 000. Därutöver påbörjades varje år byggnation av 10 000–15 000 småhus. Med dagens regelverk och alla dess problem går det att bygga betydligt mer än under alliansregeringens tid.

Åter till betänkandet. Många viktiga frågor som vi ska diskutera här i dag handlar om hur en idé blir till ett hus, som blir till en del av vårt samhälle. Vi kan konstatera att det i utskottets betänkande framgår att många av de frågor som lyfts upp för behandling i dag handläggs i Regeringskansliet. Det gäller exempelvis Digitalt först, Översiktsplaneutredningen, Planprocessutredningen, Byggrättsutredningen, Ett gemensamt bostadsförsörjningsansvar med flera. Kommittén för modernare byggregler arbetar med att modernisera regelverken, och bland annat Boverket arbetar stödjande i många av de frågor som har lyfts upp i betänkandet.

Jag vill bara säga att anledningen till att vi har ett regelverk för planering och byggande är att vi inte enbart bygger hus; vi bygger samhällen. Jag nämnde det tidigare i mitt anförande, jag har sagt det i tidigare debatter här i kammaren och jag lyfter upp det med både privata och offentliga aktörer därför att detta är en viktig utgångspunkt när vi diskuterar planering och byggande.

I samhället finns det olika intressen och behov som måste samarbeta. Plan- och bygglagen är den lag som sätter spelreglerna för detta samarbete. Jag vill verkligen betona ordet "samarbete".

När vi bygger samhällen behövs det kunskaper om vilka behov som finns av exempelvis bostäder, som i sin tur skapar andra behov av exem-

pelvis förskolor, skolor, avlopp, vatten, el, kollektivtrafik, p-platser, vårdcentraler, butiker, service, rekreation, riksintressen, idrott och hälsa – ja, listan kan göras hur lång som helst.

För att alla dessa intressen och behov ska kunna tillgodoses behövs en ordnad process. I den processen behövs det samarbeten mellan stat, regioner, kommuner, byggherrar, fastighetsägare, sakägare, intresseorganisationer med flera för att planeringsprocessen ska bli så snabb och rättssäker som möjligt.

Alltför ofta när jag möter byggföretag, plan- och bygglovshandläggare, företrädare för regioner och olika statliga myndigheter och intresseorganisationer märker jag att man har grävt ned sig i skyttegravar och ser andra aktörer som motparter. Jag ska i ärlighetens namn dock säga att jag under senare tid har mött fler och fler aktörer, både privata och offentliga, som ser andra aktörer som medspelare i stället för motparter och därigenom underlättar det samarbete som jag så hårt försöker belysa i betänkandet. Det är mycket glädjande att faktiskt se dessa framsteg.

Som vi kan se i betänkandet finns många förslag till regelförenklingar, vilket jag inte heller argumenterar emot. Jag menar dock att det också krävs långsiktiga spelregler, som inte hela tiden ändras, för att samarbete inom planering och byggande ska ske snabbt och rättssäkert. Ständigt nya regelförenklingar skapar osäkerhet och kan motverka sitt eget syfte genom att aktörer avvaktar med projekt då förutsättningarna ständigt ändras.

Därför bör varje förändring noggrant övervägas och utredas innan den beslutas, och en viktig punkt bör då också utifrån mitt resonemang vara: Stärker förändringen samarbetet mellan aktörerna, eller riskerar det snarare att kasta grus i maskineriet?

För att beslut som fattas här i riksdagen också ska vara långsiktiga är det bra om det finns en bred uppslutning så att förslagen håller över flera mandatperioder. Därför är det glädjande att januariavtalet har kommit till stånd och att ett flertal av motionsförslagen finns med i detta avtal.

Däremot är otydlighet och hot om att riva upp allt, så som föreslogs i valrörelsen även om det nu har reducerats till en tredjedel, inte en konstruktiv ingång till samtal utan leder till osäkerhet bland olika aktörer, både privata och offentliga. Därför behövs en sansad och seriös diskussion.

Under förra mandatperioden genomfördes ett stort antal blocköverskridande överenskommelser. Dock nådde vi inte hela vägen fram inom det bostadspolitiska området. Men vi kom ändå fram till ett 22-punktsprogram som ingen motsatte sig. Detta talar ändå för att blocköverskridande samtal kan föras även under denna mandatperiod.

Jag noterar även att bostadsminister Per Bolund i en interpellationsdebatt i denna sal – han finns här ibland – uttryckte sig positivt till Larry Söder om att inleda blocköverskridande samtal. Nästa vecka är också samtliga i civilutskottet inbjudna till bostadsminister Per Bolund för samtal. Då är väl en bra fråga att lyfta just den om hur vi ska gå till väga för att få till stånd blocköverskridande samtal.

Fru talman! Jag vill återigen yrka bifall till civilutskottets förslag i betänkande CU12.

(Applåder)

Anf. 125 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik:

Fru talman! Tack, Leif Nysmed, för ditt anförande!

Emma Hult var nyss uppe i talarstolen och fick en fråga om hon anser att det råder nationell bostadskris i Sverige. Då förtydligade hon och sa: Nej, det gör det inte. Det är bara kris bland dem som är drabbade, precis som ministern påstod.

Jag tycker att detta är djupt allvarligt. Det är allvarligt att vi har en regering som inte vill erkänna en verklighet som alla kan se. Hur kan det inte vara nationell kris när hemlösheten ökar och flera barnfamiljer i till exempel min egen kommun saknar hem, när pensionärer sover ute i kylan och bostadskoerna är längre än någonsin? Man får vänta i tio år eller mer för att få någonstans att bo.

Det är massiva utförsäljningar av allmännyttan och renoveringar. Forskarna säger att det finns behov av att renovera 140 000 lägenheter i miljonprogrammet. Anser Socialdemokraterna, till skillnad från Miljöpartiet, att det råder nationell bostadskris, eller inte?

Anf. 126 LEIF NYSMED (S) replik:

Fru talman! Momodou Malcolm Jallow ställer väldigt viktiga frågor. Det råder bostadsbrist i Sverige, svar ja, och det har gjort det länge. Vi lever med en skuld som vi håller på att beta av.

Jag nämnde här tidigare hur mycket bostäder som har byggts under perioden. Vi har jobbat med både regelförenklningar och stimulanser för att få igång fler boenden. Det har handlat om investeringsstöd, som bara under förra mandatperioden skapade 20 000 nya hyreslägenheter med en hyra som är lägre än den skulle ha varit utan investeringsstödet.

Utöver detta byggs både hyreslägenheter och bostadsrätter. Det som dippar i dag är de dyra bostadsrätterna. Detta varnade Sveriges byggindustrier för redan i februari 2015, när man lade fram en rapport som jag har citerat ett par gånger här. På s. 30 kan alla läsa att man gjorde bedömningen att om prisutvecklingen på det ägda boendet fortsatte i samma nivå som då skulle det i en högkonjunktur kunna byggas uppemot 170 000 till 180 000 bostäder fram till 2020. Därefter finns det ingen efterfrågan på bostäder, menade man efter dåtidens förutsättningar.

Efter detta införde vi investeringsstödet, just för att svara på detta och faktiskt skapa bostäder som normalinkomsttagare kan efterfråga. Det är detta det hänger på. Vi måste skapa bostäder som människor har råd med, eller hur? Vi ska inte skuldsätta oss i all oändlighet. Det finns fortfarande personer som är skuldsatta efter 90-talets kris, då vi hade en ganska frikostig utlåning. Det måste finnas sans och balans i den här diskussionen också.

Jag besökte två olika bostadsbolag på södra sidan av Stockholm – inte i Nacka, där tydligen några andra ledamöter hade varit – och där bygger man fortfarande. De säljer fortfarande, och de bygger bostadsrätter till en kostnad som vanliga löntagare kan efterfråga. Det går.

Anf. 127 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik:

Fru talman! Jag håller med om alla de saker som Leif nämner: investeringsstödet och den väldigt höga skuldsättningen. Det är inget som jag kommer att säga emot. Men det har inget med just min fråga att göra.

Leif nämnde att det råder bostadsbrist. Det är vi alla överens om. Men min fråga handlade om ifall Leif anser att det råder en nationell bostadskris.

Om vi i dag hade en reform som hade tagit bort alla subventioner till välbärgade hade det stått i tidningarna att det var nationell bostadskris. När det är rika som är utsatta tar man det på allvar. Men när fattiga människor är hemlösa, barnfamiljer inte har något hem att gå till och pensionärer inte har någonstans att sova mitt i vintern – jag hörde på radion hur de intervjuade hemlösa pensionärer – väljer vi att inte erkänna att det pågår en bostadskris.

Forskarna säger att det är 140 000 lägenheter i miljonprogrammet som behöver renoveras. Vad är det om inte en nationell bostadskris?

Om vi inte anser att det är nationell bostadskris blir man orolig. Det kan innebära att man kanske inte tar det på så stort allvar att man vill sätta in akuta nationella insatser för att möta krisen. Därför vill jag gärna ha ett förtydligande.

Vi vet att det är bostadsbrist. Men anser Socialdemokraterna att det råder nationell bostadskris i Sverige i dag?

Anf. 128 LEIF NYSMED (S) replik:

Fru talman! Momodou Malcolm Jallow, du pressar hårt här om just ordet kris. Ja, det är en kris för många som inte kommer ut på arbetsmarknaden och för många som bor i lägenheter som renoveras bort. Men det finns också goda exempel på hur man kan renovera miljonprogrammet utan att sparka ut någon.

Jag har besökt två sådana projekt, bland annat i Botkyrkabyggen och uppe i Gävle. Där var vi för två veckor sedan och tittade på hur de hade renoverat sina lägenheter utan att någon har behövt lämna sin bostad på grund av att hyrorna har stigit. Det går att göra detta.

Det handlar om politisk vilja i kommunerna, hos dem som är våra kommunala företrädare och sitter i våra allmännyttiga bolag. Det är de som har det ansvaret. Det måste vi också komma ihåg. Vi löser inte alla problem här i Sveriges riksdag. Bostadsförsörjningsansvaret ligger på kommunerna.

Jag tänker också lite på den fråga du ställde till Emma förut, om hur vi ser på de kommuner som inte bygger. Här är den regionala planeringen oerhört viktig. Jag tror dock inte på den lösning som ni förespråkar, att man ska tvinga kommunerna att bygga ett visst antal bostäder varje år.

Konjunkturerna går lite olika, och det ser lite olika ut i kommunerna när det gäller de behov som finns. Men i det regionala framtagandet av planer kan man också ställa ultimatum till kommuner. Man kan säga att det inte blir någon tunnelbana eller andra infrastruktursatsningar om de inte svarar upp mot detta regionala problem. Men det är inte att tvinga dem att bygga 50 procent hyreslägenheter.

Jag tror mer på morötter än piskor i det här sammanhanget. Vi måste också komma ihåg att vi har kommunalt självstyre. Vi måste faktiskt låta medborgarna i respektive kommun få rösta på de företrädare de tycker företräder kommunen bäst. Sedan kanske vi tycker att de röstar fel, men det är faktiskt deras val. Det är så det fungerar i en demokrati.

(Applåder)

Anf. 129 MATS GREEN (M) replik:

Fru talman! Det är väl egendomliga tider när jag får upprepa en del av de frågor jag tidigare har ställt och som också Vänsterpartiets representant här ställde, för vi får inga svar. Det är ganska anmärkningsvärt att när vi nu talar om planering och byggande, där motionerna till 90 procent handlar om byggande av bostäder, vill företrädarna för Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Liberalerna och Centerpartiet prata bostadspolitik. Det är naturligtvis helt ohållbart, i synnerhet mot bakgrund av den kris som vi faktiskt hanterar.

Jag vill också fråga Leif Nysmed: Delar du bostadsministerns ingångar om att det inte är en kris i bostadsfrågan i Sverige? Bostadsministern slår ju fast att det kan vara svårt för enskilda i Sverige att få tag i en bostad, men någon kris är det egentligen inte tal om. Detta är naturligtvis – och jag måste få använda detta uttryck, fru talman – ett hån mot dem som står utanför bostadsmarknaden i Sverige.

Min första fråga handlar om den ständigt återkommande osäkerheten om det blir några blocköverskridande bostadspolitiska överläggningar. Man hänvisar till uttalanden som den ständigt frånvarande bostadsministern har gjort i andra sammanhang, men när man tittar på uttalandena verkar det väldigt osäkert om han verkligen avser att det ska bli några blocköverskridande bostadspolitiska överläggningar alls. Jag noterar att företrädare för Centerpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet kommer med olika besked där.

Kommer det att bli några blocköverskridande bostadspolitiska överläggningar, som utlovat?

Anf. 130 LEIF NYSMED (S) replik:

Fru talman och Mats Green! Jag hoppas faktiskt på blocköverskridande samtal. Det är en fråga du får möjlighet att ställa till bostadsministern på onsdag, när vi träffar honom. Det var i den här salen som han ställde sig väldigt positiv till Larry Söder – han ställde också frågan. Jag läste igenom protokollet. Jag var naturligtvis lite nyfiken själv, för jag visste att jag skulle få frågan.

Jag tror på detta. Men då handlar det också om att man kanske har en lite positiv ingång när man försöker få blocköverskridande samtal. Vi kan konstatera att vi redan har blocköverskridande samtal i och med januariavtalet. Liberalerna och Centerpartiet tillhör väl ändå den forna alliansen – eller hur? Där är redan första steg tagna, skulle jag vilja säga. Man försökte ta steg redan under den förra mandatperioden, men under de åtta åren dessförinnan fanns det en enda blocköverskridande överenskommelse, och den hade inte med bostadspolitiken att göra.

Ja, jag tycker att vi tar denna fråga på stort allvar från socialdemokratien. Hur är det från Moderaternas sida? Är ni villiga att med en viss ödmjukhet gå in i frågan i stället för att hela tiden, gång på gång, ställa samma fråga, med en viss raljerande ton, till bostadsministern? Jag tycker att man kan höja debattnivån lite grann i talarstolen.

(Applåder)

Anf. 131 MATS GREEN (M) replik:

Fru talman! Problemet är att vi har en bostadsminister som är totalt ointresserad av bostadspolitik och som inte har deltagit i en enda bostadspolitisk debatt om inte vi, via grundlagen, har tvingat hit honom för att göra det.

Vi i civilutskottet ska möta bostadsministern nästa vecka. Ja, det sker för att vi moderater i civilutskottet krävde att vi skulle få möta bostadsministern för att diskutera hur vi ska kunna komma framåt i bostadsfrågan.

Leif Nysmed har helt rätt i att vi alla behöver slakta våra heliga kor i bostadspolitiken. Ja, men det är just därför som vi behöver blocköverskridande bostadspolitiska samtal. Nu säger Leif Nysmed att han hoppas att de kommer till. Det är ingen som kan bo i en förhoppning, fru talman. Man säger från regeringens sida att man hoppas detta. Ja, det är regeringen som äger frågan.

Vi moderater har varit väldigt tydliga med att vi är beredda att gå in i blocköverskridande bostadspolitiska samtal och slakta en mängd heliga kor så länge vi kan hantera den svenska bostadsutmaningen långsiktigt och på djupet.

Jag vill avsluta med en fråga till Leif Nysmed som handlar om det som hans partiledare, statsminister Stefan Löfven, sa i riksdagen i förra veckan. Han fick en fråga om regeringens senaste amorteringskrav. Statsministern slår fast att han inte anser att det senaste amorteringskravet har inneburit att det har blivit en lägre andel unga låntagare. Det är naturligtvis ett extremt anmärkningsvärt uttalande, eftersom det är direkt fel.

Då blir min fråga till Leif Nysmed: Delar du din partiledares, Sveriges statsministers, inställning att det senaste amorteringskravet inte har inneburit att det blivit en lägre andel unga låntagare? Då kan jag säga att det faktamässigt är helt fel.

Anf. 132 LEIF NYSMED (S) replik:

Fru talman! Du svarar själv på den frågan, Mats Green, att det är felaktigt. Jag har inte de uppgifterna, så jag kan inte svara på frågan. När det gäller vad han svarade har jag inte läst protokollet, så jag tänker inte yttra mig i den frågan.

Men jag har en fråga – du kan inte svara på den nu. Om du nu tar åt dig äran för mötet med bostadsministern nästa vecka undrar jag: Varför är du så missnöjd? Varför har du detta tonläge i talarstolen inför kommande möte? Om ni är så villiga att ha de blocköverskridande samtalen med bostadsministern och oss andra skulle ni kanske ha en viss ödmjukhet och säga: De här frågorna skulle vi gärna vilja diskutera med er. Så skulle ni kunna göra i stället för att stå och raljera i talarstolen och tala om den frånvarande bostadsministern. Jag tycker inte att det lyfter debatten i denna kammare – tyvärr.

(Applåder)

(FÖRSTE VICE TALMANNEN: Jag vill påminna talarna om att de ska tala via talmannen när de håller anföranden och inte till varandra.)

(forts. § 15)

Kammaren beslutade kl. 15.54 på förslag av förste vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

§ 13 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 25 april

SoU15 Frågor om psykisk ohälsa

Punkt 1 (Nationell strategi för området psykisk ohälsa)

1. utskottet

2. res. 1 (M)

3. res. 2 (C, L)

4. res. 3 (V)

Förberedande votering 1:

42 för res. 2

26 för res. 3

242 avstod

39 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 2:

64 för res. 1

44 för res. 2

206 avstod

35 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

181 för utskottet

64 för res. 1

69 avstod

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 58 SD, 20 KD, 12 MP

För res. 1: 63 M, 1 C

Avstod: 28 C, 26 V, 15 L

Frånvarande: 9 S, 7 M, 4 SD, 2 C, 2 V, 2 KD, 4 L, 4 MP, 1 -

Helena Lindahl (C) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.

Prot. 2018/19:84
2 maj

Punkt 2 (Utredning av orsaker till ökad psykisk ohälsa m.m.)

1. utskottet
2. res. 4 (M, C, KD, L)

Votering:

187 för utskottet

127 för res. 4

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 58 SD, 26 V, 12 MP

För res. 4: 63 M, 29 C, 20 KD, 15 L

Frånvarande: 9 S, 7 M, 4 SD, 2 C, 2 V, 2 KD, 4 L, 4 MP, 1 -

Punkt 13 (Uppföljningskrav inom psykiatrin)

1. utskottet

2. res. 14 (SD)

Votering:

255 för utskottet

58 för res. 14

36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 62 M, 29 C, 26 V, 20 KD, 15 L, 12 MP

För res. 14: 58 SD

Frånvarande: 9 S, 8 M, 4 SD, 2 C, 2 V, 2 KD, 4 L, 4 MP, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU8 Grundläggande om utbildningen

Punkt 5 (Sexuella trakasserier och hedersvåld m.m.)

1. utskottet

2. res. 10 (C)

3. res. 11 (L)

Förberedande votering:

29 för res. 10

15 för res. 11

270 avstod

35 frånvarande

Kammaren biträdde res. 10.

Huvudvotering:

206 för utskottet

28 för res. 10

80 avstod

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 58 SD, 25 V, 20 KD, 12 MP

För res. 10: 28 C

Avstod: 63 M, 1 C, 1 V, 15 L

Frånvarande: 9 S, 7 M, 4 SD, 2 C, 2 V, 2 KD, 4 L, 4 MP, 1 -

Magnus Ek (C) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha avstått från att rösta.

Lorena Delgado Varas (V) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 6 (Läromedel, undervisningsmetoder och skolbibliotek)

1. utskottet

2. res. 12 (SD)

Votering:

230 för utskottet

58 för res. 12

26 avstod

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 63 M, 29 C, 20 KD, 15 L, 12 MP

För res. 12: 58 SD

Avstod: 26 V

Frånvarande: 9 S, 7 M, 4 SD, 2 C, 2 V, 2 KD, 4 L, 4 MP, 1 -

Punkt 10 (Sex- och samlevnadsundervisning)

1. utskottet

2. res. 20 (KD)

Votering:

279 för utskottet

20 för res. 20

15 avstod

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 63 M, 58 SD, 29 C, 26 V, 12 MP

För res. 20: 20 KD

Avstod: 15 L

Frånvarande: 9 S, 7 M, 4 SD, 2 C, 2 V, 2 KD, 4 L, 4 MP, 1 -

Punkt 12 (Skriftligt ordningsomdöme i terminsbetygen på högstadiet och gymnasiet)

1. utskottet

2. res. 24 (S, V, MP)

Votering:

187 för utskottet

127 för res. 24

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2018/19:84
2 maj

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 2 S, 63 M, 58 SD, 29 C, 20 KD, 15 L

För res. 24: 89 S, 26 V, 12 MP

Frånvarande: 9 S, 7 M, 4 SD, 2 C, 2 V, 2 KD, 4 L, 4 MP, 1 -

Lawen Redar (S) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 15 (Nationella prov)

1. utskottet

2. res. 28 (M, C, KD, L)

Votering:

187 för utskottet

127 för res. 28

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 58 SD, 26 V, 12 MP

För res. 28: 63 M, 29 C, 20 KD, 15 L

Frånvarande: 9 S, 7 M, 4 SD, 2 C, 2 V, 2 KD, 4 L, 4 MP, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU9 Lärare och elever

Punkt 3 (Läroassistenter)

1. utskottet

2. res. 5 (M)

Votering:

202 för utskottet

62 för res. 5

50 avstod

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 58 SD, 26 V, 15 L, 12 MP

För res. 5: 62 M

Avstod: 1 M, 29 C, 20 KD

Frånvarande: 9 S, 7 M, 4 SD, 2 C, 2 V, 2 KD, 4 L, 4 MP, 1 -

Punkt 4 (Karriärstegsreformen)

1. utskottet

2. res. 10 (V)

Votering:

181 för utskottet

26 för res. 10

107 avstod

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 58 SD, 20 KD, 12 MP

För res. 10: 26 V

Avstod: 63 M, 29 C, 15 L

Frånvarande: 9 S, 7 M, 4 SD, 2 C, 2 V, 2 KD, 4 L, 4 MP, 1 -

Punkt 8 (Fortbildning)

1. utskottet

2. res. 18 (C)

Votering:

138 för utskottet

29 för res. 18

147 avstod

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 20 KD, 15 L, 12 MP

För res. 18: 29 C

Avstod: 63 M, 58 SD, 26 V

Frånvarande: 9 S, 7 M, 4 SD, 2 C, 2 V, 2 KD, 4 L, 4 MP, 1 -

Punkt 11 (Idrott och hälsa m.m.)

1. utskottet

2. res. 29 (SD)

3. res. 31 (KD)

Förberedande votering:

60 för res. 29

20 för res. 31

234 avstod

35 frånvarande

Kammaren biträdde res. 29.

Karolina Skog (MP) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

210 för utskottet

58 för res. 29

46 avstod

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 63 M, 29 C, 15 L, 12 MP

För res. 29: 58 SD

Avstod: 26 V, 20 KD

Frånvarande: 9 S, 7 M, 4 SD, 2 C, 2 V, 2 KD, 4 L, 4 MP, 1 -

Punkt 19 (Elevers inflytande)

1. utskottet
2. res. 46 (L)

Votering:

272 för utskottet

15 för res. 46

26 avstod

36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 63 M, 58 SD, 29 C, 20 KD, 11 MP

För res. 46: 15 L

Avstod: 26 V

Frånvarande: 9 S, 7 M, 4 SD, 2 C, 2 V, 2 KD, 4 L, 5 MP, 1 -

Karolina Skog (MP) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU10 Övergripande skolfrågor

Punkt 5 (Utökad undervisningstid i grundskolan)

1. utskottet
2. res. 7 (M, C, KD, L)

Votering:

187 för utskottet

127 för res. 7

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 58 SD, 26 V, 12 MP

För res. 7: 63 M, 29 C, 20 KD, 15 L

Frånvarande: 9 S, 7 M, 4 SD, 2 C, 2 V, 2 KD, 4 L, 4 MP, 1 -

Punkt 8 (Ansvars- och resursfördelningen i skolväsendet)

1. utskottet

2. res. 13 (SD)

Votering:

123 för utskottet

59 för res. 13

132 avstod

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 20 KD, 12 MP

För res. 13: 58 SD, 1 L

Avstod: 63 M, 29 C, 26 V, 14 L

Frånvarande: 9 S, 7 M, 4 SD, 2 C, 2 V, 2 KD, 4 L, 4 MP, 1 -

Joar Forssell (L) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.

Punkt 9 (Val av skola)

1. utskottet

2. res. 20 (V)

Votering:

102 för utskottet

26 för res. 20

185 avstod

36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 11 MP

För res. 20: 26 V

Avstod: 63 M, 58 SD, 29 C, 20 KD, 15 L

Frånvarande: 9 S, 7 M, 4 SD, 2 C, 2 V, 2 KD, 4 L, 5 MP, 1 -

Karolina Skog (MP) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 14 (Tillsyn)

1. utskottet

2. res. 36 (C)

Votering:

118 för utskottet

30 för res. 36

166 avstod

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 15 L, 12 MP

För res. 36: 29 C, 1 KD

Avstod: 63 M, 58 SD, 26 V, 19 KD

Frånvarande: 9 S, 7 M, 4 SD, 2 C, 2 V, 2 KD, 4 L, 4 MP, 1 -

Robert Halef (KD) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.

Punkt 18 (Utveckla studie- och yrkesvägledningen)

1. utskottet

2. res. 49 (M, C, KD, L)

Votering:

186 för utskottet

126 för res. 49

37 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 58 SD, 25 V, 12 MP

För res. 49: 63 M, 28 C, 20 KD, 15 L

Frånvarande: 9 S, 7 M, 4 SD, 3 C, 3 V, 2 KD, 4 L, 4 MP, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 14 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

JuU22 En modernare och mer ändamålsenlig prövning av hyres- och arrendeärenden

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU17 Högsta domstolens sammansättning i utlämningsärenden

Kammaren biföll utskottets förslag.

UU13 Fördjupat partnerskaps- och samarbetsavtal mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Armenien, å andra sidan

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU23 Riksbankens förvaltning 2018

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU37 Kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om transparens i transaktioner för värdepappersfinansiering och om återanvändning

Kammaren biföll utskottets förslag.

Planering och byggande

§ 15 (forts. från § 12) Planering och byggande (forts. CU12)

Anf. 133 LARRY SÖDER (KD) replik:

Herr talman! Över 100 000 ungdomar i åldern 20–27 år bor motvilligt hemma. Vi har inte tillräckligt med sociala kontrakt. Det finns människor som inte får sociala kontrakt och som bor under omständigheter som inte någon av oss här i kammaren skulle vilja göra. Jag menar att det är ett klart bevis på att vi har en bostadskris i Sverige och att regeringen skyndsamt behöver vidta åtgärder mot detta.

Vi ser också att de som har pengar och kontakter klarar sig i en bostadskris. De som inte har det är de som får ta stöten i den bostadskris som vi har.

Vi kan inte heller bygga oss ur denna kris, precis som tidigare talare har sagt. Men rörligheten på bostadsmarknaden kan göra att vi faktiskt tar oss ur denna kris. Det är därför som jag tycker att det är viktigt att vi sätter upp ett mål för det antal bostäder som vi ska bygga, att vi ser till att kommunerna på något sätt hjälper till och att länsstyrelserna får en uppgift i att tala med kommunerna.

Jag tror också att det är viktigt att plan- och bygglagen reformeras på ett sådant sätt att det går mycket fortare från idé till att bostaden faktiskt finns på plats.

Anförandet från Socialdemokraterna tycker jag inte innehöll några nya idéer om hur vi ska komma ur denna bostadskris. Vi säger ja till samtal över blockgränserna. Vi i oppositionen tycker att det är bra att majoriteten – regeringspartierna S och MP tillsammans med L och C – bjuder in oppositionen till samtal. Men det hjälper inte i andra ändan, eftersom vi måste vidta åtgärder just nu.

Jag ställer samma fråga till Socialdemokraterna som jag ställde till Miljöpartiet: Vilka åtgärder kan vi förvänta oss under det närmaste halvåret som innebär att vi lättar på den bostadskris som finns? Jag har nämligen fått uppfattningen att Socialdemokraterna tycker att det är en bostadskris.

Anf. 134 LEIF NYSMED (S) replik:

Herr talman och Larry Söder! Det var mycket intressanta och bra frågor.

Jag ska börja med en synpunkt jag har angående bostadsbristen, Larry Söder, och den gäller det du säger om att kommunerna ska hjälpa till. Bostadsförjäningsansvaret ligger på kommunerna. Det handlar inte om att bara hjälpa till, utan det handlar om att kommunerna ska ta sitt ansvar. Då handlar det bland annat om att använda sig av de medel en kommun har, exempelvis ett allmännyttigt bolag, för att ta fram bostäder som människor har råd att efterfråga.

Här finns det goda exempel som pågår i dag. Jag ska nämna investeringsstödet igen – det är tydligen bra att upprepa saker och ting i talarstolen, för då fastnar de i huvudet – men det finns även andra delar i detta, bland annat Sabos Kombohus och SKL:s förhandling för att få fram billigare bostäder, som kommuner alltså kan upphandla. Det är nämligen viktigt att vi tar fram bostäder som människor kan efterfråga.

Det finns något som efterfrågas väldigt mycket, speciellt i de orter som det är kris i, vilket faktiskt är de större städerna i det här landet. Jag kan ta Stockholm som ett exempel i och med att jag kommer härifrån själv. Vi har en lång bostadskö, och kön gäller hyreslägenheter. Människor vill ha hyreslägenheter. Ändå går den nuvarande majoriteten i Stockholm ut med ytterligare utförsäljningar av de hyreslägenheter som faktiskt är billiga och som vanliga löntagare kan efterfråga. De ska ombildas till bostadsrätter.

Jag tycker att det är jätteviktigt med bostadsrätter även i dessa områden, men då kan man faktiskt bygga bostadsrätter. Exempelvis gör ett företag det i Alby i Norsborg: De bygger i dag, och de säljer eftersom de bygger till ett pris som människor har råd att efterfråga. Det är ett bra sätt att komplettera, men att ta bort hyresrätter gör ju att kön av människor som efterfrågar en hyreslägenhet – och den kris som Larry talar om – förvärras.

Anf. 135 LARRY SÖDER (KD) replik:

Herr talman! Det är riktigt som Leif Nysmed säger, det vill säga att bostadsförjäningen ligger på kommunerna, men jag hävdar nog att ansvaret måste tas på det nationella planet. Du kan inte lägga ansvaret för bostadsförjäningen på nationell nivå på varje enskild kommun, utan det måste vara den nationella nivån – det vill säga antingen riksdag eller regering – som på något sätt talar om vad målet är och hur mycket vi ska bygga. Sedan måste man på något sätt diskutera med kommunerna. Jag tycker att det är en självklar process, som man måste starta.

Sedan talar Leif Nysmed om investeringsstödet. Jag hävdar att investeringsstödet inte har skapat en enda extra bostad. Man har byggt hyreslägenheter, ja, men man har i samma omfattning minskat antalet bostadsrätter som har byggts. Om du tittar på siffrorna för 2018 ser du att antalet bostäder som har färdigställts är mindre än det var 2017. Det finns alltså inget stöd någonstans för att investeringsstödet har gett fler bostäder. Där-
emot har det byggts fler hyresrätter.

Det är lång kö till hyreslägenheter. Ja, varför då? Jo, för att människor som bor i hyreslägenheter kanske vill ha en annan bostad. Därför måste man bygga fler villor och bostadsrätter, för att få igång processen att människor ska bo på rätt ställe. Människor har olika behov: En del vill bo i hyresrätter, en del vill bo i bostadsrätter och en del vill bo i villor. Det är det problemet vi ser i dag. Det är därför vi sitter med långa köer till hyresrätter, trots att alla kanske inte vill bo i hyresrätt utan i någonting annat.

Jag fick inget svar från Leif Nysmed. Vilka åtgärder kommer Socialdemokraterna att föreslå under det närmaste halvåret som innebär att vi kan lätta på bostadskrisen? Jag uppfattar det nämligen som att Leif Nysmed har samma uppfattning som jag, det vill säga att vi har en bostadskris. Vi måste lösa den.

(Applåder)

Anf. 136 LEIF NYSMED (S) replik:

Herr talman och Larry Söder! Investeringsstödet gör ju att det byggs bostäder som människor har råd att efterfråga. Det byggs inga lägenheter som människor inte har råd att efterfråga.

Varför var de bostäder som Lars Beckman besökte i Hammarby Sjöstad – inte i Nacka – så svårsålda? Jo, de ligger på en prisnivå som väldigt få har råd att efterfråga. Vi kan inte bara skuldsätta oss hur mycket som helst för att det ska gå att bygga dyrare och dyrare, utan man måste faktiskt få fram bostäder som människor kan efterfråga. Då är investeringsstödet väldigt viktigt.

Regionplanen är också en viktig del för att man ska kunna få fler kommuner att ta sitt ansvar att bygga bostäder som människor har råd att efterfråga. Man får nämligen fram hur behovet ser ut i stort, inte bara i kommunen utan i regionen. Man ser också vad det finns för morötter för att kommuner ska bygga. Får en kommun infrastruktur om den bygger mer bostäder? Det är också ett bra sätt att jobba och en viktig del som ligger med i detta. Vi har redovisningsreglerna för nybyggnation av hyreslägenheter, vilket stoppar en hel del hyreslägenheter som människor skulle kunna efterfråga. Vi måste se över och komma till skott med detta. Det är en av de punkterna.

Sedan är det som du säger, Larry Söder: Vi måste få igång flyttkedjan. Fler villor och brf:er måste byggas för att människor ska kunna lämna en hyreslägenhet och någon annan ta den, men då måste det också byggas så att människor har råd att efterfråga. Det kommer inte att byggas en villa om ingen har råd att efterfråga den. Då måste man titta på hur prisbilden på det ägda boendet har sett ut under en viss period och hur inkomstutvecklingen har sett ut under samma period, och det är två skilda grafer. Det är detta vi ser effekten av nu.

Jag hänvisar återigen er som är läskunniga till att läsa Sveriges Byggindustriers rapport från februari 2015. Ni kan läsa s. 30.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 7 maj.)

Anf. 137 EMMA HULT (MP):

Herr talman! Vi är här för att debattera civilutskottets betänkande där motioner om fastighetsrätt från allmänna motionstiden behandlas. Betänkandet handlar bland annat om arrendefrågor, tomträtt, expropriationersättning, jordförvärvslagstiftningen, översyn av fastighetsmäklarlagen, finansiering av och tillgång till geodata och översyn av Lantmäteriet.

I betänkandet föreslår en majoritet i utskottet ett tillkännagivande till regeringen med anledning av motionsyrkandet om ett förenklat förfarande för att ändra andelstal i gemensamhetsanläggningar. I denna fråga har vi en reservation, reservation nr 4, som jag yrkar bifall till. I sak är vi faktiskt inte helt oense med majoriteten; vi har nog bara en lite annorlunda bild av hur ett sådant här förändringsarbete ska gå till. Vi tycker givetvis att det är viktigt att samfällighetsföreningar som har behov av att ändra otidsenliga andelstal ska kunna göra detta på ett så enkelt och rättssäkert sätt som möjligt, och vi räknar med att regeringen jobbar vidare med den frågan.

Herr talman! I detta betänkande finns också ett avsnitt som heter ”Rätt att anordna cykelvägar”. I det avsnittet finns en motion av två av mina partikollegor, och den handlar om förändring av expropriationsmöjligheterna för att just anlägga och utveckla nationella och regionala cykelleder. Motionärerna anser bland annat att anläggningslagen ska ses över i syfte att upplåta en rätt för staten eller en kommun att ta mark i anspråk för att anlägga och utveckla cykelleder.

Samhällsvinsterna med cykling är odiskutabla. Lägre utsläpp, bättre luftkvalitet, mindre trängsel, bättre hälsa och god ekonomi kommer som en följd av att fler väljer att cykla i stället för att exempelvis ta bilen. Mäniskor som cykelpendlar presterar bättre på jobbet, lever längre och blir allmänt gladare. Glädjande nog kan vi se att cyklandet ökar i svenska städer och att cykelsporten ökar. Både vardagscykling och motionscykling ökar fysisk och psykisk hälsa. Mer oroväckande är att cyklingen minskar i glesare delar av Sverige samt att även barn och ungas cykling minskar.

Det enskilt viktigaste för att fler ska välja cykeln är att infrastrukturen håller måttet. Det är väl argument vi känner igen, fast då oftast när vi pratar om annan form av infrastruktur. Därför krävs det ett kraftigt ökat fokus på utbyggd och förbättrad infrastruktur, inte bara från kommunernas sida utan även från nationellt och regionalt håll. Det långsiktigt kanske viktigaste som bör göras är att säkerställa en ordentlig cykelinfrastruktur i hela landet och garantera markåtkomsten för denna infrastruktur.

Trots cykelns påtagliga fördelar gällande hälsa, samhällsekonomi och miljö saknas det i dag viktiga juridiska instrument för att kommuner, regioner och stat ska kunna garantera en väl utbyggd cykelinfrastruktur. Utanför tätorter, där mark normalt sett inte är detaljplanerad, är det i dag svårt att få tag på den mark som krävs för att bygga rimlig infrastruktur. Det är i dag inte möjligt att expropriera marken för ändamålet att anlägga fristående cykelvägar, vilket däremot går att göra när det gäller bilvägar. Detta

gör att utbyggnaden av nationella och regionala cykelleder som binder ihop olika tätorter, kommuner och regioner försvåras.

Ett annat hinder är att anläggningslagen, där expropriationsrätten regleras, endast omfattar väglagens definition av väg – i vilken cykelvägar alltså inte ingår.

Frågan om markåtkomst för bland annat cykelväg har diskuterats under lång tid – redan på 1970-talet fanns det diskussioner om att införa detta. I olika utredningar har man också föreslagit det, senast i cykelutredningens slutbetänkande från 2012 samt i slutbetänkandet från Fossilfrihet på väg 2014.

Jag tycker nog att det är dags att vi går från utredning till handling i den här frågan. Jag kan även konstatera att såväl Liberalerna som Kristdemokraterna också tycker att denna fråga är viktig. Jag hoppas därför att vi tillsammans ska kunna hitta vägar framåt för att förbättra cyklingens förutsättningar i Sverige.

(Applåder)

Anf. 138 JOAKIM JÄRREBRING (S):

Herr talman! Civilutskottet debatterar i dag ett motionsbetänkande från den allmänna motionstiden rörande fastighetsrätt.

Jag vill inledningsvis yrka bifall till reservation 4 av S, V, L och MP.

Herr talman! Civilutskottet har att hantera en stor bredd av frågor. Vi har tidigare under riksdagsåret haft flera debatter med fokus på bostadsförsörjning och bostadspolitik, till och med i den förra debatten om planering och byggande.

Fastighetsrätt är ett oerhört viktigt och kraftfullt verktyg för att vi ska kunna hålla uppe bostadsbyggandet och ha en fungerande samhällsutveckling. En avgörande nyckelspelare för en fungerande fastighetsrätt är Lantmäteriet. Många fastighetsrättsliga ärenden är kopplade till just Lantmäteriets verksamhet, och därför är det viktigt att deras processer är effektiva, kvalitativa och rättssäkra.

Även under förra mandatperiodens fastighetsrättsdebatt var Lantmäteriets höga arbetsbelastning uppe för diskussion. De senaste årens ökning av bostadsbyggandet har inte minskat den bördan.

Jag var för drygt två veckor sedan, tillsammans med mina socialdemokratiska kamrater i civilutskottet, i Gävle, där vi besökte just Lantmäteriet. Vi kunde då bland annat följa upp de uppdrag som regeringen givit Lantmäteriet att redovisa hur man arbetar med att attrahera nya medarbetare, hur man ska fokusera på att lösa de stora utmaningar som finns kring kompetensförsörjning och framför allt hur man kan arbeta med att hitta nya arbetssätt där man kanske kan slå ihop olika kompetenser och på så sätt lösa de utmaningar som finns inom Lantmäteriets ram och verksamhetsområde.

Glädjande nog kunde vi ta del av informationen att man nu har det antal anställda på plats som behövs för en effektiv verksamhet. Även om frågan om rätt kompetens är en fråga om fortsatt vidareutbildning genom verksamhetens egen försorg har Lantmäteriet tagit flera steg åt rätt håll de senaste åren.

Än mer intressant är den processutveckling som sker – och har skett – för att kunna prioritera och hantera ärenden i tid. Till skillnad från vad jag själv spontant trodde har inte alla ärenden behov av att hanteras snabbt

utan snarare i rätt tid. På detta sätt menar myndigheten att handläggningstiden för tidskänsliga ärenden kommer att kunna kortas.

I den rapport från Lantmäteriet som sedan några dagar finns tillgänglig för oss alla kan vi också glädjande nog se att handläggningstiden har effektiviserats när det gäller samhällsservice och infrastruktur. Men vi kan även se att mycket arbete återstår för att korta handläggningstiden. Särskilt gäller detta ärendegruppen fastighetssamverkan och gemensamhetsanläggningar, och framför allt rör det ärenden på landsbygden.

Det är positivt att Lantmäteriets pågående förändringsarbete redan har givit effekt. Med vetskap om att stora vinster fortfarande står att finna med hjälp av ny teknik genom olika typer av digitalisering och automatisering ser den fortsatta utvecklingen ljus ut.

Herr talman! Jag tänkte fortsatt fokusera på en fråga i betänkandet: frågan om enskilda vägar.

Enskilda vägar inrättas oftast som gemensamhetsanläggningar enligt anläggninglagen. Beslut om att skapa en gemensamhetsanläggning fattas av Lantmäteriet. Lantmäteriet bestämmer över hur kostnader för vägens utförande och drift ska fördelas mellan berörda fastigheter. De fördelar också ett antal andelstal beroende på hur mycket drift olika andelsägare har. Andelstalen beräknas utifrån en viss typ av fastighet och kan ändras genom en ny lantmäteriförrättning eller genom att alla medlemmar är överens om hur andelstalen ska fördelas – då räcker det med ett godkännande från Lantmäteriet.

De långa handläggningstider vi har kunnat se på Lantmäteriet beror i mångt och mycket på det jag har talat om tidigare, det vill säga att det just nu sker väldigt mycket i samhället. Därför har Lantmäteriet kommit efter.

Detta är självklart ingenting som vi ska acceptera. Lantmäteriet måste komma ned i handläggningstider. Vi får inte ha ett system där enskilda eller större grupper av individer hamnar i kläm på grund av att staten inte klarar av att hantera enskilda frågor.

Det vi diskuterar här, med det förslag om tillkännagivande som har fått majoritet i utskottet, rör huruvida man ska ändra lagen och det sätt som vägsamfälligheterna arbetar på. Det är bra att det har kommit konstruktiva förslag från Riksförbundet Enskilda Vägar på hur man kan se på och lösa utmaningarna framgent.

Det vi socialdemokrater är oroliga för är att vi med en förändring i likhet med den finska modellen riskerar att hamna i en rättsosäkerhet för enskilda. Alternativt måste vi bygga upp ett system för överklagande där parter som är oense måste anlita konsulter, vilket är en process som riskerar att kosta stora summor pengar.

Herr talman! Saken är komplicerad och rymmer målkonflikter. Vi vill inte att minoriteter eller enskilda fastighetsägare ska komma i kläm i strävan efter ett mer effektivt system. Rättssäkerheten måste i ett land som Sverige komma först, men rättssäkerhet och effektivitet måste rimligen också gå att förena.

Frågan om ytterligare förenklingar av förfarandet genom att det görs möjligt för samfällighetsföreningar att själva ändra andelstalen för de fastigheter som ingår i föreningen bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Vi vill framhålla betydelsen av att analysera möjligheten till ytterligare regelförenklingar på området. Men eftersom beredning pågår i Regeringskansliet bedömer vi att det inte finns någon anledning att nu rikta något tillkännagivande till regeringen.
(Applåder)

Anf. 139 LARS BECKMAN (M):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 12, för tids vinnande, men självklart står vi bakom alla våra reservationer i detta betänkande.

Jag noterar att Socialdemokraterna pratar om ungefär samma ämnen som jag kommer att prata om, med skillnaden att vi moderater tycker att handling är viktigare än ord.

Herr talman! Detta är ett brett motionsbetänkande, som tar upp många olika områden. En av våra reservationer handlar om livsmedelsproduktion, det vill säga att jordbruk kan bedrivas långsiktigt på arrenderad mark. Arrendena är ofta ettåriga, vilket kan ställa till med problem för långsiktigheten för jordbrukets funktion och produktivitet.

Sveriges lantbruksuniversitet föreslår i en rapport från december 2018 att det ska bli lättare för jordägare och arrendatorer att själva bestämma hur avtalet mellan dem ska se ut. Moderaterna tycker att regeringen ska prioritera arbetet med beredningen av Tomträts- och arrendeutredningens slutbetänkande så att frågan om arrenden kan få mer långsiktiga lösningar.

Herr talman! För fastighetsrätt och fastighetsbildningar är det av avgörande betydelse att staten löser sin kärnuppgift: att se till att Lantmäteriet fungerar. Om detta råder det nog inga delade meningar politiskt.

Vi har i en tidigare debatt i dag hört hur man, inte minst från Socialdemokraterna, har sagt att det är kommunerna som har bostadsförsörjningsplanerna och att det är kommunernas ansvar. Man har betonat kommuner, kommuner och kommuner. Men, herr talman: Statens kärnverksamheter måste fungera.

Därför är det djupt bekymmersamt med Lantmäteriets exceptionellt långa handläggningstider. Som Gävlebo är jag självklart stolt över den verksamhet som fungerar väl på Lantmäteriet, och det finns många medarbetare som gör ett fantastiskt bra jobb utifrån de förutsättningar de har. Men det krävs betydligt mycket mer leverans av Lantmäteriet.

Jag tog nyligen fram en RUT-rapport för att ta reda på hur verksamheten är organiserad i våra nordiska grannländer, vilka handläggningstider man har och vad det kostar. Om man ska sammanfatta RUT-rapporten kan man säga att det är betydande skillnader i handläggningstider mellan Sverige, Norge och Danmark. För samma typ av förrättning, till exempel avstyckning, har Norge max tolv veckor i kötid, 0,23 år, i Finland är den 0,41 år och i Sverige 0,6 år. Det är alltså en dramatisk skillnad i handläggningstider. När det gäller avgifterna för jämförbara tjänster är de i Sverige, tyvärr, också väldigt mycket högre än i våra grannländer.

För många kommuner är det mycket frustrerande att staten inte löser sin kärnverksamhet när privatpersoner vill bygga eller när företag vill expandera. Jag var själv i Ljusdal, där man var djupt frustrerad över att det kunde ta först ett år för att få en handläggare och sedan ett år till innan ärendet var klart. Detta bromsar ju upp samhällsutvecklingen på landsbygden.

Herr talman! Kommunen har då gjort dispensansökningar och sagt: Vi måste få råda över den här situationen. Men regeringen har konsekvent avslagit dispensansökningarna.

Vad kan då vi i riksdagen göra? Antingen kan vi stå här och vara nöjda, säga att utvecklingen går åt rätt håll och hoppas att det löser sig – vi hörde just Socialdemokraterna säga att det var deras lösning – eller så kan vi, som Moderaterna, Kristdemokraterna och Centern gör i det här betänkandet, kräva en översyn av hela Lantmäteriet. Översynen får då naturligtvis visa hur staten ska lösa sin kärnverksamhet.

Om vi vill att det ska byggas mer, om vi vill ha en levande landsbygd och om vi vill att samhällsutvecklingen ska fortsätta måste staten leverera, och statens verktyg i det här fallet fungerar inte tillräckligt väl.

I Danmark är en stor del av lantmäteriverksamheten privatiserad när det gäller förrättningar. I Norge är det en blandning av uppgifterna mellan stat och kommun. Men riksdagens utredningstjänst skriver att Norge går mot en privatisering av förrättningarna för att utveckla och förbättra lantmäteriförfarandet inom landet.

Hur det ska se ut i Sverige borde översynen visa, men uppenbarligen finns det en stor förbättringspotential jämfört med våra nordiska grannländer.

Det finns också många aktörer som skulle kunna tänka sig att engagera sig i lantmäteriverksamheten. Det kan vara konsulter eller pensionerade lantmätare som ser en möjlighet att driva företag och jobba extra.

Precis som Socialdemokraterna sa finns det ett tillkännagivande i betänkandet som handlar om andelstal i samfälligheter. Vi söker ju ofta konkreta exempel här i riksdagen på hur vi ska kunna korta handläggningstider. Här har vi ett färdigt förslag från Riksförbundet Enskilda Vägar. Förslaget har kommit så långt att det bereds på Regeringskansliet.

Vi har debatterat det här de senaste två åren, men ingenting har hänt. Majoriteteten i utskottet konstaterar nu att det är dags att komma till skott med detta. Det är därför som vi riktar ett tillkännagivande till regeringen i frågan. Det har tagit lång tid att agera. Jag hoppas verkligen inte att vi står här om ett år igen utan att någonting har hänt. Nu krävs det action. Staten måste hålla sin del av samhällskontraktet för att vi ska kunna bygga mer i hela Sverige.

Anf. 140 ROGER HEDLUND (SD):

Herr talman! Sverigedemokraterna har två reservationer i betänkandet, reservationerna 2 och 8. Vi ställer oss bakom båda reservationerna, men för tids vinnande yrkar vi bifall bara till reservation 2, som handlar om arrende.

Vi menar att sidoarrenden med kortare upplåtelsestid bör ha ett svagare besittningsskydd och bör begränsas. Detta bör övervägas i den fortsatta beredningen av Tomträtts- och arrendeutredningens betänkande.

Vidare är vi glada över att förhoppningsvis få se ett tillkännagivande gällande andelstalen i vägsamfälligheterna. Vi har tillsammans med Moderaterna, Kristdemokraterna och Centerpartiet lagt fram ett förslag i den här frågan som vi tror skulle ge ekonomisk vinning för staten, de enskilda samfälligheterna och för samhället i stort.

Det finns många föreningar av olika slag som behöver förenklingar för att kunna utveckla sin verksamhet, minska kostnaderna och korta handläggningstiderna. Det förslag som nu är framlagt ser ju också ut att kunna gå åt det hållet. Vi får såklart beakta eventuella konsekvenser av förslaget, men vi ser väldigt positivt på det.

Sverige är ett land med väldigt många föreningar. Vi menar att vi ska försöka förenkla för dem som jobbar med föreningsverksamhet av olika slag så mycket som möjligt och minska kostnaderna. Föreningsverksamheter har gjort att Sverige har utvecklats väl. Vi kan fortsatt ha ett bra fungerande samhälle med låga kostnader om vi alla är med och arbetar gemensamt för att förbättra saker och ting. Det här är ett bra förslag som går i helt rätt riktning för föreningsverksamheten i Sverige.

Precis som många andra pekar vi på att den finska modellen, som möjliggör för samfällighetsföreningar att ändra sina andelstal, är en väldigt bra modell att utgå ifrån. Vi menar att den skulle underlätta väldigt mycket för Lantmäteriet. I stället för att lägga resurser på det här kan man välja att lägga resurser på andra viktiga områden som i dag behöver en snabbare hantering av sin verksamhet. Det som Lantmäteriet hanterar kan samfällighetsföreningarna i stor utsträckning hantera själva. Riksförbundet Enskilda Vägar ställer sig bakom den här modellen, vilket är oerhört viktigt för att det ska fungera i verkligheten.

Med dessa ord, herr talman, ställer jag och Sverigedemokraterna oss bakom utskottets förslag gällande andelstalen i vägsamfälligheter och yrkar bifall till reservation 2.

Anf. 141 OLA JOHANSSON (C):

Herr talman, ledamöter och åhörare på läktaren! Svenska kraftnät är i färd med att byta ut äldre luftledningar från tidigt 50-tal mot nya säkrare ledningar med högre kapacitet.

Att kunna distribuera ström blir allt viktigare när vi får en mer elektrifierad fordonsflotta och stora datorhallar som kräver stabil elförsörjning över tid och alltså har en industri som är energikrävande. Vi har produktionskapacitet i landet så det räcker, och Sverige exporterar i år netto 19 terawattimmar el till våra grannländer. Med tanke på att vår produktion med förnybart är mer decentraliserad och till stor del förlagd till norra Sverige behövs det ledningar som kan transportera elen dit där den för tillfället förbrukas – ledningar som går över åkrar, genom skogsmark och passerar människors bostäder, ibland så nära att hälsan påverkas av strålningen från dessa.

För några veckor sedan besökte jag skogsägare i Hylte kommun i Halland som inte upplever att vare sig kommuner, länsstyrelse eller myndigheter, och kanske allra minst Svenska kraftnät, har förståelse för hur viktig deras skog är som intäkt från brukandet, som kolsänka, det vill säga växande skog som binder koldioxid, och som hemvist för den biologiska mångfald som vi alla vill värna om.

Herr talman! Skogsägare gör en miljönytta genom att bruka skogen. Det är skamligt när de inte får betalt för mark som tas i anspråk, ofta mot deras vilja. Mark ska kunna skyddas för att den huserar någon viktig och skyddsvärd art eller tas i anspråk för att säkerställa den viktiga gemensamma infrastrukturen som bidrar till vår tillväxt, välfärd och även nationella

säkerhet. Det är inget tvivel om det. Men det får inte vara något allmänintresse som bekostas genom ekonomiska uppoffringar från den som äger marken. Det ser vi i Centerpartiet som den just nu viktigaste äganderättsfrågan.

Äntligen tas markägarna på allvar när det gäller biotoperna, eftersom det var ett av kraven från Centerpartiet för att släppa fram regeringen Löfven. Men vi vill också tillgodose markägarnas intressen av skälig ersättning när skog tas i anspråk för ledningar och transportinfrastruktur. Skäligt är när man får betalt för skogens miljönytta och det alternativa värdet om den brukas, och då är dagens ersättningsnivåer alltför låga. Med en högre ersättning till markägaren blir det en starkare drivkraft för ägaren av infrastrukturen att söka de marksnålaste lösningarna för sin ledningsdragning. Därför yrkar Centerpartiet bifall till sin reservation 6 under punkt 7.

Herr talman! Det är glädjande att vi får ett beslut som innebär betydande regelförenklingar för landets mer än 10 000 medlemmar i vägsamfälligheter, som tillsammans förvaltar 430 000 kilometer väg. Det är den avgjort största andelen i kilometer räknat av landets totala vägnät.

Beslutet att tillåta vägsamfälligheter att själva besluta om andelstal ser Centerpartiet som ett första steg. Under det senaste århundradet har mycket skett i vägnätet, och det finns tusentals exempel i landet, inte minst hemifrån Kungsbacka, där tidigare jordbruksbygd i karga kustområden blivit attraktiva platser för åretruntboende och fritidsbebyggelse.

Det finns ofta motstående intressen längs dessa vägar, och det är ett tufft jobb för föreningarnas styrelser att balansera de olika fastighetsägarnas intressen. Det kan handla om en väg som ursprungligen sköttes av fem sex jordbrukare och som numera bebos av ett hundratal villaägare och där allt större jordbruksmaskiner ska samsas med lokalbussar, personbilar, barnvagnar, cyklisterna och tillfälliga besökare till badplatser.

Det är nu dags att gå vidare och se hur vi kan förenkla ytterligare för såväl Lantmäteriet som samfällighetsföreningarna. Rollen som ytterst ansvarig myndighet ska vi inte ta ifrån Lantmäteriet. Vi ska dock se till att deras arbetsbörda består av de svåraste ärendena som kräver just deras expertkunskaper, inte av matematiska beräkningar som kan ligga till grund för enskilda beslut om andelstal på en föreningsstämma.

Jag ställer mig alltså kraftfullt bakom betänkandet i den delen.

Jag har full förståelse för att Lantmäteriet har fullt upp med de snabba samhällsförändringar vi har och behovet av att stärka äganderätten i en tid när alltmer mark tas i anspråk för bebyggelse. Digitaliseringen är en möjlighet och en utmaning. Insamlingen av geodata som behövs för att förutse brandkatastrofer, som vi tycks drabbas av alltmer, är viktig, och Lantmäteriets information behövs för att räddningstjänsten ska kunna ta sig till brandplatserna.

Herr talman! Vi menar att man i den förändringsprocess som påverkar Lantmäteriet, och andra myndigheter, måste överväga andra organiseringsätt, till exempel att med ett fortsatt tillsynsansvar tillåta utomstående aktörer att utföra det arbete som i dag görs av lantmätare anställda av myndigheten.

Att det är svårt att få tag i nyutbildade lantmätare är välkänt. Jag menar att det skulle underlätta rekryteringen om det fanns möjligheter att utöva yrket även om man är anställd i byggbranschen, på konsultföretag eller hos en större förvaltare av fastigheter.

Centerpartiet står även bakom reservationen 12 om en översyn av Lantmäteriet.

Herr talman! Slutligen vill jag påpeka att det just nu bereds ett ärende på Regeringskansliet som handlar om en översyn av jordförvärvslagen. Det finns en utredning som föreslår att det ska bli lättare för juridiska personer att köpa mark av enskilda markägare. Centerpartiet känner en oro för detta och att en ändring i jordförvärvslagen i denna del kan leda till svårigheter för exempelvis unga lantbrukare att hävda sig gentemot bolag vid köp av fastigheter.

Vi har reserverat oss mot detta, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 6 under punkt 7.

Anf. 142 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V):

Herr talman! Vi debatterar alltså betänkandet *Fastighetsrätt*.

Det är viktigt att lyfta fram kommunernas ansvar i denna fråga. Kommunerna har en viktig roll när det gäller att öka bostadsbyggandet. Det är bland andra kommunerna som tar fram de detaljplaner som anger hur områden ska bebyggas. Ska det byggas fler bostäder behöver planberedskapen vara god, och för att öka bostadsbyggandet bör kommunerna ges en mer offensiv och styrande roll.

Herr talman! Ett av kommunernas viktigaste verktyg för ett offensivt bostadsbyggande är markpolitiken. En förutsättning för att genomföra viktiga samhällsbyggnadsåtgärder är att kommunen också äger exploaterbar mark. I kommuner som blir beroende av enskilda markägares goda vilja för att planlägga och därefter bygga riskerar bostadsbyggandet att bli ojämnt, oberäkneligt och otillräckligt.

Kommunernas möjlighet att förvärva attraktiv byggmark har dock minskat efter att riksdagen 2010 ställde sig bakom den borgerliga regeringens förslag att avskaffa förköpslagen.

Förköpslagen gav en kommun förköpsrätt vid försäljning av vissa typer av fastigheter. Det innebar att kommunen hade förköpsrätt till en fastighet vid en överlåtelse som uppfyllde de kriterier som lagen uppställde. Lagen var ett viktigt redskap för kommunernas fysiska planering och tätbebyggelseutveckling och ett stöd för fler exploateringsavtal.

Herr talman! Byggrättsutredningen har haft i uppdrag att se över kommunernas möjligheter att säkerställa att befintliga byggrätter tas i anspråk. Bakgrunden till uppdraget är det stora behovet av att snabbt få fram bostäder eftersom det råder bostadsbrist.

Utredningen överlämnade i augusti 2018 sitt betänkande *Ett snabbare bostadsbyggande*. Utredningens analyser visar att problem med dröjsmål och byggrätter oftast avser privatägd mark eftersom kommunerna har skarpare verktyg för att snabbt få fram bostäder på egen mark. Utredningen anser därför att kommunerna i större utsträckning bör bedriva en strategisk och långsiktig markpolitik med syfte att förvärva egen mark.

Herr talman! Vi vet att mark inte är oändlig, och ny mark kommer inte att växa fram. När jag satt i kommunfullmäktige i Malmö sålde kommunen mark på varje möte vi hade. Ni har säkert hört talas om Percy Nilsson som köpte mark i Malmö väldigt billigt. När han sålde den efter några veckor gjorde han nästan 300 miljoner i vinst.

Herr talman! Utredningen föreslår bland annat att Boverket får i uppdrag av regeringen att utreda frågan om införandet av en kommunal förköpslag som kan underlätta bostadsbyggande och tätortsutveckling i kommunerna.

Utgångspunkten för Boverkets uppdrag bör vara att utreda en ny modern förköpslag som också kan komma till rätta med de problem som fanns i den tidigare förköpslagen. Enligt min mening bör regeringen ge ett sådant uppdrag till Boverket och därefter återkomma till riksdagen med förslag till en ny förköpslag.

Herr talman! Vänsterpartiet anser alltså att en ny förköpslag bör införas i syfte att förbättra kommunernas möjligheter att planera för och bygga fler bostäder.

Dagens bostadsbrist driver upp priserna på mark. Det har fått till följd att byggherrar som av kommunen har fått tillgång till planlagd mark i syfte att bygga på den låter bli att bygga eftersom de förväntar sig fortsatt stigande markpriser och högre avkastning på sin investering längre fram.

Detta bekräftades bland annat av Dagens Nyheters granskning 2016. Enligt granskningen, som omfattade omkring 25 000 bostäder i lägenhets-hus som byggdes klart 2015, är detta en viktig anledning till att det byggs för lite och för sakta.

Att hålla på mark på detta sätt innebär att byggbar mark inte blir byggd trots att det finns ett stort behov. Vänsterpartiet kan inte acceptera en ordning där byggherrarnas fördröjande vinstupplägg tillåts styra bostadsutbudet samtidigt som Sverige har en nationell bostadskris och det råder bostadsbrist i stora delar av landet.

Herr talman! Jag ställer mig bakom samtliga reservationer från Vänsterpartiet, men för tids vinnande yrkar jag bifall bara till reservation 7.

Anf. 143 LARS BECKMAN (M) replik:

Herr talman! Efter detta angrepp på äganderätt och marknadsekonomi tänkte jag att Vänsterpartiet skulle kunna förtydliga vad man menar egentligen. Vi är överens om problembilden: Det byggs för lite. Det behöver byggas mycket mer i hela Sverige, men konfiskation av privat egendom genom att ge kommunerna förköpsrätt skulle jag gärna vilja att Vänsterpartiet utvecklar lite mer. Jag har två frågor som rör den delen av anföran-det, nämligen: Tror Vänsterpartiet på äganderätten – tycker Vänsterpartiet att den behöver förstärkas i Sverige, inte minst för markägare? Den andra frågan är: Tror Vänsterpartiet på marknadsekonomi? Det är kopplat till den delen.

Sedan har jag en fråga. Vi andra har pratat om väsentligheter här i debatten, nämligen om handläggningstiderna för Lantmäteriet, till exempel. Jag noterar att Vänsterpartiet inte har ställt sig bakom den välbehövliga översyn av Lantmäteriet som är nödvändig. Det vore intressant att höra Vänsterpartiets lösning på att korta handläggningstiderna och ge kommunerna rådrum över den situation som ger samhällsutveckling, till exempel i Ljusdals kommun. Det finns andra kommuner som också har ansökt om att få bedriva lantmäteriverksamhet i egen regi eftersom staten inte levererar på sitt samhällskontrakt. I dag är det årslånga handläggningstider, vilket skadar samhällsutvecklingen dramatiskt i Gävleborg och andra delar av Sverige.

Det vore intressant att få några svar från Vänsterpartiet på dessa frågor.

Anf. 144 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik:

Herr talman! Tack för dina frågor, Lars Beckman! De var många, men jag ska försöka svara.

Förköpslagen är viktig för oss. Den är viktig framför allt i dessa dagar när vi, så som har sagts här tidigare, har en nationell bostadskris. Människor måste ha någonstans att bo. För att kunna bygga behövs mark, och då måste kommunerna, som har bostadsförsörjningsansvar, ha tillgång till mark. Om kommunerna inte har tillgång till mark kan vi stå här och ha hur många reformer som helst och ge dem hur mycket stöd som helst – det kommer inte att byggas några bostäder. Om man vänder sig till dem som har privatägd mark tänker de på marknadsekonomi, som du pratade om, Lars Beckman. De säger: Varför ska vi bygga? Vi kan ju spekulera och vänta och se hur höga priserna kan bli, och då kan vi bygga eller sälja marken. Detta är inte något som gynnar allmänheten.

Det är en rättighet för varenda människa att ha någonstans att bo, och därför måste vi riksdagsledamöter ha ordningar och reformer som gör det möjligt för kommunerna att ha tillgång till mark. Detta innebär att kommunerna också måste ha en effektiv markpolitik, vilket jag anser att många kommuner inte har. Jag nämnde min egen kommun Malmö, där man sålde mark varje gång vi hade kommunfullmäktigemöte, som om det skulle växa fram ny mark. Detta är inte ett bra eller effektivt sätt att bedriva markpolitik. Därför tycker vi i Vänsterpartiet att förköpslagen, som vi hade tidigare, borde komma tillbaka så att vi kan möjliggöra för kommunerna att bygga bostäder.

Anf. 145 LARS BECKMAN (M) replik:

Herr talman! Vänsterpartiet skulle ha större trovärdighet i denna fråga om de hade ställt sig bakom kravet på en översyn av Lantmäteriet, så som vi ansvarsfulla partier i denna kammare har gjort. För det är så att byggklar mark finns och marknadsekonomi funkar, men staten levererar inte. Det är statens kärnverksamhet som inte levererar därför att det är årslånga väntetider. Man måste liksom få kedjan att hänga ihop.

Vi är överens om att det är bostadskris. Vi är överens om att det måste byggas mer. Vi är överens om att vi har en osynlig bostadsminister. Vi är överens om att vi har en januariöverenskommelse som inte kommer att leverera. Jag är inte säker på att bostadskrisen i Sverige kommer att lösas av att vi har byggnadslovsfria altaner eller att fler unga kommer att få bostäder av det, men det vi absolut inte är överens om är konfiskation av privat egendom.

Jag tycker att det är obehagligt, herr talman, att vi har ett parti i Sveriges riksdag som inte värnar äganderätten och som står här och säger att man mer eller mindre ska ge kommunerna rätt att konfiskera privat egendom med en lagstiftning från Sveriges riksdag. Jag är glad över att Vänsterpartiet är ensamt om den uppfattningen här i kammaren.

I ledamotens andra replik får Vänsterpartiet gärna förklara varför Vänsterpartiet är så nöjt med hur det fungerar med dagens situation på Lantmäteriet. Om vi är överens om att det byggs för lite och att kommunerna ska få rådighet över sin verksamhet, varför ställer man sig då inte bakom en översyn av Lantmäteriets verksamhet som gör att vi kan nå målet, nämligen att kommunerna ska kunna bygga mer bostäder och se till att

företagen kan expandera och att landsbygden kan leva? Detta vore bra att få veta.

(Applåder)

Prot. 2018/19:84

2 maj

Fastighetsrätt

Anf. 146 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik:

Herr talman! Jag tror att Lars Beckman aktivt väljer att inte höra det jag sa. Det jag pratar om är förköpslagen. Det jag pratar om är en lag som vi har haft i Sverige nyligen – den togs bort 2010.

Skillnaden mellan Vänsterpartiet och Moderaterna är att vi i Vänsterpartiet vill värna allmänheten – alla i en gemenskap. Det är detta som är viktigt för oss. Moderaterna fokuserar på individens välmående, vilket inte är särskilt viktigt för oss. Om vi på något sätt kan skapa ett samhälle där fler människor har någonstans att bo och där fler människors livsvillkor blir bättre kan jag säga att till och med de individer som Lars Beckman och Moderaterna värnar om är inkluderade. Men med den politik som Lars Beckman och Moderaterna bedriver är inte fattiga, utsatta och hemlösa människor inkluderade. Det är detta som är skillnaden.

Det vi pratar om är en kris där människor behöver någonstans att bo, och vi försöker hitta lösningar så att de får det. Det här är inget nytt utan något som vi har haft innan. Och Lars Beckman står här och säger att vi är det enda parti i hela Sveriges riksdag som gör detta.

Vad gäller Lantmäteriet tror jag att alla är överens om att man måste göra något åt de långa handläggningstiderna. Vi är också överens om att det är viktigt att staten tar ansvar och levererar samhällskontrakt. Det är inte detta frågan handlar om, i alla fall inte för oss.

Anf. 147 OLA JOHANSSON (C) replik:

Herr talman! Ursäkta, detta replikskifte skedde lite spontant!

Vi har oerhört skilda åsikter om vad som kännetecknar en enskild markägare. I sin reservation skriver Vänsterpartiet ”i kommuner som blir beroende av enskilda markägares goda vilja”, och så tar man det till intäkt för att misstänka att det finns enskilda markägare som inte har en god vilja och för att föreslå att vi ska återinföra en starkt kritiserad förköpslag.

Jag kan berätta om markägare. Markägare kan vara en yngre bonde eller en bonde i min ålder. Nu är ju inte jag bonde, men det kan vara en person som har en plan för att låta sina barn eller barnbarn fortsätta att driva lantbruket på samma grund som det kanske har drivits i generationer i utkanten av en stad. Det kan handla om en skogsfastighet, som jag beskrev i mitt huvudanförande, där det finns en förväntan på att skogen ska ge någon form av tillväxt och avkastning och också fungera som en kolsänka, som all växande gröda gör.

Jag kan se riskerna för att vi med en återinförd förköpslag kommer att få se kommuner som köper upp mark för lagerlokaler, logistikcenter och andra markkrävande verksamheter på den bästa brukningsvärda åkermark som landet har, med stöd av Vänsterpartiets förköpslag, och dessutom med möjligheten att inte ens ersätta markägaren för den förväntade intäkten av att kunna bruka marken.

Är det sådan politik Vänsterpartiet förespråkar med sitt krav på att återinföra förköpslagen och sin ståndpunkt att man inte ska få skälig ersättning för den mark som kommunen köper och tar i anspråk för de bostäder som Vänsterpartiet vill tvinga fram?

Anf. 148 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik:

Herr talman! Återigen: Det är viktigt att lyssna på vad som sägs eller kanske läsa vår reservation ordentligt. Ola talar om att ta mark från privata markägare utan skälig ersättning. Det har ingen påstått.

Vi har talat om kommuner som blir beroende av enskilda markägares goda vilja för att kunna planlägga. I det fallet menar jag helt enkelt att privata markägare ganska ofta vill göra så mycket vinst som möjligt på sin mark. Detta är kapitalismens logik. Varför ska jag sälja min mark billigt när jag vet att om jag avvaktar kommer marknaden att leda till att prisnivån höjs ytterligare. Varför skulle jag göra det? Det går emot marknadens och kapitalismens logik.

Det är detta som avses här. Kommunerna litar på de enskilda markägarnas goda vilja för att kunna få tillgång till marken eller kunna planlägga. Det tycker vi är djupt problematiskt. Vi lägger, återigen, inte skulden för problematiken bara på de privata markägarna, utan vi lägger den också på kommunerna. De har dålig markpolitik, vilket måste förändras.

Anf. 149 OLA JOHANSSON (C) replik:

Herr talman! Det är intressant att höra Vänsterpartiet föreläsa för mig om kapitalismens logik. Vi har diametralt skilda uppfattningar, vilket kommer fram i ett yttrande som det som Momodou Malcolm Jallow avslutade sitt replikskifte med Lars Beckman med. Han sa att individen inte är särskilt viktig. Nej, den är ju inte det i Vänsterpartiets samhälle.

I det samhälle som jag förespråkar är individen viktig. Individen är en oerhört viktig faktor för att skapa en drivkraft så att man kan använda sig av det man för tillfället äger och förvaltar. Det är kanske inte några stora egendomar. De är kanske inte ens speciellt mycket värda, men för kommande generationer, för barn och barnbarn eller eventuellt tillkommande, är det oerhört viktigt.

Vad jag vill lyfta fram, vilket kanske dock inte framgår av Momodou Malcolm Jallows reservation men som mycket tydligt framgår av Vänsterpartiets politik, är det utredningsförslag som hans partikamrat Nooshi Dadgostar har lagt fram. Det innebär att man ska kunna ta mark i anspråk för att göra olika gemensamma satsningar på infrastruktur och annat för att möjliggöra bostadsbyggande utan att ge någon ersättning till markägaren. Expropriation är inte ett tillräckligt uttryck, utan det är ren och skär stöld av mark för att kunna göra den typen av samhällssatsningar som ska möjliggöra bostadsbyggande.

Det här är fullständigt främmande för Centerpartiet, och jag är helt övertygad om att de närvarande socialdemokraterna inte kommer att bidra till att en sådan utredning genomförs. Vill Momodou Malcolm Jallow se en utveckling där man inte längre ens ska kunna få betalt för sin mark om samhället bestämmer sig för att det ska vara så?

Anf. 150 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik:

Herr talman! Som Ola vid det här laget kanske vet älskar jag att ha ideologiska debatter. Kapitalismen är motsatsen till vad jag och mitt parti står för och den ideologi jag tror på. Jag har en stark övertygelse om socialismen. Det handlar om att bygga en gemenskap.

Det är det här Sverige handlar om, om en gemenskap där vi bygger en välfärd. Jag som är frisk kan jobba och betala skatt för att den som är sjuk

kan få vara hemma och tillfriskna. Jag som har jobb kan betala skatt för att den som är arbetslös ska kunna ha någonstans att bo och pengar att leva på. De som kan bidra med sin förmåga, och de som har olika behov kan få det de behöver.

Det är vår grundläggande ideologi. Det handlar inte om individer utan om vi i gemenskapen. Jag ska visa solidaritet för min närmaste medmänniska. Det är detta som är skillnaden mellan Vänsterpartiet och liberaler. Liberaler tänker på individen. Det är precis som i USA och andra kapitalistiska länder. Om du är individ och är stark och kan använda armbågarna för att klara dig bryr du dig inte om hur din nästa har det. Jag vill inte leva i ett sådant samhälle.

Det är därför vi talar om att bostadsbyggandet ingår i den gemensamma välfärden i Sverige. Det måste gälla alla. Vi kan inte ha enskilda individer som köper mark och använder den för sin privata vinst medan det finns ett stort behov att bygga nya bostäder för olika människor – pensionärer och barnfamiljer – som är hemlösa. Jag vill inte leva i ett sådant samhälle, och det är därför jag är socialist.

Anf. 151 LARRY SÖDER (KD):

Herr talman! Tomträttsinstitutet infördes i Sverige i början av 1900-talet som en lösning för mindre bemedlade så att de kunde bygga hus även om de inte hade råd att köpa den mark som huset skulle stå på. Jag tror att tomträtten som princip fortfarande kan göra det möjligt för människor att ha råd med ett eget boende. Man behöver inte låna upp lika mycket pengar direkt, och därmed blir ett eget boende mer tillgängligt för fler människor.

Vi har under dagen diskuterat denna fråga ganska mycket. Jag hävdar att vi har en bostadskris som innebär att vi måste hitta andra och nya vägar. Tomträtt är något som jag tror att vi måste gå vidare med.

Under alliansregeringen tillsattes Tomträtts- och arrendeutredningen som i delbetänkandet *Tomträttsavgäld och friköp* presenterade ett antal förslag för att modernisera tomträtten. Bland annat föreslog utredningen att avgälden ska justeras varje år. För småhustomträternas del föreslogs treåriga värderingsintervall. Utredningen föreslog också att en generell avgäldsrenta ska anges i lag. Avgäldsrentan ska bestämmas med ledning av den långsiktiga realrentan och uppgå till 2,75 procent.

Tomträter för bostadsändamål kan bli attraktivare och tryggare som upplåtelseform om avgäldsperioderna och nivån på avgäldsrentan justeras i enlighet med utredningens förslag. Många av de reportage som förekommit i medierna handlar om just denna problematik. Höjningarna blir höga när man gör uppräknings för sällan, och kommunerna tar olika betalt. Därför behövs någon typ av standard. Tomträtts- och arrendeutredningen överlämnade sitt delbetänkande i oktober 2012.

Dåvarande statsrådet Helene Fritzon besvarade i januari 2018 en skriftlig fråga om huruvida statsrådet tänkte ta några initiativ för att modernisera de villkor som styr tomträttsavgälder. Statsrådet sa att regeringen bedrev ett aktivt beredningsarbete och att Regeringskansliet under 2017 hade hållit ett möte med vissa särskilt berörda myndigheter och organisationer om den fortsatta inriktningen på arbetet. Statsrådet förklarade att de synpunkter som framförts vid mötet analyserades inom Regeringskansliet.

Att de synpunkterna analyserades är ju ett lugnande besked. Visserligen redovisade inte statsrådet någon tidsplan för när analyserandet skulle vara färdigt, men jag hoppas att det är snart. Det skulle vara trevligt för alla som vill ha ett eget boende.

Det är anmärkningsvärt att regeringen ännu inte har presenterat något konkret förslag om hur man avser att gå vidare i denna viktiga fråga. Kan regeringspartierna kanske redovisa detta i kammaren i dag? Det vore önskvärt.

För ett antal verksamheter och för hela samhällsbyggnadsprocessen är Lantmäteriets insatser av avgörande betydelse. Bostadsbyggandet kräver bildande av nya fastigheter, och byggandet av nya järnvägar kräver markupplåtelse med stöd av fastighetsbildningslagen, ledningsrättslagen och anläggningslagen. När samfälligheter bildas för vägar eller när anläggningar för bredband installeras är myndigheten inkopplad för att lösa markupplåtelsefrågorna. För den som vill förändra sin fastighet genom om- eller tillbyggnad, registrera ägande vid köp eller försäljning eller ändra fastighetsgränser behövs Lantmäteriets insatser.

Under många år har Lantmäteriet haft stora problem med långa handläggningstider. Trots tillgång till ny teknik är väntetider och handläggningstider ett mycket stort problem för många som vill utveckla sina företag och sina fastigheter.

De långa handläggningstiderna har också en negativ inverkan på näringslivsutvecklingen på många orter. Lantmäteriets avgifter bestäms av regeringen, men de motsvarar inte alls arbets- och serviceinsatsen.

Enligt vår uppfattning skulle många aktörer, till exempel konsulter, byggföretag eller fastighetsägare, själva kunna utföra mätningdelen i en förrättning, vilket dagens regelsystem förhindrar. I de flesta andra länder finns lösningar där certifierade företag eller personer får utföra olika moment, och det skulle vi vilja att man tittar närmare på.

För att komma till rätta med problemen anser vi att det krävs en allmän översyn av Lantmäteriets verksamhet. Det är av yttersta vikt att man kan minska de långa handläggningstiderna. Det man skulle kunna göra snart är att låta vägsamfälligheter själva besluta om förändringar av andelstal. Dessa andelstal är viktiga för bland annat årsavgiften till samfälligheten. Det är i dag förenat med långa handläggningstider och dyra avgifter att göra registreringen. Vi anser att det är smidigare att vägsamfälligheterna själva kan besluta om andelstalen, och därmed är registren hos vägsamfälligheterna alltid riktiga. Om det skulle uppstå en tvist i vägsamfälligheten är det rimligt att Lantmäteriet blir inkopplat, men i 95 procent av fallen är det fråga om rutinärenden som borde kunna skötas på det lokala planet. Då kan Lantmäteriets resurser användas för andra delar som är viktiga för att öka bostadsbyggandet.

Vi tror att det finns ett stort stöd för en sådan förändring bland vägsamfälligheter. Exempel finns från andra länder där det fungerar mycket bättre. Man borde kunna lösa detta fort, om regeringen vill. Jag är dock förvånad över att Liberalerna hamnat på andra sidan i frågan. När jag säger andra sidan handlar det om att det borde vara naturligt för Liberalerna att hamna på den sida där vägsamfälligheterna på ett eller annat sätt får större frihet. Vad är det om inte liberalism?

Socialdemokraternas Joakim Järrebring är orolig för rättssäkerheten. Jag är orolig för att vi har ett system som inte alls fungerar eftersom registren är felaktiga, och systemet är administrativt otympligt. Jag tycker att det är ett större problem, och jag tycker att vi kan lösa detta fort och i en god anda.

Jag hoppas att riksdagen fattar beslut om ett tillkännagivande så att problemet kan lösas fort. Och jag hoppas att den sittande regeringen kan ta problemet till sitt hjärta och lösa det fort. Vi kan inte lägga dessa resurser på Lantmäteriet, utan det är bättre om de läggs på det lokala planet.

Med dessa ord yrkar jag bifall till reservationerna 3 och 12.

Anf. 152 HENRIK EDIN (L):

Herr talman! Lantmäteriets förrättningsprocess har under flera år dragits med problem som löpande har förvärrats. Genomförandetiden för förrättningar är alldeles för lång. Otillräcklig lokalkännedom gör att förrättningar inte alltid blir gjorda med den kvalitet som kan förväntas. Dessutom finns det ett stort missnöje med höga förrättningskostnader.

Under perioden 2012–2016 har mediantiderna för handläggning i Lantmäteriet fördubblats. Vid ärenden om fastighetsreglering närmar sig mediantiden ett år.

Långa handläggningstider hos Lantmäteriet försvårar inte bara bostadsbyggande utan skapar också bekymmer i många andra sammanhang. Exempelvis kan förseningar leda till ekonomiska förluster för de jord- och skogsbrukare som behöver göra avstyckningar av befintliga fastigheter. Även vägförrättningar och frågor om fastställande av andelstal för vägförningar försvåras.

Detta är inga okända problem. Frågan har flera gånger debatterats i denna kammare, inte minst under förra mandatperioden. Flera åtgärder har påbörjats för att komma till rätta med de strukturella brister som ligger bakom problemet. Detta har tidigare talare tagit upp.

Liberalerna är öppna för att göra genomgripande reformer för att förbättra förrättningsprocesserna. Vi anser att det är viktigt att samfällighetsföreningar som har behov av att ändra otidsenliga andelstal kan göra det på ett så enkelt och rättssäkert sätt som möjligt.

Liberalerna har tre reservationer i betänkandet. Jag skulle vilja yrka bifall till reservation 5, vilken rör en helt annan fråga. Den handlar om cykelvägar.

Att gång- och cykelvägar inte kan anordnas inom ramen för väglagen om de saknar samband med allmän väg gör att det ofta är svårare att anordna gång- och cykelvägar än vanliga vägar, vilket förstås är mycket märkligt. Det är ett uppenbart problem. Om vi menar allvar med att ta krafttag i klimatfrågan måste vi göra något åt denna fråga.

Anf. 153 LARS BECKMAN (M) replik:

Herr talman! Tack, Henrik Edin, för anförandet!

Problembilden kan vi moderater ställa oss bakom. Liberalerna har naturligtvis helt rätt i att systemet med andelstal i vägsamfälligheter inte fungerar tillräckligt väl i dag. Det finns ett konkret förslag som skulle fungera bättre, som Riksförbundet Enskilda Vägar tycker vore bra.

Precis som Larry Söder sa i sitt anförande blir man förvånad. Hur kommer det sig att Liberalerna byter sida och ställer sig på socialisternas sida? Det vore intressant att få höra.

Det som är än mer anmärkningsvärt är naturligtvis översynen av Lantmäteriet. Precis som Henrik Edin sa i sitt anförande är det långa handläggningstider. Staten klarar inte av att leverera sin kärnverksamhet. Staten havererar. Staten hindrar samhällsutvecklingen. Staten försvårar byggnationer ute i kommunerna. Kommunpolitiker är ibland desperata eftersom det kan ta flera år att göra enklare saker.

Det logiska är då naturligtvis att göra en översyn av Lantmäteriet. Man kan titta på hur det ser ut och är organiserat i Danmark, Norge och Finland – närliggande länder till oss. Det vore intressant att få veta vad Liberalernas lösning är på att förkorta handläggningstiderna på Lantmäteriet och varför Liberalerna tycker att det är så viktigt att inte göra en översyn av verksamheten.

Anf. 154 HENRIK EDIN (L) replik:

Herr talman! Först och främst vet jag inte om det är så uppenbart att Liberalerna inte vill göra en översyn av Lantmäteriets verksamhet. Det är vad vi vill göra. Det är uppenbart något som behöver göras för att korta handläggningstiderna.

Vad som sedan behöver göras för att korta handläggningstiderna är lite en annan fråga. Jag tror att Lars Beckman överdriver meningsskiljaktigheterna i utskottet, även om vi har olika åsikter.

Jag menar att när vi gör översynen av Lantmäteriets verksamhet behöver vi ha så breda perspektiv som möjligt. Vad som förordas av bland annat Moderaterna är att vi uteslutande går vidare med den så kallade Finlandsmodellen. Jag säger inte att det inte skulle vara ett gångbart alternativ, men jag menar att vi behöver en mycket bredare ansats när vi ska angripa problemet.

Anf. 155 LARS BECKMAN (M) replik:

Herr talman! Jag vet inte om ledamoten blandar ihop ärendena. Det ena handlar om andelstal i vägsamfällighetsföreningar. Det kan finnas 10 000 delägare – medlemmar – i föreningen som vill ha en lösning som de tycker är bra. För mig som moderat är det logiskt att lyssna in vad man vill i ”branschen”; vilken lösning de vill ha.

Det andra ärendet gäller reservation 12, som Liberalerna inte ställer sig bakom. Det gäller en generell översyn av Lantmäteriet. Jag gav några exempel i mitt anförande, som att man i Finland har väsentligt kortare handläggningstider. Jag gav exempel från Norge med väsentligt kortare handläggningstider. Jag gav exempel från Danmark, där verksamheten i stort är privatiserad. Ett generellt drag från alla tre länder är att de i många fall har kortare handläggningstider och lägre kostnader.

Då undrar jag vad det liberala är att inte ställa sig bakom en översyn av Lantmäteriet, herr talman. Jag anser att handling alltid slår ord. Det är när man gör någonting som det blir skillnad. Det är när man ställer sig bakom i det här fallet tre borgerliga partier, M, C och KD, som man kan driva igenom någonting. Vi hade hoppats att alla partier i Sveriges riksdag hade ställt sig bakom. Det var inte sannolikt att det skulle ske efter Vänsterpartiets inlägg med angreppet på äganderätten. De vill ha en helt annan

samhällsmodell. Men hör på namnet *Liberalerna*! Jag kan inte tänka mig att Liberalerna skulle vara mot till exempel en ökad privatisering av den verksamhet som vi ser utvecklas i andra länder.

Prot. 2018/19:84

2 maj

Fastighetsrätt

Anf. 156 HENRIK EDIN (L) replik:

Herr talman! Det är förstås så att vi har ett stort problem som vi behöver hantera. Vi behöver ta ett så brett grepp som möjligt om den här frågan. Det är som Lars Beckman säger. Det finns en reservation här som Liberalerna skriver under. Men den har ett väldigt stort fokus på att man inom föreningarna med majoritetsbeslut ska kunna ändra andelstalen.

Det är egentligen det som vi känner att vi behöver ha en bredare ingång till. Jag menar att det finns målkonflikter i frågan. Det är jag alldeles säker på att Lars Beckman också inser. De målkonflikterna innebär att det skulle kunna hända att en enskild människa hamnar i konflikt med sina grannar, alltså en majoritet. Det är någonting som vi behöver ta på rätt stort allvar.

Därför behöver vi egentligen bredda översynen av verksamheten till att kunna inkludera andra lösningar än just den så kallade Finlandsmodellen.

Anf. 157 LARRY SÖDER (KD) replik:

Herr talman! Jag vill i dag läsa upp vad vi faktiskt har skrivit i betänkandet: "Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att regeringen skyndsamt bör utreda hur en lagreglering som innebär att en samfällighetsförening själv kan besluta om ändrade andelstal i en gemensamhetsanläggning kan utformas och återkomma till riksdagen i frågan."

Jag menar att det är ganska löst formulerat. Jag kan inte riktigt förstå vad i den meningen som Liberalerna har problem med. Liberalerna har samma uppfattning, det vill säga att det är ett problem. Jag har samma uppfattning om att vi borde ändra systemet. Vad är det i denna skrivning som gör att Liberalerna går emot detta? Jag kan inte för mitt liv förstå hur man kan komma på andra sidan.

Jag säger andra sidan, för jag tycker att Liberalerna är ett alliansparti. Liberalerna borde stå upp för att när vi kan fatta beslut på lägsta effektiva nivå borde vi göra det. I detta fall är det alldeles solklart att det är på vägsamfällighetsnivån.

När det gäller översynen av Lantmäteriet kan jag heller inte riktigt förstå hur man landar där man gör. Där öppnar vi för att man ska kunna få in andra aktörer som gör en del av uppgifterna som Lantmäteriet gör för att Lantmäteriet ska göra mer av det som det faktiskt är duktigt på och som bara det kan göra.

Det borde väl vara en liberal tanke att andra aktörer släpps in även i statliga verksamheter. Det gör att vi konkurrensutsätter de delarna för att göra det så effektivt som möjligt och använder skattemedel på bästa sätt.

Jag håller nog med Lars Beckman i hans tolkning. Jag skulle vilja att Liberalerna förklarade lite mer varför de hamnar på andra sidan.

Anf. 158 HENRIK EDIN (L) replik:

Herr talman! Larry Söder framför samma kritik som Lars Beckman tidigare och hävdar att det är en lös formulering i frågan om andelstal. Det kanske säger någonting om just Liberalernas position i den här frågan.

Det är förstås så att frågan redan ligger på regeringens bord. Det fick vi höra från Lars Beckman inte minst i inledningsanförandet här tidigare. Jag vill absolut inte gå i försvar för regeringen i den här frågan på något sätt. Men menar Larry Söder att riksdagen ställer sig bakom en fråga som regeringen redan hanterar och driver den till regeringen?

Det kanske är en lös formulering. Men är inte det också ett rätt löst agerande? Är det inte bättre att man har en mycket tydligare och slagkraftig formulering som tar ett bredare grepp om frågan? Det tycker i varje fall jag.

Vi är överens om verklighetsbeskrivningen. Det är ett mycket stort problem. Lantmäteriets verksamhet behöver ses över, och vi behöver korta handläggningstiderna. Det är inget konstigt med det alls.

Anf. 159 LARRY SÖDER (KD) replik:

Herr talman! Hur vill då Liberalerna göra det? Det är den stora frågan. Socialdemokraterna och Miljöpartiet avstyrker denna motion, och Liberalerna avstyrker denna motion. Det betyder att de inte har något uppdrag från riksdagen att göra någonting över huvud taget.

Hur vill Liberalerna komma till rätta med de långa handläggningstiderna? Hur vill Liberalerna flytta beslutandemakten närmare människorna? Det är faktiskt det vi vill göra. Om inte det är liberal politik vet inte jag vad liberal politik är längre.

När det gäller att man är rädd för att det är rättsosäkert är det klart att man måste ha ett system där man kan överpröva det på ett eller annat sätt. Men i 95 procent av fallen är alla överens om vilket andelstal det ska vara.

De fallen kommer med detta system att fungera alldeles utmärkt. Andelstalet kommer att vara rätt. Man kommer att betala den avgift man ska betala, och Lantmäteriet belastas inte. Men i detta fall tycker Liberalerna att det är bättre att det går till Lantmäteriet och det ska sitta och besluta om det är rätt eller fel.

Förlåt mig, men jag tycker att Liberalerna har hamnat på fel sida i dessa två delar. Annars har vi samma verklighetsbeskrivning av problemet. Om Liberalerna vill ha en skarpare skrivning som gör att de kan gå med på detta nästa år, javisst, gärna. Det är fine för mig. Men detta är en så lös skrivning att även Liberalerna skulle kunna gå med på det.

Anf. 160 HENRIK EDIN (L) replik:

Herr talman! Det är möjligtvis en snäll formulering i betänkandet. Men det finns en målkonflikt i den så kallade Finlandsmodellen. Det behöver vi verkligen ta i beaktande.

Jag tror att det är viktigt att se att enskilda individer kan hamna i kläm om det inte genomförs på rätt sätt. Även om Finland måhända har ett väl fungerande system i dag är det inte säkert att det fungerar att applicera på svenska förutsättningar.

Det är ungefär det jag har att avsluta debatten med. Vad vi i Liberalerna vill göra för att korta processerna är att arbeta med regelförenklingar och också göra en fullständig översyn av verksamheten.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 7 maj.)

Socialutskottets betänkande 2018/19:SoU10

Alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksfrågor
föredrogs.

-----
*Alkohol-, narkotika-,
dopnings- och tobaks-
frågor*

Anf. 161 JOHAN HULTBERG (M):

Herr talman! Nu har vi att debattera ett väldigt viktigt område inom folkhälsopolitiken – nämligen ANDT, alltså alkohol, narkotika, dopning och tobak. Alliansregeringen tog initiativ till en första samlad strategi för området, som beslutades om och trädde i kraft 2011. Nu är vi inne i den andra strategiperioden som löper mellan 2016 och 2020.

När regeringen nu arbetar fram en ny strategi för en tredje period tycker jag att det är viktigt att regeringen inte gör det för enkelt för sig. Det duger inte att bara ge strategin en lätt uppfräschning, utan jag och Moderaterna tycker att det finns anledning att göra en tämligen grundläggande översyn av strategin, dess målsättningar och insatser. Vi vill se ett ökat fokus på skadereduktion och en strategi som vilar på en bättre vetenskaplig grund vad beträffar olika produkters och preparats just olika skadeverkningar. I detta sammanhang vill jag lyfta fram reservation 1, som handlar om att skillnader i skadeverkningar ska beaktas i det kommande arbetet.

Detta ligger också helt i linje med vad vi från Moderaternas sida lyfte fram när den rödgröna regeringen lade fram propositionen *Ny lag om tobak och liknande produkter*. Vi kritiserade då regeringen hårt för att inte ha beaktat olika produkters olika skadeverkningar och för att propositionen innehöll ett antal förslag som inte var särskilt väl vetenskapligt underbyggda och inte heller var proportionerliga.

Regeringen fick dock tyvärr till största delen igenom sin proposition, men på ett par punkter röstade riksdagen nej. Dessutom krävde riksdagen att regeringen skulle återkomma med ett förslag senast den 19 mars i år på hur marknadsföring av tobaksvaror på internet skulle kunna se ut för att säkra fortsatt rimliga villkor för näthandeln med tobak, och då framför allt snus.

Nu tvingas jag dock konstatera att regeringen inte har gjort vad riksdagen har krävt. Det är allvarligt. Detsamma gäller dessvärre också i frågan om gårdsförsäljning. Riksdagen sa för precis ett år sedan, den 2 maj i fjol, i ett tillkännagivande att regeringen borde verka för en lagstiftning som gör det möjligt att bedriva gårdsförsäljning av alkohol.

Herr talman! Brett över parti- och blockgränserna kan vi enas om den avgörande betydelsen av ett starkt förebyggande och hälsofrämjande arbete för möjligheten att nå våra folkhälsopolitiska mål. Det gäller inte minst detta område – alkohol, narkotika, dopning och tobak.

Det förebyggande arbetet måste bedrivas brett, men en särskilt viktig grupp att rikta insatser till är föräldrar. I Moderaternas och Kristdemokraternas gemensamma budget, som vann riksdagens gillande här i kammaren i höstas, fanns en särskild satsning om 75 miljoner kronor årligen på föräldrastödsprogram. Denna satsning är nu slopad i den vårändringsbudget som regeringen har lagt fram.

Min fråga blir då: Tycker inte S, C, L och MP att det är angeläget att stödja föräldrar i deras viktiga uppgift? Vem som helst kan utveckla ett beroende och få problem med till exempel alkohol eller narkotika. Men ett gott föräldraskap kan minska risken liksom bidra till att barn eller ungdomar som börjar testa och experimentera med droger uppmärksammas och får hjälp och stöd i tid.

Herr talman! Låt mig nu tala lite särskilt om området narkotika. Det är ett område där jag tycker att vi som politiker, oavsett partifärg, verkligen har anledning att vara självkritiska. Även om Sverige som land har varit framgångsrikt med att hålla nere antalet personer som någon gång över huvud taget ens har provat narkotika har vi en skrämmande hög narkotikarelaterad dödlighet. Enligt Europeiska unionens narkotikabyrå är det i EU bara Estland som har högre narkotikarelaterad dödlighet än Sverige. Dödligheten i Sverige är fyra gånger högre än genomsnittet i EU. Av detta drar jag slutsatsen, herr talman, att vi i Sverige verkligen behöver intensifiera arbetet med skadereduktion och när det gäller att utveckla beroendevården.

Sifforna jag nyss nämnde är nedslående. Men glädjande är att det tycks finnas en stor vilja i socialutskottet att utveckla beroendesjukvården, vilket manifesterades så sent som i förra veckan i den här kammaren. Då kunde kammaren, efter förslag från ett enigt utskott, fatta beslut om att uppmana regeringen att se över frågan om hur ansvaret för vård vid samsjuklighet i form av psykisk ohälsa i kombination med en beroendesjukdom kan samlas hos en huvudman.

Vi var också överens om att uppmana regeringen att se över hur det ska finnas tillgång till farmakologisk behandling i hela landet för personer med beroendesjukdom.

Detta var viktiga steg framåt, och nu gäller det verkligen att regeringen tar den stafettpinne som vi har skickat från den här kammaren och driver arbetet framåt.

Herr talman! Som jag just sa vill vi att regeringen ser över hur tillgången till farmakologisk behandling kan säkras i hela landet – i just *hela* landet. Ett problem i dagens svenska narkotikapolitik och beroendevård är nämligen de stora regionala skillnaderna. Det handlar som sagt om tillgången till farmakologisk behandling, såsom substitutionsbehandling vid opioidberoende. Men det handlar också om till exempel sprututbytesprogram liksom om tillgången till opioidantagonisten Naloxon, som effektivt kan rädda liv då den häver effekten av opioider vid överdoser.

Herr talman! Jag står givetvis bakom båda de moderata reservationerna i betänkandet. Men för tids vinnande yrkar jag bifall bara till reservation nr 8, som handlar om att bygga ut sprututbytesprogrammen samt om att öka tillgången till det livräddande läkemedlet Naloxon.

Socialstyrelsen har nyligen gjort en översyn av de nationella riktlinjerna för vård och stöd vid missbruk och beroende. Det var en välkommen översyn. En god beroendevård måste vara evidensbaserad, och för detta är de nationella riktlinjerna ett viktigt stöd. Dessvärre finns i dag betydande problem med implementeringen och följsamheten gentemot riktlinjerna. Här tycker jag verkligen att det finns anledning för regeringen att överväga ytterligare åtgärder för att komma till rätta med detta problem. Den som lider av en beroendesjukdom behöver, och har rätt till, vård och stöd som

är evidensbaserad. Det ska vara vård som utgår från kunskap och beprövad erfarenhet – inte från tyckande.

Med detta, herr talman, tackar jag för ordet och hoppas att vi i socialutskottet kan fortsätta att under denna mandatperiod konstruktivt arbeta tillsammans för att minska användningen av och skadeverkningarna på grund av narkotika, alkohol, tobak och dopning.

(Applåder)

Anf. 162 CHRISTINA ÖSTBERG (SD):

Herr talman! Vi ska i dag debattera alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksfrågor – ett stort och viktigt område som berör oss alla på ett eller annat sätt. Jag tänkte lägga fokus på narkotikaområdet, men för den sakens skull är inte något av de andra områdena mindre viktiga.

Sverigedemokraterna står bakom alla sina reservationer, men för tidsvinnande yrkar jag bifall bara till reservation 3.

Herr talman! Svenska folket vill ha en restriktiv narkotikapolitik; det visar återkommande opinionsmätningar. Insatser mot narkotika hamnar högt upp på medborgarnas lista. Höga dödstal, öppen narkotikahantering på gator och torg och en alltmer tillåtande syn på cannabis gör att människor känner en oro.

Skolan är en av de viktigaste arenorna för förebyggande arbete, tidig upptäckt och tidiga insatser. Elever har rätt till en trygg, säker och narkotikafri miljö, och skolan har en skyldighet att säkerställa den. Det borde vara en självklarhet att skolans miljö ska vara fri från alkohol, narkotika, dopning och tobak.

Skolan behöver arbeta både med förebyggande insatser för att begränsa användning och spridning av droger och med att tidigt upptäcka, ingripa mot och stödja elever som använder droger. Det viktigaste verktyget i detta arbete är skolans policy, handlingsplaner och rutiner. Grunden för en policy är tydliga regler och konsekvenser och stöd och hjälp när narkotikaanvändning upptäckts. Samverkan med socialtjänst, anhöriga och polis är också av stor betydelse.

En fråga som ofta ställs är om och hur skolan kan använda narkotikahundar som ett komplement i det förebyggande arbetet. Syftet med sökning med narkotikahund i skolmiljön är att öka risken för upptäckt och att elever därigenom väljer att inte förvara narkotika på skolan.

Slumpvisa drogtestar blir också allt vanligare i gymnasieskolan. Erfarenheterna så här långt visar att eleverna ser positivt på drogtestning och på skolans förebyggande arbete.

Herr talman! Försäljning av narkotika via internet är ett stort problem. Dels handlar det om nya syntetiska droger som ännu inte är narkotikaklassade, dels handlar det om klassade droger där försäljningen äger rum på krypterade sajter, där både säljare och köpare är anonyma.

För 30 år sedan blev det olagligt att använda droger i Sverige, och lagen har inte utvärderats sedan dess. Men nu vill Sveriges Kommuner och Landsting att lagen ska utvärderas för att reda ut om den försvårar hjälpinsatser för människor med beroendesjukdom eller inte, vilket vi också anser är välbehövligt och aktuellt.

Det är av stor vikt att personer med god kunskap om dagens problem sätter sig ned och går igenom de nuvarande utmaningarna så att också nuvarande arbetsmetoder och lagstiftning hänger med i utvecklingen. Det här

Prot. 2018/19:84

2 maj

-----

*Alkohol-, narkotika-,
dopnings- och tobaks-
frågor*

handlar inte om legalisering, utan om att försöka möta och hjälpa individer med beroendesjukdom på ett bättre sätt.

Herr talman! Personer med missbruksproblematik är en utsatt grupp i samhället, som i grund och botten är i behov av vård. Missbrukaren nekas i dag ofta vård, för den vård som erbjuds motsvarar inte problembilden. Beroendeproblematiken är dessutom ofta kopplad till andra former av psykiska problem eller sjukdomar, men även den ökade förskrivningen av narkotikaklassade läkemedel är ett problem.

Situationen för missbrukare har under en följd av år försämrats, en utveckling som inte är acceptabel. Ofta är de långt inne i en destruktiv tillvaro och kan ha överlevt en eller flera överdoser av narkotika när de väl får en plats på ett LVU- eller ett LVM-hem.

För att hjälpen som ges på dessa hem ska bli så bra som möjligt krävs absolut drogfrihet, vilket man kan tycka är en självklarhet. Eftersom en mycket liten dos av narkotika kan ge ett rus krävs det kontroller av både post, utrymmen och människor i personens närvaro.

För att de redan motiverade inte ska påverkas av dem som fortfarande har ett starkt drogsug behövs flexibilitet i placeringarna. Hårda krav måste ställas, och ibland måste man ha kontroller för att säkerställa att stället är drogfritt.

För att vård och stöd ska fungera är det viktigt med samarbete mellan socialtjänstens missbruks- och beroendevård och hälso- och sjukvårdens psykiatri, beroendevård och primärvård. Man ska få bra vård och stöd var i landet man än bor, och det kan innebära att små kommuner behöver samarbeta för att kunna erbjuda ett bredare utbud av insatser och behandling.

Herr talman! Sverigedemokraterna anser att fokus måste ligga på prevention och tidig upptäckt i syfte att minska användningen och nyrekryteringen bland unga, samtidigt som det behövs bra vård och stöd för dem som fastnat i missbruk och beroende samt en brottsbekämpande insats från tull och polis.

Anf. 163 SOFIA NILSSON (C):

Herr talman! Vi debatterar nu frågor som rör alkohol, narkotika, dopning och tobak, områden som i allra högsta grad är kopplade till folkhälsan.

Att få ett samhälle fritt från narkotika och dopning och med minskade medicinska och sociala skador orsakade av alkohol tillsammans med ett minskat tobaksbruk är en viktig utmaning för att förbättra hälsan i vårt land. Jag tror också att det är helt avgörande om vi ska ha råd att klara av välfärden i framtiden.

Det läggs ned väldigt mycket jobb för att nå det målet ute i kommuner, i regioner och inte minst i det civila samhället från alla frivilligorganisationer. Till alla er vill jag rikta ett stort tack – ni är verkligen vardagshjältar på riktigt!

Den statliga delen av det jobb vi diskuterar i dag styrs genom ANDT-strategin, som gäller mellan 2016 och 2020.

På tobaksområdet har vi en internationellt sett bra situation, men mycket återstår att göra här också. Vad gäller tobaksbruk går det åt rätt håll. Den dagliga rökningen har minskat i Sverige. År 2018 var andelen som röker varje dag 7 procent i den vuxna befolkningen. Ingen förändring har dock skett i daglig snusanvändning de senaste åren. Sedan början av

2000-talet har även ungdomars användning av både cigaretter och snus minskat, vilket känns väldigt glädjande.

Nu är det viktigt att den nya tobakslagen implementeras på ett bra sätt och att vi får fler rökfria miljöer och en bättre tillsyn och reglering av försäljning av tobaksprodukter – allt för att nå målet att inga människor i vårt land ska bli sjuka på grund av rökning.

Vad gäller alkohol ser vi också en positiv utveckling i Sverige. Den totala alkoholkonsumtionen minskar. Inte minst bland ungdomar är det tydligt. Det är en trend som hållit i sig i flera år. Trots alkoholreklam och att man får ta in stora mängder alkohol i landet har den totala konsumtionen gått ned.

Alkoholen är nämligen inte en handelsvara vilken som helst. Den är behäftad med en lång rad negativa hälsoeffekter, något som vi måste ha med oss i bakhuvudet när vi diskuterar försäljning. Men bara för att det är så ska det inte hindra oss att tänka nytt.

För att öka tillgängligheten till Systembolagets tjänster, men även för att förbättra lanthandlarnas lönsamhet, tycker jag att det är hög tid att vi gör det enklare för lanthandlare att bli Systembolagsombud. Det bör införas ett enkelt system för att göra lanthandlare till lagerhållande ombud med Systembolagets priser som nedre gräns, med möjligheten att ta ut ett högre pris än Systembolaget.

Den andra delen i nytänkandet rör gårdsförsäljningen.

Runt om på vår landsbygd växer i dag en ny bransch fram. Inte minst i Skåne kan vi se trenden med vingårdar och lokala ölbryggerier. För dessa entreprenörer vill vi i Centerpartiet möjliggöra gårdsförsäljning.

Så sent som i fredags var jag hos Pär Fredholm på Fredholms vingård i en liten by som heter Mjölkalånga strax utanför Tyringe. Pär och hans fru har ca 1 200 vinstocker och tillverkar årligen 1 500 flaskor vitt vin från druvan Solaris.

Pär uttryckte: Min dröm är att vi ska få ha gårdsförsäljning på lika villkor som i övriga Europa. Att jag ska kunna sälja en av mina flaskor till någon som kommer cyklandes från byn, tänk vad underbart det hade varit!

Pär är bara en i raden av entreprenörer som jag och Centerpartiet vill möjliggöra detta för.

Centerpartiet har i flera decennier drivit frågan om att tillåta gårdsförsäljning. I samband med januariavtalet togs ett stort steg på vägen, nämligen att en utredning om gårdsförsäljning av alkoholhaltiga drycker ska genomföras. En förutsättning är att Systembolagets monopol säkras. Jag utgår från att överenskommelsen kommer att genomföras och väljer därför att inte reservera mig i frågan. I stället avser jag att följa denna fråga väldigt noga.

Vad gäller narkotika är trenden inte lika positiv. Här måste vi göra mer för att stödja det breda förebyggande arbetet med alltifrån stärkt elevhälsa till att stötta det civila samhället.

I Sverige kan vi se att narkotikaanvändningen ökar, om än från internationellt sett ganska låga nivåer. Medan dödligheten i många europeiska länder har stabiliserats och till och med börjat minska ser vi i Sverige det motsatta. I Sverige dör fem gånger så många som i jämförbara länder i denna sjukdom.

Då kan man fråga sig varför det är på det viset. Jo, det beror på att just när det gäller denna sjukdomsgrupp har behandlingen till stor del styrts av

politiska beslut och ideologi och inte baserats på vetenskap och beprövad erfarenhet.

Men här har vi nu äntligen tagit steg framåt. Socialutskottet behandlade i förra veckan ett viktigt betänkande och ett särskilt yttrande som vi kommer att fatta beslut om under voteringen. Det handlar om tre viktiga förändringar i svensk narkotikapolitik. För det första måste det vara slut på det delade huvudmannskapet för beroendesjukdom och psykisk sjukdom. För det andra ska tvångslagstiftningen ses över. För det tredje ska farmakologisk behandling för människor med beroendesjukdomar vara tillgänglig i hela landet.

Detta är väldigt viktiga beslut. Det är stora steg framåt inom narkotikapolitiken som Centerpartiet länge har arbetat för att driva igenom. Jag är väldigt glad att det var ett enat utskott som anslöt sig till vår motion så att vi kan fatta beslut om detta. Människor med beroendesjukdomar är värda behandling baserad på vetenskap och beprövad erfarenhet, inte på politisk ideologi och politiskt tyckande.

Jag instämmer naturligtvis i Centerpartiets samtliga reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall bara till reservation nr 6.

Anf. 164 MICHAEL ANEFUR (KD):

Fru talman! Jag vill börja med att berätta att vi står bakom Kristdemokraternas alla reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall bara till reservation 1.

Fru talman! När det gäller frågor inom området alkohol, narkotika, dopning och tobak – samt spel, får man väl tillägga – är de flesta överens om det mesta. I Sverige vill vi ha en restriktiv politik i dessa frågor. Så långt är det bra. Men det finns några områden som vi kristdemokrater anser kunde bli bättre.

Den nuvarande ANDT-strategin behöver uppdateras och gås igenom ordentligt. Alkohol, narkotika, dopning och tobak är inte nyttigt, framför allt inte när bruk övergår i missbruk och blir ett beroende. Dock är ju skillnaden oerhört stor vad gäller skadeverkningar mellan till exempel bruk av heroin och snus. I en kommande revidering av ANDT-strategin måste det – faktiskt *måste* – finnas en vetenskaplig genomgång av de olika substansernas farlighet. Utifrån farlighetsaspekten måste strategin byggas upp med grund i vetenskap och beprövad erfarenhet.

Det här är ett yrkande som vi kristdemokrater har lagt fram. Varför utskottet i sin helhet inte ställer sig bakom detta är och förblir höljt i dunkel. Vad kan vara dåligt med att hela tiden se till att ha bästa vetenskapliga stöd i både lagstiftning och olika behandlingsformer? Här blir många i utskottet svaret skyldiga.

Fru talman! När det gäller cannabis finns det en pågående debatt i samhället där förvånande många framför att vi borde släppa det fritt för eget bruk. Vi kristdemokrater ställer oss avvisande till detta. Skälet är att det finns många allvarliga effekter av cannabisbruk, inte minst på unga människor vars hjärnor inte är fullt utvecklade. Cannabis är beroendeframkallande och är i mycket stor utsträckning inkörsporren till tyngre narkotikamissbruk.

Jag och min kollega Pia Steensland hade förmånen att för ett par veckor sedan få tillbringa en dag tillsammans med narkotikapolisen i Stockholm. Vi frågade dem som jobbar med det här dagligen om de tycker att det är

bra att tillåta eget bruk av cannabis. Svaret var ett otvetydigt nej, dels med tanke på riskerna naturligtvis, dels för att de ser en svårighet i att kunna hjälpa människor att komma ur sitt missbruk. Om det är tillåtet med eget bruk kan inte polisen ingripa och börja prata med dem eller fixa och dona, utan då är det bara att släppa det.

Jag ställde samma fråga till ett antal missbrukande personer som jag fick äran att träffa. Även där var svaret samstämmigt: Nej, släpp det inte löst! En av dem tittade på mig och sa: Men Michael, tror du verkligen att någon börjar sin missbrukskarriär med att injicera heroin? Nej, självklart inte. Men väldigt ofta börjar det med cannabis.

Det finns heller inga otvetydiga belägg för att en liberalare inställning till cannabisbruk skulle leda till att färre hamnar i tungt missbruk eller till mindre brottslighet och ökad trygghet. Tvärtom visar utvärderingar från till exempel Colorado i USA att när marijuana legaliserades ökade brottsligheten.

Fru talman! Ett stort problem i polisens arbete med narkotika är det delade huvudmannskapet mellan sjukvård och socialtjänst. Detta har utskottet redan kommit överens om att ändra på, och i eftermiddag har riksdagen fattat ett enigt beslut om att tillkänna för regeringen att den ska tillsätta en utredning med målet att skapa *en* huvudman när det gäller beroendesjuka med samtidiga andra sjukdomar. Detta kommer inte att lösa alla problem, men det är ett viktigt steg på vägen mot en bättre beroendevård.

Fru talman! Utskottets majoritet har ställt sig bakom att det ska vara förbjudet att röka på uteserveringar, busshållplatser, utanför butiker och utanför vårdinrättningar med mera. Kristdemokraterna sa nej till ett generellt rökförbud på allmän plats för att vi i stället vill ge kommunerna större befogenheter att införa lokala riktlinjer och rökförbud i utemiljöer.

Lagstiftning ska användas med stor urskillning och endast när det är absolut nödvändigt. Redan nu upplevs detta förslag som ett bekymmer för landets handlare. Tänk er själva: Handlaren har ansvar för att ingen röker utanför ingången. Han ska gå ut och prata med dem som röker. Om de inte lyder och gör som han säger ska han gå in och tillkalla vakt eller polis. Ni inser själva hur orimligt detta blir. Det kommer inte att fungera i verkligheten. En lagstiftning som inte efterföljs urholkas. Då kommer folk inte att ta detta på allvar, och då kommer vi inte dit vi vill.

Den här nya lagstiftningen som träder i kraft den 1 juli innebär också att handlarna ska ha ett tillstånd som kommer att kosta pengar. Bara för att visa hur tokigt det här kan bli ska jag ge några exempel. I Kalmar kommer det att kosta 5 000 kronor, i Karlstad 8 000 kronor, i Sundsvall 10 000 kronor, i Umeå 7 784 kronor, i Örnsköldsvik 9 300 kronor och i Östersund 10 900 kronor. Det innebär att avgiften för en handlare som vill sälja tobak är 100 procent högre i Östersund än i Kalmar.

Jag har ställt en fråga till ministern om detta, och man säger att rättsväsendet får klara ut detta. Ja, det må vi väl hoppas. Annars kunde det vara en idé att sätta ett tak på hur hög avgiften får vara. Det hade kanske varit en snabbare väg. Det är inte rimligt att det ska vara så olika villkor beroende på vilken kommun du lever i.

Lika okänsligt blir det när lagen säger att all rökning i busskurer från den 1 juli är förbjuden. Jag kan se framför mig en busskur på en ganska ödslig väg någonstans i mellersta Sverige där det går två bussar om dagen

och att jag står ensam i den busskuren och tänker: Nej, jag får inte röka här, för det har de sagt.

Vårt förslag är att kommunerna som lever nära sin egen verklighet och vet var det är problem med rökning utomhus i offentliga miljöer ska få bättre möjligheter att själva bestämma det här. De kan det betydligt bättre än vad vi kan i den här kammaren.

Fru talman! En restriktiv politik inom ANDT är nödvändig. Lika nödvändigt är det med en beroendevård utan skuld och skam – en beroendevård som bättre än i dag möter människor med beroende och ger uthållig och adekvat behandling.

(Applåder)

Anf. 165 LENA EMILSSON (S):

Fru talman! Detta betänkande handlar om motioner som väckts inom alkohol-, narkotika-, tobaks- och dopningsområdet. Jag tänkte kommentera några ämnen eftersom det är många motioner och de spretar åt alla möjliga håll.

Flera motioner handlar om alkoholmonopolets avskaffande, antingen helt, som Moderaterna och Sverigedemokraterna vill, eller delvis, som Centerpartiet vill. Socialdemokraternas hållning när det gäller alkoholmonopolet är att vi vill behålla det. Det är en bärande princip i vår alkoholpolitik att det inte ska finnas några som helst ekonomiska intressen i detaljhandelsledet som kan bidra till att öka försäljningen. Alkohol får inte heller säljas till den som inte fyllt 20 år. Skälen till detta är att värna folkhälsan, begränsa tillgängligheten och förmedla en god dryckeskultur.

Detta tycker Socialdemokraterna är bra, och vi vill rucka på den principen. Det ville tydligen inte allianspartierna heller under sin regeringsperiod 2006–2014, eftersom det inte gjordes några som helst steg i den riktningen. Det tycker jag var bra.

Fru talman! Några av motionerna handlar om gårdsförsäljning av alkohol. Det är ingen enkel fråga. Hade det varit en enkel fråga skulle gårdsförsäljning vara införd för länge sedan. Men det går inte att bara tillåta gårdsförsäljning utan att det får konsekvenser. Det har två tidigare utredningar visat.

Alkohollagsutredningen bedömde 2009 att försäljning av starköl, vin och sprit direkt från tillverkaren inte skulle kunna tillåtas då det inte var förenligt med Systembolagets monopol. Enligt utredningen var det dessutom olämpligt ur alkoholpolitisk synpunkt.

År 2010 gjordes en ny utredning, som lade fram delbetänkandet *Gårdsförsäljning*. Uppdraget var att ta fram förslag på hur gårdsförsäljning skulle kunna ske på ett sätt som var förenligt med EU-rätten men med vilket detaljhandelsmonopolet skulle kunna vara kvar. Det skulle inte heller leda till negativa konsekvenser för folkhälsan.

Utredningens slutsats var att det går att införa gårdsförsäljning men att det då måste göras enligt en modell som inte hindrar utländska tillverkare att få sina produkter sålda genom gårdsförsäljning. I september 2012 beslutade dåvarande alliansregeringen via statsrådet Maria Larsson att det inte skulle bli någon gårdsförsäljning enligt det förslag som kom 2010. Här ser man att det inte är någon enkel fråga.

Knuten i det hela är EU-rätten som kräver likvärdighet. Om svenskarna ska sälja sina produkter ska också utländska tillverkare få göra det. De ska

ges tillträde till den svenska marknaden, och försäljning kan inte bara ske på landsbygden. Gårdsförsäljning handlar alltså inte om begränsad försäljning av produkter som är tillverkade på svenska gårdar utan om verksamhet som kan omfatta såväl landsbygd som storstad och såväl svenska som utländska aktörer. Det var ju inte vad vi ville från svensk sida.

Frågan lever dock vidare. Regeringen kommer under 2020 att tillsätta en utredning om gårdsförsäljning, under förutsättning att monopolet säkras.

Med detta yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

(Applåder)

Anf. 166 KARIN RÅGSJÖ (V):

Fru talman! När det gäller ANDT-strategin har Vänsterpartiet tidigare motionerat om att göra om strategin till ett lite mer kraftfullt handlingsprogram med mål som man kan följa. Någoting måste i alla fall göras.

Jag har länge slagits för sprututbyte och skademinimering för beroende och har ibland känt mig ganska ensam. Det har pågått under en ganska lång period, även inom Stockholms kommun. Därför blir jag glad i dag när jag hör exempelvis Moderaterna tala om precis det. Det är ett stort steg framåt. Jag blir jätteglad för att vi är fler som vill jobba på ett mer konstruktivt sätt med beroende.

Vi talar om jämlika hälsoinsatser. Vi talar om Naloxon. Vi talar om sprututbyte. Och vi talar om skadelindring. Nu fattas bara jämlik hälsa och resurser också. Men det får vi tala om senare.

Fru talman! Den fysiska och psykiska statusen i gruppen narkotikaberoende är väldigt dålig. Det har varit en långvarig marginalisering som har drivit många mellan hopp och förtvivlan.

När det gäller förebyggande insatser är kanske inte narkotikahundar prio ett. Det är skolan som är den viktigaste förebyggande insatsen. Att gå ut grundskolan med betyg och att gå ut gymnasiet med betyg är det bästa förebyggande instrumentet. Det är strukturellt. Att misslyckas i skolan är en tydlig indikation på ökad risk för beroende och för att bli indragen i kriminella gäng. Hur många studier som helst pekar på det. Man måste helt enkelt göra större satsningar på skolan. Det är också en klassfråga, fru talman.

Vi har i dag en alltför akutstyrd beroendevård. Det finns knappt tid för utvärdering. Och det finns dåligt med boenden. Många i gruppen är hemlösa. Det var de inte när jag jobbade med de första hivsmittade heroinisterna i Stockholm. Samtliga hade bostad. Det var 1987. Det har gått bakåt.

Det handlar också om avgiftning, som man har skurit ned på i hela landet. Och det handlar om vårdplatser, sammanhållna vårdkedjor utan brustna länkar och så vidare. Det handlar även om de skadelindrande insatserna, som man har kunnat tycka helt olika om ute i landstingen.

Fru talman! Vi behöver en beroendevård som har låga trösklar, där alla kan känna sig välkomna. Och vi behöver specifika mottagningar för kvinnor och unga.

Det räcker dock inte med en lagändring. Jag är glad att vi också har tagit steget att se över huvudmannskapet. Men det måste också till en attitydförändring när det gäller beroende. De har rätt till jämlik hälsa. Det

ska finnas insatser som grundas på forskning och inte på någon form av ideologi, som det har varit i stor utsträckning.

Det måste också till strukturella insatser som omfattar bostäder. Det är en superviktig fråga. Det krävs ekonomiska satsningar. Valfärden måste nå också de mest utsatta.

Fru talman! Nu går jag in på alkoholen. När jag tittar på motionerna blir jag lite fascinerad och skrämmd. I ett antal motioner lyfts det upp att alkoholmonopolet ska tas bort, att det är lite trist med ett alkoholmonopol. Vi dricker så lite nu. Därför kan det säljas på Pressbyrån i stället. Det kan man fundera på.

Gårdsförsäljning är en central fråga för Centerpartiet, vilket jag tycker är lite märkligt.

När man tittar på alkoholberoende i Sverige kan man se att 400 000 barn växer upp i familjer med riskabel alkoholkonsumtion. 100 000 av de barnens föräldrar är i kontakt med olika beroendekliniker eller vårdas på sjukhus på grund av sitt beroende. Men om man tittar på hur många av de barnen som får stöd kan man se att det bara är 2 000–3 000 barn som får stöd på grund av föräldrarnas beroende.

Barnen far väldigt illa och riskerar att i sin tur få psykiska problem eller själva bli beroende. I dag är det frivilligt för kommunerna att ge råd och stöd till de här barnen. Därför tycker Vänstern – vi har motionerat om det tidigare, men inte den här gången – att det behövs en lagstiftning som innebär att de här barnen och barn till föräldrar med psykisk ohälsa ska ha rätt att genom lag få breda hjälp- och stödsatser, i grupp, individuellt och så vidare. Det är en oerhört viktig insats.

Gårdsförsäljning och skrotande av monopolet öppnar dörren till marknaden för alkoholindustrin. Då tror jag att konsekvenserna kommer att bli ganska trista för just de här barnen.

Fru talman! Vänsterpartiet står för en solidarisk alkoholpolitik. Vi anser att alkoholtillgängligheten ska hållas tillbaka. Den ska vara begränsad. Vi ska ha höga skatter, ett starkt systembolag och strängare regler för privatinförsel. Det är något helt annat än flumhögerns idéer – om jag får uttrycka mig på det sättet.

Jag har jobbat med de här frågorna ganska länge, i olika sammanhang, exempelvis Alkoholkommittén. Jag är väldigt glad över att Sverige ändå har lagt sig vinn om att ha en bra alkoholpolitik. Det har gett resultat, fru talman.

Att tillåta gårdsförsäljning av alkoholdrycker vid sidan av Systembolaget skulle självklart innebära ett avsteg från den systematiska och sammanhållna alkoholpolitik som vi har i Sverige och som har varit väldigt framgångsrik. Jag tycker att Systembolaget är fantastiskt. De har ett väldigt bra sortiment. Man kan gå in och fråga vilket vin man ska ha till fåret; det kan man knappast göra i en vanlig matbutik i Frankrike. Det är lite svårare.

Systembolaget har 400 butiker och 500 ombud – herregud! Man kan till och med få hemleverans av alkoholen nu för tiden. Det är ett fantastiskt verktyg. Men det bästa med Systembolaget är att det håller tillbaka alkoholkonsumtionen. Det trodde jag att vi var överens om.

Jag tycker att ni gamblar med det här när ni öppnar dörren för alkoholindustrin och pratar om gårdsförsäljning som en trevlig sak; det skulle jag själv tycka. Jag tror inte att det är många som drar till gården och åker

packade därifrån. Det handlar inte om det, fru talman. Det handlar om att det rubbar hela Systembolagets existens.

Man har tittat på det här med gårdsförsäljning i olika omgångar, precis som Socialdemokraterna har tagit upp i debatten. Senast man tittade på det ordentligt var Maria Larsson statsråd. Hon uttalade sig om gårdsförsäljning den 16 september 2012 att sa man då bedömde att det inte var möjligt att behålla Systembolagets monopol om den föreslagna gårdsförsäljningen skulle införas. Ingenting som skulle ändra det har hänt sedan dess.

Jag tycker dels att det är populistiskt, dels att det spelar mycket med marknaden. Men nu har regeringen i sitt 73-punktsprogram godtagit att ha den verksamheten, tack vare det alltmer sugna Centern. Spriten ska rädda landsbygden. Jag tillåter mig att säga att jag är skeptisk, vänner.

Jag yrkar avslag på samtliga motioner.

Anf. 167 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Fru talman! Låt mig börja med att tacka Karin Rågsjö för hennes många-åriga engagemang för utvecklingen av en bättre svensk beroendesjukvård. Jag hoppas, som sagt, att vi kan fortsätta den konstruktiva ansats som vi har påbörjat under denna mandatperiod när det gäller att ta steg framåt. Det är bra att vi är helt överens om de steg som kammaren tog så sent som i dag, då vi beslutade om de tillkännagivanden som vi debatterade i förra veckan. Det är mycket positivt och bra.

Fru talman! Jag ville dock ta en replik utifrån diskussionen om gårdsförsäljning. Jag tycker att det är närmast löjeväckande när denna enorma fara för den svenska alkoholpolitiken utmålas när vi som argumenterar för gårdsförsäljning lyfter fram den som en viktig fråga för möjligheten att utveckla turistnäringen, möjligheten att stärka Sverige som besöksmål och möjligheten för enskilda näringsidkare att utveckla sina företag. Precis som Karin Rågsjö sa är det inte så att den där dyra vinflaskan från en vingård på Österlen är det som kommer att vara vägen in i ett alkoholmissbruk. Däremot kan den vara en viktig väg framåt för detta företag att utveckla sin verksamhet att få möjlighet att sälja till kunder som besöker gården.

Vill man så går det. Det är min fasta övertygelse. Sverige är mig veterligen det enda landet inom EU som inte har gårdsförsäljning. Det går alltså att göra detta, även med ett bibehållet monopol. Det är också det som sägs i tillkännagivandet.

Sedan tycker jag att det är lite fördummande att man ständigt och jämt utgår från att Sverige har det perfekta systemet för alkoholpolitik och att monopolet är perfekt utformat och levererar precis de värden som vi önskar.

Det kom precis en intressant ESO-rapport som jag ändå tycker är värd att beakta och som faktiskt dömer ut det svenska alkoholmonopolet. Man menar att det snarare är prisreglering än monopolet som är vägen framåt.

Anf. 168 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Johan Hultberg lyfter fram gårdsförsäljningen, och jag ska säga två saker. Om det var möjligt att ha gårdsförsäljning och ändå behålla Systembolaget, som vi har kämpat väldigt hårt för att få behålla – om man såg det i utredningar, om EU inte skulle reagera på det och om det skulle

funka perfekt – skulle detta inte vara någon issue. Då tror jag inte att det skulle vara någon stor fråga ens för Vänsterpartiet.

Men nu är det så att vi har jobbat in frågan, och en konsekvens när det gäller den försäljning som skulle ske vid en gård, där det också skulle finnas andra varor – det skulle bli en viss utveckling – skulle bli att EU knackar på dörren och frågar: Vad har ni gjort med ert systembolag? Detta är inte alls det som vi har kommit överens om.

Detta är jag helt övertygad om.

Det har gjorts ett antal utredningar. Varför ska vi utreda detta igen? Jag har svårt att se det; det måste jag säga.

Jag som åker runt ganska mycket på landsbygden tror att man skulle kunna höja landsbygdens värde på ett helt annat sätt än just med gårdsförsäljning. Jag tror faktiskt det.

Johan Hultberg nämnde den nya utredning som har gjorts. Den går helt emot alla andra utredningar som tidigare har gjorts; det ska man säga. Vi har fått ned vår alkoholkonsumtion i Sverige. Det ska vi vara glada för. Vi har också jobbat med frågan väldigt bra i Sverige. Vi har också upplyst föräldrar om att de inte ska bjuda barnen på alkohol hemma och så vidare. Men vi ska hålla fast vid vårt systembolag. Jag tror att det är så viktigt med tanke på alkoholkonsumtionen.

Anf. 169 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Fru talman! I någon mening är hela diskussionen kring ANDT lite färgad av olika läsningar. Jag kan självkritiskt säga att mitt parti har haft vissa läsningar när det gäller till exempel det som jag lyfte fram i mitt anförande om de mer skademinskande åtgärderna i form av sprututbyten och annat. Där är det faktiskt så att Moderaterna har varit en bromsande kraft många gånger, och är det kanske rent av fortsatt på vissa håll i Sverige.

Men jag tycker att vi i denna debatt faktiskt måste kunna vända på stenar och titta på om våra tidigare antaganden har varit rätta och riktiga och om de fortfarande är giltiga.

Jag delar inte Karin Rågsjös uppfattning. Jag tror att det är fullt möjligt att ha en gårdsförsäljning med ett bibehållet svenskt alkoholmonopol. Men när det till exempel kommer en så tung rapport som den som kom från ESO tycker jag att det ändå finns anledning att utvärdera det svenska systembolaget. För mig som moderat är nämligen inte monopolet ett självändamål – verkligen inte. Tvärtom är min grundinställning alltid att vi ska ha fria marknader så långt det är möjligt. Men Moderaterna har historiskt stått bakom alkoholmonopolet utifrån ett folkhälsopolitiskt perspektiv. Det har varit ett verktyg för att nå folkhälsopolitiska mål.

Men nu kommer det en rapport som säger att detta verktyg inte funkar något vidare, att det är andra verktyg som har lett till de effekter som vi har fått i form av minskad konsumtion och att Sverige ligger lite lägre i konsumtion än till exempel vårt grannland Danmark. Man säger att detta inte beror på monopolet utan på vår höga alkoholskatt. Varför, Karin Rågsjö, kan vi då inte utreda och titta på detta? Är inte resultatet det viktiga och inte ett enskilt verktyg? Är Systembolaget ett självändamål för Vänsterpartiet?

Anf. 170 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Johan Hultberg frågar om detta är ett självändamål. Nej, men Systembolaget gör ett mycket gott arbete just för att hindra en ökad alkoholkonsumtion. Alkohol är inte vilken vara som helst. Talar vi om dödsfall, talar vi om barn som far illa, talar vi om tragedier ligger alkohol absolut högst på listan bland ANDT-frågor. Den slår in i alla klasser. Vem som helst kan bli beroende av alkohol. Det kan gå fort om man har genetiska förutsättningar, miljömässiga förutsättningar och så vidare.

Om denna fråga inte hade blivit utredd – två utredningar har tittat på frågan om just gårdsförsäljning – skulle jag hänga på tåget och säga att vi kan titta på den. Men nu är den utredd.

När det gäller frågan om att ha kvar Systembolaget och den rapport som Johan Hultberg lyfter fram är det *en* rapport. Det finns 26 andra rapporter som pekar på någonting helt annat, nämligen att det har betydelse. Det har betydelse vilken alkoholskatt som vi har och hur alkoholen försäljs. Tillgängligheten spelar en enorm roll. Det kan man se i de länder som har en ganska hög alkoholkonsumtion, exempelvis Danmark. Vi har ändå lyckats väldigt bra med att hålla nere alkoholkonsumtionen, specifikt i ungdomsgrupper.

Om alkoholen skulle säljas i korvkiosken, på Ica och så vidare skulle vi inte bara gå miste om en bra service. Med all sannolikhet skulle alkoholkonsumtionen också öka ganska raskt. Då ökar också alkoholskadorna. Det finns någonting som säger att ju mer alkoholhaltiga drycker ett land dricker, desto mer ökar också skadorna. Det finns oerhört många studier som visar detta.

Fru talman! Johan Hultberg tar fram *en* utredning. Jag kan ta fram 26 utredningar om jag mäktar med det. Detta är en superviktig fråga. Vi tycker olika.

Anf. 171 SOFIA NILSSON (C) replik:

Fru talman! Tack, Karin Rågsjö, för ditt inlägg i debatten och ditt förtydligande kring vad ni tycker och tänker om gårdsförsäljning.

Jag tycker att den bild som Vänsterpartiet och Karin Rågsjö målar upp av just gårdsförsäljningen är lite tragisk, alltså att detta är någonting som skulle krossa ett monopol, som skulle göra att vi får mer alkoholskador och att landsbygden skulle bada i alkohol på något sätt. Det är absolut inte det som denna fråga handlar om.

Jag undrar om Karin Rågsjö över huvud taget har varit ute och träffat våra producenter på landsbygden, speciellt på den skånska landsbygden där väldigt många vingårdar och lokala ölproducenter faktiskt har vuxit fram. Deras stora dröm är verkligen att kunna sälja sina produkter med stolthet på samma sätt som sker ute i övriga Europa. Detta skulle verkligen bidra till att vi kan utveckla det entreprenörskap och den anda som finns på landsbygden, där man faktiskt med stolthet vill visa upp sin bygd. Man vill koppla på de andra producenterna som finns runt omkring. Det finns kanske en lammproducent och någon som odlar sparris. Tillsammans skapar man ett koncept och bygger ut. Det är precis därför vi vill tillåta gårdsförsäljningen – för att man på ett enklare sätt ska kunna visa upp, sälja och skapa sig en inkomst samt ett mervärde för sin bygd.

Det är just småskaligheten som jag faktiskt inte kan förstå hur Vänsterpartiet och Karin Rågsjö kan vara emot. Eller också är det så vi ska

förstå det – som att man kramar monopolet. Man ser ett statligt förmynderi och ett statligt monopol som enda vägen fram. Jag skulle vilja höra lite om hur Karin Rågsjö ser på detta.

Anf. 172 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Sofia Nilsson ställde några frågor till mig som jag ska försöka svara på.

Jag tror att det är så här: Bakom dessa gårdar finns det andra intressen. Där står nämligen hela alkoholindustrin och hoppas och tänker: ”Wow! Hej, vad det går!” Om man öppnar dörren till alkoholmarknaden tror jag faktiskt att vi kommer att vara ganska illa ute.

Jag kan också ta upp vad statsrådet Maria Larsson uttalade i en radiointervju den 16 september 2012. Hon sa att den dåvarande regeringen inte avsåg att lämna något förslag med anledning av förslagen i delbetänkandet om gårdsförsäljning. Regeringen bedömde nämligen att det inte var möjligt att behålla Systembolagets monopol om den föreslagna gårdsförsäljningen infördes. Sedan dess har ingenting förändrats som gör att den här frågan kan glida vidare.

Själv skulle jag inte ha några som helst problem med en småskalig handel som kunde binda ihop olika varor på glesbygden – och det skulle inte mitt parti heller – om det inte var så att det riskerade Systembolaget. Så är det nämligen, och det har påpekats flera gånger. Systembolaget kommer i så fall att ifrågasättas av EU, på grund av de förhandlingar om hur vår alkoholförsäljning skulle gå till som vi hade när vi gick med i EU. Jag tror inte att detta kommer att gå att förena med ett monopol.

Jag kramar inte Systembolaget, men jag vill inte att tillgängligheten till alkohol ska bli sådan att alkoholkonsumtionen ökar dramatiskt. Så skulle det nämligen bli. Vi har prövat att ha mellanöl i butikerna för jättelänge sedan, när jag var en liten tjej – det kanske ni inte tror, men så var det faktiskt – och det var inte så hoppсан, måste jag säga. Jag tror att man ska vara försiktig med att gambla med det här.

Anf. 173 SOFIA NILSSON (C) replik:

Fru talman! Då är vi återigen i den där bilden att alkoholkonsumtionen kommer att öka. Jag tror faktiskt inte att så himla många kommer att ta sin cykel eller sin bil och åka ut på landsbygden, kanske två tre mil utanför ett tätbebyggt område, för att inhandla helgens ranson av alkohol. Detta handlar om mindre partier av viner eller öl som är ett hantverk och som man vill sälja.

Jag funderar på det du sa i ditt inlägg om att alkoholmarknaden står bakom detta, Karin Rågsjö. Man kan ju även fundera över vad det är för alkoholmarknad och påtryckning som finns bakom Systembolaget. Den stora bulken där är ofta bag-in-box-viner. Det finns nog ingen lokal producent som kommer att ha en så stor tillverkning och produktion som de företag som blandar ihop och säljer bag-in-box-vinerna. Det som orsakar beroende och stora problem och svårigheter i familjer är faktiskt den stora bulken – bag-in-box-vinerna, som Systembolaget gladeligen säljer.

Jag tror att det är ett större problem att vi har så stora mängder på Systembolaget. Jag tror inte på att måla upp bilden av att alkoholkonsumtionen skulle öka för att vi har en liten, småskalig gårdsförsäljning.

Anf. 174 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Sofia Nilsson ställer ungefär samma frågor som tidigare.

Jag kan säga så här: Jag tror förstås inte att alkoholkonsumtionen kommer att öka beroende på gårdarna. Det är ingen som kommer att åka ut med cykeln, fylla på med vin och åka hem igen. Det kommer inte att ske.

I den goda världen skulle EU säga: ”Well, kör på det här – ni får behålla Systembolaget och köra gårdsförsäljning!” Men så kommer det ju inte att vara. Det är det som är problemet, nämligen att gårdsförsäljningen kommer att göra att EU knackar på dörren. Det är jag helt övertygad om, och det är inte bara jag som tror det utan väldigt många andra också. EU kommer att säga: ”Det här monopolet ni skulle ha, Systembolaget, skulle ju innebära att ni inte skulle sälja alkohol i andra affärer. Nu gör ni det. Då ifrågasätter vi Systembolaget.”

I det långa loppet kan det innebära att Systembolaget försvinner. Om vi inte har Systembolaget kommer alkoholkonsumtionen att gå upp. Om kunderna kan köpa sin alkohol i affären hur som helst blir det svårt att kontrollera. Det blir en ökad tillgänglighet, och som ni vet innebär det ökad konsumtion – särskilt för människor som har problem med alkoholkonsumtionen. Jag är helt övertygad om det, och det är inte bara jag som är det.

Om detta handlade om att vi skulle kunna ha gårdsförsäljning och ha Systembolaget kvar – om det skulle gå att förena och om EU skulle förstå oss – skulle jag absolut inte ha något emot gårdsförsäljning. Då skulle jag vara en tillskyndare av gårdsförsäljning, men så är det ju inte. Så är det inte, och det har utretts. Nu ska det utredas igen, vilket jag tycker är lite onödigt.

Anf. 175 BARBRO WESTERHOLM (L):

Fru talman! Liberalerna står bakom betänkandet om ANDT-frågor.

Det som skrivs här bygger på den nationella strategi vi tog beslut om för några år sedan och som pågår mellan 2016 och 2020. Jag finner att en del reservationer här egentligen bara förstärker det som redan står i strategin medan några andra är av annan karaktär.

Jag vill säga att Liberalerna vill värna monopolet. Vi har noga följt de utvärderingar av monopolet som har kommit under en rad år och fäst särskild vikt vid att Världshälsoorganisationen är av samma åsikt, nämligen att monopolet är ett väldigt viktigt instrument för att hålla koll på alkoholbruket.

Det jag vill ta upp här är att vi inom ramen för januariöverenskommelsen har sagt ja till att utreda gårdsförsäljningen en gång till. Det finns olika meningar inom Liberalerna om vilken framgång en sådan utredning kan möta. Efter att ha läst de tidigare utredningarna är jag tveksam till att man kan hitta ett sätt att kombinera gårdsförsäljningen med bevarandet av monopolet, men det är väl ändå bra att det görs en ny utredning.

Alkoholkonsumtionen i Sverige går ned på ett glädjande sätt. Undantaget är den åsrika generationen, där vi ser både en ökning i alkoholkonsumtionen och en ökning av läkemedelsskadorna. Detta har uppmärksamats av Folkhälsomyndigheten, så det går ut kunskaps sammanställningar – som jag hoppas verkligen används ute i landet. Jag vet att pensionsorganisationerna tar vara på innehållet.

En fråga som var aktuell när vi sa ja till alkohol på äldreboendena var att man befarade att det skulle innebära problem. Nu har det kommit rapporter om att det finns ett äldreboende där detta är ett problem. Det är viktigt att ansvarig myndighet nu tar tag i detta och ger stöd åt personalen i hur man hanterar detta. Man gör nämligen väldigt olika på olika håll. Här ligger individens, alltså den boendes, integritet och självbestämmande i den ena vågskålen, och i den andra vågskålen ligger hur miljön för andra boende och för personalen påverkas om någon brukar för mycket alkohol.

Jag vill också ta upp tobaken. Det kommer ju ett rökförbud den 1 juli, och det finns olika synpunkter på detta. Det som jag tycker är allvarligast är att det inte finns några pengar för att gå ut och informera allmänheten och företagen – försäljningsställena och restaurangerna – om vilka skäl som ligger bakom detta och hur man ska hantera tillstånd och annat.

På en fråga svarade Folkhälsomyndigheten att man inte har några pengar och att riksdagsbeslutet togs så sent att man redan har öronmärkt alla pengar som finns för 2019, men Regeringskansliet säger att Folkhälsomyndigheten har pengar för information.

Det här tycker jag är allvarligt. Det gäller inte bara denna lagstiftning, utan det gäller lagstiftning på många områden. Vi antar lagar i all välmening men fallerar när det gäller att sedan få ut kunskapen om dem till samhället på ett begripligt sätt. Sedan ser vi, som vi gjorde i utredningen om SIP, att man inte har en aning om att denna lag finns. Jag tycker att vi i socialutskottet verkligen ska hålla ögonen på att vi när vi antar ny lagstiftning också har med att det måste finnas resurser för att informera om den.

Snuset är mindre farligt om vi ser till cancer men inte när det gäller hjärt-kärlsjukdom. Nu har det kommit en avhandling av Felicia Nordensham, som har följt barn som har exponerats för snus, tobak eller ingetdera under graviditet. Det visar sig nu att de förstnämnda har kärlskador och högre blodtryck, både några månader efter födelsen och när de är fem sex år. Det är lika farligt att snusa under graviditet som att röka, och denna information måste ut.

Jag vill också säga något om narkotika. Jag var med och startade sprututbytet 1986, så det är en lång resa. Det har nu kommit en avhandling, som borde övertyga kommuner, regioner och landsting om att vi ska ha sprututbyte, om att de som erbjuds sprututbyte i mycket högre grad kommer in i behandling, så kallad LARO, för sitt missbruk.

Detta för oss vidare till huvudmannaskapet. Det här är en sjukdom, och de som utnyttjar sprututbytet har ett förtroende för hälso- och sjukvården som de uppenbarligen inte har för socialtjänsten. Det beslut som togs tidigare i dag är alltså jättebra.

Nu ser jag att det lyser rött på klockan här. Jag vet att jag får dra över tiden, men det tänker jag faktiskt inte göra. Klockan går!

Anf. 176 PERNILLA STÅLHAMMAR (MP):

Fru talman! I dag diskuterar vi ANDT-strategin. ANDT står för alkohol, narkotika, dopning och tobak. Jag tror att vi egentligen skulle kunna lägga fler bokstäver till denna strategi – vi skulle kunna tala om spelberoende, sexmissbruk och kanske till och med om skärmissbruk.

Här jobbar vi på olika sätt. Man har börjat uppmärksamma skärmissbruket – jag tror att vi alla lite då och då känner av hur detta påverkar inte minst våra unga, som inte längre rör på sig lika mycket.

Regeringen tar sig nu an spelberoendet, vilket innefattar all den enormt aggressiva marknadsföring som sker mot dem som är sårbara och de tragedier som detta leder till för spelmissbrukare och deras familjer.

Jag tror att många av oss här – åtminstone jag – minns 90-talet, när man satt och rökte på kaféer och restauranger. Det var dimmigt i hela salen. Man såg knappt varandra, men det var det naturliga.

Skräck infann sig när rökning skulle förbjudas. Man trodde att det skulle bli så fruktansvärt tråkigt och att ingen skulle vilja gå till restauranger eller krogar. Det är ganska märkligt att det faktiskt var så. Nu känns det så skönt att kunna gå dit och andas frisk luft, och astmatiker kan sitta på restauranger. Många av oss – inklusive jag själv – har dessutom faktiskt slutat röka. Vi har på grund av detta sett en nedgång i antalet personer i Sverige som röker.

Apropå detta med att förbjuda rökning överallt finns det ett annat märkligt fenomen inte minst här i Sverige, nämligen att man röker på gatan och slänger fimpen. Man stampar på den och går vidare. Detta är faktiskt ett miljöproblem; det tar 200 år för en fimp att brytas ned i naturen. Mikroplasterna däri är ett jättestort problem. Det är konstigt – vi slänger inte annat skräp på marken, men vi slänger just fimpar i Sverige.

I Sverige har vi en ganska hög alkoholkonsumtion, får man väl ändå säga. Det finns tyvärr barn som tvingas växa upp i missbruksfamiljer där det dricks mycket alkohol. Vi i Sverige har mycket att arbeta på när det gäller att ta hand om dessa barn och dessa familjer.

Vi i Miljöpartiet tycker att det är bra att vi har ett systembolag. Det är bra att vi i den nya regeringskonstellationen med C och L har kommit överens om att Systembolagets monopol ska bevaras.

Men det som egentligen, fru talman, drabbar hårdast är narkotikan. Det handlar inte bara om de personer som använder narkotika utan om hela narkotikaindustrin. Den drabbar inte minst utvecklingsländerna, där narkotika ofta framställs. Kriminella ligor, tung, grov kriminalitet och ond bråd död följer i spåren av narkotikamissbruket.

Narkotikan landar sedan till exempel i Sverige. Även här ser man att det finns en skillnad: Det finns mer kriminalitet ute i våra förorter, där det handlas.

Jag träffade narkotikapolisen i förra veckan. Den som tittar på var ungdomar brukar mest ser att det inte är i förorterna. Man har gjort brukarundersökningar och tittat på flickor och pojkar i årskurs 9. Undersökningarna har varit blinda – personerna i undersökningarna är alltså anonyma.

Det visar sig att 22 procent av pojkarna i årskurs 9 på Kungsholmen och Norrmalm här i Stockholm har brukat narkotika. Detta är alltså i nian. I årskurs 2 på gymnasiet har 40 procent – alltså nästan hälften – av flickorna testat narkotika.

Dessa poliser var alarmerade och sa till oss föräldrar att vi verkligen måste vara noggranna med att kolla våra barn. Detta gällde alla föräldrar. De är ute och föreläser om detta på alla skolor, och det är ju väldigt viktigt.

Vi ska vara väldigt tydliga med att allt narkotikamissbruk – även missbruk av cannabis – är oerhört skadligt. Det finns också forskning som visar att det finns människor som får kognitiva nedsättningar och som drabbas av till exempel schizofreni på grund av användande av cannabis.

Fru talman! Det är viktigt att vi här i Sveriges riksdag – och detta är vi eniga om – ser beroende som en sjukdom. Vi såg fallet Sanne, och det

finns många Sanne i Sverige. Det finns många som fallit mellan stolar – mellan socialtjänsten och hälso- och sjukvården – och som inte har fått behandling för missbruket och de ofta underliggande psykiska sjukdomarna samtidigt. De har kastats mellan olika stolar och inte alls fått den vård som behövs.

Det är jättebra att vi i utskottet är eniga om att vi nu ska ha en huvudman och att detta inte ska kunna ske utan att man ska kunna få hjälp samtidigt.

En annan viktig sak är att inte bara jobba förebyggande utan också med dem som fastnat i ett missbruk. Det är viktigt att sjuksköterskorna får skriva ut Naloxon, att det kan ske direktförskrivning så att de som behöver Naloxon inte behöver gå till apoteket och hämta ut det utan kan få det i handen.

Sprututbytet är också en viktig insats. Det är viktigt att det kommer att finnas tillgängligt i hela Sverige. Så är det inte i dag, utan det är ganska ojämnt.

En viktig sak som Socialdepartementet och Lena Hallengren nämnde för ett par dagar sedan är att det ska ske en översyn av Sis- och HVB-hemmen, vilket behövs. Det kommer larmrapporter om att det första de som kommer dit med missbruk har mötts av har varit narkotika.

Med dessa ord yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut och avslag på motionerna.

Anf. 177 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Fru talman! Jag tycker att det här är en viktig debatt, så låt oss föra den en liten stund till.

Det är lite slående, fru talman, när man lyssnar på regeringspartiernas företrädare i den här debatten men också i tidigare debatter att det inte finns så där väldigt många förslag från regeringspartierna om hur man ska utveckla till exempel den här verksamheten. Det är mest ganska allmänna beskrivningar av läget, problematiserande och så vidare. Jag tycker att det är lite otillräckligt.

Men jag tror att det är riktigt, som Pernilla Stålhammar sa i sitt anförande, att vi många gånger har fel bild av hur bruket av narkotika ser ut. Vi tror gärna att det är i socialt utsatta områden och så vidare som brukandet är som störst, men så behöver det absolut inte vara. Därför är det viktigt med de undersökningar som till exempel handlar om att dra upp drogtester i avloppsvatten för att få en bättre kunskapsbild och utgångspunkt för ett bra arbete.

Pernilla Stålhammar sa i sitt anförande här att det är viktigt att vi som föräldrar tar ett stort ansvar. Då måste jag ställa frågan som jag ställde i mitt anförande: Tycker inte Miljöpartiet, Socialdemokraterna och partierna som stöder den budget som regeringen har lagt fram att det är viktigt att också stödja föräldrarna?

M och KD hade en satsning på 75 miljoner kronor årligen på föräldrastödsprogram och vill att det ska vara obligatoriskt i varje kommun, just för att vi ser att föräldrarna är så viktiga i att ge sina barn en bra uppfostran och stöd genom livet men också för att föräldraskapet är krävande, tufft och svårt. Vi kan alla som föräldrar behöva rådgivning och särskilda insatser för att kunna vara bra föräldrar och tackla situationer där ens barn testat och experimenterat med droger. Varför har ni dragit in den resursen?

Varför vill ni inte ge alla föräldrar i Sverige tillgång till föräldrastödsprogram?

Prot. 2018/19:84
2 maj

-----
*Alkohol-, narkotika-,
dopnings- och
tobaksfrågor*

Anf. 178 PERNILLA STÅLHAMMAR (MP) replik:

Fru talman! Tack, Johan Hultberg, för frågan!

Vi jobbar ju alla hårt med de här frågorna. Jag skulle säga att det görs ganska många insatser, åtminstone här i Stockholm, när det gäller föräldrar, skola och hur man arbetar kring narkotikaberoende och informations-spridning, hur lärarna informeras och hur man ordnar sådana träffar som jag nämnde här. Men jag måste säga att jag inte vet hur det ser ut i resten av landet och vilka behov som eventuellt kan finnas utanför Stockholm.

Jag kan inte riktigt svara på din fråga. Men jag instämmer i att det är många saker som spelar in när det gäller vilka det är som testar droger från början, ofta cannabis. Det är de som kanske inte har så bra självförtroende, som inte har en hemmiljö där föräldrarna är närvarande på rätt sätt eller av andra anledningar har hamnat fel. Det är ju fruktansvärt om man gör det redan i väldigt unga år. Där måste vi satsa alla resurser.

Anf. 179 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Fru talman! Jag är rätt övertygad om att hur man arbetar med att förebygga missbruk och att våra unga börjar testa narkotika ser väldigt olika ut i Sverige. Det är klart att förutsättningarna i Stockholm är helt annorlunda än i min hemkommun Tanum, som har ett helt annat befolkningsunderlag och en annan struktur. Men oavsett om man är förälder i Tanum eller i Stockholm tycker jag att det är viktigt att det finns tillgång till bra stöd.

Det föräldrastödsprogram som vi från KD:s och M:s sida anslog resurser till handlar om att ge ett bredare stöd till föräldrarna. Det handlar naturligtvis inte bara om de här frågorna, utan det handlar väldigt mycket om att i sin föräldraroll få stöd för att kunna möta till exempel det växande problemet med psykisk ohälsa, som ledamoten Stålhammar nämnde i sin replik förvisso är kopplat till hur man testar och experimenterar med droger. Det är bekymmersamt och beklagligt att regeringspartierna har valt att slopa den satsningen. Jag tycker att regeringen och uppenbarligen också Pernilla Stålhammar är svaret skyldig när det gäller vad man vill göra i stället.

Fru talman! En annan fråga som är angelägen, och som också ledamoten Stålhammar nämnde i sitt anförande, handlar om våra Sis-institutioner dit ungdomar kommer som har hamnat snett och i ett missbruk. Där vet vi att drogförekomsten är väldigt hög. Man har inte lyckats tillräckligt väl med att freda ungdomarna från det som de faktiskt är där för att vårdas och få hjälp för, nämligen sitt missbruk.

Är Miljöpartiet berett att titta på möjligheten att ge Sis utökade befogenheter när det gäller att freda sina områden? I dag är det till exempel inte ens möjligt för Sis att avvisa personer som vistas på området kring institutionerna – personer som helt enkelt är där för att leverera narkotika in till hemmet.

Anf. 180 PERNILLA STÅLHAMMAR (MP) replik:

Fru talman! Ledamoten Hultberg tar återigen upp en oerhört viktig fråga. Som jag sa alldeles nyss är det viktigt att vi nu ser över Sis-hemmen

Prot. 2018/19:84
2 maj

-----
*Alkohol-, narkotika-,
dopnings- och tobaks-
frågor*

och HVB-hemmen, för vi har sett att det finns problem där, inte minst med narkotikatillgång. Vi har ju sett olika inslag på SVT, *Uppdrag granskning*, och på TV4 som visat att det första som ungdomarna möter är försäljning av narkotika. Så kan vi självklart inte ha det.

Den översyn som regeringen kommer att genomföra nu är väldigt viktig. Det är möjligt att sådana här saker kan komma in där. Miljöpartiet ställer sig inte frågande till att något sådant skulle kunna ske.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 7 maj.)

Folkhälsofrågor

§ 18 Folkhälsofrågor

Socialutskottets betänkande 2018/19:SoU11
Folkhälsofrågor
föredrogs.

Anf. 181 ULRIKA JÖRGENSEN (M):

Fru talman! I dag ska vi från socialutskottet debattera folkhälsofrågor här i kammaren.

Låt mig först säga att jag är oerhört glad över viljan från socialutskottet att införa HPV-vaccin i det allmänna vaccinationsprogrammet även för pojkar – en för oss moderater viktig och välkommen vilja. Nu är det upp till regeringen att skyndsamt arbeta för detta.

Folkhälsofrågorna är för mig ett viktigt område men som inte alltid får så mycket uppmärksamhet som hälso- och sjukvården. Oftast förs debatten om sjukvård och inte om hälsofrågorna. Låt oss nu vända på kuttingen och börja diskutera de preventiva och förebyggande insatserna mer.

Att röra på sig är positivt för vår hälsa, det är vi alla medvetna om. Ändå kommer rapport på rapport om att stillasittandet ökar. Pep-rapporten, som är en stor hälsostudie där över 11 000 barn och deras vårdnadshavare har deltagit, har kartlagt hur barn 4–17 år rör på sig och vad de äter kopplat till levnadsvanor. Rapporten visar att flickor rör på sig mindre än pojkar och tonåringar mindre än yngre barn, och endast fyra av tio barn uppger att de äter grönsaker dagligen. Resultaten av denna rapport bekräftar att vi står inför stora utmaningar i att nå de folkhälsopolitiska målen.

För samhället är konsekvenserna av fysisk inaktivitet och ohälsosamma matvanor kostnader på många miljarder årligen. Med tydlig samordning och prioritering av frågan kan vi gemensamt hjälpas åt att vända utvecklingen mot en mer aktiv och hälsosam framtid för Sverige.

Fru talman! Förra veckan startade jag tillsammans Mats Wiking, riksdagsledamot för Socialdemokraterna, upp riksdagens friskvårdsnätverk. Det är ett nätverk som jag hoppas kan bli ett forum för just dessa viktiga frågor. Vi startade med ett seminarium om sockret i vår kost och ett seminarium om betydelsen av fysisk aktivitet för våra barn och ungdomar.

Det finns många goda exempel i vårt land. Låt mig nämna ett som jag följt på nära håll, friskvårdsgruppen i Kungsbacka i Region Halland. Det är ett koncept där den psykiska, sociala och fysiska hälsan inkluderas. Det är en fungerande samverkansmodell sedan 2010 mellan regionen, kommunen och förenings- och näringslivet för barn med övervikt.

Denna modell tar sikte på de barn som mest behöver det. Modellen når barn med övervikt eller fetma i kombination med fysisk eller psykisk ohälsa som ofta lett till hög skolfrånvaro. Dessa barn utgör en grupp med stor förväntad sjuklighet och låg livskvalitet, vilket medför stora kostnader för samhället. Deltagarna i friskvårdsgruppen deltar i gruppverksamhet med aktiviteter som stimulerar till rörelseglädje och stärker barnens självkänsla.

Fru talman! Fysisk aktivitet är viktigt även för åldersrika personer. En av de största enskilda orsakerna till inläggning på sjukhus för äldre är just fallolyckor. I många fall hade både fallet och eventuell fraktur kunnat undvikas med hjälp av fysisk aktivitet. En regelbunden dos fysisk aktivitet verkar brett och förebyggande mot ett antal sjukdomar samtidigt. En är demens där risken minskar med 30 procent. Det visar att det aldrig är för sent att påverka sin hälsa.

Med detta sagt känns det oerhört ledsamt att regeringen tog bort just det statliga stöd till idrott för äldre som fanns med i M-KD-budgeten.

Med denna satsning kunde vi ha fått igång ett samarbete, skriver de tre ordförandena i Riksidrottsförbundet, PRO och SPF Seniorerna i en gemensam debattartikel den 16 april. Vidare skriver de: "Vi hade kunnat göra en folkbildningsinsats på mat och måltid, tillgängliggjort fler mötesplatser samt tillgång till anläggningar på dagtid för fysisk aktivitet för att må bättre och orka mer samt ökad gemenskap för minska ensamhet och isolation."

Jag säger inte att detta hade löst allt, fru talman, men det hade varit en god hjälp för ett mer hälsosamt åldrande.

Jag besökte nyligen Sydkorea. Det är ett intressant land på många sätt. Många var ute och rödde på sig, och välbesökta utegym fanns det gott om. Men det som jag tyckte var ett extra smart och enkelt sätt att visa på vikten av vardagsrörelse var att det på trappstegen i trapporna fanns en liten figur som visade hur många kalorier man brände för varje trappsteg. På andra sidan trappsteget visades hur många sekunder man förlängde livet genom att ta trapporna. Detta var ett positivt och informativt sätt att uppmuntra till vardagsmotion, vilket för mig är folkhälsa.

Fru talman! Avslutningsvis står jag bakom vårt särskilda yttrande och våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall bara till reservation 6. Det är en reservation som är oerhört viktigt eftersom den handlar om suicidprevention.

Vi moderater anser att det behöver göras mer för att förebygga psykisk ohälsa och minska förekomsten av självmord. Det är viktigt att få ökade kunskaper om de bakomliggande orsakerna och att stärka det förebyggande arbetet. Självmord kan vara den yttersta konsekvensen för en människa som lider av psykisk ohälsa. Vi moderater anser att suicidforskning och suicidprevention behöver stärkas.

Låt oss diskutera de preventiva insatserna och en folkhälsopolitik utan tvång och pekpinnar, en politik som arbetar för att möjliggöra en hälsopolitisk inriktning som ger rätt förutsättningar för en aktiv och mer hälsosam livsstil.

(Applåder)

Anf. 182 CLARA ARANDA (SD):

Fru talman! Hon finns inte längre hos oss. Hon lämnade oss precis efter år av kamp mot sin psykiska ohälsa. Hon var ung, vacker och välutbildad

med ett socialt nätverk och ett spännande arbete. Hon hade alla förutsättningar. Men ångesten blev för stark; den tog över hennes liv.

Det var medicinskt experimenterande. Hon var ensam och inlåst på psykiatriska kliniken. Jag kan inte låta bli att ställa mig frågan: Har någon någonsin blivit frisk av den typen av åtgärder?

Vi lever i ett modernt samhälle som ständigt utvecklas. Vi har en avancerad medicinteknisk utveckling, och vi kan rädda liv på helt spektakulära sätt. Samtidigt kan vi många gånger inte erbjuda patienter som lider av besvär som svår depression och ångest mer än medicinering och förvaring.

Orsaken till detta är inte brist på andra effektiva behandlingsmetoder. Det finns många beprövade och framgångsrika metoder som visar på mycket goda effekter.

I mars i år gjorde jag ett studiebesök på en psykiatrisk klinik i Lund och fick då information om brukarstyrd inläggning. Det är en metod som riktar sig till personer med självskadebeteende. Brukarstyrd inläggning innebär att patienterna själva får avgöra när de vill läggas in, utifrån det kontrakt som tagits fram gemensamt med ansvarig vårdpersonal.

Den självvalda inläggningen har gett mycket goda effekter. Metoden gör patienterna delaktiga i sin behandling och utökar det egna ansvaret, vilket innebär en stor trygghet för patienten.

Utöver märkbart positiva effekter för patienter med självskadeproblematik är en positiv utgång ett minskat antal akuta inläggningar, vilket innebär att hälso- och sjukvårdens resurser kan användas på ett mer effektivt sätt.

Brukarstyrd inläggning är bara en av många framgångsrika metoder som kan vara aktuella som alternativ behandlingsmetod. För att kunna uppnå nya resultat krävs det att vi blir mer angelägna att pröva nya och innovativa behandlingar.

Fru talman! Själv mord är den vanligaste dödsorsaken bland unga i Sverige. Därför är det skamligt att behovet av suicidpreventiva insatser inte tas på större allvar. Snart har det gått elva år sedan Sveriges riksdag antog en nollvision mot suicid, men seriösa insatser för att möta de höga suicidalen har uteblivit.

Siffrorna fortsätter att vara mycket oroväckande. I Sverige tar ca 1 500 personer sitt liv varje år. Omkring 15 000 personer försöker att ta sitt liv varje år, och så många som 150 000 personer lider av allvarliga självmordstankar.

Det görs långt ifrån tillräckligt för att motverka förekomsten av suicid, och det vill Sverigedemokraternas ändra på. För att uppnå resultat måste det sättas upp konkreta delmål i strävan mot nollvisionen. Det arbetet menar vi ska ledas av en nationell samordnare som ska ha ett samlat ansvar för det suicidpreventiva arbetet.

Vi behöver också komma till rätta med hur vi fångar upp och behandlar suicidala personer. Återfallsrisken efter ett självmordsförsök är märkbart förhöjd under det första året. Hälso- och sjukvården måste därför arbeta efter tydliga strukturer i form av riktlinjer och metoder för uppföljning av självmordsnära patienter.

I Sverige ska hälso- och sjukvården inte släppa taget om personer som är i så stort behov av efterföljande vård. Det krävs att vi standardiserar riktlinjer som ska gälla i hela landet, riktlinjer som ska försäkra att varje patient får adekvat och individanpassad vård efter utskrivningsdagen för

att förhindra upprepade självmordsförsök. I dag är detta inte en självklarhet, och Sverigedemokraterna menar att det måste bli det.

Fru talman! Varje självmord är en tragedi, en tragedi som i många fall hade kunnat förhindras med rätt insatser. Låt oss inte förneka det.

Som politiker har vi ett stort ansvar att hantera den rådande utvecklingen och att göra allt som står i vår makt för att möta den ökade psykiska ohälsan i vårt samhälle.

Sverigedemokraterna presenterade under förra veckan ett kraftfullt åtgärds paket med riktade resurser för att motverka den psykiska ohälsan, som är vår tid största folkhälsoutmaning.

I åtgärds paketet avsätter vi bland annat 150 miljoner årligen till det samlade nationella arbetet med suicidprevention. Vi avsätter även 5 miljoner kronor årligen för forskning om suicid och 55 miljoner årligen till ideella organisationer som arbetar med suicidprevention och andra insatser när det gäller psykisk ohälsa.

Vi är beredda att göra vad som krävs för att vända utvecklingen och stärka den psykiska hälsan hos Sveriges befolkning. Det är en fråga som mitt parti prioriterar väldigt högt.

Jag står bakom Sverigedemokraternas samtliga reservationer, men för att spara tid yrkar jag bifall enbart till reservation nr 7.

Anf. 183 PIA STEENSLAND (KD):

Fru talman! Jag vill inleda med att säga att vi kristdemokrater står bakom samtliga våra reservationer i betänkandet, men av respekt för tiden i kammaren yrkar jag bifall endast till vår reservation nr 14. Jag vill också betona att vi står bakom utskottets ställningstagande, som förutsätter att regeringen skyndsamt ser till att HPV-vaccination av pojkar införs i det allmänna vaccinationsprogrammet.

Fru talman! Folkhälsan i Sverige utvecklas positivt, och medellivslängden fortsätter att öka. Människor är mer engagerade i sin hälsa än någonsin tidigare, och det är mycket glädjande. Men samtidigt är hälsan ojämnt fördelad. Hos vissa grupper ökar stress, psykisk påfrestning, rökning, alkoholriskbruk, övervikt och andra hälsoproblem. Det finns därför fortfarande stora hälsovinster med att förstärka det förbyggande arbetet.

Genom tidig upptäckt och personcentrerad vård kan många folkhälsoproblem förebyggas. En förstärkt primärvård tillsammans med en fortsatt restriktiv alkoholpolitik och förebyggande arbete i frågor som rökning och fysisk aktivitet är därför avgörande.

En kristdemokratisk folkhälsopolitik syftar till att stödja den enskilde att göra hälsosamma val. Det ska vara lätt att göra rätt, och då måste också samhället erbjuda evidensbaserat stöd som främjar goda val.

Fru talman! I ett internationellt perspektiv är Sverige bra på att vetenskapligt utveckla och utvärdera folkhälsofrämjande projekt. Här är Stad, Stockholm förebygger alkohol- och drogproblem, vid Centrum för psykiatriforskning vid Karolinska institutet här i Stockholm en förebild. De har under snart 25 år framgångsrikt tagit fram flera förebyggande metoder inom ANDT – alkohol, narkotika, dopning och tobak.

Stads arbetsmodeller består av tre avgörande delar. Först och främst sker en samverkan och mobilisering av nyckelaktörer i samhället. Det kan vara kommuner, restaurangägare eller ungdomsmottagningar, för att ge

några exempel. Därefter utbildas nyckelaktörerna, och slutligen gör man ett intensivt policyarbete och förbättrar tillsynen.

Ansvarsfull alkoholservice, som syftar till att restauranger ska minska överservice av alkohol samt förhindra service till underåriga, och Krogar mot knark, som syftar till att minska förekomsten av narkotika i krogmiljö, är två exempel på effektiva metoder. Utvärderingen av dessa båda program har bland annat visat att våldsbrottsligheten minskar med 29 procent, och för varje krona som har spenderats på Ansvarsfull alkoholservice har samhället dessutom sparat 39 kronor i form av uteblivna kostnader för våldrelaterade brott. Det goda resultatet har gjort att flera länder i Europa har inlett samarbete med Stad för att implementera metoderna i sina hemländer.

Fru talman! Allt preventionsarbete kräver långsiktighet, kontinuerlig utbildning och uppföljning. Problemet i Sverige är att ingen myndighet har ansvar för att förvalta och kvalitetssäkra implementeringen av de evidensbaserade metoderna. Om inte kommuner och länsstyrelser får stöttning i att använda metoderna på rätt sätt kommer resultaten att utebli, trots satsade resurser. Vi ser nu att implementeringen av till exempel Ansvarsfull alkoholservice har försvagats under de senaste åren, och i flera kommuner har användandet av metoden dessvärre avslutats.

Det är slöseri med våra gemensamma resurser att först ta fram och utvärdera metoder och därefter frånsäga sig ansvaret för de metoder som har en bevisad avsedd effekt. Som forskare och kristdemokrat anser jag att det borde vara en självklarhet att aktivt förvalta och implementera de projekt som genom vetenskaplig utvärdering visat goda folkhälsofrämjande effekter. Jag beklagar att inte tillräckligt många partier gav stöd för detta förslag.

Fru talman! Den ofrivilliga ensamheten är ett stort samhällsproblem som behöver tas på ett större allvar än det gör i dag. Siffror från SCB visar att över 1 miljon människor i Sverige saknar en nära vän. Statistik från våra begravningar stärker bilden att allt fler lever i ensamhet. År 1990 var antalet deltagare på en begravningsceremoni i snitt 49 personer. Under 2016 var motsvarande siffra 24. Allt fler begravningar sker också helt utan ceremoni, utan en enda vän eller anhörig. Enligt siffror från Sveriges Begravningsbyråer sker nästan var tionde begravning på detta sätt här i Stockholm.

Ofrivillig ensamhet har uppenbara negativa effekter på den psykiska hälsan men också på vår fysiska hälsa. Amerikanska forskare visade redan 2010 i en stor metastudie att ofrivillig ensamhet är en lika stor riskfaktor för att dö i förtid som rökning. Forskning vid Karolinska institutet visar att ensamhet bland annat påverkar hjärnans smärtcentrum. Även våra kognitiva förmågor kan påverkas redan vid en förväntan om framtida ensamhet.

Det är tydligt att det behövs ett större nationellt politiskt fokus på ensamhetsfrågan. Vi kristdemokrater vill därför ta fram en samlad nationell strategi för arbetet mot ofrivillig ensamhet och isolering. Strategin bör omfatta allt från stadsplanering till vård och omsorg, skola och civilsamhälle.

Fru talman! Den mest förödande och ödesdigra effekten av psykisk ohälsa och i vissa fall ensamhet är när en person inte ser någon annan utväg än att avsluta sitt eget liv. Ungefär 1 500 personer tar sitt liv varje år i Sverige. Varje dag – i dag – är det fyra personer som inte ser någon annan

utväg. Vi kristdemokrater anser att mycket mer behöver göras för att förebygga den psykiska ohälsan och minska antalet självmord. Det är viktigt att öka kunskapen om de bakomliggande orsakerna och att stärka det förebyggande arbetet. Suicidforskningen och suicidpreventionen behöver därför stärkas. Det är även viktigt att alla landsting och regioner har handlingsplaner och uttalade mål att förebygga självmord. Så är det dessvärre inte i dag.

Vi kristdemokrater vill, baserat på ett arbetssätt som finns i Storbritannien, att en haverikommission ska tillsättas när en person har begått självmord. Socialtjänst, skola, polis, sjukvård och civilsamhället ska då tillsammans göra en utredning om vad som har hänt och vad som har brustit. En haverikommission ger inte livet tillbaka till de anhöriga som har förlorat en närstående, men kanske kan det rädda någon annans barn eller annan anhörig. Detta är viktigt.

Fru talman! Genom ökad kunskap och evidensbaserade metoder kan vi förbättra folkhälsan, och viktigast av allt: Vi kan rädda liv. Jag vill därför återigen betona att jag yrkar bifall till Kristdemokraternas reservation 14 under punkt 20, som syftar till att säkerställa förvaltning och implementering av framgångsrika folkhälsofrämjande projekt.

(Applåder)

(FÖRSTE VICE TALMANNEN: Jag skulle vilja fråga om det verkligen är reservation 14, som alltså är SD:s och L:s reservation, inte Kristdemokraternas. Kom gärna tillbaka och begär ordet igen!)

Anf. 184 BARBRO WESTERHOLM (L):

Fru talman! Jag tror att det är något strul i reservationslistan. Nu yrkar jag bifall till reservation 1 under punkt 1 om översynen av smittskyddslagen. Vi anser att det är motiverat därför att hivsituationen i dag är helt annorlunda än när smittskyddslagen antogs. I dag har vi välbehandlade hivinfekterade personer som inte smittar, och då tycker vi att informationsplikten ska ändras.

Jag hade inte tänkt yrka bifall till 1.1 utan till vår reservation om äldres hälsa ur ett folkhälsoperspektiv. På s. 43 finns den behandlad, och där står: "Jämför reservation 14 (SD, L)." Men i det utkast som vi fick till justeringssammanträdet finns reservation 15 i denna fråga, och den finns inte alls med. Jag tror inte att jorden upphör att snurra på grund av att det är något konstigt i listan, men jag tänker lägga ned lite tid på just den reservation som då inte finns, om äldres hälsa ur ett folkhälsoperspektiv.

Vi antog folkhälsomålen förra året. Då ville vi ha ett mål om just äldres hälsa, men det fick vi inte gehör för. Därför har vi motionerat om att äldres hälsa ska beaktas genom integrering i de övriga målen, med undantag för det mål som handlar om det tidiga livets villkor. Där passar det liksom inte in.

Men de andra målen handlar om boende, levnadsvanor, hälso- och sjukvård, arbete och så vidare. En mycket stor studie har gjorts av drygt 200 forskare i 35 länder, och den handlar om ålderismen och hur den slår inom olika områden. I den lyfts exempel fram som visar att när det gäller folkhälsofrågor finns denna generation inte med i den utsträckning som den borde.

Om man tar arbete som exempel tar man i arbetsmiljöarbetet inte hänsyn till de årsrika medarbetarnas behov på det sätt som man borde. Det samma gäller boende och hälso- och sjukvård i övrigt. Därför ville vi lyfta fram att folkhälsoaspekterna för äldre måste lyftas in inom alla dessa områden.

Vi kan se att den psykiska ohälsan är särskilt viktig. Det har vi tagit upp i en annan motion. När vi skriver motioner och kammarkansliet sorterar dem hamnar de ibland under olika rubriker. Det gör att denna motion inte hamnat inom folkhälsoområdet utan i ett annat betänkande.

Den psykiska hälsan bland årsrika personer är väldigt dåligt beaktad. I Sverige finns sex specialister inom äldrepsykiatri. Det är det enda som finns. Men det här är den största gruppen med psykisk ohälsa, vilket vi ser om vi går in i statistiken. Det här är dessutom den största gruppen som använder psykofarmaka. Därför borde detta lyftas fram bättre. Vi ser därför till att den grupp där suicid förekommer mest är i gruppen 65-plus. Detta tilldrar sig väldigt lite intresse.

Jag har tidigare i talarstolen tagit upp detta. Visst är det väldigt viktigt med suicidprevention bland unga människor som har hela livet framför sig, men att den till åren komna generationen begår självmord måste man ta på stort allvar. Vi hörde tidigare från KD:s sida att ensamheten är ett problem i detta sammanhang.

Regeringen har dock satsat pengar här. Pensionärsorganisationerna får ganska mycket pengar nu för att tackla ensamhetsproblematiken. Vi lagstiftare kan ju inte säga precis hur ensamheten ska åtgärdas, utan det är framför allt civilsamhället, hälso- och sjukvården och socialtjänsten som kan göra det. Men de måste få redskap.

Naturligtvis är social samvaro viktig men man kan också underlätta Skypekontakt med barn och barnbarn. Det kan handla om umgänge med djur. Tidigare hundägare vågar kanske inte skaffa en ny hund. Det är något jag har tagit upp förut. De kan i stället bli dagmatte åt både hundar och katter. Det finns alltså väldigt mycket att göra på detta område, och det är en viktig folkhälsofråga.

(FÖRSTE VICE TALMANNEN: Innan Barbro går ned från talarstolen vill jag fråga om yrkandena. Du yrkade alltså bifall till reservation 1, men hur är det med reservation 14?)

Jag yrkar bifall bara till reservation 1, inte 14 eller 15. De såg lite anorlunda ut i texten. Som jag sa förut tror jag inte att jorden går under för att det blev konstigt här.

Anf. 185 MATS WIKING (S):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

Folkhälsa för mig som socialdemokrat handlar om hela livet. Folkhälsa handlar om hur vi bor och om vi har arbete, utbildning, trygghet och social samvaro. Det handlar givetvis också om huruvida vi är friska, om vad vi äter och om vi rör på oss. Det handlar dessutom om klasskillnader och att känna sig inkluderad.

I dag lever många människor i ett utanförskap. I olika stadsdelar i samma stad kan levnadsåren skilja mellan sju och tio år beroende på var man är född och var man lever.

Fru talman! Vi ser också hur fler barn är stillasittande framför en dator och att övervikten bland barn och unga ökar. Vi behöver framför allt ett samhälle där myndigheter tillsammans med medborgare tar ett större ansvar för att folkhälsa ska vara tillgänglig för alla medborgare. Det ska inte spela någon roll var man bor eller vilken skola man går i; tillgänglighet till god folkhälsa är en rättighet för både stora och små, unga och gamla.

Här är det förebyggande arbetet oerhört viktigt, vilket flera har varit inne på. Det är viktigt att man känner sig inkluderad i närsamhället. Världshälsoorganisationen, WHO, har också satt ett spännande mål, som jag tror att riksdagen har ställt sig bakom. Det handlar om att vi ska ta bort glappet mellan fattiga och rika på en generation. För att det ska bli möjligt måste dock resan börja här och nu.

Fru talman! När det gäller föräldraskap och barns uppväxtvillkor ska föräldrar kunna erbjudas stöd i sin föräldraroll för att barn ska få de bästa förutsättningarna. Detta har flera varit inne på. Familjecentraler, öppna förskolor och tillgänglig förskola är grundförutsättningar för detta.

Vi vet att barn- och ungdomsåren har betydelse för den psykiska och fysiska hälsan hela livet. Tillgång till språk och social och kognitiv utveckling i barndomen påverkar, enligt forskningen, individens framtida hälsa, inhämtande av kunskaper och faktiskt möjligheterna till anställning. Regeringen ser därför med allvar på barns och ungdomars psykiska hälsa, och föräldrars, samhällets och ideella krafters insatser kan vara helt avgörande för en lyckad uppväxt och framtid.

Samhället behöver också ge utrymme för att stimulera till fysisk aktivitet och bra matvanor. Vi kan i förskolor och skolor erbjuda mer sockerfri mat. Vi kan jobba hårt för att skapa bra lekplatser som stimulerar till spontan lek. Vi kan också stötta föräldrar att i deras föräldraansvar och föräldraskap ge barnen en puff åt rätt håll.

Vi vet i dag att andelen personer med fetma har tredubblats sedan 1980-talet och fortsätter öka. Här spelar både ekonomi och matvanor in. Konstigt nog är snabbmat ofta billigare än rejäl husmanskost, och därför blir god kost också en klassfråga. Folkhälsomyndigheten och Livsmedelsverket har, fru talman, därför fått ett särskilt uppdrag från regeringen att ta fram underlag för en bättre hälsa med fokus på goda matvanor och fysisk aktivitet. Livsmedelsverket ska hjälpa till med att konsumenter ska göra mer medvetna val vid köp av livsmedel. Men vi politiker behöver kanske också överväga om det till exempel ska bli dyrare med olika onyttiga produkter.

Fru talman! Alla människor som är bosatta i Sverige ska ha ett gott skydd mot smittsamma och överförbara sjukdomar. Folkhälsomyndigheten har ett nationellt ansvar för att det finns en god samordning av smittskyddet. Vi kan i den nationella strategin bland annat se att när det gäller hiv/aids har situationen förändrats från att det var en dödlig sjukdom till att i dag vara en kronisk infektion.

Fru talman! Enligt smittskyddslagen är det landstinget och huvudmannen för elevhälsan som ansvarar för att erbjuda vaccinationer mot smittsamma sjukdomar. När det gäller vaccination av pojkar mot HPV bedömer Folkhälsomyndigheten att smittskyddslagens kriterier uppfylls, och därför

bör de inkluderas i det nationella allmänna vaccinationsprogrammet för barn. Socialutskottet är enigt i frågan och utgår från att regeringen skyndsamt bereder Folkhälsomyndighetens underlag.

Fru talman! Vi vet i dag att det är fler som tar livet av sig än som dör i trafiken. I ett humanitärt samhälle måste vi bli bättre på att upptäcka och förebygga självmord. Att bry sig om och fråga när vi ser att medmänniskor runt om oss mår psykiskt dåligt är ett sätt att bry sig, och det är en medborgerlig plikt.

I januariavtalet har Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Centern och Liberalerna kommit överens om att bekämpa ohälsa. I avtalet ingår bland annat att stärka suicidprevention genom ökade resurser till kunskapsspridning och stöd till organisationer som arbetar förebyggande.

Regeringen har gett Folkhälsomyndigheten i uppdrag att fördela medel till organisationer som arbetar med suicidprevention. I mars 2019 – alldeles nyligen – beslutade regeringen att avsätta ytterligare 5 miljoner kronor till ideella organisationer som arbetar preventivt.

Fru talman! Kunskapen om sexuell och reproduktiv hälsa måste stärkas. Därför har också Folkhälsomyndigheten fått i uppdrag av regeringen att verka för kunskapsuppbyggnad och nationell samordning inom området. Det är ett sätt att bemöta människors behov i frågor som rör sexualitet.

Regeringen lade under 2016 i en fyraårig satsning 280 miljoner kronor på att möta den ökande ohälsan bland barn och ungdomar. Det skulle vara särskilt fokus på att etablera och utveckla ungdomsmottagningar.

I målen för folkhälsan som antogs 2018 anges att det är viktigt att skapa samhällsliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen. Det behövs en ökad medvetenhet i samhället, och det är en viktig samhällsinvestering att öka äldres deltagande och engagemang i samhället. Flera har varit inne på att ett deltagande motverkar ensamhet och psykisk ohälsa i befolkningen.

Fru talman! Det är viktigt att det i ett land som Sverige är tryggt att växa upp. Det ska ges goda möjligheter att fysiskt aktivera sig och att få tillgång till god och nyttig kost. Föräldrar ska känna ett gott stöd från samhället när de behöver hjälp i föräldrarollen, till exempel genom familjecentraler som finns i hela Sverige.

Medborgare som mår psykiskt dåligt ska känna att det finns ett gott stöd i närsamhället genom medmänniskor, kommuner och sjukvård. En grundförutsättning för ett gott mående är att känna sig delaktig, vara betydelsefull och vara efterfrågad bland vänner, arbetskamrater, klasskamrater och släktingar – oavsett om man är gammal eller ung.

Vi vet också att anställnings- och arbetsvillkor har stor betydelse för folkhälsan. När villkoren är goda kan de ge ekonomisk trygghet, social status, personlig utveckling, sociala relationer, självkänsla samt skydd mot fysiska och psykosociala risker.

(Applåder)

Anf. 186 SOFIA NILSSON (C):

Fru talman! Det är glädjande att vi nu lägger grunden för att fatta viktiga beslut som gör att folkhälsoarbetet tar steg framåt. Inte minst tänker jag på förslaget att HPV-vaccination av pojkar ska införas i det allmänna vaccinationsprogrammet. Det är en fråga som Centerpartiet länge har arbetat för.

Folkhälsa innefattar en rad olika områden. Det är allt från det förebyggande hälsoarbetet till just vaccinationsprogram. Under mitt anförande kommer jag att uppehålla mig runt två stora områden, som båda är bland de största utmaningarna vi står inför vad gäller hälsoarbetet, nämligen psykisk ohälsa och antibiotikaresistens.

Under många år har folkhälsoarbetet stått och stampat i Sverige. Vissa kanske till och med skulle uttrycka det som att det har gått bakåt.

Narkotikadödligheten är bland de högsta i Europa. Den psykiska ohälsan ökar. Barn är mer stillasittande. Vi får sämre kondition, och övervikt och fetma ökar. Dessa är några av hälsofaktorerna som jag oroar mig mycket för. Rapport på rapport vittnar om att det finns ett stort antal barn och unga som inte mår bra i vårt land. Senast nu i veckan kunde vi ta del av Generation Peps rapport, som vittnar om precis detta.

Att göra mer för barn och unga, skydda dem som är mest utsatta, måste vi klara av. Det förebyggande arbetet är helt centralt och behöver fortgå med kraft.

Olika former av psykisk ohälsa i dag är det vanligaste hälsoproblemet i Sverige. Framför allt drabbas kvinnor och unga. För att få en välmående befolkning måste detta tas på allvar. Vi måste vända utvecklingen. För att kunna hjälpa alla dem som drabbas behöver tillgängligheten öka, resurserna blir större och inte minst det förebyggande arbetet prioriteras.

Det ska alltid vara det förebyggande arbetet som prioriteras. Ju fler människor vi kan hjälpa i ett tidigt stadium av psykisk ohälsa, desto färre blir långvarigt sjuka. Därför måste arbetssätten kring och behandlingen av symtomen utvecklas ytterligare. För de unga som drabbas spelar skolan en stor och viktig roll. Skolans insyn i och förståelse för de ungas vardag är ovärderlig. Därför vill vi i Centerpartiet ha ett bättre samordnat arbete mellan skolhälsovård, primärvård och socialtjänst. Elevhälsan och skolhälsovården ska ges ett eget ansvar för individens psykiska och fysiska hälsa, och det ska finnas tillgång till psykiatrisk kompetens på skolorna.

Men det är inte bara unga som mår dåligt. Även äldre är en utsatt grupp vad gäller psykisk ohälsa. Andelen äldre personer med depression bedöms vara så omfattande att man kan tala om ett folkhälsoproblem. Även här behöver vården stärkas.

Det måste bli lättare för människor med psykisk ohälsa att få den första kontakten med vården. Genom att personer med lättare psykisk ohälsa ska kunna söka det första stödet på egen hand, utan remiss från läkare, kan fler fångas upp och få hjälp direkt.

Den yttersta och värsta konsekvensen av psykisk ohälsa är självmord. År 2008 antog riksdagen en nollvision om självmord. I propositionen *En förnyad folkhälsopolitik* står följande: "Ingen bör hamna i en så utsatt situation att den enda utvägen upplevs vara självmord. Regeringen har som vision att ingen ska behöva ta sitt liv."

Det är hög tid att vi tar denna nollvision på allvar! Under de senaste 15 åren har självmorden minskat med 20 procent i Sverige, men det gäller inte ungdomar och unga vuxna där antalet självmord har legat på samma nivå under en längre tid. Det är en utveckling som vi absolut inte kan acceptera. Därför är jag glad för att det i den sakpolitiska överenskommelse som slöts mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet i januari 2019 ingår att stärka suicidpreventionen med hjälp

av ökade resurser till nationell kunskapsspridning och ekonomiskt stöd till organisationer som arbetar förebyggande.

Den andra stora samhällsutmaningen vi står inför – kanske, fru talman, rent av vår tids största hot – handlar om antibiotikaresistens.

För vården är resistenta bakterier ett ständigt närvarande hot. När antibiotika inte längre fungerar kan en vanlig operation bli livshotande. Efter 2050 beräknas 10 miljoner människor dö årligen på grund av antibiotikaresistens – om vi inte vidtar åtgärder nu.

Jag tror inte att vi riktigt har förstått omfattningen av och allvaret i frågan. Antibiotika är det mest värdefulla läkemedel som finns. Vi har länge tagit för givet att antibiotika behandlar de flesta infektioner orsakade av bakterier, men inom en snar framtid kan vi inte göra det. Detta är en fråga som rör oss alla.

För tidigt födda barn med resistenta infektioner har dött även i Sverige. Det kunde vi läsa om i tidningen senast nu i helgen. Inom EU dör i dag nära 100 personer varje dag för att antibiotikabehandlingen mot bakteriella infektioner sviktar. Hela den moderna sjukvården är faktiskt hotad. I vissa länder är dödligheten hos stamcellstransplanterade patienter som bär på multiresistenta bakterier så hög att man diskuterar om ingreppet är etiskt försvarbart.

Världen har alltför länge ignorerat varningssignalerna. En okritisk övertro på läkemedelsindustrins förmåga att ständigt utveckla nya antibiotika när gamla inte längre fungerar har lett till ett slappt förhållningssätt till antibiotika och i många länder helt okontrollerad användning av dessa viktiga läkemedel. Så får det inte fortsätta.

Sverige är ledande i världen när det gäller arbetet mot antibiotikaresistens, och här finns också många års erfarenheter av samarbeten mellan universitet och myndigheter i låg- och medelinkomstländer.

Nu måste vi kavla upp ärmarna ett snäpp till på den där ledartröjan och arbeta ännu hårdare för att åstadkomma ett kollektivt globalt ansvarstagande för en av vår tids största ödesfrågor.

Anf. 187 KARIN RÅGSJÖ (V):

Fru talman! Folkhälsa berör olika områden. Det största problemet är den ökade skillnaden i hälsa när det gäller klass. Vi kan nu se att arbetarkvinnor tappar i månader i livslängd. Det har inte skett på mycket länge, och det handlar om ökad ojämlikhet. Det är en oerhört central fråga.

Jag ska prata lite om psykisk ohälsa. Det är en oerhört viktig fråga som jag tror att vi alla har tagit upp. Det handlar specifikt om självmord. Jag återupprepar lite siffor. Det kanske är bra.

Det är nästan 1 500 personer som tar sitt liv varje år, alltså tre till fyra självmord per dygn i Sverige. Det är oerhört viktigt att personer som mår psykiskt dåligt får direkt hjälp inom hälso- och sjukvården och inte får några ord på vägen om att komma tillbaka någon annan dag.

Det drabbar äldre, som jag har tagit upp tidigare, och det drabbar också unga. Det är 150 unga under 24 år som tar sitt liv i Sverige varje år. Det är den vanligaste dödsorsaken i den åldersgruppen.

Det är en stor tragedi för dem, deras anhöriga och föräldrar, fru talman. Den psykiska ohälsan är väldigt hög hos hbtq-personer. Var tredje transperson har till exempel övervägt att ta sitt liv det senaste året. Det är en väldigt hög siffra.

Vi har inga motioner eller reservationer om detta. Men vi har tidigare tagit upp de frågorna väldigt mycket. Vi har motionerat om att man ska ta fram en nationell handlingsplan för att minska antalet självmord. Det måste göras så mycket mer, och det måste genomsyra från nationellt håll ned i regionerna.

Fru talman! Det var om den psykiska hälsan. Jag ska övergå till den sexuella och reproduktiva delen av folkhälsofrågorna och prata lite om aborter.

Sverige har en av världens bästa abortlagstiftningar. Stödet för kvinnors rätt att bestämma över sin egen kropp och sina liv är väldigt starkt grundat hos det svenska folket. Det tycker jag är bra.

Fru talman! De som ifrågasätter vår abortlagstiftning gör ofta det genom att sprida myter om hur det ser ut i dag. Vi har sett det inte bara i Sverige. Det är något slags högervåg som går över världen, i olika länder i Europa, i Polen och i USA.

Det handlar om de högerextrema krafter som fått vind i seglen. Då är det kvinnor som blir måltavla. Ofta kan det också låta som att sena aborter är väldigt vanligt förekommande. Det är 1 procent sena aborter i Sverige, vill jag säga när jag har möjligheten här.

Fru talman! Jag lämnar den frågan och går vidare till hur vi ska begränsa hiv. Det är en fantastisk framgång forskningsmässigt när det finns möjligheter för personer som är hivinfekterade att få medicin och överleva. Så var det inte. Jag har jobbat med hivsmittinfekterade beroende 1987, och de är samtliga döda.

Den väldigt positiva känsla man kan få när vi har den bra medicinska utvecklingen speglas inte riktigt i smittskyddslagen. Det finns heller i dag inte någon evidens för att informationsplikten egentligen har någon positiv effekt när man tittar på smittskyddslagen.

Fru talman! Sverige har också kritiserats internationellt för sin smittskyddslagstiftning. I oktober 2013 publicerade Folkhälsomyndigheten ett kunskapsunderlag, *Smittsamhet vid behandlad hivinfektion*. Det gjorde man tillsammans med Referensgruppen för antiviral terapi. Det är extremt kompetenta personer.

I underlaget slås det fast att risken för överföring är minimal. Det är 1 fall på 150 000 vid behandlad hivinfektion och där kondom används under hela samlaget. Personer som har hiv bör dock fortsätta att ta sina mediciner, ha löpande dialog med sin behandlande läkare, använda kondom vid sexuella kontakter och så vidare. Men att ändra smittskyddslagen är en absolut nödvändighet anser Vänsterpartiet. Vi har inte motionerat utan skrivit ett särskilt yttrande om det, fru talman.

En del saker rullar på i en oanad hastighet. Det har tagit väldigt lång tid med HPV-vaccinet, men nu ska det snart vara på plats, får vi alla säga till regeringen, och komma in för pojkar i vaccinationsprogrammet. Det har varit en lång resa. Men nu ska det vara på plats. Vi får ta nästa kamp när den kommer.

Anf. 188 PERNILLA STÅLHAMMAR (MP):

Fru talman! Jag roade mig med att ställa frågan på min Facebooksida: Vad är folkhälsa för dig? Jag fick lite olika svar. Ett var: Tandvård. Tanderna är en del av kroppen. Det håller också jag med om. Man borde få möjlighet att behandla sina tänder billigare i Sverige. Jag hoppas att vi

kommer dit en dag så att människor inte behöver leva utan tänder om de inte har råd att gå till tandläkaren.

Någon sa: Stillasittande. Fler behöver cykla. Man måste involvera funktionsnedsatta mer i folkhälsoarbetet. Människor som har NPF, neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, ska känna sig mer delaktiga. Det ska vara lättare att få kontakt med vården. Kosthållning, rörelse, fysisk och psykisk ohälsa.

Jag skulle vilja säga att folkhälsa är Miljöpartiets valmanifest. Egentligen är det alla politikområden. Vi kan bara titta på miljö- och klimatfrågan. På en utbränd planet finns vi inte längre. Vi måste ha en radikal miljö- och klimatpolitik. Det är inte minst det som Miljöpartiet står för.

Om man har en misskött planet har vi en luft som inte är så bra att andas. Vi får en hälsa som går ned. Vi måste ta tag i miljö- och klimatproblemen. Människor tvingas på flykt, och fler människor i världen drabbas av svält. Detta är något vi måste göra nu.

Folkhälsa är också beroende av hur vi bygger våra städer. Det handlar om tillgången till bostad. Ingen ska behöva vara hemlös. Människor ska inte behöva bo i mögeldrabbade hus. Men vi bygger inte hus. Vi bygger ett samhälle, som vi brukar säga i Miljöpartiet.

Folkhälsa är välfärd för alla, tillgången till välfärd för alla. Jag brukar säga att inte en enda människa ska hamna utanför. Du ska ha rätt till ett bra och värdigt liv var än i livet och var än i världen du må befinna dig. Du kanske inte bor i ett utvecklingsland i svält. Du kanske bor i Sverige och drabbas av en sjukdom. Du kanske drabbas av dödsfall i familjen eller av arbetslöshet eller av något annat som gör livet lite svårare. Då måste välfärden finnas där som ett skyddsnät för oss alla.

En viktig sak som vi har gjort är att just titta på välfärdsmått och hur vi kan mäta välfärd. Det infördes förra året i Sverige. Vi tittar på olika indikatorer på hur människor mår och hur välfärden ser ut ur olika aspekter. Nästa steg är att införa det i bnp-måttet där vi inte bara ska titta på tillväxten.

Alla ska såklart ha tillgång till en hälsosam livsstil och ha tillgång till en nära vård. Därför är det så viktigt att vi i januariavtalet, regeringspartierna tillsammans med Liberalerna och Centern, har kommit fram till att vi har en kömiljard som vi ska implementera. Det ska bli lättare att komma fram snabbare till vården. Det gäller såväl specialistvård som annan vård.

Sedan har vi det som alla har pratat om här. Det är den psykiska ohälsan. Jag skulle säga att någonting är på något sätt fel i vårt samhälle i Sverige. Vi stressar fram och tillbaka. Sverige är ett väldigt märkligt samhälle också för att vi lever en och en väldigt mycket. Det är mycket ensamhet. Det är många som inte har någon att prata med. Vi bor i våra små lägenheter var för sig. Vi måste hitta mötesplatser, och då inte minst för äldre, som Barbro Westerholm pratat så förtjänstfullt om.

Många äter mediciner för att klara livspusslet och för att det är så svårt att få tiden att gå ihop. Bara för att klara det äter en del antidepressiva mediciner.

Någonstans här måste vi titta på vårt samhälle. Vi kanske ska titta på arbetstider. Vi kanske ska låta dem som har tunga arbeten få gå i pension tidigare för att de inte orkar men ändå låta dem få behålla en pension som går att leva på. Vi måste börja vara lite mer innovativa i vårt sätt att se på samhället så att alla kan få plats, också i en framtid då vi inte bara kan se

till en tillväxt. Tillväxten måste också vara hållbar såväl för människor som för vår planet.

Suicid och psykisk ohälsa är något som vi måste jobba alldeles särskilt mycket med. Vi märker att många blir utmattade och att unga mår sämre. Flera har nämnt här att 1 500 personer tar sitt liv varje år i Sverige. Det är flera personer om dagen. Här måste vi komma fram till den nollvision som vi fattade beslut om för några år sedan. Man ska inte behöva ha det så illa att man tar livet av sig.

Därför är det så viktigt att vi satsar extra pengar på insatser mot den psykiska ohälsan, för en köfri BUP och för en nära tillgång till psykisk vård också på vårdcentralerna så småningom.

Detta är ett så stort område att man egentligen kan tala om allt, men jag får stanna där. Med dessa ord vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på motionerna.

(Applåder)

Anf. 189 PIA STEENSLAND (KD):

Fru talman! Jag ska fatta mig kort. Jag vill tacka fru talmannen för att hon uppmärksammade mig på att det var en diskrepans mellan den version jag hade och slutversionen av betänkandet.

Givetvis vill jag yrka bifall till reservation nr 13 under punkt 19.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 7 maj.)

§ 19 Livsmedelspolitik

Prot. 2018/19:84

2 maj

Folkhälsofrågor

Livsmedelspolitik

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2018/19: MJU12

Livsmedelspolitik

föredrogs.

Anf. 190 JOHN WIDEGREN (M):

Fru talman! I kväll – för nu är det verkligen kväll – debatterar vi miljö- och jordbruksutskottets betänkande nr 12, *Livsmedelspolitik*. Vi moderater står upp för alla våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall bara till reservation nr 5.

Offentlig upphandling är en oerhört viktig fråga. Sveriges bönder producerar mat under några av världens absolut strängaste miljö- och djurskyddsregler. Det är bra, och det ska vi fortsätta med. Jag tror också att svenska bönder är stolta över att få producera på dessa premisser.

När vi här i Sveriges riksdag och på andra offentliga plan stiftar lagar, regler och bestämmelser om hur svenska bönder ska producera maten är det dock *en* sak. Men när vi sedan, på en annan plats i offentlig sektor, ska upphandla maten är de regler som vi har ställt upp inte längre lika viktiga. Vi vet att det numera finns bra metoder att upphandla maten för att kunna premiera de goda svenska miljö- och djurskyddslagarna.

Jag tar mig själv som lantbrukare när jag är hemma som exempel. Om jag då skulle producera på ett så pass dåligt sätt som en viss del av den mat som vi upphandlar är producerad på skulle jag kunna bli polisanmäld och

åtalad för detta. Men den maten är tydligen okej att ge till våra gamla och till våra barn i skolorna. Det är helt okej att upphandla maten på det viset.

Vi kan såklart säga att det har blivit bättre. Det har det definitivt blivit; vi upphandlar bättre mat i dag. Jag skulle ändå vilja rikta en uppmaning till regeringen att sätta ännu större tryck på det här så att vi ser till att bli ännu bättre på att upphandla bra mat. Vi ska inte upphandla mat från länder som till exempel inte ens har en djurskyddslagstiftning, vilket förekommer.

Det får mig att komma in på det här med livsmedelsbedrägerier. För en tid sedan förfasades vi över att det hade upphandlats kött till svenska skolor från djur som dels var sjuka vid slakt, dels självdöda. Det är såklart fruktansvärt hemskt att denna mat sedan hamnade i våra skolor.

Vi hade en liknande skandal för ett antal år sedan som jag tror att ni minns: hästköttskandalen. Hästkött i sig är väl en sak; i många länder väljer man ju att bara äta häst. Men nu var det här hästar från öststater – hästar som man förmodligen hade tryckt i alla möjliga sprutor under deras levnadstid.

Dessutom är häst ett djur som vi tar trikinprov på när de slaktas i Sverige, precis som vi gör med vildsvin och björn. Jag tror inte att de här djuren var trikintestade i dessa öststater; det handlade om Rumänien och något mer land. Då blev det helt plötsligt en fråga om säkerhet i maten som vi äter. Då var det inte fråga om att vi hade blivit förda bakom ljuset när det gäller vilket djurslag vi åt, utan det var i stället en ren säkerhetsfråga.

Fru talman! Det finns tyvärr ligor runt om i Europa som i dag tjänar stora pengar på att ägna sig åt livsmedelsbedrägerier. Det har helt enkelt blivit big business. Jag tror att Sverige måste bli hårdare i EU med att frågan kommer upp i dagens ljus. Här i Sverige är vi duktiga på det här, men det finns många länder i Europa som inte alls är lika duktiga. Återigen vill jag göra ett medskick till regeringen: Lyft upp denna fråga högre på EU:s agenda, för den behöver drivas!

En annan fråga i betänkandet handlar om bästföredatum, sista förbrukningsdag och allt sådant på livsmedel. Jag tänker mig att dagens männskor, framför allt unga, inte har lika bra koll på maten. De har inte lika bra koll på hur länge maten är duglig som livsmedel som någon som är gammal i gamet har. Och nu ska jag inte ta mig själv som exempel, för där har jag inte hamnat än!

I Sverige finns en kultur där man kan lukta på maten för att känna om den är bra eller inte i stället för att läsa på datummärkingen och kasta maten rakt i soporna för att datumet har gått ut. Detta tror jag är en upplysning som vi måste komma med till framför allt unga människor i dag. Matsvinnet är i dag kanske en tredjedel av all den mat som vi producerar, och det har vi inte råd med i framtiden vare sig ur miljö- eller klimathänsseende. Här behöver vi definitivt bli bättre.

Förenklad försäljning av vildsvinskött är jätteviktigt. Vildsvinsstammarna växer fortfarande oerhört mycket. Regeringen kom för några veckor sedan med några bra förslag på hur vi ska kunna skjuta fler vildsvin. Man tillåter rörlig belysning, bildförstärkare, nattsikten och annat. Det är superbra saker, men vi hoppas nu verkligen också att Livsmedelsverkets utredning om småskalig försäljning av vildsvinskött får ett bra slut. Det behöver vi, för annars kommer vi inte att kunna öka avskjutningen av vildsvin i den

grad som vi måste göra. Vi har i storleksordningen 200 000–300 000 vildsvin i dag, *tror* vi. Vi kan lika gärna ha 350 000 vildsvin. Vi skjuter en bit över 100 000. Om vi ska lyckas få upp avskjutningen måste vi göra det enklare på alla nivåer.

Vildsvinet är dessutom ett väldigt bra livsmedel. Det kan vara en bra och viktig del i livsmedelsstrategin, men då måste det bli enklare att få ut det till konsument. I Tyskland jobbar man efter en modell där man skjuter någonstans mellan 500 000 och 600 000 vildsvin varje år som man sedan kan sälja direkt till konsument, lokala näringsidkare eller restauranger. Det funkar väldigt bra i Tyskland. De har inga fall av trikinos, och det är väl det man är mest bekymrad över med vildsvinen. Det finns andra svårigheter med att ta hand om ett vildsvin, bakterier och sådant, men trikinerna är det viktigaste.

Jag tänker att om Tyskland kan klara av detta måste väl vi i Sverige klara av det. Vi har faktiskt EU:s högsta statistik på inskickade trikinprov i förhållande till hur många vildsvin vi skjuter, så vi ligger bra till redan nu. Därför måste det här kunna gå att få igenom.

Jag blev väldigt glad när jag nu i veckan läste att skolor har börjat upphandla vildsvinskött. Bra, då får vi ju avsättning för det här köttet! Superbra! Vi kan få ned skadorna på odlingsbar mark. Vi får nöjdare lantbrukare, då det kan stärka deras lönsamhetsituation. Och vi får tillgång till ett bra kött, helt enkelt.

Därför, fru talman, vill jag avsluta med att säga att vi hoppas att Livsmedelsverkets utredning om förenklad försäljning av vildsvinskött landar i något bra. Sedan vill jag bara skicka med att vi är sena på bollen här. Detta skulle vi ha gjort tidigare. När resultatet kommer i november är det därför viktigt att vi gör verkstad av det så fort som möjligt.

(Applåder)

Anf. 191 STAFFAN EKLÖF (SD):

Fru talman! Livsmedel skapar ofta ett starkt engagemang. Varför är det så?

Maten är något av det mest centrala i våra liv. Den är bränslet som driver oss framåt. Den är medlet som håller oss friska och låter barnen växa sig starka. Den är en näringslivsgren som alstrar jobb, levande landsbygd, miljö och kultur. Den är mångas djupa intresse. Vi uttrycker identitet med hjälp av maten, både individuell och gemensam identitet. Maten finns med i alla livsskedan och i så gott som alla traditioner. Att bjuda, att bli bjuden och att dela mat är en integrerad del i alla kulturer, troligen i alla tider som det har funnits människor.

Politikens roll är att se till att matens alla betydelser och värden, både direkta och indirekta, kan vidmakthållas i en tid när nutidsmänniskan har fjärrmat sig längre från produktionen än någonsin. Det ska ske utan att vi som konsumenter ovetande riskerar att medverka till oetiskt handlande, och det ska ske på så sätt att Sverige kan dra nytta av livsmedelsproduktionens alla positiva effekter.

Medborgarna ska kunna veta att maten är säker. I dag har kommunerna ansvaret för en stor del av den operativa livsmedelskontrollen. Men det är inte ovanligt att kommuner inte klarar sitt uppdrag, och kontrollen är inte alltid riskbaserad. Kontrollen av livsmedel fungerar olika på olika håll i landet, och resurserna som avsätts är begränsade. Staten bör därför ta ett

större ansvar för en effektiv och fungerande livsmedelskontroll i hela Sverige.

Länsstyrelserna och Livsmedelsverket vägleder redan i dag och utövar viss operativ kontroll, men Sverige bör pröva att livsmedelskontrollansvaret helt överförs från kommunerna till staten av delar av eller hela lagstiftningen. Det skulle leda till att livsmedels- och djurskyddskontroller görs enligt samma principer oavsett var de sker. Dessutom tror vi att kontrollen kvalitetssäkras och att det ökar möjligheterna att anpassa kontrollfrekvenser till hur många och hur stora avvikelser som har skett. Det betyder att om ett företag, en bransch eller en annan sammanslutning sköter sig väl kan de komma att få färre tillsynsbesök. Och det är ju bättre att ha ett system som får aktörer att följa lagstiftningen än ett system som bara hittar dem som inte lever upp till den.

Utländsk djurhållning skiljer sig ofta från svensk när det gäller till exempel synen på antibiotika, hormoner, djurtransporter, djurhållningsformer och slaktmetoder. Därför är det angeläget att öka konsumenternas möjlighet att göra aktiva val när de köper livsmedel.

Tidigare har riksdagen givit ett tillkännagivande om att regeringen inom EU i alla relevanta sammanhang ska driva frågan om obligatorisk ursprungsmärkning av alla köttprodukter inklusive sammansatta produkter. Sverigedemokraterna betonar att alla animaliska produkter bör märkas med ursprung i varje led i produktionskedjan. Detta ska gälla såväl charkvaror och sammansatta produkter som mat på restaurang. Vi tycker även att det ska gälla mejeriprodukter.

Märkning och annan information är viktigt för att konsumentmakt över huvud taget ska finnas. Därför vill vi även att huvudingredienserna ska ursprungsmärkas på restauranger och att alkoholhaltiga drycker ska få innehållsförteckning.

Förutom att vara en nödvändig näringskälla är maten som sagt också bland annat bärare av traditioner, kultur och upplevelser. Sverige har många traditionella matprodukter som är nära kopplade till vårt land, våra regioner, vår miljö och vår kulturhistoria och som förtjänar att lyftas fram. I dagsläget finns dock inga nationella regleringar för att skydda eller uppmärksamma svensk mat. Mot den bakgrunden anser vi att ett nationellt regelverk för märkning av kulturhistoriskt värdefulla svenska matprodukter behöver tas fram. Det tror vi skulle underlätta bevarandet av den delen av vårt kulturarv och medföra positiva effekter för både besöksnäringen och landsbygdsutvecklingen.

För någon timme sedan tog jag del av en undersökning som visade att många turister väljer Sverige som resmål för att de vill uppleva vår svenska kultur. Det är skönt att höra, när många svenska politiker inte värdesätter svensk kultur, om de ens erkänner dess existens.

Många kommuner och landsting köper i dag in livsmedel som är olagliga att producera i Sverige enligt gällande miljö- och djurskyddslagstiftning. Sverigedemokraterna anser att samtliga livsmedel som upphandlas offentligt ska vara producerade enligt gällande svensk miljö- och djurskyddslagstiftning när det är möjligt.

De inköpsregler som den offentliga sektorn sätter upp ska gynna närproducerad mat. De krav på andel ekomärkt mat i offentliga kök som

många kommuner satt upp överstiger på många håll den ekologiska produktion som finns i närområdet. Målsättningen om ekologisk produktion leder på så vis till import. Det är en effekt av ett oreflekterat siffermål.

Sverige har i flera avseenden högre minimikrav på den konventionella matproduktionen än gällande lagstiftning i EU, och produktionen är mer miljövänlig med flera olika mått mätt. Vår offentliga sektor ska inte missgynna svensk och lokal produktion. Av främst etiska skäl bör även import av djurprodukter från obedövd slakt förbjudas.

I dag är många mindre samhällen åderlåtna på samhällsservice genom nedlagda skolor, butiker och lanthandelsbutiker. Sådan nedläggning leder till utflyttning. Man bör utreda möjligheterna för ett kompletterande samhällsstöd till lanthandlare utanför kommunernas centralorter, för de många servicetjänster som handlarna måste ha för att själva överleva och för att bygden ska överleva.

För att fler småskaliga slakterier ska kunna etableras behöver reglerna kring dessa ytterligare förenklas. Det är viktigt för att möjliggöra ett ökat utbud av närproducerade livsmedel och för att förbättra förhållandena för djur och djurhållare. De småskaliga slakterierna ger kortare djurtransporter och lokala arbetstillfällen.

I dag kan vi se ett växande intresse för gårdsbutiker på landsbygden, där fler vill sälja närodlade och egenproducerade varor. Detta är viktigt dels för det lokala näringslivet, dels för arbetsmarknaden på landsbygden, men även för personers möjlighet att göra det de önskar. Dagens regelverk gör många gånger att framställningen och försäljningen av livsmedel blir onödigt krånglig. Här bör regeringen arbeta för enklare regler för gårdsförsäljning av livsmedel utan att ge avkall på livsmedelssäkerheten.

För att främja exporten av svenska livsmedel bör arbetet med lands- och anläggningsgodkännanden prioriteras. Små och medelstora livsmedelsföretag bör få stöd i form av kompetensutveckling för att bli bättre på att exportera svenska livsmedel.

Sist men inte minst har vi frågan om livsmedel från vilt. Ur djurskydds- och miljöperspektiv är viltkött mycket bra mat. Vi tror att det har potential att nå fler konsumenter om man lyckas förändra attityderna till jakt och viltkött. Det kan man göra med kunskap. Regeringen bör inleda ett arbete med kunskapsspridning om jakt och viltkött.

Men den största utmaningen för företagarna inom viltnäringen är kanske det komplicerade regelverk som gäller för att hantera viltprodukterna. Reglerna måste förenklas för att få ut viltköttet i handeln, dock utan att ge avkall på livsmedelssäkerheten.

Vi föreslår bland annat att jägare ska få sälja mindre mängder vildsvinskött direkt till konsument, med intyg på att köttet testats för trikiner. Som redan sagts här i talarstolen är vildsvinen ett jätteproblem på grund av sitt stora antal. Avskjutningen måste öka drastiskt. Kan vi underlätta marknaden för köttet kan vi göra problemet mindre och resursen större.

Jag vill avsluta med att säga att jag givetvis står bakom Sverigedemokraternas samtliga reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall bara till reservation nr 4.

Anf. 192 ULRIKA HEIE (C):

Fru talman! Torkan som drabbade Sverige förra året har gjort att det svenska lantbruket på många håll befinner sig i kris. När man möter enskilda lantbrukare med rödkantade ögon påminner det inte minst om griskrisen för drygt tio år sedan när många hade det otroligt tufft ekonomiskt. Det är de lantbrukarna som ska producera det som vi pratar om i dag, alltså det som ska vara grunden för livsmedelsindustrin, offentliga kök och butiker och sedan hamna på våra bord. Det är de som är själva förutsättningen för att vi i dag debatterar det här motionsbetänkandet om livsmedel.

I somras var situationen verkligen akut på många olika sätt. Men läget är fortsatt kritiskt för många, och i dag finns en stor oro för hur det ska gå det här året. De eventuella foderreserver som fanns under förra året är nu på många håll borta. De är uttömda, och därför vet man inte riktigt hur det ska gå när det gäller foder till djuren och kanske också när det gäller vattenförsörjningen som har varit ett problem på många håll.

Vi har från Centerpartiets sida gjort så mycket vi kan för att ge förslag på akutstöd och olika åtgärder, och nu har vi också gjort det i vårändringsbudgeten tillsammans med regeringspartierna.

Livsmedelsstrategin antogs i riksdagen förra året, och sedan gjorde regeringen en egen handlingsplan för att nå målen till 2030. Från Centerpartiets håll tycker vi att den handlingsplanen är alltför tunn, och därför har vi lagt närmare 90 egna förslag för att stärka upp hela livsmedelskedjan.

För att ta vara på Sveriges fulla potential som ett matland måste vi fokusera på att skapa en innovativ, hållbar och lönsam livsmedelskedja. Alla företag i hela kedjan, från lantbruk till besöksnäring, måste ha konkurrenskraftiga villkor. Utan starka och livskraftiga livsmedelsföretag kan visionen om en ökad livsmedelsproduktion aldrig nås.

Fru talman! I samband med att livsmedelsstrategin antogs har miljö- och jordbruksutskottet engagerat sig och lämnat ett antal tillkännagivanden. Det har handlat om att byråkrati och handläggningstider ska minska och om att man ska ha goda företagsvillkor. Det har handlat om ett främjandeuppdrag till våra olika myndigheter som Livsmedelsverket, Naturvårdsverket, Jordbruksverket, Kemikalieinspektionen och Skatteverket – ja, det finns många olika myndigheter som våra lantbruksföretag och livsmedelsproducerande företag är oerhört beroende av.

En annan fråga diskuteras i en del motioner här i dag, och den handlar om hur försäljningen av viltkött ska förenklas. Där finns också ett tillkännagivande. Det ska också vara lättare för konsumenter att göra hållbara och medvetna val. Det femte tillkännagivandet handlar om att svensk livsmedelsproduktion ska utgå från konsumenternas efterfrågan och inte från att vi i politiken sätter olika mål för olika produktionsformer.

Fru talman! Vi står nu inför ett utmanande år på många sätt. Vi ska välja vilka EU-parlamentarikar som ska få vårt förtroende under de kommande fem åren. Det är viktigt att kunna omsätta politiken i praktisk handling i Bryssel.

En av de viktigaste framtidsfrågorna är vårt klimat. Det kallas ibland för en ödesfråga, och det stämmer ju faktiskt. Effekterna av klimatförändringarna drabbar hela mänskligheten – alla människor runt hela vår jord. Torka, översvämningar och hunger gör att människor måste lämna sitt hem.

Klimatet kan räddas, och det är inte för sent. Men det kräver en djärv och offensiv klimatpolitik. Klimatet kan inte räddas genom att stoppa tillväxten och blicka bakåt. Det är inte genom att förkasta allt det goda som människors uppfinningsrikedom och tillväxten gett oss som vi minskar utsläppen. Det är tvärtom det, alltså den gröna tillväxten som vi kan skapa och människans innovationsförmåga, som är en del av grunden i att klara klimatomställningen. Vi ska vara pådrivande i det internationella arbetet, inte minst inom EU.

Fru talman! Tillgången till oändligt med rent dricksvatten har länge varit en självklarhet i Sverige. När jag var barn räckte det med semester i Norge för att man skulle få rådet att inte dricka vattnet i kranen för att man kunde bli sjuk i magen. I dag är det många länder vi kan besöka utan att behöva borsta tänderna med hjälp av vatten från en flaska. Men redan nu är det torrt i stora delar av vårt land. Det var faktiskt lite härligt att få ta på sig den gröna regnjackan i dag och känna att det kanske ändå blir ett väderomslag så att vi får det regn som våra marker längtar efter så oerhört mycket och som vi som brukare på olika sätt så väl behöver.

De senaste åren har många lantbruksföretag och stora delar av vårt land drabbats av vattenbrist sommartid. De två föregående somrarna har varit torra hemma i Skaraborg, och nu rapporteras det om låga grundvattennivåer. Mångas brunnar har sinat, och man har fått borra efter vatten på nytt. Vattenförsörjningen har inte varit tillräcklig vare sig till djur eller för bevattning av åkrar.

Tillgången till rent dricksvatten påverkas såklart av många olika faktorer, till exempel överutnyttjande, underinvestering i va-infrastruktur, förändrade flöden och nederbörd i klimatförändringarnas spår. Men i Sverige har vi faktiskt en ineffektiv användning av vårt dricksvatten genom att exempelvis spola våra toaletter med drickbart vatten. I framtiden kan vi ha andra lösningar för att minska vattenförbrukningen, men till dess behöver vi konsumenter uppmärksammas på den individuella vattenanvändningen för att också ha en möjlighet att påverka den.

För att säkerställa rent vatten i kranen behövs krafttag för att skydda tillgången till rent vatten. Med klimatförändringar och effekter som översvämningar ökar risken för jordskred och spridning av bakterier och förorenande ämnen.

Vatten är ett kommunalt ansvar och ska fortsätta vara så, men staten behöver göra mycket för att stötta kommunerna i deras arbete. Alla kommuner som inte redan gjort en plan för dricksvattenförsörjning där risker och hot både analyseras och hanteras bör få hjälp med det. Och eftersom tillgången till vatten inte följer kommungränserna bör den kommunala planeringen samordnas regionalt. Staten bör stödja både beredskap för akuta situationer och metoder för lokala och regionala vattenplaner. Det nationella ansvaret för vattenfrågor är i dag splittrat på flera myndigheter och behöver samordnas.

Fru talman! Vi står givetvis bakom alla våra reservationer, såväl de som handlar om offentlig upphandling och möjligheten att också upphandla närproducerat på ett betydligt effektivare sätt än i dag som den som handlar om revidering av miljöbalken för nya vattenbruksverksamheter där man kan se att det inte är så svårt att få förnyade tillstånd för vissa

verksamheter men att det är oerhört långa tillståndsprocesser för det innovativa och det nya. Det handlar också om tillgången till rent dricksvatten. För tids vinnande yrkar jag dock bifall endast till reservation nr 28.

(Applåder)

Anf. 193 MAGNUS OSCARSSON (KD):

Fru talman! Jag står naturligtvis bakom alla våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall till reservation 25.

I dag debatterar vi livsmedelspolitik. För nästan exakt två år sedan stod jag också här, och då diskuterade vi livsmedelsstrategin. Då fattade vi beslut om att vi skulle ha livsmedelsstrategin. Alla partier var i princip överens att det är viktigt att sluta avveckla jordbruket och i stället utveckla det. Visst är det gott att säga utveckla i stället för avveckla?

Punkter som vi lyfte fram specifikt var att lönsamheten skulle öka, konkurrenskraften skulle stärkas och självförsörjningen av livsmedel måste öka. Det är något som är fel i grunden när jordbrukare lägger ned sina jordbruksföretag för att lönsamheten är för dålig. Vi har ett fantastiskt land att producera livsmedel i. Ändå lägger varje vecka mellan fyra och fem mjölkbönder i Sverige ned sitt mjölkföretag.

Överallt i Europa ökar mjölkproduktionen, utom i ett enda land – just det, i Sverige. Här minskar den i stället.

Våra bönder får inte konkurrera på samma villkor som bönderna i EU. Vi har exempelvis mycket hög dieselskatt och en regelbörda som är gigantisk. I livsmedelsstrategin står det att regler och lagar ska förenklas. Det är oerhört viktigt. Men vad betyder det? Exempelvis har en mjölkbonde som samtidigt har spannmålsproduktion 900 regler att förhålla sig till. När ska bonden ha tid att vara bonde?

Vad har skett under två år? Det är intressant och spännande, fru talman. Om vi frågar bönderna om strategin skakar de på huvudena och säger att de märker absolut ingenting. De märker inte av någonting på gårdsnivå. Det duger inte, mina vänner.

Vår självförsörjning av livsmedel är på under 50 procent. Varannan tugga av maten vi äter kommer inte från Sverige. Det är oerhört allvarligt. Vi kan alltså inte försörja våra egna invånare vid en kris eller krigssituation.

Vårt grannland i öster, Finland, är ett lysande exempel på ett EU-land som har en helt annan beredskap. I tolv månader klarar de att försörja sina invånare med livsmedel. I Sverige kommer vi i bästa fall upp i tolv dagar.

Har det blivit bättre nu, efter att vi har antagit livsmedelsstrategin? Nej, tyvärr inte. Livsmedelsförsörjningen fortsätter att sjunka. Det duger inte, mina vänner.

En fråga som vi kristdemokrater vill lyfta fram är offentlig upphandling. Det är något som är galet där. Vi som land har bland de tuffaste djurskyddslagarna i världen, men när kommuner och regioner köper in mat kan den komma från praktiskt taget vilket land som helst och ha producerats på ett sätt som våra egna lagar förbjuder. Det är en förfärlig dubbelmoral. Det måste bli en förändring.

Även på det här området är Finland ett lysande exempel. Där beslöt regeringen att samma krav som ställs på landets bönder ska ställas vid upphandling av utländska livsmedel.

Några kommuner i Sverige som jag vill lyfta fram som goda exempel ligger i Östergötland – kan ni tänka er. Det är Vadstena, Ydre och min hemkommun Ödeshög. Dessa kommuner ställer krav vid upphandling. I exempelvis Ödeshög kommer 99 procent av köttet som serveras i skolan, barnomsorgen och äldreomsorgen från Sverige.

Fru talman! Vildsvinen förstör för jordbruket till en kostnad av 1,5 miljarder kronor. De varma vintrarna och god tillgång på mat gör att vildsvinsstammarna ökar med raketfart. Många av oss här i kammaren nu har säkert sett vilken enorm skada vildsvinen gör på både åkrar och hagmarker. Utöver det har vi 3 000 trafikolyckor och många förstörda trädgårdar.

Det måste helt enkelt skjutas fler vildsvin i Sverige. Förra året sköts 112 000 vildsvin. Det är för få. Dubbelt så många skulle behöva skjutas för att få någorlunda bukt med stammen.

Här behövs ett batteri av åtgärder. Ett förslag är förenkling av försäljning av vildsvinskött i Sverige. Det fungerar i Tyskland. Där skjuter man ungefär 600 000 vildsvin om året. Jägarna säljer köttet till butiker och restauranger efter att de har fått utbildning och efter att köttet trikinestats.

Om EU-landet Tyskland kan göra på det sättet borde väl även Sverige kunna göra det, fru talman.

(Applåder)

Anf. 194 MALIN LARSSON (S):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet i sin helhet.

Föregående mandatperiod togs under Socialdemokraternas ledning en långsiktig livsmedelsstrategi för ökad svensk matproduktion fram i bred samverkan. Detta saknade vi tidigare. Sverige har nu en sådan, vars mål samtliga partier står bakom. Strategins främsta syfte är att skapa en konkurrenskraftig och lönsam livsmedelskedja som bidrar till ökad sysselsättning och tillväxt och där hela kedjan är inkluderad, från primärproduktion till konsument.

En del i det fortsatta arbetet för ökad produktion, konkurrenskraft och lönsamhet är främjandet av en ökad export. Regeringen har gjort flera satsningar för att utveckla och stärka den svenska livsmedelsexporten och marknadsföra svensk mat.

Genom arbetet med handlingsplanen för livsmedelsstrategin från år 2020 och framåt kan vi stärka svensk livsmedelsproduktion, hela vägen från jord och hav till bord. En bärande del i genomförandet är att politik, myndigheter, akademi och bransch krokar arm och gemensamt tar oss an de möjligheter som finns för att nå de uppsatta målen i strategin. Det ska fungera i alltifrån primärproduktion till att vi har en export där vi når ut med våra svenska produkter på nya marknader.

Svensk livsmedelsproduktion är helt avgörande för jobb och tillväxt på landsbygden. Därför har Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet i januariavtalet kommit överens om ett kraftfullt bondepaket. Det kommer att genomföras för att stärka likviditeten och konkurrenskraften inom det svenska jordbruket och livsmedelsproduktionen.

Men för att svenska bönder ska kunna konkurrera behövs ett starkt samhälle. Fusk och felmärkning av mat ska stävjas. Vi vill ha höga krav på maten vi ger våra barn i skolan och äldre i äldreomsorgen. Det ska vara lätt för oss konsumenter att vara aktiva och välja rätt. Informationen om

matens innehåll, näringsvärde, miljöpåverkan och ursprung måste förbättras och utökas.

Runt om i landet har det också arbetats fram regionala livsmedelsstrategier på lokal nivå. Det är strategier som utifrån egna regionala förutsättningar och behov ska kunna bidra till en konkurrenskraftig livsmedelskedja. Många producenter av lokala livsmedel ute i vår vackra landsbygd kopplar också samman sin produktion med besöksnäring. Det är i allt från primärproduktionen till förädlingsindustrierna ute i vårt avlånga land som det konkreta arbetet görs, så att målen i den nationella livsmedelsstrategin kan nås.

Fru talman! I april hade jag förmånen att på hemmaplan, i Stöde i Västernorrlands län, möta tre unga lantbrukare. De visade och berättade om sina gårdar med djur och växtodlingar. Det var tre unga lantbrukare som tillsammans med sina familjer har satsat och nu investerar i ett bondeliv i Norrland. Det om något visar att vi är på rätt väg, att de gröna näringarna är en framtidsbransch och att hela landet kan växa.

Tillsammans pratade vi om många viktiga frågor. En fråga som de lyfte upp var ursprungsmärkning av kött. De unga lantbrukarna är och ska vara stolta över de livsmedel som de producerar. Det är kött och mjölk som kommer från djur som har haft ett mycket gott liv i den norrländska myllan. De livsmedel de producerar är av hög kvalitet. De har god djurhållning och låg antibiotikaanvändning, precis som det ska vara och oftast är när det gäller de svenska livsmedlen.

Hos våra svenska konsumenter finns i dag ett stort intresse för livsmedel och var de kommer från. Sedan länge kan jag som konsument enkelt se var köttet jag köper i affären kommer från. Men om jag går på restaurang är det som att köpa grisen i säcken. Vi vill att det ska vara lika lätt att välja på restaurangen som i affären. Bra och tydlig information är en förutsättning för att jag som konsument ska kunna göra medvetna och hållbara val.

För att stärka och öka konkurrenskraften inom det svenska jordbruket finns detta med i januariavtalet. Ett uppdrag gavs till Livsmedelsverket redan under den tidigare socialdemokratiska regeringen, och vi ser fram emot en proposition nästa vår för att vi ska kunna införa ursprungsmärkning av kött och fisk på restauranger och i storkök.

Vi vill att svensk livsmedelsproduktion ska öka. Den ger jobb på landsbygden samtidigt som den stärker hållbar utveckling och producerar mat av bra kvalitet med höga miljö- och djurskyddskrav.

För att klara framtidens livsmedelsförsörjning för en växande befolkning och för att den ska kunna ske inom de planetära gränserna behöver vi också växla upp vårt arbete för att minska matsvinnet. Globalt slängs ungefär en tredjedel av all mat som produceras. Det är ett oerhört slöseri med resurser. En av de största miljöinsatser som vi kan göra är faktiskt att bättra ta till vara de befintliga resurser som vi har.

Matsvinn uppkommer i de olika leden i livsmedelskedjan – hos odlare, leverantörer, butiker, restauranger och storkök samt i våra egna hem. Mycket av svinnet uppstår för att de olika länkarna i kedjan helt enkelt inte kommunicerar tillräckligt och inte har gemensamma mål. Men i enlighet med livsmedelsstrategin finns det nu en handlingsplan på plats för att minska matsvinnet. Åtgärderna rör bland annat datummärkning, kylkedjan och hållbarhetstiden.

En annan resurs som många här har nämnt och som vi måste ta till vara bättre är viltet som finns i våra skogar. Vildsvinen orsakar ofta stora problem för lantbrukarna, men de skulle också kunna vara en tillgång i stället för bara ett problem. Om det blir enklare för våra jägare att sälja sitt viltkött blir det också attraktivare att jaga. Då minskar stammen och problemen för våra bönder. Regeringens mål är att vi ska ha en säker, välfungerande och effektiv hantering av vildsvinskött. Vi ser fram emot i höst då Livsmedelsverket ska lämna förslag på hur större mängder vildsvinskött ska kunna nå marknaden utan att livsmedelssäkerheten minskar.

Fru talman! Vi har påbörjat resan att öka självförsörjningsgraden. Livsmedelsproduktionen ska ges förutsättningar att öka i hela landet, samtidigt som relevanta nationella miljömål och de globala målen för hållbar utveckling nås. Vi ser framöver en innovativ och hållbar livsmedelsproduktion som är digital, flexibel, resurseffektiv och miljöanpassad.

Utifrån de klimatförändringar som jordbruket har drabbats av de senaste åren måste vi räkna med att vi kan komma att drabbas av liknande kriser framöver. Därför är det viktigt att vi fortsätter arbetet med att stärka vårt svenska jordbruk på lång sikt. Klimatomställningen ska inte bli ett tungt ok för våra bönder och övriga i livsmedelskedjan att bära utan en möjlighet. Den ska också bli en möjlighet för oss konsumenter för att vi ska kunna lägga svenska grönsaker och svenskt lokalproducerat kött på grillen i sommar.

(Applåder)

Anf. 195 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Fru talman! Först och främst vill jag säga att det gläder mig att Socialdemokraterna talar så här gott om landsbygden, om livsmedelsproduktion och om småföretagare. Det är jättebra. Det har verkligen inte alltid låtit så.

Fru talman! Den bild som ledamoten Malin Larsson målar upp här är jättebra. Det är en bra bild av svensk livsmedelsproduktion. Det är sanningar, och jag gillar det.

Faktum kvarstår sedan att många av de saker som rabblas upp i anförandet förmodligen kommer att leda till lite fördyringar och lite mer regelkrångel. Det gör att det återigen frestar på lönsamheten. Jag tänker mer konkret nu.

Precis som tidigare talare har sagt här är det två år sedan livsmedelsstrategin kom. Jag tror att bönderna inte har upplevt den. De tycker inte att den påverkar dem så mycket.

Till syvende och sist kommer det ned till om den enskilde lantbrukaren ska kunna öka sin produktion eller få en ökad lönsamhet. I min värld vill en företagare som vill få en ökad lönsamhet ha minskat regelkrångel, minskad administration, minskade skatter, långsiktiga spelregler och kanske en stärkt äganderätt. Hur tänker sig Socialdemokraterna att detta ska uppfyllas? Hur ska vi nå målen i livsmedelsstrategin om vi inte gör det bättre för den enskilda lantbrukaren? Vi kan måla upp visionerna om att vi ska öka självförsörjningsgraden och den vackra bilden av den svenska bonden. Men konkret måste det vidtas åtgärder för företagaren. Hur ska han leva?

Anf. 196 MALIN LARSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tackar John Widegren för frågorna. När det gäller regelkrångel och konkreta åtgärder är min bild att det finns en fantastiskt stor

uppskattning av det arbete som den socialdemokratiska regeringen påbörjade förra mandatperioden, och man lyckades få fram en gemensam livsmedelsstrategi. Den är mycket uppskattad. Två år är inte en jättelång tid. Men vi ser redan resultat där ute.

De tre unga lantbrukare som jag träffade på två olika gårdar vågar satsa nu. De ser en framtid i denna bransch tack vare att det nu finns stöd och möjligheter, även i Norrland där odlingsmöjligheterna inte är lika goda. Jag ser därför mycket positivt på framtiden. Jag ser redan nu att det har skett goda förändringar. Sedan behöver det ske mer. Det är vi helt överens om, precis som vi är överens om ganska mycket i våra anföranden.

Även vår landsbygdsminister Jennie Nilsson har sagt att den nya handlingsplanen ska bli vass och vara så träffsäker som möjligt. Hon lyfter också fram samarbetet. Det är det som är grunden, alltså att vi tillsammans – från politiken, branschen och näringarna – hjälps åt. Där krävs det dialoger och att vi lyssnar på varandra och försöker hjälpas åt för att få fram så bra förslag som möjligt.

Anf. 197 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Fru talman! Jag tackar Malin Larsson för svaret.

Det är klart att vi behöver ha en övergripande bild och samarbete mellan näringar, politik och offentlig sektor – alltihop – för att vi ska kunna komma framåt med livsmedelsstrategin.

Många lantbrukare vågar satsa nu bland annat för att vi säger att vi har antagit en livsmedelsstrategi, och många har förhoppningar om att det kommer att bli bättre. Räntorna är fortfarande mycket låga, och det går bra att låna pengar för sin verksamhet. Men när räntorna börja gå upp under de närmaste åren kommer det att tumma på lönsamheten, och det blir tuffare. Då är det oerhört viktigt att denna livsmedelsstrategi är igång, att den verkligen bär frukt och att den inte bara blir ett papper som vi svänger oss med i politiken och säger: Nu har vi antagit en strategi. Nu höjer vi vår försörjningsgrad och ökar lönsamheten.

Vi landar återigen i att det är den enskilda lantbrukaren som måste ha en god lönsamhet. Annars kommer han inte att fortsätta med detta. En god lönsamhet får han tack vare politiska spelregler men även tack vare en efterfrågan från konsumenterna som behöver vara upplysta, och svenska konsumenter blir mer och mer upplysta. Lönsamhet får han dessutom genom att han får rätt kompetensförsörjning. Där ser vi att det blir ett stort problem under de närmaste åren. Det fattas åtskilliga tusen människor till svensk livsmedelsproduktion och svenskt lantbruk.

Fru talman! Jag ställer samma fråga återigen till ledamoten Malin Larsson: Kommer dessa åtgärder och den åtgärdsplan som byggs upp med anledning av livsmedelsstrategin att kunna leda till ökad livsmedelsproduktion?

Anf. 198 MALIN LARSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tackar återigen John Widegren. Jag tyckte att jag svarade lite grann. Men jag kan bolla tillbaka till John Widegren. Ni hade makten före oss och satt i regeringsställning. Men då togs det inte fram någon livsmedelsstrategi som det kunde fattas beslut om. Den socialdemokratiskt ledda regeringen pratade faktiskt inte bara utan handlade också. Det kommer vi att fortsätta göra, det kan jag lova dig.

Precis som du var inne på gäller det att vi konsumenter köper svensk mat men också att vi lyckas exportera mer av våra fantastiska produkter som bönderna och livsmedelsföretagen producerar här i Sverige. (Applåder)

Prot. 2018/19:84

2 maj

Livsmedelspolitik

Anf. 199 TINA ACKETOFT (L):

Fru talman! Vi verkar ha en ganska stor samsyn i dessa frågor inom gruppen. Det tror jag har att göra med en lång och god tradition.

Den liberala hållningen när det gäller livsmedelspolitik kan enklast sammanfattas så här: Du ska känna dig trygg med maten du äter, och du ska kunna lita på att märkningar och kontroller stämmer. Matfusket ska bekämpas. Det behövs ett hållbart kretslopp där näring går från jord till bord och sedan tillbaka till jorden. GMO eller bioteknik kan bidra till bättre skördar och näringsinnehåll.

Där hade jag egentligen kunnat avsluta mitt anförande, fru talman, men jag fortsätter ändå. Vad vi äter spelar nämligen stor roll för hur vi mår, och hur vår mat och våra livsmedel produceras spelar stor roll för klimatet och miljön. Allt fler av oss inser detta och väljer numera aktivt mat som både är mer hälsosam och har mindre klimatpåverkan.

Ska vi som konsumenter kunna göra kloka val måste vi kunna lita på innehållsdeklarationer och märkningar, och därför har Liberalerna länge drivit på för att det ska gå att spåra livsmedel hela vägen – även på restauranger. Jag är glad att en av punkterna i januariavtalet mellan regeringen, Centerpartiet och Liberalerna är att ursprungsmärkning av kött och fisk på restauranger ska införas så att man även i Sverige snart kan få veta vad man stoppar i sig när man går ut och äter.

Även om det är viktigt med märkning och valmöjligheter är det dock på sin plats att påpeka att man ibland bör fråga sig själv om det är realistiskt och rimligt att kycklingen i frysdisken kostar 42 kronor kilot. Kanske borde vi se till att maten får lov att kosta lite mer och att bonden får lite mer i avkastning.

Som det mest EU-vänliga partiet vill vi att EU:s veterinärmyndighet ska utvecklas till ett matens och märkningens FBI som gör täta kontroller av livsmedelssäkerhet och livsmedelsinformation i hela EU. På det sättet kanske den senaste köttkatastrofen, där skolbarn serverades polskt kött med bölder, hade kunnat undvikas. EU har en stark och stor roll att fylla här. Marknadsdriven märkning och certifiering av varor är bra, och vi liberaler är öppna för att införa en obligatorisk klimatmärkning när det till exempel gäller visst kött. Vi ser också gärna att fler restauranger använder sig av klimatmärkning. Det ska vara lätt att välja rätt som konsument.

Den lokala inspektionen har också en viktig funktion när det gäller livsmedelskvaliteten, men tyvärr är inte kompetensen eller resurserna alltid tillfyllest i hela landet och i alla landets kommuner. Vi välkomnar därför att Livsmedelsverket arbetar med kompetenshöjande åtgärder inom just livsmedelskontrollen och att man också har fokus på likvärdighet och effektiv användning av resurser och kompetens. Det förslag om kommunal samverkan i livsmedelskontrollen och efterhandsdebetering som bereds för tillfället är några steg i rätt riktning för ett ändamålsenligt, effektivt och likvärdigt system. Det är mycket viktigt även för livsmedelsproducenternas förtroende för kontrollen och för de avgifter som är förknippade med den.

Fru talman! Svensk mat är klimatsmart och produceras med god djur- omsorg och miljöhänsyn. Det är en konkurrensfördel som måste värnas, och som vi kom fram till redan i förra veckans debatt om djurskydd leder ett bra djurskydd till att mindre antibiotika används. Det är viktigt såväl för djuren som för konsumenterna och för folkhälsan.

Liberalerna drev på för en svensk livsmedelsstrategi, och nu finns strate- gin. Vi är dock fortsatt kritiska till regeringens statliga produktionsmål, som slår fast hur mycket av jordbruksmarken som ska vara ekologisk. Det andas planekonomi, och mot planekonomi är liberaler allergiska; vi vill hellre se marknadsekonomi där. Vissa pekar på att ekologisk odling måste främjas för hälsans, miljöns och klimatets skull. Andra menar att konven- tionellt jordbruk är effektivare och klimatsmartare när det gäller att produ- cera mycket mat, vilket behövs för att mätta jordens befolkning. Libera- lerna ser som sagt gärna ekologisk mat i butiken och på våra bord, men vi vill att konsumenterna ska styra efterfrågan – inte politiskt satta mål.

Riktigt klimatsmart är ju viltköttet, fru talman. Riksdagen har i sam- band med behandlingen av livsmedelsstrategin riktat ett tillkännagivande till regeringen om att möjligheten till avsättning av svenskt viltkött måste förbättras. Vi behöver en säker och effektiv hantering av till exempel vild- svinskött och ser därför fram emot Livsmedelsverkets kommande analys och förslag på förenklade förfaranden för att konsumenter faktiskt ska kunna köpa vildsvinskött ute på marknaden.

Ett av de allra enklaste sätten att minska utsläppen och rädda klimatet är dock att vi äter upp mer av det vi producerar och köper i stället för att slänga det. Här behövs såväl forskning och utveckling som en allmän ut- bildningssatsning, skulle jag vilja påstå. Nya digitala datummärkningar på förpackningar håller för närvarande på att testas, och branschen har tagit initiativ till egna kompletterande åtgärder med märkningar som kan upp- märksamma konsumenterna på att livsmedel kan konsumeras även efter bästföredatum.

Fru talman! Det heter ”livsmedel” av goda skäl, och Sverige ligger bra till. Det finns dock arbete kvar att göra för att vi ska kunna känna oss helt trygga och för att vi som konsumenter ska kunna göra upplysta val. Jag tycker att detta betänkande tar oss en bit på vägen dit.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 200 MARIA GARDFJELL (MP):

Fru talman! Fler och fler känner till REKO, som står för ”rejäl kon- sumtion”. Ordet ”reko” betyder också sjyst, trevligt och rättvist.

På REKO-ringen i Uppsala i kväll, vilket jag missade, var det 36 pro- ducenter som levererade lokalproducerad mat till konsumenter som hade beställt på nätet. Det stora intresset för lokal mat, mathantverk och ekolo- gisk produktion ökar enormt. Mötet mellan konsumenter och producenter är oerhört värdefullt. Många talar nu om relationsmat – den riktigt goda maten.

På REKO-ringen görs alla affärer upp i förväg, vilket gör att det inte finns några hinder för de små, nystartade producenterna att vara med och sälja sina produkter. Det är oerhört viktigt. Hushållningssällskapet har fått Jordbruksverkets uppdrag att underlätta etableringen av REKO-ringar i

Sverige, och jag vill nämna att en ny REKO-ring startades i Enköping i Uppsala län den här veckan. Grattis till det, Enköping!

Matpolitiken, som jag skulle vilja kalla den, är extra het nu när det snart är EU-val. Jag hoppas verkligen att matfrågorna och jordbrukspolitiken får den stora uppmärksamhet som de förtjänar inför EU-valet. Två matfrågor är extra viktiga.

För det första måste EU ta fram en gemensam strategi, med bindande krav, för hur matsvinnet ska minska i hela EU. Matsvinn är ett enormt slöseri – en tredjedel av den mat som produceras blir svinn, vilket naturligtvis är problematiskt inte bara för att vi slösar med ekonomiska resurser utan framför allt för att det är ett slöseri med klimatet.

För det andra – och detta är särskilt viktigt – måste missbruket av antibiotika inom djurhållningen i EU upphöra. Vi i Miljöpartiet tycker att medlemsländerna inom EU måste få rätt att införa antibiotikaskatt på kött så att kött som produceras med stora mängder antibiotika kan straffas ut från marknaden.

Jag läste nyligen en framtidsrapport från Ica som heter *Klyftor, stress och bakterier*. Det är en fantastisk titel på en framtidsrapport. Där beskrivs antibiotikaresistens som ett av de tre eller fyra mest allvarliga hoten mot den globala folkhälsan. Björn Olsen, som är professor i infektionssjukdomar vid Institutionen för medicinska vetenskaper vid Uppsala universitet, säger i rapporten att han aldrig tidigare kunnat föreställa sig den nivå av resistens som råder redan 2019. ”I framtiden kommer vi i Sverige att dö av lunginflammationer. Det får vi räkna med. ... Idag dör det globalt fler människor på grund av antibiotikaresistenta bakterier än malaria och hiv tillsammans”, säger han.

Resistensen går inte att stoppa, men den går att motverka kraftfullt. De enligt rapporten mest effektiva åtgärderna är

1. att minska köttkonsumtionen och välja lokalproducerat ekologiskt kött som bidrar till färre transporter, öppna landskap och en biologisk mångfald
2. att sjukvården blir mer restriktiv med att skriva ut antibiotika
3. att samhället miljöcertifierar produkter med antibiotika, eftersom preparaten är biologiskt aktiva långt efter att de lämnar människokroppen.

Sverige brukar hamna topp tre i världen när det gäller minst antibiotikaanvändning inom jordbruket, vilket ju är fantastiskt positivt. Någonting som är ännu mer positivt är att det Kravcertifierade svenska jordbruket har ännu mer restriktiva regler för antibiotikaanvändningen än det konventionella svenska jordbruket. Troligtvis är det Kravcertifierade jordbruket det mest reglerade i världen när det gäller antibiotika. Detta är oerhört positivt.

När vi talar om konsumtion finns det all anledning att se till den offentliga upphandlingen. Miljöpartiet tycker att djurskyddskrav ska ställas vid offentlig upphandling, och det finns inget hinder för att ställa krav på att svensk djurskyddslag uppfylls. Som kommunpolitiker gjorde jag det redan 2010 i Uppsala kommun, där vi tog bindande beslut och där 100 procent av köttet är av svenskt ursprung.

Det är inte så häpnadsväckande att Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna i sin gemensamma reservation, som de har yrkat bifall till här, förespråkar att svensk djurskyddslag ska vara grunden för offentlig upphandling. Det som är underligt är att de inte känner till att det inte finns något hinder för det i dag. Regeringen tog redan 2018 initiativ till ett obligatorium och arbetar även fortsättningsvis för det. Jag antar att vi har en stor enighet om detta i denna kammare.

Det som är riktigt märkligt med KD och SD och deras reservation nr 4 är att det bara är en vecka sedan de röstade för ett tillkännagivande här i riksdagen om att avskaffa förprovning av djurstallar – den enligt veterinärer och djurskyddsexperter förmodligen viktigaste regeln för att svenskt jordbruk ska kunna hålla friska djur och hålla antibiotikaanvändningen på en låg nivå.

Ska vi motverka antibiotikaresistensen vill jag lägga till en punkt på listan i Icas rapport: Behåll förprovningen av djurstallar! Stärk djurskyddslagen! Det som det ekologiska lantbruket klarar av i dag kan det konventionella lantbruket lära sig av.

FN:s mat- och jordbruksorganisation FAO har kommit med en ny rapport som visar att dagens sätt att odla mat inte är uthålligt för vare sig hälsan eller miljön. Business as usual fungerar inte.

Rapporten heter *The future of food and agriculture – Alternative pathways to 2050*. Den visar bland annat att ekologiskt jordbruk är viktigt när omställningen till ett mer hållbart livsmedels- och jordbrukssystem behöver göras. En nyckelfaktor enligt rapporten är att ekologiskt jordbruk inte är beroende av konstgödsel.

Det har under vintern förts en debatt i medierna om klimat och mat som jag tycker har varit konstig. Ekologiskt har framställts som sämre. Jag vill i alla fall framhålla att Krav och Kravmärkningen verkligen ligger i framkant.

Krav har adderat ett antal klimatmål till Kravreglerna. Ekolantbrukare och certifierade företag använder förnybar el även om inte hela företaget är Kravmärkt. Mulljordar är inte tillåtna att odlas på i Kravjordbruket. Fodret odlas huvudsakligen på den egna gården, och därför är transporter minimala. Det finns krav på gödselplan för att hushålla med växtnäring, och ingen användning av handelsgödsel eller kemiska bekämpningsmedel tillåts. Bränsleåtgången är också begränsad vid Kravmärkt fiske.

Det är viktigt att slå fast att det självklart är konsumenterna som styr efterfrågan även på ekologisk mat. Men efterfrågan har varit stark, och lantbruket har inte kunnat svara upp mot den. Det är därför målen behövs.

Jag vill också nämna en positiv nyhet från januariavtalet om att ursprungsmärkning kommer att införas på restauranger.

Fru talman! En fråga som jag tycker har kommit i skymundan i debatten är att maten till våra äldre måste prioriteras högre. Livsmedelsverkets generella råd om äldreomsorgens måltider är faktiskt väldigt bra. Problemet är att det är för få kommuner och företag inom äldreomsorgen som följer dem. Det handlar om god, nylagad mat som ökar aptiten och minskar risken för undernäring och om trevlig måltidsmiljö, samvaro och smaker som stimulerar minnet. Mycket kan göras bättre.

Fru talman! Vatten är vårt viktigaste livsmedel. Det ska vi ha en debatt om alldeles strax, så jag avslutar här!
(Applåder)

Prot. 2018/19:84

2 maj

Livsmedelspolitik

Anf. 201 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Fru talman! Maria Gardfjell gick på hårt för den ekologiska odlingen och Kravproduktionen i sitt anförande och smutskastade egentligen den konventionella produktionen en hel del, skulle jag säga. Jag finner det väldigt märkligt. Man lyfter fram viss forskning som pekar på att ekologiskt är bättre, men jag skulle säga att merparten av den forskning som kommer i dag säger att det inte är bättre med den ekologiska produktionen.

Förmodligen behöver vi hitta någon form av gyllene medelväg för framtiden. Jag säger inte att användning av konstgödsel och bekämpningsmedel är det bästa, men vi producerar mer mat på det sättet. När Livsmedelsverket gör sina kontroller på växtskyddsmedelsrester hittar man inga svenskproducerade livsmedel över gränsvärdena, så växtskyddsmedlen ser jag inte som ett problem.

Framställningen av konstgödsel blir mer och mer klimatanpassad, vilket också är jätteviktigt. Vi har ju höjt våra skördar oerhört mycket sedan vi införde konstgödsel.

Vad gäller djurskydd och djurhälsa är det så att konventionella djur mår minst lika bra som ekologiska. Vi använder inte mer antibiotika i den konventionella produktionen.

Svenska bönder bestämde för länge sedan att vi i Sverige skulle anpassa våra system efter djuren, medan övriga Europa fortfarande försöker anpassa djuren efter systemen. Det gör att vi har ett försprång, men nu börjar Europa komma i kapp. De ser på den svenska modellen.

Jag skulle snarare säga att vi talar om både konventionell och ekologisk produktion, och vi ska välja det svenska. Då har vi gjort mycket.
(Applåder)

Anf. 202 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru talman! Tack, John Widegren, för frågan!

Jag är definitivt inte någon som säger att allt jordbruk över en natt skulle behöva bli ekologiskt. Jag vill verkligen framhålla att det finns goda exempel både i det ekologiska och i det konventionella jordbruket.

Men det som är viktigt att komma ihåg, med tanke på de frågor som John Widegren ställde, är att man om man tittar på den samlade forskning som finns där dessa produktionssystem jämförs ser väldigt lite som pekar på att ekologiskt skulle vara sämre ur miljö- och klimatsynpunkt. Det finns knappast något.

Den rapport från FAO som jag hänvisade till är väldigt läsvärd, för den visar verkligen att business as usual – alltså det konventionella jordbruket som det är utvecklat i dag – inte är någon väg framåt. Det måste verkligen förändras, både för att klara klimatmålen och för att klara överlevnaden och matresurserna i världen.

När man talar om att jordbruket måste producera en tillräcklig mängd mat tycker jag att det är en väldigt viktig fråga att lyfta upp. Det framhålls ofta att det i konventionellt jordbruk produceras mer per ytenhet. Men det är ju också så att vi behöver använda den jordbruksmark vi har i Sverige –

mycket håller på att växa igen – så det kanske inte är per ytenhet som är det bästa måttet på produktion i Sverige och på svenska produkter.

Allt svenskt jordbruk producerar mycket mindre per ytenhet än vad man producerar i Tyskland, Nederländerna eller Frankrike, så med det argumentet skulle man inte vilja ha något svenskt jordbruk alls. Det kan inte jag ställa upp på.

Anf. 203 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Fru talman! Tack för svaret, Maria Gardfjell!

Svenska bönder levererar i princip världens högsta skördar, jämte de länder som räknades upp här, så vi är duktiga på att odla. Men det är ju på de bra odlingsjordarna. Av 2 ½ miljon hektar åkermark i Sverige är det 1 miljon hektar som i princip inte går att producera spannmål på. På dessa marker kan vi producera gräs, som kan fungera som djurfoder eller eventuellt användas för biogasproduktion.

Jag tror inte heller att vi bara kan fortsätta med business as usual. Vi kommer att behöva hitta nya vägar, börja använda biodrivmedel och minska användningen av växtskyddsmedel, såklart, och det gör konventionella odlare i dag. Det är många som i dag kör med radhacka där man förut har sprutat. Man hittar alltså redan gyllene medelvägar.

Det här är en siffra som jag har fått från LRF, så den får ni väl ta med en nypa salt, men vi ska de kommande 40 åren producera lika mycket mat som vi har producerat de senaste 8 000 åren, och det är ganska mycket. Och vi vet att jordens åkermark minskar med 5–6 miljoner hektar varje år. Vi är nere på under 0,2 hektar per människa på jorden som vi ändå ska lyckas försörja med mat.

Det här är viktiga frågor för att hålla produktionen uppe. Därför tycker jag att det är väldigt viktigt att inte enbart tänka ekologisk produktion i stället för konventionell. Om någon vill odla ekologiskt, låt det vara så och låt marknaden välja. Men den gyllene medelvägen är förmodligen den vi ska hitta. Därför får man inte måla in sig på enbart ekologiskt.

Anf. 204 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru talman! Det är självklart att vi för klimatets skull behöver klimatanpassa det svenska jordbruket. Det absolut viktigaste är att få ett jordbruk som blir oberoende av fossilbränsle. Det finns också med i januariavtalet.

Det är viktigt att vi ökar lönsamheten i det svenska jordbruket för gårdarna. Det är viktigt att vi anpassar produktionen efter konsumenternas efterfrågan. Det behövs mycket mer grönsaksodling i Sverige. Det behövs mycket mer växtbaserad odling överlag. Men det behövs också mer ekologiskt jordbruk, för efterfrågan på ekologisk mat är väldigt stor. Det finns också stora fördelar med det ekologiska jordbruket för den biologiska mångfalden och för att minska spridningen av bekämpningsmedel till vatten och vattendrag. Här ska vi ju snart debattera vattenfrågan.

Fru talman! Avslutningsvis måste jag ändå framhålla, när det gäller det som John Widegren tar upp, att om Sverige ska fortsätta att vara ett föredöme när det gäller djurskydd och djurhälsa kan vi inte avskaffa förprovingen av djurstallarna. Det skulle innebära den största risken för en ökad antibiotikaanvändning i svenskt jordbruk framöver. Det säger veterinä-

rerna, det säger djurskyddsexperterna och det sa faktiskt även LRF häromdagen, så jag tror att ni har fått bakläxa på det tillkännagivande som gavs i riksdagen förra veckan.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 7 maj.)

Prot. 2018/19:84

2 maj

Livsmedelspolitik

§ 20 Vattenvård

Vattenvård

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2018/19: MJU13

Vattenvård

föredrogs.

Anf. 205 BETTY MALMBERG (M):

Fru talman! Vi moderater står bakom samtliga våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall bara till reservation 6.

Den här debatten kommer att handla om vatten och framför allt vikten av att vårda vårt vatten. Vatten är ju, som vi tidigare har hört, vårt viktigaste livsmedel. Det håller vi med om helt och hållet.

Vad gör vi? Jo, vi förväntar oss ett rikligt flöde så fort vi vrider på kranen, och det gör vi ofta. I genomsnitt förbrukar faktiskt varje svensk 160 liter vatten per dag, varav 10 liter beräknas gå till matlagning. Vi förväntar oss också att vi ska kunna dricka vattnet direkt ur kranen utan att bli sjuka, samtidigt som det ska smaka gott. Men gott dricksvatten är också en förutsättning för att livsmedelsindustrin ska fungera, inte minst för bryggerier där vattnets kvalitet kan ha stor betydelse även för smaken.

Hur säkrar vi då att dricksvattnet motsvarar alla dessa förväntningar? Jo, framför allt genom att se till att vattenverken kan motsvara höga krav på rening. Men i dagsläget hyser allt fler oro för att läkemedelssubstanser och mikroplaster kan följa med ända in i köket. Och det gör de, även om det är i ytterst låga doser. Men problemet finns. Därför är det oerhört viktigt att reningsverken, som från början inte var byggda för att klara detta, framdeles utrustas med nya reningssteg.

Allianspartierna och Moderaterna har drivit frågan om att utveckla flera metoder för avancerad läkemedelsrening och gläds nu åt att alla partier i miljö- och jordbruksutskottet stöder detta. Samtidigt anser vi att mer behöver göras för att förhindra att läkemedel, flamskyddsmedel och näringsämnen över huvud taget hamnar i råvattnet. En uppmaning om detta riktades till regeringen redan förra året, men regeringen valde att inte lyssna. I årets betänkande upprepas kravet, och vi förväntar oss att det nu kommer att leda till verkstad, för det behöver vi.

Fru talman! Något som förvånar mig är regeringens bristande ansvarskänsla för den livsviktiga frågan om dricksvatten. Redan 2013 tillsatte alliansregeringen en utredning, Dricksvattenutredningen, som tre år senare lämnade sitt betänkande *En trygg dricksvattenförsörjning* som ännu inte nått riksdagens bord. Efter tre år fanns det alltså förvisso ett utarbetat förslag, men det gick hårt på pumpen hos Lagrådet. Jag kan inom parentes säga att det är ett antal av regeringens propositioner som gått den vägen, enligt ett betänkande från KU nyligen. Det här är naturligtvis inte bra, men

hur som helst har riksdagen därför ännu inte kunnat ta ställning till den livsviktiga frågan om säker dricksvattenförsörjning.

Det finns dessutom uppgifter om att regeringen bestämt sig för att inte ens gå vidare med propositionen, och detta i ett läge där nivåerna i grundvattenmagasinen inte har varit så låga sedan 70-talet och risken för oönskade substanser i vattnet aldrig har varit större. Det är oansvarigt och oförståeligt, inte minst med tanke på de konsekvenser som klimatförändringarna väntas få i form av exempelvis torka alternativt ökad nederbörd, varmare vatten och sämre råvatten.

En annan viktig fråga vars prioritet också är synlig i Moderaternas och Kristdemokraternas budget är vikten av ökat internationellt arbete. Också i denna fråga har miljö- och jordbruksutskottet enats om att uppmana regeringen att göra mer, bland annat genom ökat arbete i de två internationella sammanslutningarna Helcom och Oskar, som också spelar en viktig roll i samordningen av genomförandet av EU:s havsmiljödirektiv. Det är många som menar att just Helcom och Oskar har gett en hävstångseffekt för att få verkstad i det här viktiga arbetet och för att förbättra situationen i haven utanför Sveriges kuster.

Redan 2007 beslutade EU-ländernas miljöministrar och EU-kommissionen att inom ramen för Helcom fastställa en gemensam åtgärdsplan – den kallas för BSAP, Baltic Sea Action Plan – för Östersjön, Öresund och Kattegatt. Målet för planen är att nå en god ekologisk status till år 2021. Men en rapport som presenterades för två år sedan visade dessvärre att nästan 95 procent av Östersjöområdet fortfarande lider av övergödning. Det är framför allt länder som Polen som förorsakar stora problem.

Rapporten menar också att förhöjda nivåer av farliga ämnen är ett stort problem. Detta är absolut illavarslande. Därför är det viktigt att regeringen är fortsatt drivande i arbetet för en bättre havsmiljö i Östersjön inom ramen för Helcom. På samma sätt måste arbetet inom Oskar för att skydda miljön i Nordostatlanten intensifieras. Inom parentes sagt är de beslut som fattas inom Oskar juridiskt bindande – det visste inte jag själv – och måste implementeras i svensk lagstiftning.

Sverige har 16 miljökvalitetsmål. Av dem handlar tre om vatten. Det har nyligen gjorts en fördjupad utvärdering av dessa miljökvalitetsmål, och enligt Havs- och vattenmyndigheten, HaV, kommer vi inte att nå målet på något av dessa tre områden till 2020. Myndigheten säger förvisso att det finns positiva trender men menar att dagens åtgärdsstakt inte är tillräcklig. Man hävdar vidare att kvaliteten på de områden som ändå har fått ett skydd inte är tillräcklig och att uppföljningen är bristfällig. Därför propagender man för ökad långsiktighet och ökad internationell samverkan.

Det är återigen därför det är så viktigt med den uppmaning som miljö- och jordbruksutskottet har riktat till regeringen om att vi måste få ett större tryck på detta område.

Fru talman! Moderaterna vill satsa mer på forskning om havet, för något som oroar oss mycket är den ökade halten av koldioxid i atmosfären. När koldioxiden träffar havsvatten bildas kolsyra. Då blir haven surare, vilket får till följd att korallrev och andra marina organismer tar stryk och den biologiska mångfalden påverkas. Därför är det viktigt att ta itu med forskning på detta område, och det vill vi prioritera.

Fru talman! Till sist några ord om enskilda avlopp. I dag kan kommuner tvångsansluta enskilda fastighetsägare till kommunalt vatten och avlopp trots att denne redan har en fullt fungerande lösning. Givetvis måste de enskilda avloppen uppfylla gällande krav vad gäller miljö, hälsa och smittskydd, men att tvångsansluta enskilda som har väl fungerande avlopp är inte rimligt.

Så sent som i dag var det ett inslag i Stockolmsradion om en tvåbarnsmamma som har fått krav på sig att ansluta sitt hus till kommunalt va. Det skulle kosta henne 310 000 kronor att få en ledning fram till tomtgränsen och ytterligare 100 000 kronor för att få denna ledning in till huset – fastän hon i dag har en fungerande lösning. Det är inga småpengar, och det är totalt orimligt.

Jag har i min hand en pärm med namnunderskrifter. Jag har fått den av min kollega Edward Riedl, och jag kommer i nästa steg att lämna över den till miljöministern. Det är ett nätverk som kallar sig VA i Tiden, där enskilda fastighetsägare som berörs av dessa planerade tvångsanslutningar har samlat namnunderskrifter. På bara en månad har man fått ihop 712 stycken från hela Sverige. Det är bra med aktiva människor!

(Applåder)

Anf. 206 MARTIN KINNUNEN (SD):

Fru talman! Vi debatterar i dag vattenfrågor, och vatten, mer specifikt dricksvatten, är vårt absolut viktigaste livsmedel. Rent dricksvatten är en förutsättning för god hälsa, tillväxt och jobb, ja, för i princip varenda välfärdsindikator.

Globalt är utvecklingen god. Sedan 1990 har drickvattentillgångarna ökat med 20 procent. Fortfarande är det dock ett stort globalt problem eftersom omkring 2 miljarder människor i världen saknar tillgång till rent dricksvatten.

Fru talman! I Sverige ser situationen betydligt bättre ut. Vi har bra vattentillgång, bland annat genom alla våra sötvattenkällor. Det må vara svårt med grundvattnet ibland, men det beror inte på brist på grundvatten utan på att vi kanske inte är tillräckligt bra på att ta vara på det.

Vi har oerhört bra vattenrening, men den kan naturligtvis bli ännu bättre. Därför är det positivt att utskottet är enigt om att det ska göras mer för att få fram avancerad vattenrening för att komma till rätta med läkemedelsresterna.

När man kommer åt läkemedelsresterna kan man dessutom ytterligare förbättra upptaget av fosfor i reningssystemet eftersom fosfor fäster på de större partiklarna som nya avancerade reningsverk kan filtrera bort.

En annan fråga man också kan ställa sig är huruvida receptfria läkemedel som belastar vår miljö verkligen ska fortsätta att vara receptfria även om vi kan få till stånd bättre rening.

Fru talman! Det mest akuta problemet när det kommer till våra vatten är utan tvekan övergödningen av Östersjön. Sverige har under många år bedrivit ett aktivt arbete, och vi kan se att det faktiskt ger resultat. Nivåerna av kväveutsläpp har minskat betydligt. Vi är också i mål vad gäller näringsläckage till delar av Östersjön, även om det i den egentliga Östersjön fortfarande är oerhört problematiskt.

Det är dock nedslående att höra att vi trots decennier av arbete inte har lyckats alls vad gäller att begränsa fosforläckaget från jordbruket. Detta beror förmodligen på att man inte har identifierat rätt åtgärder. Det krävs mer av punktinsatser än vad vi har haft i dag.

Det finns mycket att göra, och därför är det glädjande att Miljömålsberedningen i detta nu arbetar med detta. Det ska bli intressant och spännande att se vad man kommer fram till.

Samtidigt som vi ska göra mer för att bekämpa näringsläckaget måste vi vara öppna med att det existerar målkonflikter. Man skulle ganska enkelt kunna minska näringsläckaget tillräckligt till Östersjön genom att lägga ned allt jordbruk och importera all mat. Men så ska vi naturligtvis inte göra, och därför måste alla åtgärder på detta område vara kompatibla med att öka svensk livsmedelsproduktion.

Här är det intressant att nämna vattendirektivet och hur det i dag implementeras. Om det av regeringen föreslagna åtgärdsprogrammet för att uppfylla vattendirektivet skulle genomföras fullt ut skulle det få långtgående konsekvenser för svensk livsmedelsproduktion. Sverige har valt en egen modell där direktivets alla mål och krav har fått status som miljökvalitetsnormer. Vattendirektivet är i grunden ett ganska rimligt åtgärdspaket, men det lägger en alldeles för stor ekonomisk börda på lantbruket, som kan tvingas ta avsevärda arealer åkermark ur produktion.

Sverigedemokraterna anser att åtgärdsprogrammets förslag till åtgärder ska präglas av kostnadseffektivitet och en balans mellan god vattenmiljö och ett hållbart och konkurrenskraftigt svenskt jord- och skogsbruk.

Av denna anledning yrkar jag bifall till vår reservation nr 3.

På samma sätt är det värt att nämna de människor som drabbas av myndigheters hårdare krav på tvångsanslutning till kommunala avlopp. Husägare som inte är välbeställda och vilkas hus inte direkt har Stockholmspriser drabbas ofta. Vi ska givetvis fortsätta arbetet med att täppa till näringsläckaget, men det måste kombineras med en politik som även inkluderar ett rättviseperspektiv. Av denna anledning kommer vi att rösta för reservation 10 i kammaren nästa vecka.

Vi lyfte upp dessa frågor vid flera tillfällen under föregående mandatperiod, och vi står givetvis för samma politik i dag.

Fru talman! Betydelsen av det regionala arbetet vad gäller vattenfrågorna kan inte på något sätt underskattas. Ska vi kunna återställa Östersjön är vi helt beroende av att exempelvis Polen och Ryssland arbetar mot samma mål. Ser man på bördefördelningen står dessa länder för 70 procent av de utsläpp som måste minskas, och man kan konstatera att dessa frågor inte står lika högt upp på agendan i Polen, Ryssland och en del andra Östersjöländer.

Därför är det viktigt att det regionala och internationella arbetet ges hög prioritet. Det behövs mer ekonomiska resurser och mer energi, och merparten av det som behöver göras för Östersjön måste faktiskt göras av andra länder. Så är det, men vi kan hjälpa dem.

(Applåder)

I detta anförande instämde Staffan Eklöf (SD).

Anf. 207 MAGNUS EK (C):

Fru talman! Jag vill börja med att säga att jag självklart står bakom alla Centerpartiets reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation nr 11.

Fru talman! Vi har här i kväll att debattera ett betänkande som berör mig som hör hemma i en skärgårdssocken lite särskilt – det ska jag erkänna – men som borde vara av stor vikt för oss alla. De förslag som här behandlas syftar alla på något vis till en mer framåtsyftande, välfungerande och effektiv miljöpolitik. De syftar till att värna våra hav, sjöar och vattendrag. Inte minst kretsar många av förslagen kring Östersjön och problematiken med övergödning och spridning och utsläpp av tungmetaller och miljögifter – gamla synder – och de nya utmaningar kring mikroplast som hotar den marina miljön och stora delar av de natur- och turismvärden som är viktiga för många människor och för stora delar av vårt land och faktiskt också för Sveriges ekonomi.

De värmer mig som miljöpolitiker, som centerpartist och som Grytsbo att se det genuina engagemang som tar sig uttryck i dessa förslag. Tyvärr, fru talman, har engagemanget ännu inte räckt till för att lösa de problem vi ser. Vattenfrågorna har tyvärr blivit ett exempel på precis en sådan situation som min generation miljövännen riskerar att bli alltför bekanta med: inte att miljömål och ambitioner inte är satta, inte att de inte finns och inte nödvändigtvis att de är för svagt satta, men däremot att tidsgränsen för när vi ska ha uppnått miljömålen passerar utan att vi kan säga att vi har uppnått dem och att vi kan gå vidare i våra ambitioner. Precis detta är fallet med delar av de mål för en god havsmiljö som vi har satt upp. Majoriteten kommer inte att nås, framför allt inte vad gäller övergödning, miljögifter och bottenar som påverkas på olika vis.

Det bör därför, fru talman, vara ett löfte till oss själva, till medborgarna och inte minst till kommande generationer att inte bara sätta ambitiösa mål när vi ska revidera målen framåt 2021, utan först och främst se till att de mål vi sätter upp faktiskt uppnås. Det är detta perspektiv som vi i Centerpartiet har försökt ha i de av våra förslag som behandlas i betänkandet: att föra miljöpolitiken framåt men också se att detta är något som vi kan verka för och som vi kan svara för att det uppnås.

Jag vill här nämna en rad av de förslag som vi har lagt fram och som behandlas i betänkandet. Det första jag vill landa i är förslaget om en miljödeklaration för läkemedel. Vi vet i dag att läkemedelsreningen är en utmaning, och detta återkommer jag till i mitt anförande. Men det är inte bara problem med reningen utan också med miljöpåverkan i produktion och klimatpåverkan i distribution, och det är en fråga om att man som konsument inte är säker på vad det finns för påverkan av de läkemedel som tas upp. Det nämndes här tidigare av en talare från ett helt annat parti att man vill kolla på att ändra lagstiftningen för läkemedel och att man skulle göra vissa läkemedel som i dag är receptfria receptbelagda. Jag tror inte att detta är rätt väg att gå, men däremot skulle vi i Centerpartiet vilja se en miljödeklaration för läkemedel som gör det tydligt för konsumenten vilken miljöpåverkan läkemedlet har men som också ställer krav på att det ska redogöras för de avtryck som finns i produktionen och distributionen. I förlängningen skulle detta kunna vara ett medel att inte bara arbeta för en god havsmiljö här i vårt land utan också ställa krav på den produktion som ofta ligger i andra länder.

Prot. 2018/19:84

2 maj

Vattenvård

Vi har talat om övergödning här tidigare i debatten. Jag tror att det är mycket klokt att utskottets majoritet har landat i att vi vill förstärka samarbetet och betona vikten av samarbete tillsammans med våra grannländer i Ospar och Helcom. Men Centerpartiet skulle också vilja förtydliga vad vi bör ha för ambitioner i samarbetet och vilka krav vi bör ställa på våra grannländer.

Även om en stor del av miljöpåverkan ligger i våra grannländer ligger också en stor del av lösningen på problemen i att vidta åtgärder i våra grannländer. Det är inte så att detta tar bort den förpliktelse som vi har att arbeta med övergödning, utsläpp av läkemedelsrester och tungmetaller, men däremot förpliktar det dubbelt att försöka förmå och stödja våra grannländer att vidta nödvändiga åtgärder. Ett sätt att göra detta skulle vara att verka för att ha någon typ av bindande utsläppshandel. Det ska inte vara så att vi gör skillnad mellan polsk gödsel, svensk gödsel och ryska avloppssystem, men då måste vi försöka hitta styrmedlen och verka för dessa i de forum vi har.

Vidare, fru talman, kommer frågan om dricksvatten. Här tror vi i Centerpartiet att det är viktigt att vi också här lär av våra grannländer. Vi kan till exempel titta på Finland, som i sina åtgärder och de kvalitetskrav som ställs på enskilda avlopp faktiskt har ett tänkande där de utgår från var insatserna gör störst nytta. De fokuserar på stora utsläppspunkter, på det som är strandnära och det som har störst risk att påverka. Detta skulle vi vilja inspireras av i Sverige. Jag tror att det hade kunnat ge en större förståelse för de insatser som görs ifall man som enskild person eller näringsidkare ser att insatser kommer att prioriteras just där de gör mest nytta.

Jag vill i förbifarten påpeka, även om det i och för sig inte rör betänkandet i sig, att det är beklämmande att det dricksvattenråd som har varit på gång, som är planerat för och som har utretts inte har kommit till skott. Detta, fru talman, handlar såvitt jag förstår delvis om att man kanske inte har jagat på men också om att medel saknades i den höstbudget som antogs. Detta är något som bör rättas till under året som kommer. Jag är säker på att det inte är av illvilja som detta har hänt, men det är viktigt att arbetet kommer igång ordentligt och får börja verka så snart som möjligt.

Nu när jag har haft detta – det erkänner jag – ganska mörka anförande är det viktigt att påpeka att miljöarbetet inte bara är betungande och något som drabbar oss. Det finns också möjligheter i de förslag som väcks här. Jag vill till exempel peka på det som anförs om möjligheten att återföra fosfor från reningsverk. Här ligger en möjlighet att hantera en av de riktigt utmanande resursutmaningar som vi ser i världen, nämligen att se till att vi har tillräckligt med gödning till jordbruket när vi ska föda allt fler människor, som förhoppningsvis kommer att ha en allt godare livskvalitet och ekonomisk situation, men också att hitta en växande exportnäring i Sverige.

Till sist ligger det med ett särskilt yttrande om spridningen av mikroplaster. Jag är glad över att kunna anföra att det ligger som ett särskilt yttrande just därför att detta finns med i januariavtalet och att vi kommer att få se fram emot hårda åtgärder mot spridningen av mikroplaster i naturen.

Slutligen, fru talman, kan jag konstatera att vi står inför stora utmaningar, men vi står också med en del av svaren på hur vi når målet: rena sjöar och en livskraftig havsmiljö.

(Applåder)

Anf. 208 MAGNUS OSCARSSON (KD):

Fru talman! Jag står naturligtvis bakom alla reservationer, men för tidsvinnande yrkar jag bifall endast till reservation 10.

Vatten är en helt avgörande resurs. Det finns ca 1,4 miljarder kubikkilometer vatten på jorden. 97 procent av allt vatten utgörs av saltvatten. Bara 3 procent av jordens vatten är sötvatten, och då är 2 procent under glaciärer. Så bara 1 procent är tillgängligt för oss människor, och då är det verkligen viktigt att vi är rädda om det vatten vi har och de vattentäkter som finns.

Vi i Sverige är bortskämda med mycket och fint vatten. Men förra sommarens torka visar att även vi kan bli drabbade med många sinade brunnar. Dricksvattenutredningen från 2016 lyfter fram flera frågor som krisberedskap, underhåll av dricksvatten med mera. Utredningen poängterar att ett säkert försörjningssystem för dricksvattnet är en förutsättning för ett fungerande samhälle. Därför är det viktigt att regeringen vidtar åtgärder för att trygga den svenska dricksvattenförsörjningen på både kort och lång sikt.

Det är mycket positivt, fru talman, att alla partier nu ställer sig bakom läkemedelsrening i avloppsreningsverken, som är en fråga som drivits länge av Kristdemokraterna.

Fru talman! Kristdemokraterna välkomnar utredningen *Vägar till hållbara vattentjänster* i vilken man försöker komma till rätta med de problem som föreligger. Vi hoppas att lagförslag utifrån utredningens betänkande kan innebära en större flexibilitet i lagstiftningen, vilket minskar kostnaden för både kommuner och enskilda fastighetsägare samtidigt som det förenklar byggnation på landsbygden. Kraven på kemisk rening av de enskilda avloppen är i dag väldigt fyrkantiga. Här borde vi ta efter Finland där de har mer flexibla regler.

Fru talman! Det är hög tid att avbryta den häxjakt som hundratusentals fastighetsägare upplever då de åläggs att bygga om sina avloppsanläggningar fastän det är vetenskapligt bevisat att den lilla mängd fosfor – ett kilo från ett normalhushåll per år – i de flesta fall binds i marken. Fullföljer man kraven på ombyggnationer kommer det att handla om flera miljarder kronor som inte ger några miljövinster.

Det är självklart viktigt att man ålägger fastighetsägare som har anläggningar som inte fungerar att åtgärda dem. Men många enskilda avlopp som inte är godkända ägs i dag av äldre personer eller andra med små ekonomiska resurser. Investeringen för att installera ett godkänt avlopp kan vara orimligt betungande eller omöjlig att genomföra för dessa fastighetsägare. Vi hörde tidigare av ledamoten Betty Malmberg om en kvinna i Stockholm. Det finns många sådana fall runt hela Sverige.

Regler för enskilda avlopp bör möjliggöra att den som har ett enskilt avlopp som uppfyller gällande miljö och hälsokrav inte ska påtvingas ett kommunalt avlopp. Om det ändå sker bör ersättningen till den enskilde beräknas utifrån en avskrivningstid på 20 år stället för som i dag 10 år.

(Applåder)

Anf. 209 TINA ACKETOFT (L):

Fru talman! Låt mig börja med att yrka bifall till Liberalernas reservation nr 7, Säkrad tillgång på dricksvatten och ansvarsfrågor, så att jag inte glömmer det. Jag står naturligtvis bakom samtliga av våra reservationer, men reservation 7 täcker det mesta av det jag vill lyfta fram i just denna debatt. Det handlar till exempel om att miljösituationen i våra hav och vattendrag är kritisk på grund av utsläpp, övergödning och exploatering. Det handlar också om att utsläppen i hav och vattendrag måste minska genom exempelvis en läckageskatt. Vidare måste dricksvattenförsörjningen säkras, och fler yt- och grundvattentäkter måste ges skydd.

Reservationen pekar också på att det behövs en rad insatser för att förhindra att till exempel plast och läkemedel sprids i våra vatten. En del i januariöverenskommelsen mellan regeringen, Centerpartiet och Liberalerna är just att spridningen av de skadliga mikroplasterna ska förhindras genom förbud mot mikroplaster i flera produkter, förbud mot onödiga plastartiklar och avgift eller skatt på engångsartiklar.

Här behöver Sverige vara pådrivande för att skapa ett samarbete för ett skarpere internationellt regelverk. Som tidigare har påpekats är hav inte bara en nationell angelägenhet utan i högsta grad även en global angelägenhet.

Jag är också glad över att detta kloka utskott fått fram två tillkännagivanden till regeringen om internationellt samarbete i havsfrågor och avancerad rening i avloppsverk, vilket föregående talare mycket noggrant har gått igenom. Därför är det också bra att anslaget för åtgärder för havs- och vattenmiljöer ökas med 120 miljoner kronor i vårändringsbudgeten. Det är pengar som ska gå till insatser och åtgärder för att förbättra, bevara, planera, restaurera och skydda havs- och vattenmiljöer.

Fru talman! Jag strök ungefär två tredjedelar av mitt anförande eftersom vi är så överens i dessa frågor. Det är glädjande då det handlar om livsviktiga frågor. Men när jag satt på min kammare och funderade över vad jag skulle säga i dag fick jag tag i en tidning som vi alla får i våra postfack. Den heter Hem & Hyra. Ett av uppslagen har inte fått den uppmärksamhet som det förtjänar. När man slår upp det står det att 1,5 miljoner svenskar har PFOS-förorenat vatten. 1,5 miljoner av våra invånare har alltså ett kranvatten som är tydligt förorenat av giftiga ämnen. Det handlar om kemiska ämnen som är vatten- och fettavstötande och som till exempel används i brandskum. De bryts inte ned i naturen, och de påverkar bland annat vårt immunförsvar och våra lever- och kolesterolvärden.

Livsmedelsverket avvaktar tills vidare åtgärder tills den europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet, Efsa, kommer med en rapport. Det är dock ett tydligt tecken på att vi nu är inne i en tid då vi inte längre kan ta vårt mest nödvändiga livsmedel, vattnet, för givet. Här har politiker på alla nivåer ett stort ansvar och ett tungt arbete. Vi måste ha tillgång till vatten av god kvalitet och kvantitet.

Jag noterade att landsbygdsministern i dag gav länsstyrelserna i uppdrag att inventera vattensituationen runt om i landet. Det är bra. I detta sammanhang hoppas jag att kommunernas va-system, vars underhåll i många fall är erbarmligt eftersatt, ingår i uppdraget. Annars är det ett hett tips från Liberalerna.

Fru talman! Jag noterar att regeringen har bestämt sig för att inte gå vidare med flera av förslagen från Dricksvattenutredningen, som äntligen kom på plats. Det har den gjort i avvaktan på ytterligare faktaunderlag. Därför avslås Liberalernas motion detta år. Man kan kanske ha viss förståelse för att faktaunderlag behöver inhämtas, men vi har ingen förståelse för att det tog så lång tid innan utredningen över huvud taget kom på plats. Här behöver vi se fler initiativ från regeringens sida så att vi kan känna att det finns en säkrad tillgång till dricksvatten.

Fru talman! Det är sent nu så jag begränsar mig till detta och yrkar som sagt bifall till reservation nr 7.
(Applåder)

Anf. 210 MARKUS SELIN (S):

Fru talman! I kväll talar vi här i kammaren om vårt vatten och vattenvård samtidigt som regnet droppar utanför Riksdagshuset.

Jag tänkte inleda mitt anförande med att ägna några andetag åt en stor hjärna vars hjärta slutade slå exakt på dagen för 500 år sedan. Han dog den 2 maj 1519. På den tiden, där och då, trodde man på föreställningen att all materia är uppbyggd av fyra element: jord, luft, eld och vatten. Vatten var med andra ord ett av de givna elementen. Och många av Leonardo da Vincis uppfinningar bestod av just teknik kring konsten att hantera och tämja vårt vatten. I dag vet vi bättre. Det finns betydligt fler dimensioner än de fyra elementen. Men vi vet samtidigt att vatten är direkt nödvändigt för allt liv på vår planet.

Fru talman! Jag tänkte tala om vatten ur tre perspektiv. Jag börjar ur ett europeiskt perspektiv, för gemensamma problem löser vi bäst gemensamt.

EU har antagit ett ramdirektiv för en marin strategi, ofta kallat havsmiljödirektivet. Målet är att uppnå och upprätthålla en god status i Europas alla hav. Samtidigt finns också Europeiska unionens strategi för Östersjöregionen. Denna strategi är för övrigt den första makroregionala strategin inom Europa. Strategin fastställdes 2009 och är indelad i tre mål: länka samman regionen, öka välståndet och rädda havsmiljön. Arbetet sträcker sig brett, och gemensamma problem löser vi bäst gemensamt.

I juni 2016 antog miljørådet slutsatser om EU:s handlingsplan för cirkulär ekonomi. I slutsatserna uppmanas vi bland annat att vidta åtgärder för att minska utsläppen av plast i den marina miljön och införa förbud mot mikroplastartiklar i flera produkter. Den plast som hamnar i havsmiljön bryts sakta men säkert sönder av sol, vind och vatten. Till slut blir plasten mycket små partiklar, så kallade mikroplaster.

På senare år har problemen med mikroplast uppmärksammats alltmer. Studier visar att mikroplast kan orsaka skada på den marina miljön och dess organismer, och det som kan skada djur, hav och vatten skadar förr eller senare oss människor.

Europeiska kemikaliemyndigheten har vidare presenterat begränsningsförslag för tillsatta mikroplaster i ett antal produkter. Förra året presenterade dessutom EU-kommissionen en plaststrategi som bland annat omfattar produktens utformning, återvinning samt begränsning av utsläpp av marint skräp.

Inom EU har vi även vattendirektivet, som fastslår en ram för den europeiska gemenskapens vattenpolitiska samarbete. Vattendirektivet anger principerna för en hållbar vattenpolitik i EU. Och Sverige har åtagit sig att leva upp till kraven.

Under våren i år publicerade även EU-kommissionen en strategi om läkemedel i miljön. Läkemedel räddar liv hos djur och människor, men om våra mediciner hamnar fritt och felaktigt i vår omgivning finns risk för att läkemedelsresistens uppstår, vilket gör våra läkemedel verkningslösa den dagen vi behöver dem.

Fru talman! Låt oss tala mer om vatten ur ett nordiskt perspektiv och våra närliggande hav. Helsingforskonventionen, även kallad Helcom, är en regional miljökonvention från 1992 för Östersjöområdet, inklusive Kattegatt. Alla kuststater är med, inklusive Ryssland och EU som organisation. Organet består av ett flertal arbetsgrupper som behandlar frågor som utsläpp, farliga ämnen, sjöfartsfrågor och biologisk mångfald.

Ospar är ett motsvarande regionalt samarbete för att skydda miljön i Nordostatlanten, där Nordsjön, Skagerrak och delar av Kattegatt ingår. I samarbetet ingår alla kuststater samt Finland, Luxemburg och EU som organisation.

Med Sveriges marina strategi för Nordsjön och Östersjön arbetar vi med miljöstatusen i våra havsområden och med normer, indikatorer, övervakning och såklart åtgärder. Det som påverkar mest i våra havsområden är främst kväve och fosfor men även farliga ämnen, störningar av botten och hotade arter. Tillförseln av fosfor och kväve från Sverige behöver minska till våra vatten och hav eftersom de bidrar till övergödningen.

Fosforföreningar ingår i konstgödsel. Där är de ett viktigt användningsområde. Hälften av Sveriges fosfortillförsel från land till Östersjön kommer från jordbruksmark. Andra källor är avloppsvatten via reningsverk, små avlopp, fosfor som frigörs ur sediment på botten, dagvatten, icke-hanterade flöden från reningsverk och ledningsnät, utsläpp från industrier samt fiskodlingar.

Det är, tack och lov, förbjudet för all yrkestrafik att släppa ut toalettavfall inom svenskt sjöterritorium och ekonomisk zon. För kryssningsfartyg, passagerarfartyg och färjor införs dessutom förbud mot utsläpp av toalettavfall på internationellt vatten i Östersjöområdet från och med i år för nya fartyg och 2021 för befintliga fartyg.

Fru talman! Låt mig avslutningsvis tala om vatten och vattenvård ur ett mer nära perspektiv i Sverige. Regeringen har satt igång ett flertal utredningar om plast, och arbete pågår hos bland annat hos Havs- och vattenmyndigheten, Statens väg- och transportforskningsinstitut, Livsmedelsverket och Naturvårdsverket. Resultat kommer löpande att presenteras.

Med januariavtalet och fyrpartiuppgörelsen mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet kommer vi aktivt att arbeta mot spridning av mikroplaster. Spridning ska förhindras bland annat genom förbud i fler produkter, stopp av onödiga plastartiklar samt införande av avgifter på engångsartiklar.

Sverige ska driva på inom EU för utfasning av all engångsplast. Med januariavtalet ska vi även stärka utvecklingen av en cirkulär ekonomi med en översyn av regelverk för återvinning och hantering av avfall eftersom, som ni vet, förr eller senare riskerar skräp att hamna i våra vatten.

Bara för ett par veckor sedan presenterade den socialdemokratiskt ledda regeringen sin vårandringsbudget. Regeringen satsar nu ca 2 miljarder kronor på klimat och miljö i vårandringsbudgeten, vilket gör detta område till den största sammantagna satsningen. För satsningen på rent hav och vatten föreslår regeringen att man ska öka anslagen med 200 miljoner kronor. Bland annat föreslås att 40 miljoner kronor ska gå till att bedöma miljötillståndet för vatten, och för sanering och återställning av förorenade områden ökas med 40 miljoner kronor. Åtgärder för havs- och vattenmiljö ökas anslagen med 120 miljoner kronor. Insatserna mot övergödning ökar.

Fru talman! Jag har nu talat om vatten ur tre perspektiv: ur ett europeiskt perspektiv, ur ett nordiskt perspektiv med våra omgivande hav och ur ett perspektiv med mer konkreta satsningar här och nu i Sverige.

Det är svårt att tala om vatten och våra hav utan att samtidigt nämna miljöproblemen, men tillsammans kan vi ändra utvecklingen. Loppet är inte kört. Med politiskt mod och beslutsamhet kan vi lämna över friskt vatten och livskraftiga vattendrag och hav även till våra barn och barnbarn. Likt Leonardo da Vinci sa att det finns tre typer av folk, de som ser, de som ser när man visar dem och de som inte ser, så måste också vi här i dag våga fatta besluten och se för 500 år framöver. Gemensamma problem löser vi bäst gemensamt.

(Applåder)

Anf. 211 MARIA GARDFJELL (MP):

Fru talman! Vatten är, som många har sagt, vårt viktigaste livsmedel. Jag tänker tala om vattenresurserna i Sverige.

Sveriges Radios program *P1 Kaliber* har under våren genomfört en enkät till 21 länsstyrelser och 222 kommuner. Resultatet visar att nästan en tredjedel, 30 procent, av råvattentäkterna saknar vattenskyddsområden. *Kalibers* granskning visar även att vattentäkterna som saknar vattenskyddsområden förser nära 1 ½ miljon människor med dricksvatten.

Kalibers resultat överensstämmer väl med den undersökning som Svenskt Vatten gjorde 2013 om att skydda dricksvattnet. I den undersökningen framkom att över 1 miljon personer fick sitt dricksvatten från vattentäkter som helt saknade skydd. Vidare fick över 4 miljoner människor sitt dricksvatten från vattentäkter med delvis föråldrat och omodernt skydd, det vill säga vattenskyddsområden som inrättades före miljöbalkens tillkomst 1999.

Den stora skillnaden mellan de nya vattenskyddsområdena och de som inrättades före 1999 är att markanvändningen inom ett område kan ha förändrats så drastiskt att de äldre föreskrifterna i vattenlagen från 1938 inte längre är relevanta och dessutom ofta saknar riskinventering.

Processerna i arbetet är dyra och långdragna. Ansvaret faller ofta på flera kommuner och på länsstyrelserna. En rad parter berörs utöver det offentliga, till exempel skogsbruk, grustäkter, vägar och industrier. Men främst har problem uppkommit i de fall där jordbrukets intressen ställs mot vattenintresset. Lagstiftningen är oklar. Frågan om ersättningar till markägare vid inskränkningar av markanvändningen har i nuläget ingen tillfredsställande lösning.

Sedan många år har diskussionen om och frågan om ersättningar diskuterats med, vad jag brukar kalla, högt tonläge. Moderaterna har också en reservation i ämnet i betänkandet. Därför finns anledning att ta upp frågorna i debatten.

Ersättningsfrågan utreddes senast 2012. En rad myndigheter är inblandade. Nu ansvarar Havs- och vattenmyndigheten för frågan, men det finns också andra myndigheter som är inblandade. Det finns allmänna råd och en handbok om vattenskyddsområden. Kommunerna eller länsstyrelsen får meddela föreskrifter om inskränkningar i rätten att förfoga över fastigheter inom området som behövs för att tillgodose syftet med området, som det heter – det vill säga att de kan få bestämma vad som gäller inom ett vattenskyddsområde.

Därför ser det olika ut i hela landet i olika kommuner. Reglerna tillämpas olika. Ersättningsfrågan hanteras olika. Det råder oklarhet om vad som gäller och hur miljöbalken ska tolkas.

Miljöbalken säger att fastighetsägaren har rätt till ersättning på grund av beslut som innebär att mark tas i anspråk eller att pågående markanvändning inom berörd del av en fastighet avsevärt försvåras, om beslutet gäller föreskrifter enligt 7 kap. 22 § om åtgärder och inskränkningar som rör vattenskyddsområden.

Utredningen om ersättningar 2012 tittade på ersättningar vid vissa särskilda fall av rådighetsinskränkningar. Det gällde specifikt på grund av hälsoskydds-, miljöskydds- och säkerhetsskäl. Ersättning kan då normalt ges till enskilda endast i vissa fall. Det ska inte gälla då rådighetsinskränkningen sker av hälsoskydds-, miljöskydds- eller säkerhetsskäl. Då är utgångspunkten att någon ersättning inte ska lämnas.

Det är väldigt oklart i dag vilken tolkning man ska använda sig av. Det går inte att gå in på alla turer och åsikter i den här frågan. Men det behövs krafttag. Grunden i miljöbalken är att förorenaren betalar. Grunden är inte att man betalar någon för att inte förorena.

Det behövs en tydligare politisk lösning. Det finns möjligheter att ersätta förorenande verksamhet med verksamhet som inte förorenar i de områden där våra vattenskyddsområden bör finnas. Det gäller till exempel användning av bekämpningsmedel i konventionellt jordbruk. Det skulle kunna ersättas med ekologiskt jordbruk där man inte använder kemiska bekämpningsmedel. Jag tycker inte att det är en mänsklig rättighet att få fortsätta att förorena vattentäkterna.

En politisk lösning som går ut på att öppna för ett tydligt och konsekvent ersättningsförfarande behövs. Då krävs det nya föreskrifter och nya allmänna råd från Havs- och vattenmyndigheten samt förtydligande i lagstiftningen. Det krävs också ett tydliggörande av vad som ska ingå i begreppet vattenskyddsområde, och definitionerna behöver vara lika över hela landet.

Det man i lagen i dag kallar primär zon bör rimligen innebära att man till exempel inte får använda bekämpningsmedel och att det förbjuds utan att man får någon särskild ersättning för det. Det måste klargöras på vilket sätt eventuella undantag ska tillämpas och så vidare.

En bättre statlig styrning och vägledning behövs liksom ett gemensamt beslut om det i Sveriges riksdag där vi kan komma överens. Annars kan jag inte tro på alla partier när deras företrädare står här i talarstolen och

säger att rent vatten är viktigt, en viktig fråga och det viktigaste livsmedlet vi har.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Som ni ser är vi alla partier delaktiga i de två tillkännagivanden som ges. Det är inte alls särskilt konstigt, eftersom det är frågor där regeringen redan arbetar väldigt hårt och väldigt mycket. Det gäller till exempel Helsingforskommissionen där vi har varit med sedan jättelång tid tillbaka. Det är också väldigt bra att riksdagen betonar att Helsingforskommissionens råd måste följas på ett tydligare sätt.

I frågan om utskottets ställningstagande om läkemedelsrening i avloppsreningsverk vill jag särskilt betona det vi skriver i betänkandet om att det finns ett stort behov av forskning. Det behövs verkligen nya känsliga analysmetoder för upptäckt av nya kemikaliehot och effektiv reningsteknik.

Forskning på Sveriges lantbruksuniversitet i Uppsala har visat att modern avancerad reningsteknik – alltså den som vi föreslår att det ska utvecklas mer av – i vissa fall kan leda till att toxiciteten, giftigheten, från läkemedelsrester i de utgående avloppsvattnen förstärks.

Det här området är oerhört komplext. Det behövs väldigt snabbt mer forskning och mer vetenskapligt grundat expertstöd till kommunerna som arbetar med att utveckla avloppsreningen.

Fru talman! Jag vill också betona att det är bra att regioner och lands-ting är aktiva i arbetet med att minska riskerna med läkemedelsrester genom ett aktivt uppstramningsarbete. Man har i Stockholm en miljömärkning av läkemedel som man kan ta efter i hela landet. I Uppsala finns försök med rening av utgående avlopp från Akademiska sjukhuset.

Det gäller verkligen att hitta långsiktigt hållbara lösningar. Reningen i ett avloppsreningsverk kan vara fantastisk från ett vattenperspektiv samtidigt som föroreningarna samlas i slammet. Då har vi bums ett annat kretsloppsproblem att lösa.

Fru talman! Jag ska inte förlänga kvällens debatt ytterligare. Jag vill avslutningsvis hänvisa till alla de frågor som har kommit om enskilda avlopp. Det är frågor som miljöministern har svarat på ganska nyligen i riksdagens kammare. Hon har hänvisat till att det är en ny utredning som gjorts om enskilda avlopp. Utredningen förespråkar mer flexibla lösningar. Den är nu ute på remiss. Jag hoppas verkligen att inte M-KD-budgeten har urholkat Sveriges ekonomi så mycket att vi inte kan göra satsningar på området ganska snart.

(Applåder)

Anf. 212 BETTY MALMBERG (M) replik:

Fru talman! Timmen är sen. Det är klart att man undrar: Ska jag gå upp i debatten och ta en replik? Men med tanke på att jag blir apostroferad tycker jag ändå att det är på sin plats.

Maria Gardfjell tar väldigt detaljerat upp vattenskyddsområden. Hon inleder med att berätta att det bara är 30 procent av dricksvattentäkterna som har ett skydd i form av vattenskyddsområde. I nästa steg lämnar hon i princip det i knäet på oss moderater.

Vi skriver att det ska finnas en flexibilitet. Det är vad vi uttrycker i vår reservation och i vår motion som ligger bakom. Det handlar om att det ser väldigt olika ut på olika platser. Det kanske inte är så att vi kan ha exakt samma typ av skydd överallt.

Vättern till exempel, som är en av norra Europas största dricksvattentäkter, är nu ett vattenskyddsområde. Samtidigt vet vi att man projekterar för en gruvbrytning. Försvaret övar skjutningar i Vättern. Det är inte så statistiskt. Jag undrar i det läget vad ett sådant vattenskyddsområde innebär.

Maria Gardfjell tar också upp problemet med urlakning och hur jordbruket kan förorena i olika vattenskyddsområden. Faktum är att det är det ekologiska jordbruket som enligt forskningen läcker mest till vattendrag. Det tycker jag att Maria Gardfjell kan ta till sig.

Anf. 213 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru talman! Det var 30 procent av råvattentäkterna som saknade vattenskyddsområde och inte som hade. Men det ska vi inte debattera så mycket om.

Jag uppfattar Moderaternas förslag som att ni kan tänka er att ha svagare skydd på vissa ställen. Jag tycker att det är miljö och hälsa som måste gå i första rummet när det gäller skydd av en sådan viktig resurs som vårt dricksvatten.

När det gäller vatten är det en fråga som jag hemskt gärna debatterar. Jag vet också att Betty Malmberg är en av de riksdagsledamöter som är väldigt engagerade i frågan.

Här anser vi från Miljöpartiet att man behöver få ett nytänkande kring just skyddet av dricksvattentäkter. Anledningen till att försvaret kan öva i en dricksvattentäkt som har riksintresse eller stort värde är att försvarets riksintresse alltid går först.

Jag menar att vi behöver kunna ha en modern diskussion om detta i riksdagen, och helst också i Försvarsberedningen, som arbetar just nu. Det handlar om att försvaret långsiktigt behöver ha en planering för sina anläggningar och sin verksamhet så att man också kan skona dricksvattnet och dricksvattentäkterna. Detta är oerhört viktigt.

Jag tycker verkligen att frågan om att anlägga en gruva i detta läge är kontroversiell. Det finns ju en ganska stark lagstiftning just om anläggningen av industriell verksamhet. Men gruvnäringen går lite grann på ett spår vid sidan av, som ett undantag.

Anf. 214 BETTY MALMBERG (M) replik:

Fru talman! Anledningen till att jag nämnde Vättern har att göra med att det, som jag sa, är ett utpekad vattenskyddsområde och att det har detta skydd. Men å andra sidan kan man vidta alla dessa åtgärder, vilket jag tycker går lite på tvärs mot det första.

Detta kan också förklara en del av hur man måste se på frågeställningen. Om Maria Gardfjell hade tagit sig tid att läsa vår motion hade hon sett att Moderaterna skriver att vi självklart ska säkra vatten av god kvalitet i alla dricksvattentäkter. Men det kan ändå finnas en viss anpassning till lokala förhållanden. Alla de otaliga dricksvattentäkter som finns i Sverige ser inte exakt likadana ut, och det skydd som till exempel ett vattenskyddsområde ger Vättern ger jag inte mycket för i detta läge.

Jag har ställt frågan till miljöministern om huruvida hon har synpunkter på Vättern som dricksvattentäkt och på vilket sätt man kan säkra detta dricksvatten. Jag har frågat med tanke på att man även talar om att Vättern också ska kunna försörja Mälardalen med dricksvatten. I förlängningen finns en diskussion om detta med. Miljöministern svarade då helt sonika att så länge man följer miljöbalken är allt frid och fröjd – punkt.

Det här är ändå en frågeställning. Vi kan gömma oss bakom lagstiftningar, men vi måste också vara ärliga och säga vad som faktiskt är en realitet och hur vi själva agerar i verkligheten. Det kan handla om att vi måste ompröva lagstiftningar, men då anser jag att det är det vi ska diskutera.

Anf. 215 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru talman! Från Miljöpartiets sida vill vi ompröva lagstiftningen. Vi vill stärka skyddet för vattentäkterna, och vi vill säkerställa att vattenskyddsområden finns i alla råvattentäkter i hela Sverige.

Vi anser också att det är oerhört viktigt att skyddet av dricksvattnet är ett faktum som inte ska innebära att samhället ska ersätta till exempel en lantbrukare för att sprida bekämpningsmedel som kan förorena vattnet i en vattentäkt. Detta är tyvärr en av de baksidor som finns inom begreppet flexibilitet, som Moderaterna använder sig av i sin reservation.

Jag ser ändå fram emot att arbeta tillsammans brett i miljö- och jordbruksutskottet med de här frågorna, för jag tror att vi verkligen behöver säkerställa att vårt dricksvatten blir skyddat på ett bättre sätt i framtiden.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 7 maj.)

§ 21 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Proposition

2018/19:118 Reglering av mikrosimuleringsmodellen Fasit

Motioner

med anledning av prop. 2018/19:99 Vårändringsbudget för 2019

2018/19:3085 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD)

2018/19:3094 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V)

2018/19:3097 av Ulf Kristersson m.fl. (M, KD)

med anledning av prop. 2018/19:100 2019 års ekonomiska vårproposition

2018/19:3092 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD)

2018/19:3093 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V)

2018/19:3095 av Ulf Kristersson och Elisabeth Svantesson (båda M)

2018/19:3096 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD)

§ 22 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 30 april

2018/19:213 Ahmadreza Djalali

av *Håkan Svenneling* (V)

till utrikesminister Margot Wallström (S)

2018/19:214 Kommunala åtgärder för återvändande IS-terrorister

av *Henrik Vinge* (SD)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2018/19:215 Trygga familje- och jourhem

av *Alexandra Anstrell* (M)

till socialminister Lena Hallengren (S)

§ 23 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 30 april

2018/19:595 Framtidens blåljuskommunikation och Rakel G2

av *Mikael Larsson* (C)

till statsrådet Mikael Damberg (S)

2018/19:596 Rättigheter för barn som fötts utomlands genom värdmoderskap

av *Barbro Westerholm* (L)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2018/19:597 Positionsbestämning av personer i känslig verksamhet

av *Beatrice Ask* (M)

till försvarsminister Peter Hultqvist (S)

2018/19:598 Genomförandet av ändringsdirektivet till EU:s vapendirektiv

av *Adam Marttinen* (SD)

till statsrådet Mikael Damberg (S)

§ 24 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 2 maj

2018/19:551 Färöiska och grönländska körkort i Sverige

av *Kjell-Arne Ottosson* (KD)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2018/19:560 Fusk vid förarprov
av *Lars Beckman* (M)
till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)
2018/19:565 Stöd till enskilda flygplatser
av *Anders Åkesson* (C)
till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

Prot. 2018/19:84
2 maj
-----

§ 25 Kammaren åtskildes kl. 22.05.

Sammanträdet leddes
av talmannen från dess början till ajourneringen kl. 13.55,
av förste vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.54,
av talmannen därefter till och med § 17 anf. 163 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med § 19 anf. 190 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANNA ASPEGREN

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll	1
§ 2 Avsägelse	1
§ 3 Anmälan om faktapromemoria	1
§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott	1
§ 5 En modernare och mer ändamålsenlig prövning av hyres- och arrendeärenden	2
Justitieutskottets betänkande 2018/19:JuU22.....	2
(Beslut fattades under § 14.)	2
§ 6 Högsta domstolens sammansättning i utlämningsärenden	2
Justitieutskottets betänkande 2018/19:JuU17.....	2
(Beslut fattades under § 14.)	2
§ 7 Fördjupat partnerskaps- och samarbetsavtal mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Armenien, å andra sidan	2
Utrikesutskottets betänkande 2018/19:UU13.....	2
Anf. 1 TALMANNEN	2
Anf. 2 PYRY NIEMI (S).....	2
Anf. 3 MARGARETA CEDERFELT (M).....	4
Anf. 4 BJÖRN SÖDER (SD)	6
Anf. 5 KERSTIN LUNDGREN (C).....	7
Anf. 6 LARS ADAKTUSSON (KD).....	8
Anf. 7 FREDRIK MALM (L)	10
(Beslut fattades under § 14.)	11
§ 8 Riksbankens förvaltning 2018	11
Finansutskottets betänkande 2018/19:FiU23	11
Anf. 8 INGELA NYLUND WATZ (S).....	11
Anf. 9 MATTIAS KARLSSON i Luleå (M).....	12
(Beslut fattades under § 14.)	13
§ 9 Kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om transparens i transaktioner för värdepappersfinansiering och om återanvändning	14
Finansutskottets betänkande 2018/19:FiU37	14
(Beslut fattades under § 14.)	14
§ 10 Planering och byggande	14
Civilutskottets betänkande 2018/19:CU12.....	14
Anf. 10 MATS GREEN (M)	14
Anf. 11 ROGER HEDLUND (SD)	16
Anf. 12 OLA JOHANSSON (C).....	17
Anf. 13 MATS GREEN (M) replik.....	19
Anf. 14 OLA JOHANSSON (C) replik.....	20
Anf. 15 MATS GREEN (M) replik.....	20
Anf. 16 OLA JOHANSSON (C) replik.....	21
Anf. 17 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V)	21
Anf. 18 LARRY SÖDER (KD).....	24
Anf. 19 HENRIK EDIN (L).....	25
Anf. 20 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik	27
Anf. 21 HENRIK EDIN (L) replik.....	27

Anf. 22 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik	27	Prot. 2018/19:84
Anf. 23 HENRIK EDIN (L) replik	28	2 maj
Anf. 24 EMMA HULT (MP)	28	-----
Anf. 25 MATS GREEN (M) replik	30	
Anf. 26 EMMA HULT (MP) replik	30	
(forts. § 12)	31	
Ajournering	31	
Återupptaget sammanträde	31	
§ 11 Frågestund	31	
Anf. 27 FÖRSTE VICE TALMANNEN	31	
<i>Drivmedelsskatterna .....</i>	<i>31</i>	
Anf. 28 EDWARD RIEDL (M)	31	
Anf. 29 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	31	
Anf. 30 EDWARD RIEDL (M)	32	
Anf. 31 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	32	
<i>Lagen om särskild utlänningskontroll och verkställandet av utvisningar .....</i>	<i>32</i>	
Anf. 32 ADAM MARTTINEN (SD)	32	
Anf. 33 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	32	
Anf. 34 ADAM MARTTINEN (SD)	33	
Anf. 35 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	33	
<i>Förslag om kostnadsutjämning .....</i>	<i>33</i>	
Anf. 36 LARS THOMSSON (C)	33	
Anf. 37 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	33	
Anf. 38 LARS THOMSSON (C)	34	
Anf. 39 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	34	
<i>Arbetsvillkoren i världen och en ny kömiljard .....</i>	<i>34</i>	
Anf. 40 KARIN RÅGSJÖ (V)	34	
Anf. 41 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	34	
Anf. 42 KARIN RÅGSJÖ (V)	35	
Anf. 43 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	35	
<i>Proposition om andning och sondmatning .....</i>	<i>35</i>	
Anf. 44 PIA STEENSLAND (KD)	35	
Anf. 45 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	36	
Anf. 46 PIA STEENSLAND (KD)	36	
Anf. 47 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	36	
<i>Leveranssäkerhetsmål för svensk elproduktion .....</i>	<i>36</i>	
Anf. 48 ARMAN TEIMOURI (L)	36	
Anf. 49 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S)	37	
Anf. 50 ARMAN TEIMOURI (L)	37	
Anf. 51 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S)	37	
<i>Åtgärder på EU-nivå mot skatteflykt .....</i>	<i>37</i>	
Anf. 52 GUNILLA CARLSSON (S)	37	

Anf. 53 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S).....	38
Anf. 54 GUNILLA CARLSSON (S).....	38
Anf. 55 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S).....	38
<i>Återinförande av estetiska ämnen på gymnasiet</i>	38
Anf. 56 ANNA SIBINSKA (MP)	38
Anf. 57 Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP).....	39
Anf. 58 ANNA SIBINSKA (MP)	39
Anf. 59 Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP).....	39
<i>Satsningar på regional kultur</i>	39
Anf. 60 ANN-BRITT ÅSEBOL (M)	39
Anf. 61 Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP).....	40
Anf. 62 ANN-BRITT ÅSEBOL (M)	40
Anf. 63 Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP).....	40
<i>Bildning och utbildning</i>	40
Anf. 64 ANGELIKA BENGTSSON (SD).....	40
Anf. 65 Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP).....	41
Anf. 66 ANGELIKA BENGTSSON (SD).....	41
Anf. 67 Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP).....	41
<i>Familjeveckan och jämställdheten</i>	41
Anf. 68 HELENA VILHELMSSON (C)	41
Anf. 69 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S).....	42
Anf. 70 HELENA VILHELMSSON (C)	42
Anf. 71 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S).....	42
<i>Förändringar av tonnageskattesystemet</i>	43
Anf. 72 HAMPUS HAGMAN (KD).....	43
Anf. 73 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S).....	43
Anf. 74 HAMPUS HAGMAN (KD).....	43
Anf. 75 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S).....	43
<i>Ansvar för bredbandsutbyggnaden</i>	44
Anf. 76 DENIS BEGIC (S).....	44
Anf. 77 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	44
Anf. 78 DENIS BEGIC (S).....	44
Anf. 79 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	44
<i>Finansieringen av länsstyrelsernas miljötillsyn</i>	44
Anf. 80 MARIA GARDFJELL (MP).....	44
Anf. 81 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S).....	45
Anf. 82 MARIA GARDFJELL (MP).....	45

Anf. 83 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	45
<i>En nationell cancerstrategi</i>	46
Anf. 84 JOHAN HULTBERG (M)	46
Anf. 85 Socialminister LENA HALLENGREN (S).....	46
Anf. 86 JOHAN HULTBERG (M)	46
Anf. 87 Socialminister LENA HALLENGREN (S).....	46
<i>Ersättning för skador orsakade av vaccinet mot svininfluensa</i>	47
Anf. 88 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD).....	47
Anf. 89 Socialminister LENA HALLENGREN (S).....	47
Anf. 90 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD).....	47
Anf. 91 Socialminister LENA HALLENGREN (S).....	47
<i>Diskussioner på internationell nivå om företagsbeskattning</i>	48
Anf. 92 ANNA VIKSTRÖM (S).....	48
Anf. 93 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	48
Anf. 94 ANNA VIKSTRÖM (S).....	48
Anf. 95 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	48
<i>Anslagen till äldres fysiska aktivitet</i>	48
Anf. 96 ANNICKA ENGBLOM (M).....	48
Anf. 97 Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP).....	49
Anf. 98 ANNICKA ENGBLOM (M).....	49
Anf. 99 Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP).....	49
<i>Stärkandet av demokratin</i>	49
Anf. 100 HILLEVI LARSSON (S).....	49
Anf. 101 Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP).....	50
<i>Haverikommission för att utreda penningtvätt</i>	50
Anf. 102 MATTIAS KARLSSON i Luleå (M).....	50
Anf. 103 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	50
<i>Insatser för att korta vårdköerna</i>	51
Anf. 104 MATS WIKING (S).....	51
Anf. 105 Socialminister LENA HALLENGREN (S).....	51
<i>Resurserna till polisen</i>	51
Anf. 106 ANN-SOFIE ALM (M).....	51
Anf. 107 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	52
<i>Statsrådet Ygemans uttalande om elnätet</i>	52
Anf. 108 CECILIE TENFJORD TOFTBY (M).....	52
Anf. 109 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	52
<i>Elförsörjningen i storstadsregionerna</i>	53
Anf. 110 LARS BECKMAN (M).....	53
Anf. 111 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	53
<i>Regelverket för träningen av tullens hundar</i>	53
Anf. 112 JÖRGEN BERGLUND (M).....	53

Anf. 113 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S).....	54
§ 12 (forts. från § 10) Planering och byggande (forts. CU12)	54
Anf. 114 MATS GREEN (M) replik.....	54
Anf. 115 EMMA HULT (MP) replik.....	54
Anf. 116 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik	55
Anf. 117 EMMA HULT (MP) replik.....	55
Anf. 118 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik	55
Anf. 119 EMMA HULT (MP) replik.....	56
Anf. 120 LARRY SÖDER (KD) replik	56
Anf. 121 EMMA HULT (MP) replik.....	57
Anf. 122 LARRY SÖDER (KD) replik	57
Anf. 123 EMMA HULT (MP) replik.....	58
Anf. 124 LEIF NYSMED (S)	59
Anf. 125 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik	61
Anf. 126 LEIF NYSMED (S) replik	61
Anf. 127 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik	61
Anf. 128 LEIF NYSMED (S) replik	62
Anf. 129 MATS GREEN (M) replik.....	63
Anf. 130 LEIF NYSMED (S) replik.....	63
Anf. 131 MATS GREEN (M) replik.....	64
Anf. 132 LEIF NYSMED (S) replik	64
(forts. § 15).....	64
Ajournering	65
Återupptaget sammanträde	65
§ 13 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 25 april	65
SoU15 Frågor om psykisk ohälsa.....	65
UbU8 Grundläggande om utbildningen	66
UbU9 Lärare och elever	68
UbU10 Övergripande skolfrågor.....	70
§ 14 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	72
JuU22 En modernare och mer ändamålsenlig prövning av hyres- och arrendeärenden	72
JuU17 Högsta domstolens sammansättning i utlämningsärenden	72
UU13 Fördjupat partnerskaps- och samarbetsavtal mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Armenien, å andra sidan.....	72
FiU23 Riksbankens förvaltning 2018.....	72
FiU37 Kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om transparens i transaktioner för värdepappersfinansiering och om återanvändning	72
§ 15 (forts. från § 12) Planering och byggande (forts. CU12)	72
Anf. 133 LARRY SÖDER (KD) replik	72
Anf. 134 LEIF NYSMED (S) replik	73
Anf. 135 LARRY SÖDER (KD) replik	73
Anf. 136 LEIF NYSMED (S) replik	74
(Beslut skulle fattas den 7 maj.)	74
§ 16 Fastighetsrätt	75

Civilutskottets betänkande 2018/19:CU13	75
Anf. 137 EMMA HULT (MP)	75
Anf. 138 JOAKIM JÄRREBRING (S)	76
Anf. 139 LARS BECKMAN (M).....	78
Anf. 140 ROGER HEDLUND (SD)	79
Anf. 141 OLA JOHANSSON (C)	80
Anf. 142 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V).....	82
Anf. 143 LARS BECKMAN (M) replik	83
Anf. 144 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik	84
Anf. 145 LARS BECKMAN (M) replik	84
Anf. 146 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik	85
Anf. 147 OLA JOHANSSON (C) replik.....	85
Anf. 148 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik	86
Anf. 149 OLA JOHANSSON (C) replik	86
Anf. 150 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik	86
Anf. 151 LARRY SÖDER (KD).....	87
Anf. 152 HENRIK EDIN (L)	89
Anf. 153 LARS BECKMAN (M) replik	89
Anf. 154 HENRIK EDIN (L) replik	90
Anf. 155 LARS BECKMAN (M) replik	90
Anf. 156 HENRIK EDIN (L) replik	91
Anf. 157 LARRY SÖDER (KD) replik.....	91
Anf. 158 HENRIK EDIN (L) replik.....	91
Anf. 159 LARRY SÖDER (KD) replik.....	92
Anf. 160 HENRIK EDIN (L) replik.....	92
(Beslut skulle fattas den 7 maj.)	92
§ 17 Alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksfrågor.....	93
Socialutskottets betänkande 2018/19:SoU10	93
Anf. 161 JOHAN HULTBERG (M)	93
Anf. 162 CHRISTINA ÖSTBERG (SD).....	95
Anf. 163 SOFIA NILSSON (C)	96
Anf. 164 MICHAEL ANEFUR (KD)	98
Anf. 165 LENA EMILSSON (S)	100
Anf. 166 KARIN RÅGSJÖ (V).....	101
Anf. 167 JOHAN HULTBERG (M) replik	103
Anf. 168 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	103
Anf. 169 JOHAN HULTBERG (M) replik	104
Anf. 170 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	105
Anf. 171 SOFIA NILSSON (C) replik.....	105
Anf. 172 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	106
Anf. 173 SOFIA NILSSON (C) replik.....	106
Anf. 174 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	107
Anf. 175 BARBRO WESTERHOLM (L).....	107
Anf. 176 PERNILLA STÅLHAMMAR (MP).....	108
Anf. 177 JOHAN HULTBERG (M) replik	110
Anf. 178 PERNILLA STÅLHAMMAR (MP) replik.....	111
Anf. 179 JOHAN HULTBERG (M) replik	111
Anf. 180 PERNILLA STÅLHAMMAR (MP) replik.....	111
(Beslut skulle fattas den 7 maj.)	112
§ 18 Folkhälsofrågor.....	112
Socialutskottets betänkande 2018/19:SoU11	112

Anf. 181	ULRIKA JÖRGENSEN (M)	112
Anf. 182	CLARA ARANDA (SD)	113
Anf. 183	PIA STEENSLAND (KD)	115
Anf. 184	BARBRO WESTERHOLM (L)	117
Anf. 185	MATS WIKING (S)	118
Anf. 186	SOFIA NILSSON (C)	120
Anf. 187	KARIN RÅGSJÖ (V)	122
Anf. 188	PERNILLA STÅLHAMMAR (MP)	123
Anf. 189	PIA STEENSLAND (KD)	125
	(Beslut skulle fattas den 7 maj.)	125
§ 19	Livsmedelspolitik	125
	Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2018/19:MJU12	125
Anf. 190	JOHN WIDEGREN (M)	125
Anf. 191	STAFFAN EKLÖF (SD)	127
Anf. 192	ULRIKA HEIE (C)	130
Anf. 193	MAGNUS OSCARSSON (KD)	132
Anf. 194	MALIN LARSSON (S)	133
Anf. 195	JOHN WIDEGREN (M) replik	135
Anf. 196	MALIN LARSSON (S) replik	135
Anf. 197	JOHN WIDEGREN (M) replik	136
Anf. 198	MALIN LARSSON (S) replik	136
Anf. 199	TINA ACKETOFT (L)	137
Anf. 200	MARIA GARDFJELL (MP)	138
Anf. 201	JOHN WIDEGREN (M) replik	141
Anf. 202	MARIA GARDFJELL (MP) replik	141
Anf. 203	JOHN WIDEGREN (M) replik	142
Anf. 204	MARIA GARDFJELL (MP) replik	142
	(Beslut skulle fattas den 7 maj.)	143
§ 20	Vattenvård	143
	Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2018/19:MJU13	143
Anf. 205	BETTY MALMBERG (M)	143
Anf. 206	MARTIN KINNUNEN (SD)	145
Anf. 207	MAGNUS EK (C)	147
Anf. 208	MAGNUS OSCARSSON (KD)	149
Anf. 209	TINA ACKETOFT (L)	150
Anf. 210	MARKUS SELIN (S)	151
Anf. 211	MARIA GARDFJELL (MP)	153
Anf. 212	BETTY MALMBERG (M) replik	155
Anf. 213	MARIA GARDFJELL (MP) replik	156
Anf. 214	BETTY MALMBERG (M) replik	156
Anf. 215	MARIA GARDFJELL (MP) replik	157
	(Beslut skulle fattas den 7 maj.)	157
§ 21	Bordläggning	157
§ 22	Anmälan om interpellationer	158
§ 23	Anmälan om frågor för skriftliga svar	158
§ 24	Anmälan om skriftliga svar på frågor	158
§ 25	Kammaren åtskildes kl. 22.05.	159